

**ÁRUTERMELŐ ÁLLATTARTÁSUNK
ÉS A „KÖLCSÖNÖS MEGFELELTETÉS”
ALKALMAZÁSA**

**Budapest
2009**

Kiadja:

az Agrárgazdasági Kutató Intézet

Főigazgató:

Udovecz Gábor

Szerkesztőbizottság:

Dorgai László, Juhász Anikó, Kapronczai István,
Kovács Gábor, Mihók Zsolt (titkár), Popp József,
Potori Norbert, Udovecz Gábor

Készült:

A Vidékfejlesztési Igazgatóság Vidékpolitikai Osztályán

Szerzők:

Biró Szabolcs
Dorgai László (szerk.)
Molnár András

Közreműködött:

Ady István
Mazúr Károlyné
Mezőszentgyörgyi Dávid

Opponensek:

Dr. Fésüs László MTA doktor, tudományos tanácsadó, egyetemi magántanár
Állattenyésztési és Takarmányozási Kutatóintézet, Herceghalom

Dr. Holló István kandidátus, egyetemi tanár, dékán
Kaposvári Egyetem Állattudományi Kar, Kaposvár

Tartalomjegyzék

Kevésbé közismert rövidítések	5
Bevezetés	7
1. A kölcsönös megfeleltetés (cross compliance) a KAP eszközrendszerében	9
1.1. A fogalom értelmezése és a kölcsönös megfeleltetés alkalmazásának fogadtatása	9
1.2. Közösségi jogi szabályozás, az előírásokból eredő tagállami kötelezettségek	16
1.2.1. Jogi szabályozás	16
1.2.2. A tagállamokra vonatkozó egyéb előírások	21
1.2.2.1. A gazdák segítése a követelmények betartásában	22
1.2.2.2. A kölcsönös megfeleltetés betartatása, ellenőrzése	22
1.2.2.3. Szankcionálás	23
2. Tagállami kötelezettségeink és teljesítésük a kölcsönös megfeleltetés alkalmazásában	25
2.1. Nemzeti jogi szabályozás, az alkalmazás intézményrendszere	26
2.1.1. EU Rendeletekkel és irányelvekkel harmonizáló jogszabályok	26
2.1.1.1. Jogszabályban Foglalt Gazdálkodási Követelmények	29
2.1.1.2. A Helyes Mezőgazdasági és Környezeti Állapotra és az állandó legelők megőrzésére vonatkozó rendelkezések	31
2.1.2. Az alkalmazás intézményrendszere	32
2.2. A gazdák segítése, a termelők felkészítése	33
2.3. Az előírások betartatása, az előírásoknak meg nem felelő gazdaságok szankcionálása	34
3. A kölcsönös megfeleltetés alkalmazása miatt valószínűsíthető gazdasági kockázatok	37
3.1. A meg nem felelés következményeként jelentkező pénzügyi veszteségeink	39
3.2. Minimális veszély az uniós társfinanszírozású vidékfejlesztési támogatásokkal modernizált állattartási létesítményeknél	40
3.3. A trágya- és hígtrágya elhelyezés alapján valószínűsíthető kockázatok	44
3.3.1. A nagy létszámú állattartó telepek térbeli megoszlása	44
3.3.2. Az MgSzH Növény-, Talaj- és Agrárkörnyezet-védelmi Igazgatóság adatgyűjtése alapján becsült kockázat	48
3.3.3. Az egységes környezethasználati engedélyezési eljárás adataiból számszerűsíthető kockázati megállapítások	52
4. A kölcsönös megfeleltetéssel kapcsolatos gazdálkodói próbafelmérés eredményei	57
4.1. Mintavétel, a felmért gazdaságok néhány jellemzője	57
4.2. Helyzetkép a gazdaságvezetők körében a kölcsönös megfeleltetésről	61
4.3. A jogszabályban foglalt gazdálkodási követelmények teljesítésének ellenőrzése	62
4.3.1. A jogszabályok megsértése, a követelmények nem teljesítése	63
4.3.2. A próbafelmérés eredményeinek súlyozott adataiból levonható következtetések	66
Összefoglalás, következtetések	71
Summary and Conclusions	75
Kivonat	79
Abstract	80
Irodalomjegyzék	81

Kapcsolódó fontosabb jogszabályok.....	85
Táblázatok jegyzéke.....	87
Ábrák jegyzéke	88
Melléletek	89
Melléletek jegyzéke	90
A sorozatban eddig megjelent tanulmányok.....	162

Kevésbé közismert rövidítések

ENAR	-	Egységes Nyilvántartási és Azonosítási Rendszer
HGGy	-	Helyes Gazdálkodási Gyakorlat
HMGy	-	Helyes Mezőgazdasági Gyakorlat
HMKÁ	-	Helyes Mezőgazdasági és Környezeti Állapot ¹
IIER	-	Integrált Irányítási és Ellenőrzési Rendszer
JFGK	-	Jogszabályban Foglalt Gazdálkodási Követelmények
KM	-	Kölcsönös Megfeleltetés (CC - Cross Compliance)
KTVF	-	Környezetvédelmi, Természetvédelmi és Vízügyi Felügyelőségek
KÜ	-	Kifizető Ügynökség
MgSzH	-	Mezőgazdasági Szakigazgatási Hivatal
MTR	-	Mezőgazdasági tanácsadó rendszer
MVH	-	Mezőgazdasági és Vidékfejlesztési Hivatal
OÁI	-	Mezőgazdasági Szakigazgatási Hivatal - Országos Állategészségügyi Intézet
SAPS	-	Egyszerűsített kifizetési rendszer (közvetlen termelői támogatásokra)
SPS	-	Összevont gazdaságtámogatási rendszer ²
TIR	-	Tenyészet Információs Rendszer

¹ Esetenként ezzel azonos tartalommal használják a jó mezőgazdasági és ökológiai állapot fogalmát.

² Magyar nyelvű publikációkban időnként „egységes támogatási rendszer” vagy „egységes területalapú támogatási rendszer” kifejezéssel használják.

Bevezetés

A mezőgazdasági vállalkozások és a kapcsolódó hatóságok, érdekképviseleti szervezetek által az EU csatlakozást követően, de különösen az idén gyakran emlegetett kifejezés a kölcsönös megfeleltetés. Esetenként látszik, hogy a fogalomnak nem a pontos értelmezése rögzült, sőt gyakran a követelményeket és következményeket sem megfelelően értelmezik. Az állattartással kapcsolatban vannak olyan megnyilatkozások, melyek szerint a kölcsönös megfeleltetés alkalmazása miatt állattartó telepek sorát fogják bezárni, mások szerint viszont minden megy (mehet) tovább az eddig megszokott mederben.

Azt hamar beláttuk, hogy vizsgálatunkat nem szabad az állattartó telepekre leszűkíteni, hiszen a kölcsönös megfeleltetést a közvetlen támogatások rendszerében szükséges vizsgálni. Így tulajdonképpen a munkánkban több célt tűztünk magunk elé egy célrendszer keretében, melyek a címben felvetett problémával – az árutermelő állattartásunkra milyen hatással lehet a kölcsönös megfeleltetés alkalmazása – összhangban állnak. Vagyis tisztázni kívánjuk többek között a kölcsönös megfeleltetés lényegét, milyen közösségi jogi szabályokon alapul, melyek a tagországok megkerülhetetlen kötelezettségei, mekkora a mozgásterünk, hol állunk most (az állam és a gazdálkodók) a kötelezettségek teljesítése terén? Arra is választ keresünk, hogy az „élesben” történő alkalmazásnak lehetnek-e állattartó telepek sorsát eldöntő, drasztikus következményei, egyáltalán milyen valós veszéllyel számolhatunk felkészültségünk (hatóság, gazdálkodók) és agrártermelőink helyzetének ismeretében.

Tanulmányunkban először bemutatjuk azt az EU szabályozási és támogatáspolitikai környezetet, mely életre hívta a kölcsönös megfeleltetést, és a kapcsolódó szabályozást. Ugyan csak utalásszerűen, de azzal is foglalkozunk, hogy a közösségen belül milyen annak fogadtatása, illetve nem okoz-e versenyhátrányt a tagországi gazdálkodók számára?

Az EU jogi környezetből levezetjük a **tagállamok kötelezettségeit**, ami egyrészt nemzeti jogi szabályozást jelent, másrészt egyéb felkészülési feladatokat: az intézményrendszer felállítását, az ellenőrzés-szankcionálás rendszerének, módjának kialakítását, és természetesen a gazdálkodók felkészítését. Talán bátortalanul, de utalunk a felkészültségünkre, az esetleges hiányosságainkra is. A hatályos jogszabályok alapján készült nemzeti követelményekből külön csoportba gyűjtjük az állattartáshoz kapcsolódókat, kiemelve azokat, melyek betartása nem a gazdálkodók hozzáállásán múlik, hanem műszaki – technikai – technológiai természetű előírások, és meg nem felelés esetén csak fejlesztéssel, beruházással teljesíthetők.

Természetesen munkánk sarkalatos követelménye, hogy a **kockázatok mértékét és a következményeket számszerűsítsük** a szakmai közönség, a gazdálkodók és egyéb érintettek számára. Ehhez nem találtunk a vizsgálat céljával összhangban álló, egységes, konzisztens és megbízható adatokat, ezért a meglévő szakrendszerek lehetőségeit kihasználva állítottuk elő a számszerűsítések során használt adatbázist. Ezt használtuk a különböző becslési eljárásokban, hogy szakmailag elfogadható összegeket, illetve érintett állomány nagyságokat (kapacitásokat) határozzunk meg.

A Mezőgazdasági Szakigazgatási Hivatal (MgSzH) és az AKI összefogásával reprezentatív „próbafelemérést” végeztünk egyéni- és társas vállalkozások körében, egyrészt a gazdák-gazdaságok felkészültségének, másrészt az előírásoknak való üzemi megfelelés megismerése céljából. Ez utóbbi esetben konkrétan arra kerestünk választ valószínűsíthetően, melyek a gyakoribb jogszabálysértések, azok milyen természetűek, vannak-e szektorális (egyéni gazdaságokra, társas vállalkozásokra jellemző) sajátosságai, és végső soron: milyen kockázatokkal számolhatunk? Ez utóbbi tekintetben különösen izgalmas, hogy a 3. fejezetben a különböző módon számított kockázatok a próbafelemérés megerősíti, vagy gyengíti.

Az előbbi gondolatmenetnek megfelelően tagoljuk a tanulmányt. Első főfejezete a kölcsönös megfeleltetést a KAP és eszközrendszere összefüggésében tárgyalja, a második fejezet a tagállami-nemzeti kötelezettségeinket veszi számba, a harmadik a gazdasági kockázatokkal, a negyedik a próbafelmérés értékelésével foglalkozik.

Munkánkkal járatlan terület feltérképezésére vállalkoztunk, de sok segítséget kaptunk főként az MgSzH szakembereitől, különösen Kovács Lászlóné igazgatóhelyettestől és Mezőszentgyörgyi Dávid főosztályvezetőtől, valamint Zarka Péter osztályvezetőtől. Segítőkre találtunk az FVM-ben is, Bögréné Bodrogi Gabriella osztályvezető asszonyt név szerint is megemlíjtjük, akinek a szaksajtóban is publikált munkái és tanulmányunk első változatának véleményezése jelentett számunkra értékes segítséget. A próbafelmérés teszttüzemeinek kiválasztásában és a megfelelő súlyozás kialakításában az AKI Vállalkozáselemzési Osztályáról Pesti Csaba segítette munkánkat. A szerzők mindnyájuknak köszönettel tartoznak!

1. A kölcsönös megfeleltetés (cross compliance) a KAP eszközrendszerében

A gazdaságilag fejlett országokban általában felértékelődik a környezetbarát mezőgazdasági termelés, melynek érvényesülését a támogatási rendszerek is segítik. Természetesen ezt visszatüköri az Európai Unió egyik legfontosabb közös politikája a KAP, mely egyebek mellett tekintettel van a nemzetközi szerződésekből, főként a WTO megállapodásokról eredő kötelezettségekre, a differenciált piaci intervenciókra is. A támogatási rendszerek – és a kapcsolódó követelmények – a világban azonban nem egységesek, így különös figyelmet kell fordítanunk arra, hogy a KAP eszközrendszerének ezen elemei – miközben meghatározott közös célokat szolgálnak – ne hozzák hátrányos helyzetbe az Unió, vagy egyes tagországok agrártermelőit egymáshoz, valamint az Unió kívüli versenytársakhoz képest.

Az Európai Unió 2003. szeptember 29-i 1782/2003/EK Tanácsi Rendelete foglalja jogi keretbe azt a reformcsomagot, amely a 2004 utáni időszakra a Közös Agrárpolitika új céljainak megfelelően megváltoztatja a közvetlen támogatási rendszer alapfilozófiáját és működtetését³. Eszerint a fő célok: a piaci stabilitás megteremtése; a termékeleslegek és az intervenciók készletek leépítése; továbbá a mezőgazdasági termelés versenyképességének növelése. A reform a jövedelemkülönbségek mérséklését és az alternatív jövedelemszerzési lehetőségek bővítését is fontosnak tartja. Az új rendszernek is lényeges eleme a mezőgazdasági termelők támogatása, de úgy, hogy csökken a támogatásoknak a termelési döntésekre gyakorolt hatása, a termelőket elsősorban a piac által közvetített fogyasztói igények orientálják.

A reform fontosabb elemei, csak felsorolásszerűen:

- a támogatások termeléstől való leválasztása (decoupling), az összevont gazdaságtámogatási rendszer alkalmazása (SPS⁴);
- a közvetlen kifizetések egy részének átcsoportosítása vidékfejlesztési intézkedésekre (moduláció);
- a kölcsönös megfeleltetés követelményrendszerének⁵ bevezetése;
- mezőgazdasági tanácsadó rendszer erősítése.

1.1. A fogalom értelmezése és a kölcsönös megfeleltetés alkalmazásának fogadtatása

A „kölcsönös megfeleltetés” a közvetlen támogatásban részesülő mezőgazdasági termelőkre, illetve termelésre vonatkozó komplex követelményrendszer, mely alapvetően az egészséges élelmiszer-előállítás és a természeti környezet megóvása érdekében **a környezetbarát mezőgazdasági termelés, a felelősségteljes használat és az élelmiszerbiztonság minimumkövetelményeit tartalmazza**. A sokrétű követelményeknek való megfelelés (teljesítés) alapfeltétele annak, hogy az üzem az egyébként jogosult teljes közvetlen támogatási összeget megkaphassa, továbbá jogosult lehessen az EMVA II. tengelyéből igényelt támogatás teljes összegére. Ez utóbbiakhoz tartoznak:

- a mezőgazdasági földterületek fenntartható használatát szolgáló intézkedések (a hegyvidéki mezőgazdasági termelőknek a természeti hátrány miatt nyújtott kifizetések; a hegyvidéki területeken kívüli hátrányos helyzetű területek mezőgazdasági termelőinek nyújtott kifizetések; a Natura 2000 kifizetések és a Víz Keretirányelvhez⁶ kapcsolódó

³ 2009. január elsejétől a közvetlen támogatásokról a Tanács 73/2009/EK Rendelete szól, az új rendelet a kölcsönös megfeleltetés tekintetében érdemi változást nem jelent.

⁴ Single Payment Scheme (SPS) helyes értelmezésben „összevont gazdaságtámogatási rendszer”.

⁵ A tanulmányban az angol Cross-compliance (CC) magyar fordítására a „kölcsönös megfeleltetés” kifejezést használjuk. Magyar nyelvű szakirodalomban a „kereszt-megfeleltetés” kifejezés is előfordul.

⁶ A 2000/60/EK irányelv.

- kifizetések; az agrár-környezetvédelmi kifizetések; az állatjóléti kifizetések) és
- az erdészeti földterületek fenntartható használatát célzó intézkedések (a mezőgazdasági földterület első erdősítése; Natura 2000 kifizetések; az erdő-környezetvédelmi kifizetések).

A kölcsönös megfeleltetés követelményei 2003. óta ismertek, így az új tagállamok (EU10+2) már csatlakozásuk előtt is tisztában voltak (lehetek) azzal, mit kell majd vállalniuk. A konkrét követelményeket hatályos **EU rendeletek és irányelvek tartalmazzák**. A rendeletek automatikusan belépnek a tagországok jogrendjébe, a tagországnak a jogi előírások (szabályok) alkalmazása tekintetében mérlegelési joga nincs⁷. Számos hivatalos megnyilatkozás is hangsúlyozza, a jogszabályokba foglalt követelmények széleskörű társadalmi igényeket tükröznek, amelyet összefoglalóan a fenntarthatóság fogalmával szokás kifejezni. Mindemellett az is társadalmi igény, hogy **közpénzből csak olyan termelők kaphassanak támogatást, melyek bizonyos alapvető társadalmi elvárásoknak megfelelnek**. Úgy is fogalmazhatunk, hogy a kölcsönös megfeleltetés követelményeinek betartásával termelő gazdaságok olyan pozitív externáliákat és/vagy közjavakat hoznak létre, melyek a támogatásokért arányos ellenszolgáltatásnak tekinthetők. Az ilyen társadalmi megítélést, és annak elfogadtatását segíti, hogy a fogyasztói-vásárlói magatartásban erősödik a környezet- és egészség-tudatosság, a fair trade (tisztességes kereskedelmi gyakorlat), továbbá az állatjóléti szemlélet (az állatok jogainak elismerése a megfelelő tartási körülményekhez). Így a kölcsönös megfeleltetés az agrártámogatások társadalmi (adófizetői), sőt a támogatások „leválasztásának” nemzetközi (WTO) elfogadtatását is segíti, sőt talán ez az egyik – ugyan kimondatlan – célja, illetve indítéka. Egyébként a támogatási rendszer általános szabályairól szóló EU Tanácsi Rendelet⁸ felvezetője (24. pont) is azzal „védi” a kölcsönös megfeleltetés bevezetését, hogy a közvetlen támogatások rendszerének átalakítása, a „termeléstől való leválasztás” „... jelentős mértékben növelni fogja a jövedelemtámogatás hatékonyságát. Ezért indokolt a mezőgazdasági üzem egységes támogatását a környezetre, az élelmiszerbiztonságra, az állategészségügyre és az állatok kíméletére, valamint a gazdaság jó mezőgazdasági és ökológiai állapotának fenntartására vonatkozó előírásoknak való kölcsönös megfeleltetéshez kötni.”

Azzal, hogy tudatosul a társadalmi igényt kielégítő jelleg, hozzájárul a KAP jövőjének biztosításához is (Bizottság, 2007). Vannak, akik a beavatkozási logikáját, vagyis az uniós jogi szabályozás integritásának megvalósítását értékelik nagyra, különösen azért, mert egy igen fontos szakterületet érint (Swales et al., 2007b).

Az egész rendszerben valójában **az igazi újdonság nem más, mint hogy az alapvető, minimálisan elvárt gazdálkodási követelményeket és a közvetlen támogatásokat összeköti**. Az összekötés konkrétan úgy érvényesül, hogy abban az esetben, ha a gazdálkodó a kölcsönös megfeleltetés előírásait (követelményeit) nem tartja be, a támogatásokat csökkentő-megszüntető szankcióra számíthat. Így például a közvetlen támogatásból az egyébként jogosult összeghez képest csak csökkentett összeget kap, súlyosabb „vétség” esetében a támogatásból kizárható. Azt azonban a hivatalos bizottsági megnyilatkozások is hangsúlyozzák, hogy **a szankcionálás nem cél, hanem eszköz** az előírások betartásának kikényszerítésére. A gazdálkodókat a követelményekhez való alkalmazkodásban a mezőgazdasági tanácsadó rendszer is segíti a követelmények és a megfeleléshez szükséges ismeretek átadásával, illetve az elvárások megismertetésével.

⁷ A hivatalos megfogalmazás szerint: „...teljes egészében kötelező és közvetlenül alkalmazandó valamennyi tagállamban”.

⁸ A Tanács 1782/2003/EK Rendelete (2003. szeptember 29.) a közös agrárpolitika keretében tartozó közvetlen támogatási rendszerek közös szabályainak megállapításáról.

Úgy tűnik, a kölcsönös megfeleltetéssel kapcsolatban mostanáig a propaganda jellegű, illetve a pozitív vetületét (hasznosságát) méltató megszólalások, a különböző szintű ismertetések, figyelemfelkeltések vannak túlsúlyban a szakirodalomban. Például:

- a szabályozás egységesíti a közös piaci szervezeteket,
- alapvető követelményeket támaszt a környezet, az élelmiszerbiztonság, a köz-és állategészségügy, állatjólét tekintetében,
- biztosítja a mezőgazdasági földterületek megfelelő környezetállapotát (HMKÁ) termelés keretében, vagy akár termelés nélkül,
- mérsékli a mezőgazdasági területeken a művelés felhagyásának veszélyét, hozzájárul a gyepek (állandó legelők) megőrzéséhez (a szántóvá alakításuk elkerüléséhez).
- A kölcsönös megfeleltetés továbbá közvetve hozzájárul a minőségi termelés értékének, társadalmi megítélésének emeléséhez, az önkéntes vállalások, védjegyek, márkák szerepének felértékeléséhez. A gazdálkodók figyelmét ráirányítja a fenntarthatóság, az élelmiszerbiztonság és állatjólét kérdéseire, így „megteremti a társadalom és a gazdák közötti új szerződés lehetőségét” (Jongeneel et al., 2007a).

Egyes szerzők szerint a kölcsönös megfeleltetés **felfogható (elfogadtatható) lehetne egyfajta sajátos tanúsítási- és minőségbiztosítási rendszerként** is. Az önkéntes tanúsítási rendszereknek és a kölcsönös megfeleltetésnek – bár számos vonatkozásban különböznek – vannak kapcsolódási pontjaik, ezek tényleges összekapcsolása jelentős előnyökkel, szinergikus hatásokkal kecsegtet (Farmer et al, 2007). Az önkéntes tanúsítási rendszerek leginkább az alapanyagra, a termelési folyamatokra és a végtermék minőségére fókuszálnak. A hitelességet a felállított (és elfogadott) követelmények, illetve a követelmények betartásának – tanúsító szervezet általi – következetes ellenőrzése garantálja. A szabályok megszegését a tanúsító szervezet kizárással, illetve a tanúsítás megtagadásával bünteti, ami a terméknél feltehetően piacvesztéssel jár. A kölcsönös megfeleltetés „szigorúbb védjegy lehetne”, mert követelményei nem önkéntes vállalások, hanem jogszabályokba foglalt kötelezettségek. Az ellenőrzések hatóságokhoz kötődnek, a szankcionálás elsődleges következménye pedig jövedelemcsökkenés, illetve közvetetten a termelés korlátozása, megtiltása. A kölcsönös megfeleltetés, illetve annak teljesítése jelenleg még nem jelenik meg a fogyasztói termékek szintjén, pedig egyfajta tanúsítványként használva, esetleg kereskedelmi előnyre váltható védjeggyé lehetne alakítani.

Az sem elképzelhetetlen, hogy a piaci alapon szerveződő minőségbiztosítási ellenőrzések a kölcsönös megfeleltetés követelményeinek és előírásainak betartását célzó hatósági helyszíni ellenőrzéseket kiválthassák. Erre vonatkozóan jelentős tagállami nyomás jelent meg a Bizottság felé (például Hollandia és Dánia részéről).

A kölcsönös megfeleltetés **alkalmazása miatt voltak és vannak aggodalmaskodó hangok** az uniós gazdák nemzetközi piaci pozícióját illetően, mondván: ha az uniós gazdaságok szigorúbb termelési feltételek közepette termelhetnek, mint az EU-n kívüli versenytársak (ahol mondjuk a környezetvédelmi, vagy állat-elhelyezési előírások elnézőbbek), azzal az EU saját gazdái számára versenyhátrányos helyzetet teremt. Többek között azért, mert esetleg pótlólagos befektetések szükségesek, a környezetkímélő technológia költségesebb, vagy alacsonyabb az élömunka termelékenysége, amelyet nem minden esetben lehet érvényesíteni a bevételi oldalon.

Az Unión kívüli nagy agrártermelő országokban nem jellemző a támogatások és a környezetbarát termelés követelményeinek a kölcsönös megfeleltetéshez hasonló jellegű, szoros összekapcsolása. Erre a következtetésre jutott egy friss nemzetközi vizsgálat (Jongeneel et al., 2007a) az EU és fő versenytársainak (USA, Kanada és Új-Zéland) összehasonlítása alapján. Végkövetkeztetése szerint ez utóbbiaknál a termékek, termények **piacra jutási feltételei szigorúak** és elsőrendűen fontosak a kockázatok mérséklése érdekében (élelmiszerbiztonság és állategészségügy). A környezeti terhelés csökkentését önkéntes vállalások rendszerének kialakításával, illetve azok támogatásával próbálják elérni, mivel a diffúz (nem pontszerű) szennyezések monitoringjának, mérési lehetőségeinek nehézségei kétségesse teszik a hatékony ellenőrzés kialakítását.

A következmények, a várható gazdasági-piaci hatások beclésére is történtek próbálkozások. A holland Agrárgazdasági Kutató Intézet (LEI) a GTAP (Global Trade Analysis Projekt) modelljének segítségével megvizsgálta, hogy ha az EU tagországok mindenben teljesítenék a kölcsönös megfeleltetés követelményeit, hogyan változna a főbb élelmiszertermékek kereskedelmi mérlege egy EU-n kívüli jelentős versenytárshoz, az USA-hoz képest. Ezen vizsgálatához a versenytársnál is feltárták a főbb ágazatokhoz kapcsolódó releváns „megfelelési” szabályokat. A vizsgálatba az EU hét tagállamát⁹ vonták be, a főbb termékek között szerepelt a tej, a marhahús, a baromfi- és sertéshús, valamint a gabonafélék. A vizsgálat abból a feltételezésből indult ki, hogy minden uniós tagállam egységesen bevezeti és teljessé teszi a kölcsönös megfeleltetést, a nem EU tagországokban pedig közben az addigi előírások nem változnak (Jongeneel et al., 2007b).

Az elemzés kiemeli, hogy az Unió sertés és baromfi ágazatainál legnagyobb a piacvesztés kockázata, annak ellenére, hogy a régi tagállamokban a sertés-, sőt a baromfi ágazat sem jelentősen érintett az SPS támogatás által. Az EU szintjén a sertéságazat nitrát irányelvnek történő (teljes) megfelelése jelentős költségtényező, amely a nem termelő beruházásokban jelentkező, piaci árakban nem érvényesíthető költségszint emelkedését eredményezi. Azokban a tagállamokban, ahol a kölcsönös megfeleltetés részét képező követelmények alkalmazása a mezőgazdaságban régóta és széles körben elterjedt, a beruházási és adminisztratív költségek jóval alacsonyabbak, mint azokban a tagállamokban, ahol a megfelelés szintje alacsony, így a követelmények bevezetése jelentős induló beruházási- és adminisztrációs költségeket jelent.

Az Alliance Environment¹⁰ kölcsönös megfeleltetést vizsgáló szakértői tanulmánya (Swales et al., 2007a) a kötelezettségek teljesítésében jelentős mértékű javulást vetít előre. Ugyanakkor kimutatja, hogy a kölcsönös megfeleltetés a legtöbb tagállamban jelentős pótlólagos költséggel jár a gazdaságok és a végrehajtásban érintett hatóságok, intézmények számára.

A kölcsönös megfeleltetés „kikényszerítése” is fontos feladat. A kölcsönös megfeleltetési követelmények gazdálkodói jövedelmekre gyakorolt hatása kikényszerítésük szigorától is függ (Bartolini et al., 2008). Enyhe feltételek mellett a kölcsönös megfeleltetés végrehajtásának költségei alacsonyak, míg érdemi ellenőrzés nélkül a kölcsönös megfeleltetés nem befolyásolja a jövedelmek alakulását.

⁹ Németország, Franciaország, Olaszország, Hollandia, Spanyolország, az Egyesült Királyság és Lengyelország.

¹⁰ Két szervezetből, az angol Európai Környezetpolitikai Intézetből (Institute for European Environmental Policy) és a francia Oréade-Brèche elnevezésű Nemzetközi Környezetvédelmi és Fejlesztési Ügynökségből álló konzorcium.

A Bizottság 2007-ben az 1782/2003/EK Tanácsi Rendelet 8. cikkében foglaltakra tekintettel¹¹ jelentést készített a kölcsönös megfeleltetés alkalmazásáról (Bizottsági jelentés 2007). Ebből kiderül többek között:

- a gazdálkodók teljes SPS adminisztratív költsége (Dánia, Franciaország, Németország, Olaszország és Írország esetében) 5-29 Euró (1250-7250 Ft) között mozog gazdaságokra vetítve, mely a teljes KAP kifizetések 3-9%-át teszik ki!
- jelentősen javítható a kölcsönös megfeleltetés alkalmazásának sikere a mezőgazdasági termelők körében történő tudatosítás fokozása révén;
- a sikert a tagállamok hozzáállása jelentősen befolyásolja, mert a jogszabályokban foglalt gazdálkodási követelményként feltüntetett 19 közösségi jogszabály¹² közül 14 irányelv, mely jellegénél fogva a tagállamok hatáskörébe utalja a cél eléréséhez szükséges eszközök megválasztását;
- a rendszer működtetése egyszerűsödhet.

A KAP „állapotfelmérése” (Health Check), a félidejű felülvizsgálat már a rendszer működtetésének lehetséges további változtatásait is felveti (Bizottság Közleménye, 2007). Ilyenek például:

- a mezőgazdaság szempontjából irreleváns kölcsönös megfeleltetés-elemek eltörlése (mint mondjuk a vadászatra irányuló),
- az ellenőrzés egyszerűsítése és az ellenőrzések hatékonyságának növelése,
- hogy az ellenőrzést egységes uniós kiválasztási szempontok szerint korlátozni kell azokra a területekre, ahol a meg nem felelés kockázata nagyobb, valamint
- hogy a helyszíni ellenőrzéseket költséghatékonysági szempontok miatt is korlátozni kell.

A tagállami törekvések az uniós minimum-követelmények érvényesítése irányába hatnak. Annak érdekében, hogy gazdáink ne kerüljenek versenyhátrányba az esetleg indokolatlanul szigorú hazai szabályozás miatt, valamint arra tekintettel, hogy a gazdák az uniós támogatásokat teljes mértékben megkapják, különösen fontos a jogszabályokban foglalt feltételek viszonylag enyhe szintű meghatározása (Dauner, 2008).

Általános tapasztalat, hogy a tagállamok a kölcsönös megfeleltetéssel kapcsolatban igyekeznek mindent áttekinthetővé, könnyen érthetővé tenni a gazdák és egyéb érdekeltek számára. Például Angliában a meg nem felelés esetére kilátásba helyezett támogatáscsökkentés rendszerét egy mátrix jellegű táblázatban közlik, az alábbiak szerint (1. ábra).

¹¹ A hivatkozott cikk a rendelet felülvizsgálatáról szól, vagyis: „A Bizottság legkésőbb 2007. december 31-ig jelentést nyújt be a kölcsönös megfeleltetés rendszerének alkalmazásáról, szükség esetén megfelelő javaslatokkal együtt, különösen a III. mellékletben megállapított, jogszabályban foglalt gazdálkodási követelmények jegyzékének módosítása tárgyában.

¹² Jelenleg a jogszabályok száma (lényegében két rendelet összevonása miatt) 18-ra módosult. A korábbi 8a JFGK 8. lett, illetve a 7. és 8. JFGK összevonásra került, ezekből lett a 7.

Támogatáscsökkentési mátrix – Anglia példáján

Szándékosság	Mérték	Súlyosság	Tartósság	Jogsértések (ismétlések) száma								
				1	2	3	4	5				
Gondatlan	Csak a gazdaságot érinti	alacsony	helyrehozható	0 vagy 1%	3%	9%	15%	81%				
			állandó	1%								
		közepes	helyrehozható	3%					9%	15%	81%	100%
			állandó									
		magas	helyrehozható	3%					9%	15%	81%	100%
			állandó									
	Nem csak a gazdaságot érinti	alacsony	helyrehozható	1%	3%	9%	15%	81%				
			állandó	3%	9%	15%	81%	100%				
		közepes	helyrehozható	5%	15%	45%	100%	*200%				
			állandó	3%	9%	15%	81%	100%				
		magas	helyrehozható	3%	9%	15%	81%	100%				
			állandó	5%	15%	45%	100%	*200%				
Szándékos	Csak a gazdaságot érinti	alacsony	helyrehozható	15%	*200%							
			állandó	20%								
		közepes	helyrehozható	30%								
			állandó	50-100%								
		magas	helyrehozható	30%								
			állandó	40%								
	Nem csak a gazdaságot érinti	alacsony	helyrehozható	60%								
			állandó	100%								
		közepes	helyrehozható	60%								
			állandó	100%								
		magas	helyrehozható	60%								
			állandó	100%								

* Úgy kell értelmezni, hogy 100% elvonás 2 éven keresztül.

Megjegyzés: A jogsértések (ismétlések) száma tekintetében nem egyértelmű, hogy csoportonként vagy összesen kerül figyelembevételre.

Forrás: DEFRA (2006): Cross Compliance Handbook for England, 2006 edition, London, p. 67-68.

Egyre sűrűbben felmerülő elvi és működési kérdés, hogy indokolt-e a kölcsönös megfeleltetés és a hatósági szankcionálás párhuzamos alkalmazása. Megoldási javaslatként az Európai Parlament azt javasolta, hogy **azok a gazdálkodók, akiket kölcsönös megfeleltetés szankcióval (támogatáscsökkentéssel) sújtanak, mentesüljenek a hatósági bírság fizetése alól** ugyanazon vétség esetében.

A kölcsönös megfeleltetés a legtöbb régi tagállamban jó lehetőséget nyújtott arra, hogy a szakigazgatás több szempontból „közelebb kerüljön” a gazdálkodókhöz. Javult a párbeszéd a hatóságok és a gazdálkodók között, illetve javult a hivatalok együttműködési gyakorlata. Fontos, hogy a kölcsönös megfeleltetés a növekvő szankcionálás helyett a megelőzésre helyezi a hangsúlyt.

A kölcsönös megfeleltetés alkalmazásának tapasztalatairól az Európai Számvevőszék is készített jelentést, 2008-ban (Európai Számvevőszék, 2008). A terjedelmes, a Bizottság válaszaival együtt mintegy 70 oldalt kitevő jelentés az alkalmazásban számos gyenge pontot is feltárt. A dokumentum ugyan általánosítható megállapításokra koncentrál, de gyakran konkrét tagállami megállapításokra is utal az egyes felvetések gyakorlatias érzékeltetésére. A Számvevőszék szerint a kölcsönös megfeleltetés **célkitűzéseit és hatókörét a Bizottság nem megfelelően határozta meg**, és emiatt nem egyértelmű, hogy az milyen célokat kíván elérni. Különösen aggályos, hogy mindeddig „nem fordították le” maradéktalanul a Tanács által kitűzött átfogó célokat megfelelő, a gazdálkodók szintjén alkalmazandó operatív előírásokká és normákká. A jelentés fontosabb ajánlásai:

- a) a Bizottság fejtse ki pontosabban és részletesebben a tanácsi rendeletben megfogalmazott célokat úgy, hogy azokat úgynevezett „SMART”¹³ szempontok szerint, illetve logikai fontossági sorrendbe lehessen rendezni,
- b) a tagállamok határozzák meg a termelők szintjén alkalmazandó, ellenőrizhető előírások és normák teljes körét,
- c) a Bizottság egyszerűsítse a keretet, elsősorban úgy, hogy azt a mezőgazdasági tevékenység azon fő elemei köré szervezi, ahol a hatékonyság javítása a cél, részletesen kifejti az elvárt eredményeket, valamint fontossági sorrendbe rendezi az előírásokat és a normákat,
- d) az elérendő konkrét eredményeket igényfelmérésekre és külön tanulmányokra alapozva határozza meg,
- e) a Bizottság értékeli a tagállamok által meghatározott előírások és normák minőségét,
- f) a Bizottság egyértelműen különböztesse meg a kölcsönös megfeleltetési, illetve az agrár-környezetvédelmi intézkedéseket, hogy vidékfejlesztési támogatás csak a kölcsönös megfeleltetési előírásokon és normákon túlmenő kötelezettségek betartásáért járjon,
- g) a Bizottság vezesse be a megbízható teljesítmény-ellenőrzési rendszerek alapvető elemeit, vagyis határozzon meg releváns mutatókat és alapvető viszonyítási szinteket.

A Számvevőszék ajánlásainak alapjául szolgáltak többek között a jelentés következő megállapításai:

- A jogszabályok szerint a gazdálkodók által betartandó kötelezettségek részletes kidolgozása elsősorban a tagállamok feladata, de „egyetlen felkeresett tagállam sem fordította le a jogi keret által előírt valamennyi tényezőt a mezőgazdasági üzemek szintjén alkalmazandó operatív követelmények nyelvére”.
- A tagállamok jellemzően terjedelmes, akár közel 200 jogi rendelkezésre épülő követelménylistát készítettek, emiatt nehézkes az ellenőrzés.
- Esetenként bizonyos kifejezések, meghatározások túl lazán is értelmezhetők (például az „állandó legelők” megtartása, illetve „lényeges csökkenésének” megakadályozása, fajgazdag természetes gyepek).
- A HMKÁ tagállami előírásainak kialakítását semmiféle bizottsági „útmutató dokumentum” nem segíti.
- A kölcsönös megfeleltetés bevezetése bizonyos vidékfejlesztési intézkedések környezetre gyakorolt kedvező hatásait gyengítette (követelmények enyhültek, a tagállami normákat nem kell jóváhagyni a Bizottsággal).

¹³ SMART = Specifikus – Mérhető – Abszolválható – Releváns – Teljesítési határidős.

- A tagországok agrárkörnyezeti intézkedései olyan környezetvédelmi problémák megoldásához is támogatást nyújtanak, melyeket a HMKÁ keretében kellene „kezelni”.
- A tagállami gyakorlat meglehetősen „heterogén”, így aztán előfordul, hogy valamely tagállamban a gazdálkodóknak fizetnek olyan kötelezettségek betartásáért (agrárkörnyezeti intézkedés keretében), amelynek be nem tartásáért a másik tagállamban szankció (támogatáscsökkentés) jár.
- Bizonyos kötelezettségek betartását könnyebben lehetett ellenőrizni, így ezeknél a kimutatott szabályszegések aránya nagyobb volt (például az állatok azonosításával és nyilvántartásával kapcsolatos előírások esetében). Más előírásokat és normákat viszont csak részben vezették be a tagországok, ezért a kölcsönös megfeleltetés keretében a vonatkozó kötelezettségeket nem ellenőrizhetik (ez elsősorban a környezetvédelem és az élelmiszerbiztonság terén jellemző).
- Gyakran pedig olyan előírásokat fogalmaztak meg a tagállamok, melyek betartását nehéz ellenőrizni („nedves talajon kerülni kell a nehéz gépek használatát”; „az élelmiszerek legyenek biztonságosak”; „a mezőgazdasági berendezések legyenek jó állapotban”; „ha a mezőn méhek is jelen vannak, virágzáskor tilos növényvédő szereket használni”).
- A támogatáscsökkentésnek esetenként nincs visszatartó, illetve ösztönző hatása (például mérlegelhető a trágyatároló kapacitás bővítésének pénzügyi terhe és a legfeljebb 5% támogatáscsökkentés). A szankcionálást az 1-5% közötti sávban – hasonló szabályszegésre is – meglehetősen eltérően alkalmazzák.
- A tanácsi rendelet 2008. január 1-jétől lehetőséget ad a tagállamoknak arra, hogy 100 eurós vagy annál kisebb értékű támogatáscsökkentést, illetve megvonást ne alkalmazzanak. Ez ugyan csökkentheti az adminisztratív terhet, ám jelentősen csökkenni fog a kiszabott büntetések száma is, hiszen van olyan tagország, ahol a büntetési összeg átlagosan 100 euró, vagy ahhoz közel álló összeg.
- Az ellenőrzöttségi és a megfelelési arányok a valóságban alacsonyabbak, mint a Bizottságnak küldött jelentésben szereplő adatok. A Bizottságnak megküldött statisztikákból tehát nem vonhatók le következtetések arról, hogy a gazdálkodók milyen mértékben tartják be az előírásokat.

1.2. Közösségi jogi szabályozás, az előírásokból eredő tagállami kötelezettségek

1.2.1. Jogi szabályozás

Az EU önálló, **külön jogszabályt nem alkotott a kölcsönös megfeleltetésről**, hanem a két támogatási „alapjogszabály” – a közvetlen kifizetésekről és a vidékfejlesztési támogatásokról szóló rendeletek – kereteiben jelenti meg az alkalmazásra, az ellenőrzésre, és a szankcionálásra vonatkozó előírásokat. Ez logikus megközelítés, ha az előző fejezetben vázlatosan tárgyalt okfejtésből indulunk ki, vagyis abból, hogy a társadalom elvárhatja a mezőgazdálkodóktól a környezetbarát mezőgazdasági termelést és felelősségteljes állattartást az agrártámogatások ellentételezéseként.

A támogatásokról tanácsi, a végrehajtások részletes szabályairól bizottsági rendeletek hatályosak, nevezetesen:

- A Tanács 73/2009/EK Rendelete (2009. január 19.) a közös agrárpolitika keretébe tartozó, mezőgazdasági termelők részére meghatározott közvetlen támogatási rendszerek közös szabályainak megállapításáról és a mezőgazdasági termelők részére meghatározott egyes támogatási rendszerek létrehozásáról.

- A Bizottság 796/2004/EK Rendelete a közös agrárpolitika keretébe tartozó közvetlen támogatási rendszerek közös szabályainak megállapításáról és a mezőgazdasági termelők részére meghatározott támogatási rendszerek létrehozásáról szóló, 2003. szeptember 29-i 1782/2003/EK Tanácsi Rendelet által előírt kölcsönös megfeleltetés, moduláció, valamint integrált igazgatási és ellenőrzési rendszer végrehajtására vonatkozó részletes szabályok megállapításáról.¹⁴
- A Tanács 1698/2005/EK Rendelete az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alapból (EMVA) nyújtandó vidékfejlesztési támogatásról.
- A Bizottság 1975/2006/EK Rendelete a vidékfejlesztési támogatási intézkedésekre vonatkozó ellenőrzési eljárások, valamint a kölcsönös megfeleltetés végrehajtása tekintetében az 1698/2005/EK Tanácsi Rendelet végrehajtására vonatkozó részletes szabályok megállapításáról.
- A Jogszabályban Foglalt Gazdálkodási Követelményekhez kapcsolódó rendeletek, irányelvek.

A Tanács 73/2009/EK Rendelete 5. és 6. cikke szerint a kölcsönös megfeleltetés, mint a támogatási feltételrendszer elemei, **alapvetően két előírás csoportra oszthatók**. Ezek:

- a Jogszabályban Foglalt Gazdálkodási Követelmények (JFGK) és
- a Helyes Mezőgazdasági és Környezeti Állapot (HMKÁ)¹⁵ fenntartására, valamint az állandó legelők arányának megőrzésére¹⁶ vonatkozó előírások.

A JFGK-t a 73/2009/EK Rendelet II. melléklete foglalja keretbe, amely összesen 18 jogszabályt tartalmaz¹⁷. Mint már jeleztük, a Rendelet az elfogadástól, illetve hatályba lépésétől kezdve kötelező erővel bír a tagállamokban, az egyes nemzeti jogrendek részévé válik. Az irányelvek általános jelleggel fektetik le az egyes **közösségi célkitűzéseket**, melyeket a tagállamoknak kell átültetni a nemzeti jogrendjeikbe, tehát az irányelveknek a tagállami jogszabályokban kell visszatükröződniük.

A 73/2009/EK Rendelet 5. cikk (1) pontja szerint „...jogszabályban foglalt gazdálkodási követelményeket a közösségi jogszabályok a következő területeken állapítják meg: környezetvédelem, köz-, állat- és növényegészségügy (állatok azonosítása és nyilvántartása, megbetegedések bejelentése), állatok kímélete.” A Rendelet II. melléklete a jogszabályokat **az érintett szakterületek szerint** sorolja fel.

¹⁴ Mivel az 1782/2003/EK Tanácsi Rendelet hatályát veszítette ezért az 1782/2003/EK rendeletre történő hivatkozásokat a 73/2009/EK Tanácsi Rendeletre történő hivatkozásoknak kell tekinteni.

¹⁵ Good Agricultural and Environmental Condition.

¹⁶ Nem alkalmazandó az erdősisítésre szánt állandó legelőként hasznosított földterületek esetén, amennyiben az ilyen erdőtelepítés összeegyeztethető a környezettel.

¹⁷ Mint korábban is jeleztük 2009. előtt a JFGK száma 19 volt, számuk összevonás (a 7. és 8. JFGK) miatt 18 lett.

A. pont

Környezetvédelem		
1.	A Tanács 1979. április 2-i 79/409/EGK <i>irányelve</i> a vadon élő madarak védelméről	A 3. cikk (1) bekezdése, a 3. cikk (2) bekezdésének b) pontja, a 4. cikk (1), (2), (4) bekezdése, (5) bekezdésének a), b) és d) pontja
2.	A Tanács 1979. december 17-i 80/68/EGK <i>irányelve</i> a felszín alatti vizek egyes veszélyes anyagok okozta szennyezés elleni védelméről	4. és 5. cikk
3.	A Tanács 1986. június 12-i 86/278/EGK <i>irányelve</i> a szennyvíziszap mezőgazdasági felhasználása során a környezet, és különösen a talaj védelméről	3. cikk
4.	A Tanács 1991. december 12-i 91/676/EGK <i>irányelve</i> a vizek mezőgazdasági eredetű nitrátszennyezéssel szembeni védelméről	4. és 5. cikk
5.	A Tanács 1992. május 21-i 92/43/EGK <i>irányelve</i> a természetes élőhelyek, valamint a vadon élő állatok és növények védelméről	A 6. cikk és a 13. cikk (1) bekezdésének a) pontja
Köz- és állategészségügy; Állatok azonosítása és nyilvántartása		
6.	A Tanács 2008. július 15-i 2008/71/EK <i>irányelve</i> a sertések azonosításáról és nyilvántartásáról	3., 4. és 5. cikk

A 73/2009/EK Rendelet II. melléklete folytatása

7.	Az Európai Parlament és a Tanács 2000. július 17-i 1760/2000/EK <i>Rendelete</i> a szarvasmarhafélék azonosítási és nyilvántartási rendszerének létrehozásáról, továbbá a marhahús és marhahústermékek címkézéséről, valamint a 820/97/EK Tanácsi Rendelet hatályon kívül helyezéséről	4. és 7. cikk
8.	A Tanács 2003. december 17-i 21/2004/EK <i>Rendelete</i> a juh- és kecskefélék azonosítási és nyilvántartási rendszerének létrehozásáról	3. 4. és 5. cikk

B. pont

Köz-, állat- és növényegészségügy		
9.	A Tanács 1991. július 15-i 91/414/EGK <i>irányelve</i> a növényvédő szerek forgalomba hozataláról	3. cikk
10.	A Tanács 1996. április 29-i 96/22/EK <i>irányelve</i> az egyes hormon- vagy tireosztatisz hatóanyagok és a β -agonistáknak az állattenyésztésben történő felhasználására vonatkozó tilalomról, valamint a 81/602/EGK, a 88/146/EGK és a 88/299/EGK irányelv hatályon kívül helyezéséről	3. cikk a), b), d) és e) pont, 4., 5. és 7. cikk
11.	Az Európai Parlament és a Tanács 2002. január 28-i 178/2002/EK <i>Rendelete</i> az élelmiszerjog általános elveiről és követelményeiről, az Európai Élelmiszerbiztonsági Hatóság létrehozásáról és az élelmiszerbiztonságra vonatkozó eljárásokról	14. és 15. cikk, a 17. cikk (1) bekezdése, 18., 19. és 20. cikk
12.	Az Európai Parlament és a Tanács 2001. május 22-i 999/2001/EK <i>Rendelete</i> egyes fertőző szivacsos agyvelőbántalmak megelőzésére, az ellenük való védekezésre és a felszámolásukra vonatkozó szabályok megállapításáról	7., 11., 12., 13. és 15. cikk
Megbetegedések bejelentése		
13.	A Tanács 1985. november 18-i 85/511/EGK <i>irányelve</i> a ragadós száj- és körömfájás elleni védekezésre irányuló közösségi intézkedések bevezetéséről	3. cikk
14.	A Tanács 1992. december 17-i 92/119/EGK <i>irányelve</i> az egyes állatbetegségek elleni védekezésre irányuló általános közösségi intézkedések, valamint a sertések hólyagos betegségére vonatkozó külön intézkedések bevezetéséről	3. cikk
15.	A Tanács 2000. november 20-i 2000/75/EK <i>irányelve</i> a kéjnyelv betegség elleni védekezésre és felszámolására vonatkozó külön rendelkezések megállapításáról	3. cikk

C pont

Állatjólét		
16.	A Tanács 1991. november 19-i 91/629/EGK <i>irányelve</i> a borjak védelmére vonatkozó minimum-követelmények megállapításáról	3. és 4. cikk
17.	A Tanács 1991. november 19-i 91/630/EGK <i>irányelve</i> a sertések védelmére vonatkozó minimum-követelmények megállapításáról	3. cikk és a 4. cikk (1) bekezdése
18.	A Tanács 1998. július 20-i 98/58/EGK <i>irányelve</i> a tenyésztés céljából tartott állatok védelméről	4. cikk

Az összeállítás alapján néhány fontos tényre érdemes ráirányítani a figyelmet:

- minden érintett jogszabály közel egy évtizede, vagy még régebbi időponttól hatályos,
- a kölcsönös megfeleltetésben ezek közül sehol **sem a teljes jogszabályt, hanem csak a konkrét jogszabály-hely (cikk, bekezdés) szerinti előírást kell alkalmazni**, ezért a kölcsönös megfeleltetés ellenőrzése (és esetleges szankcionálása) csak a mellékletben meghatározott követelményekre kell hogy kiterjedjen.

A Jogszabályban Foglalt Gazdálkodási Követelmények a régi tagállamokban már 2005-2007 között fokozatosan a kölcsönös megfeleltetés részeivé váltak. A Tanács 2004/281/CE határozatával elfogadott módosítás szerint a Tanács 1782/2003/EK Rendelete 143b cikke (6) bekezdése alapján **az új tagországokban** az egységes területalapú támogatási rendszernek megfelelő támogatásban részesülő mezőgazdasági termelők az „A” pontban felsorolt, a környezetvédelemre, valamint a köz- és állategészségügy, az állatok azonosítása és nyilvántartására vonatkozó követelményeket (JFGK 1-8) 2009. január 1-től; a „B” pontban felsorolt további köz-, állat- és növényegészségügyi, illetve megbetegedések bejelentésére vonatkozó követelményeket (JFGK 9-15) 2011. január 1-től, míg a „C” pont követelményeit, az állatok kíméletére vonatkozó követelményeket (JFGK 16-18) a 73/2009 EK Rendelet 124. cikk (5) bekezdés c. pont alapján csak 2013. január 1-től kötelesek betartani. A HMKÁ (a helyes mezőgazdasági és környezeti állapot) előírásait már 2004-től alkalmazni kellett.

A 73/2009/EK Rendelet alapján a kölcsönös megfeleltetéssel kapcsolatban a tagországok másik kötelezettsége, hogy a Helyes Mezőgazdasági és Környezeti Állapottal összefüggésben **előírásokat fogalmazzanak meg, amit a gazdálkodóknak be kell tartaniuk**, konkrétan:

- a talajerózió,
- a talaj szervesanyag-tartalma,
- a talajszerkezet, és
- a környezet megőrzésének minimális szintje, valamint
- a vízvédelem és vízgazdálkodás vonatkozásában.

A hivatkozott Rendelet 6. cikk (1) bekezdése szerint: „A tagállamok biztosítják valamenyny mezőgazdasági földterület, különösen a termelésből kivont termőterületek jó mezőgazdasági és ökológiai állapotának fenntartását. A tagállamok a III. mellékletben kialakított keret alapján nemzeti vagy regionális szinten meghatározzák a jó mezőgazdasági és ökológiai állapotra vonatkozó minimum-követelményeket, figyelembe véve az érintett területek olyan egyedi sajátosságait, mint a talaj- és az éghajlati viszonyok, a meglévő gazdálkodási rendszerek, a földhasználat, a vetésforgó, a gazdálkodási gyakorlat és a mezőgazdasági üzemszerkezet”. Az előírások mint **általános keret** jelennek meg, amiből a tagországok adottságaikra tekintettel határozzák meg a konkrét és részletes előírásaikat. Az új tagállamoknak (Romániára és Bulgáriára nem vonatkoztatva) az említetteken túl biztosítaniuk kell, „...hogy a 2004. május 1-jén állandó legelőként hasznosított földterületek továbbra is állandó legelők maradnak.”

A hivatkozott melléklet konkrétan az alábbiakat tartalmazza:

Téma	Előírások
<p>Talajerózió: A talaj megóvása megfelelő intézkedések révén</p>	<ul style="list-style-type: none"> • minimális talajborítás, • termőhely-specifikus minimális földgazdálkodás, • talajmegtartó teraszos művelés
<p>A talaj szervesanyag-tartalma: A talaj szervesanyag-tartalmának fenntartása megfelelő gyakorlat révén</p>	<ul style="list-style-type: none"> • adott esetben a vetésforgóra vonatkozó előírások
	<ul style="list-style-type: none"> • tarlóművelés
<p>Talajszerkezet: A talajszerkezet fenntartása megfelelő intézkedések révén</p>	<ul style="list-style-type: none"> • megfelelő gépek használata
<p>A környezet megőrzésének minimális szintje: A környezetmegőrzés minimális szintjének biztosítása és az élőhelyek károsításának elkerülése</p>	<ul style="list-style-type: none"> • minimális állománysűrűség és/vagy a megfelelő állattartási rendszer
	<ul style="list-style-type: none"> • az állandó legelők védelme
	<ul style="list-style-type: none"> • a táj jellegzetességeinek megtartása, beleértve adott esetben a sövényeket, a tavakat, az árkokat, a fasorokat, a facsoportokat, a szórványfákat és a táblaszegélyeket • a mezőgazdasági földterületen a nem kívánt növényzet elszaporodásának megakadályozása • adott esetben az olajfák kivágásának megtiltása
<p>Vízvédelem és vízgazdálkodás: A víz szennyezés elleni védelme, a vízkészletek kimerülésének megelőzése és a vízhasználat kezelése</p>	<ul style="list-style-type: none"> • a vízfolyások mentén védelmi sávok kialakítása
	<ul style="list-style-type: none"> • amennyiben a víz öntözési célú felhasználása engedélyköteles, a vonatkozó engedélyezési eljárások betartása

1.2.2. A tagállamokra vonatkozó egyéb előírások

Az uniós jogi szabályozás meghatározza a tagországoknak a kölcsönös megfeleltetéssel kapcsolatos egyéb kötelezettségeit is. Ezek a kötelezettségek a betartásra-ellenőrzésre, a gazdák (gazdálkodók) segítésére (felkészítésére) és a hiányosságok-szabálytalanságok szankcionálására irányulnak.

1.2.2.1. A gazdák segítése a követelmények betartásában

Mint jeleztük, a kölcsönös megfeleltetéssel alapvetően az a cél, hogy a gazdákat, gazdaságokat rávegyék a környezetbarát termelésre és az állatok kíméletes tartására. A Bizottság szerint fontos, hogy a gazdák, **gazdálkodók tisztában legyenek azzal, mihez is kell alkalmazkodniuk, ebben segíteni kell őket** a tanácsadó rendszeren keresztül. A felkészítésről, pontosabban a mezőgazdasági tanácsadó rendszerről a Tanács 73/2009/EK Rendelet 12. cikke szól. „A tagállamok a mezőgazdasági termelőket segíteni hivatott tanácsadó rendszert ... működtetnek, amelyet egy vagy több kijelölt hatóság vagy magánszerv működtet. A tanácsadói tevékenységnek legalább az I. fejezetben említett, jogszabályban foglalt gazdálkodási követelményekre, valamint a mezőgazdasági földterületek jó mezőgazdasági és ökológiai állapotára mindenképpen ki kell terjednie.” Természetesen a gazdálkodók önkéntesen kapcsolódhatnak be a tanácsadó rendszerbe. A tagállamok azonban objektív kritériumok alapján meghatározhatják, hogy a gazdálkodók mely csoportjai kapcsolódhatnak a mezőgazdasági tanácsadó rendszerbe.

1.2.2.2. A kölcsönös megfeleltetés betartatása, ellenőrzése

Az 73/2009/EK Rendelet 4. fejezete a kölcsönös megfeleltetés **ellenőrzését az integrált irányítási és ellenőrzési rendszer (IIER) részévé teszi**. Az ellenőrzés részletes szabályairól a Bizottság 796/2004/EK Rendelete rendelkezik, pontosabban ez a Rendelet szól az „integrált igazgatási és ellenőrzési rendszer végrehajtására vonatkozó részletes szabályok megállapításáról”.

A Rendelet 9. cikke szerint a tagállamoknak egy olyan rendszert kell létrehozni, amely „megfelelően hatékony a kölcsönös megfeleltetés tekintetében” is. A tagországoknak többek között ki kell dolgozniuk a mintavétel szabályait (mivel minden gazdálkodó ellenőrzésére nincs lehetőség), az ellenőrzés módját és terjedelmét, az ellenőrzési jegyzőkönyvek tartalmát és az ellenőrzések értékelését. Azt a rendszert is meg kell határozniuk, amelyben a kifizető ügynökség a támogatás-csökkentésről, illetve a támogatás köréből való kizárásról dönt. A „megfelelően hatékony” kifejezés **az alkalmazás minőségét nem konkrét mennyiségi paraméterekhez köti**, hanem szubjektív megítéléshez, ami bizonyos kockázatot is jelent a tagországokra nézve.

Az IIER a kölcsönös megfeleltetés végrehajtása szempontjából több ponton is fontos szerepet játszik. Egyrészt az ellenőrizendő gazdaságok kockázatelemzésen alapuló kiválasztásához szolgáltató információt, másrészt az ellenőrzések eredményeinek a rendszerben meg kell jelenniük. Az ellenőrzések lehetnek adminisztratív-, valamint a gazdálkodó telephelyén lefolytatott helyszíni ellenőrzések.

A helyszíni ellenőrzéseket előzetes bejelentés nélkül, a lehető legrövidebb időtartamban és lehetőleg más (így a hatósági) ellenőrzésekkel együtt kell végrehajtani. Az ellenőrzések számát úgy kell meghatározni – nagyjából kockázat elemzésen alapulóan –, hogy **elérje** a közvetlen kifizetésekkel kapcsolatos támogatási rendszerek keretében támogatási kérelmet benyújtó mezőgazdasági **termelők legalább egy százalékát**. Általános követelmény, hogy a helyszíni ellenőrzést akkor kell lefolytatni, amikor a követelmények és előírások többsége – amelyek tekintetében a termelőt kiválasztották – ellenőrizhető. **A tagállamoknak azonban gondoskodniuk kell arról, hogy valamennyi követelmény és előírás tekintetében megfelelő legyen az év során végzett ellenőrzések aránya**.

Az ellenőrzés jelentéssel zárul. Ha az ellenőrzés során szabálytalanságokat találnak, a mezőgazdasági termelő az ellenőrzésről, a meg nem felelésekről és azok értékeléséről határozat formájában értesítést kap.

A jogszabályok alapján abban a tekintetben nem találtunk egyértelmű eligazítást, hogy mennyiben valósul meg (illetve kell, hogy megvalósuljon) **a kölcsönös megfeleltetés és az egyéb hatósági ellenőrzés közötti információcsere**. Mi történik (történjen) akkor, ha például az állat-egészségügyi hatóság – a hatályos jogszabályok alapján – ellenőrzési kötelezettségét teljesíti „jelentősebb állattartó” telepen, és olyan szabálytalanságokat talál, melyek a kölcsönös megfeleltetés ellenőrzésekor szankcionálásra adnának okot. Bár a Bizottság 796/2004. számú Rendelete 65. cikkének (4) bekezdése szerint „A meg nem felelést „meghatározottnak” kell tekintetni, ha e rendelettel összhangban, vagy az illetékes ellenőrző hatóság számára valamely más forrásból ismertté vált információ nyomán végrehajtott valamely ellenőrzés eredményeképpen kerül megállapításra.”

A Rendelet értelmében a szakosított ellenőrző szervek (állategészségügyi, növényegészségügyi, talajvédelmi, élelmiszerbiztonsági, környezetvédelmi, stb.) felelősek a kölcsönös megfeleltetés által támasztott követelmények és előírások betartásával kapcsolatos ellenőrzések végrehajtásáért. **A tagállamok azonban dönthetnek úgy, hogy az összes vagy egyes követelmények, előírások, jogi aktusok vagy kölcsönös megfeleltetési területek ellenőrzését a kifizető ügynökség végezze**, feltéve, hogy a tagállam garantálni tudja, hogy az ellenőrzések hatékonysága eléri legalább azt a szintet, amely a szakosított ellenőrző szerv által végzett ellenőrzéseknél tapasztalható.

1.2.2.3. Szankcionálás

Az előírások megszegése szankcionálással jár, ami a **közvetlen kifizetések csökkentését, súlyosabb esetben a közvetlen támogatásokból való kizárást jelenti**, az 73/2009/EK Tanácsi Rendelet 23-24. cikke szerint. „Amennyiben a mezőgazdasági termelő a neki közvetlenül felróható cselekmény vagy mulasztás következtében nem tartja be a jogszabályban foglalt gazdálkodási követelményeket vagy a jó mezőgazdasági és ökológiai állapotra vonatkozó előírásokat, az előírások megsértésének naptári évében számára nyújtandó közvetlen kifizetések teljes összegét a 7.¹⁸ 10. és a 11. cikkben foglalt rendelkezések alkalmazását követően a 24. cikkben megállapított részletes szabályokkal összhangban csökkenteni vagy törölni kell”. Szankcionálás (kizárás vagy támogatáscsökkentés) **csak mezőgazdasági tevékenység, illetve a mezőgazdasági üzem mezőgazdasági földterületén** (így a területpihentetés alá vont parcellák) tapasztalt „meg nem felelés” esetén **merülhet fel**.

A szankció mértéke alapvetően a meg nem felelés mértékétől, súlyosságától, tartósságától és ismétlődésétől függ, illetve hogy az előírások be nem tartása gondatlanság, vagy szándékosság következménye.

- a gondatlanság enyhébb megítélés alá esik, a támogatáscsökkentés mértéke nem haladhatja meg az 5%-ot, ismételt megsértés esetén pedig a 15%-ot,
- ha az előírások megszegése szándékosság következménye, a támogatáscsökkentés mértéke nem lehet kisebb 20%-nál,
- szándékosság esetén az érintett mezőgazdasági termelő egy vagy több naptári évre akár ki is zárható egy vagy több támogatási rendszer köréből.

¹⁸ A 7. cikkre való utalás azt jelenti, hogy a csökkentés a moduláció miatt csökkentett összeg után számítandó. Az új tagállamokra ez jelenleg a 10. cikk alapján nem vonatkozik.

A Bizottság 796/2004. Rendeletének¹⁹ 67. cikk (3) bekezdése a szándékosság súlyos esetére konkrétan úgy fogalmaz, hogy: „Amennyiben a szándékos meg nem felelés valamely meghatározott támogatási rendszerhez kapcsolódik, a mezőgazdasági termelőt az adott naptári évre kizárják a szóban forgó támogatási rendszerből. A meg nem felelés különösen jelentős mértéke, súlyossága vagy tartóssága esetén, vagy ha ismételt szándékos meg nem feleléseket állapítottak meg, a mezőgazdasági termelőt a következő naptári évre is kizárják a szóban forgó támogatási rendszerből.”

Gondatlanság esetén a Bizottság 796/2004. Rendelet 66. cikk (1) bekezdése szerint „... a kifizető ügynökség az illetékes ellenőrző hatóság által a 48. cikk (1) bekezdésének c) pontjával összhangban elkészített ellenőrzési jelentésben rendelkezésre bocsátott értékelés alapján határozhat úgy, hogy ezt az értéket a teljes összeg 1%-ára csökkenti vagy 5%-ára növeli, vagy a 48. cikk (1) bekezdése c) pontjának második albekezdésében említett esetekben²⁰, egyáltalán nem rendel el támogatáscsökkentést.” Tehát a **tagállamok dönthetnek úgy, hogy – bizonyos feltételekkel – nem alkalmaznak támogatáscsökkentést** vagy kizárást azoknál a gazdálkodóknál, amelyek támogatáscsökkentése egy naptári évben 100 eurónál kisebb lenne. Ebben az esetben is a ténymegállapításról és a követelmények nem teljesítésének orvosolása érdekében teendő intézkedésekről értesíteni kell a mezőgazdasági termelőt (de minimis szabály) [73/2009/EK Rendelet, 23. cikk (2)].

A szankciók következtében „megtakarított” közvetlen támogatási összeg 75 százalékát vissza kell fizetni az Európai Mezőgazdasági Garancia Alapba, 25%-a a tagországban marad (73/2009/EK Rendelet 25. cikk).

A követelmények nem teljesítésének azon esetei, amelyek közvetlen veszélyt jelentenek a köz- vagy az állategészségügy szempontjából, nem tekinthetők kisebb jelentőségűnek. Kivéve, ha a mezőgazdasági termelő azonnal megtette azokat az intézkedéseket, melyekkel a nem teljesítést orvosolja, ezt az illetékes hatóság egy – adott esetben adminisztratív – ellenőrzéssel elfogadhatja. A követelmények kisebb jelentőségű nem teljesítésével kapcsolatos ténymegállapításokról és a követelmények nem teljesítésének orvosolása érdekében teendő intézkedésekről értesíteni kell a mezőgazdasági termelőt (minor infringement).

A 2007. évi bizottsági jelentés szerint a tagállamok 2005-ben a kifizetések összegét 9,8 millió euróval csökkentették (szankció) a kölcsönös megfeleltetést teljes mértékben alkalmazó tagállamokban. **A helyszíni ellenőrzés során a mezőgazdasági termelők 11,9%-a valamely előírásnak nem felelt meg**, ezért a kifizetések csökkentésére került sor: A legtöbb esetben (71%) az állatállomány azonosításához és regisztrálásához kapcsolódó előírások megsértését tárták fel, majd a HMKÁ követelményeihez (13%) és a nitrátdirektívához (10%) kapcsolódó meg nem felelések voltak a leggyakoribb esetek. A közvetlen **kifizetés csökkentések mértéke jellemzően (az esetek 68%-a) 1% volt**, az esetek 14 százalékánál 3%, 12 százalékánál pedig 5%. Az ennél nagyobb mértékű csökkentés tehát mindössze 1%-ban fordult csak elő (Bizottság, 2007).

¹⁹ A Bizottság 796/2004/EK rendelete a közös agrárpolitika keretében tartozó közvetlen támogatási rendszerek közös szabályainak megállapításáról és a mezőgazdasági termelők részére meghatározott támogatási rendszerek létrehozásáról szóló, 2003. szeptember 29-i 1782/2003/EK Tanácsi Rendelet által előírt kölcsönös megfeleltetés, moduláció, valamint integrált igazgatási és ellenőrzési rendszer végrehajtására vonatkozó részletes szabályok megállapításáról.

²⁰ Azokban az esetekben – például fiatal gazdálkodók – ahol a jogszabályok „felkészülési időt” engednek, ezen időn belül el lehet tekinteni a szankcionálástól.

2. Tagállami kötelezettségeink és teljesítésük a kölcsönös megfeleltetés alkalmazásában

A tagállamok a nemzeti jogszabályaikba átültetik a kölcsönös megfeleltetés rendszerének uniós jogszabályokban és irányelvekben megjelenő követelményeit, előírásait. A mezőgazdasági termelőknek ezeket a nemzeti szabályokat kell betartaniuk, és ha ezt elmulasztják, a nemzeti jogszabályok értelmében büntethetők, a tagállami végrehajtási szabályoknak megfelelően. Ezzel kapcsolatban **Magyarországnak, mint tagállamnak főbb feladatai** a kölcsönös megfeleltetés alkalmazásához a következők:

- a tagállam elkészíti a kölcsönös megfeleltetés **jegyzékét** (a JFGK és HMKÁ-ra vonatkozó jogszabályhelyek megnevezését) a Tanács 73/2009/EK Rendelete 4. cikke szerint és a mezőgazdasági termelő rendelkezésére bocsátja. A kölcsönös megfeleltetés rendelkezéseit az alaprendelet hatályos változatának, irányelv esetében pedig a tagállamok általi végrehajtásnak megfelelően kell alkalmazni;
- a HMKÁ **minimum-követelményeinek** megfogalmazása nemzeti vagy regionális szinteken, továbbá gondoskodni az állandó legelők védelméről (A Tanács 73/2009/EK Rendelet 6. cikk);
- a gazdák, **gazdálkodók felkészítése** (A Tanács 73/2009/EK Rendelet 12. cikk);
- az illetékes **ellenőrző hatóság kijelölése** (A Tanács 796/2004/EK Rendelet 42. cikk);
- a kölcsönös megfeleltetésre vonatkozó **ellenőrzési rendszer kialakítása** (A Bizottság 796/2004/EK Rendelet 9. cikk);
- a **szankcionálás** rendszerének kidolgozása (A Tanács 73/2009/EK Rendelet 23-24. cikk).

Helyzeti előnyünk, hogy mindezt a régi tagországok tapasztalataira is támaszkodva és a Bizottság 2005 óta kiadott iránymutatásaira tekintettel tehetjük meg. A mérlegelendő tagországi tapasztalatok (Bizottság, 2007):

a) Mintavétel és ellenőrzési arány: A kiválasztást nehezítette, hogy az 1%-os minta mellett (melynek 20-25%-át véletlenszerűen, 75-80%-át kockázatelemzéssel kell kiválasztani) az ágazati jogszabályokban meghatározott minimális ellenőrzési arányok ettől eltérnek (például szarvasmarha jelölés esetében ez 10%). Az 1%-os kiválasztás az összes kérelmező szintjén, a JFGK szintjén, valamint a jogi aktusok csoportjai (pl. állatjólét, környezetvédelem) szerint is megtörténhet.

b) Az ellenőrzési minták kiválasztása és kockázatelemzés: Nehézségek merültek fel azokban az esetekben, amikor az illetékes ellenőrző hatóság által ellenőrzött sokaság túl kicsinek bizonyult a megfelelő kockázatelemzés elvégzéséhez, illetve a kockázatelemzéshez nem használták fel a különböző adatbázisokból kinyerhető kockázati tényezőket.

c) Helyszíni ellenőrzések és jelentéstétel: Nem voltak elég egyértelműek a szabályok arra vonatkozóan, hogy a helyszíni ellenőrzéseket mikor kell elvégezni, hogy mit kell ellenőrizni, és hogy mennyi ellenőrzés szükséges. Az ellenőrzések időigényesnek bizonyultak, különösen az olyan esetekben, amikor a gazdaság termelő egységei, területe több helyen terül el, és amikor feltétlenül szükség volt a termelő közreműködésére. Néhány követelmény ellenőrzése bonyolult volt. Az ellenőrzésről szóló jelentések hosszúak voltak és nem mindig voltak érthetőek.

d) A támogatáscsökkentések kiszámítása: A követelmények száma és köre megnehezítette a csökkentések kiszámítását, ami a mezőgazdasági termelőket bonyolult feladat elé állította. Nehéz volt meghatározni az olyan fogalmakat, mint az előírások megsértésének „súlyossága”, „mértéke”, „tartóssága” illetve „ismétlődése”, valamint a „szándékosság”. Nem volt egységes az „ismétlődés” fogalom, alkalmazását túl automatikusnak ítélték meg. Fennáll a veszélye annak, hogy a tagállamok egymástól eltérően számítják ki a csökkentéseket. A gyakorlatban kevés lehetőség maradt arra, hogy az előírások megsértésének kevésbé súlyos eseteiben eltekintsenek a kifizetések csökkentésétől, emiatt az érintettek között erősödött az ellenérzés a rendszer iránt.

e) A mezőgazdasági tanácsadói rendszerek: A Bizottság szerint a tanácsadói rendszer alapvető fontosságú szerepet tölt be a kölcsönös megfeleltetés mezőgazdasági termelők általi elfogadtatásában. Ugyanis a bevezetési időszakban a mezőgazdasági termelőknél jelentkező problémákkal a tanácsadók közvetlenül szembesültek. A tanácsadásban részesülő mezőgazdasági termelő nagyobb valószínűséggel érti meg a kölcsönös megfeleltetéshez kapcsolódó kötelezettségeit, és így nagyobb valószínűséggel fog azoknak megfelelni. A kockázatelemzés keretében elemként figyelembe lehetne venni a gazdálkodó mezőgazdasági tanácsadói rendszerekben való részvételét. A tagállamoknak általában nehéz feladat volt meghatározni azokat a gyakorlati elemeket, amelyeknek a mezőgazdasági termelőknek meg kell felelni, és amelyeket a későbbiekben ellenőrizni kell.

f) A tanúsítási rendszerek figyelembe vétele a kölcsönös megfeleltetés ellenőrzésében: Jelenleg több mezőgazdasági termelő vesz részt minőségtanúsítási rendszerekben (jellemzően ISO szabvány), melyek rendszerint a tanúsító hatóság által elvégzett többlet ellenőrzéssel járnak. Néhány esetben a mezőgazdasági termelők szükségtelen adminisztratív tehernek tekintik a kölcsönös megfeleltetés keretében végzett helyszíni ellenőrzéseket, mivel gyakran ugyanazokat a kérdéseket vizsgálja, mint amit a tanúsító rendszerek keretében már elvégeztek. Megfelelőnek tűnik feltárni a tanúsítási rendszerek és a kölcsönös megfeleltetés keretében végzett helyszíni ellenőrzések közötti szinergiákat, feltéve, hogy a tanúsítási rendszereket hivatalosan jóváhagyták és kapcsolódnak a kölcsönös megfeleltetéshez.

2.1. Nemzeti jogi szabályozás, az alkalmazás intézményrendszere

A tagállamoknak tehát a különböző EU előírásokra tekintettel el kell készíteniük a kölcsönös megfeleltetéssel kapcsolatos nemzeti szabályozást és meg kell határozniuk azt az intézményrendszert (szervezeti keretet), amelyben a kölcsönös megfeleltetés hatékonyan működtethető.

2.1.1. EU Rendeletekkel és irányelvekkel harmonizáló jogszabályok

Mint már jeleztük, a tagszágnak fennáll **a kölcsönös megfeleltetés egész rendszerét átfogó jogi szabályozási kötelezettsége**. A hazai jogi szabályozás ennek gyakorlatilag megfelel:

- A Földművelésügyi és Vidékfejlesztési Minisztérium 2007. októberére elkészítette a Jogszabályban Foglalt Gazdálkodási Követelményeknek megfelelő, a „Kölcsönös megfeleltetés nemzeti szintű követelményei” című szakmai anyagot, a Tanács 1782/2003/EK Rendelet III. mellékletével összhangban,
- A 29/2009. (III. 25.) FVM rendelettel módosított 50/2008. (IV. 24.) FVM rendelet az egységes területalapú támogatások és egyes vidékfejlesztési támogatások igényléséhez teljesítendő „Helyes Mezőgazdasági és Környezeti Állapot” fenntartásához szükséges feltételrendszer, valamint az állatok állategységre való átváltási arányának meghatározásáról,

- a rendelet 1. melléklete meghatározza a Helyes Mezőgazdasági és Környezeti Állapot (HMKÁ) előírásait, az 5. § (6) rögzíti, hogy „Az állandó legelőkön, azok védelme érdekében az 1. számú melléklet 4-8. pontjában foglalt előírásokat kell betartani.”²¹ (a HMKÁ előírásait Magyarországon egy 2004. évi FVM rendelet²² alapján az Unióhoz történt csatlakozásunk óta folyamatosan alkalmazzuk),
- a rendelet 2. melléklete „A meg nem felelések mértékének, súlyosságának és tartósságának megállapítása alapjául szolgáló tényállások” meghatározásáról szól,
- a rendelet 3. melléklete a meg nem felelések „HMKÁ szankció mértékének meghatározásához (meg nem felelés ismétlődés nélkül)” rendel faktorokat, számszerű értékeket.
- A 2008. évi CXIV. Törvénnyel módosított 2007. évi XVII. Törvény a mezőgazdasági, agrár-vidékfejlesztési, valamint halászati támogatásokhoz és egyéb intézkedésekhez kapcsolódó eljárás egyes kérdéseiről szól,
 - a támogatásokban (intézkedésekben) való részvétel rendjét, az ügyfél, továbbá az irányítási, valamint a végrehajtási feladatokat ellátó szervek, illetve szervezetek jogait és kötelezettségeit egységesen szabályozza,
- A 31/2009. (II. 19.) Kormányrendelettel módosított 322/2007. (XII. 5.) Kormányrendelet a kölcsönös megfeleltetési szabályok betartását ellenőrző szervekről rendelkezik,
 - az 1. melléklete konkrét EU Rendeletre, illetve irányelvre a 2009-től hatályban lévő JFGK-hoz (JFGK 1-8) kapcsolódik,
 - a 2. melléklet 2011-től, a 3. melléklete pedig a 2013-tól hatályba lépő jogszabályok, irányelvek (JFGK 9-15; illetve JFGK 16-18) hatáskörrel rendelkező ellenőrző szerveit nevezi meg,
- A „256/2007. (X. 4.) Kormányrendelet a Mezőgazdasági és Vidékfejlesztési Hivatalról” a mezőgazdasági és vidékfejlesztési támogatási szervként az MVH-t jelöli ki, mely ellátja a kifizetési feladatokat is. (Az MVH a közösségi és a nemzeti forrásból folyósított mezőgazdasági, agrár-vidékfejlesztési, valamint halászati támogatások igénybevételének és a közös agrárpolitika egyéb, támogatás kifizetésével nem járó piacsabályozási intézkedéseivel (együtt: intézkedések) összefüggő területeken első fokon eljáró hatóság.),
- Valamint JFGK a magyar jogrendbe átültetendő, kijelölt jogszabályhelyek. A kölcsönös megfeleltetés szabályozási környezetének kialakítását, végrehajtásának feltételrendszerét a vonatkozó közösségi szabályozás, az irányelveket a hazai jogrendszerbe átültető magyar jogszabályok, a Bizottság iránymutatásai, illetve a régi tagállamok példái alapján lehet megteremteni.

A „Kölcsönös megfeleltetés nemzeti szintű követelményei (FVM, 2007)” címmel kidolgozott dokumentum a JFGK keretébe tartozó mind a 18 EU jogszabályának-irányelvének megfelelően feltünteteti a közösségi és nemzeti jogszabályhelyeket²³, a belőlük levezetett követelményeket, és azt, hogy **miben áll a „meg nem felelés” esete**, a dokumentum szóhasználata szerint a „Támogatáscsökkentést indukáló jogsértés (meg nem felelési esetek)”.

²¹ A mennyiségének „védelméről” (a 2003. évi arányok megtartásáról) a tanulmány készítésekor még nincs hatályos rendelkezés, de az úgynevezett „SPS-re való áttérésről szóló törvénykezés” erre is kitér majd.

²² 4/2004. (I. 13.) FVM rendelet az egyszerűsített területalapú támogatások és a vidékfejlesztési támogatások igényléséhez teljesítendő "Helyes Mezőgazdasági és Környezeti Állapot", illetve a "Helyes Gazdálkodási Gyakorlat" feltételrendszerének meghatározásáról.

²³ Természetesen a JFGK számának és tartalmának változása miatt a nemzeti szintű követelmények is módosulnak. Egyébként minden vonatkozó közösségi jogszabályhelynek van nemzeti megfelelője!

Az FVM, az MVH és az MgSzH együttműködésével a kölcsönös megfeleltetés bevezetéséből adódó teendők számbavételére, illetve a feladatok koordinálására, kidolgozására egy **munkacsoport (projekt team) alakult**. A projekt körébe tartozik:

- a kölcsönös megfeleltetés bevezetéséhez és működtetéséhez szükséges szabályozásra vonatkozó javaslatok jogszabály-tervezet szintű kidolgozása,
- a kölcsönös megfeleltetés eljárásrendjének és szabályzatainak kidolgozása,
- a kölcsönös megfeleltetés bevezetéséhez és működtetéséhez, az abban érintett eljárások egységes rendszerben történő kezeléséhez szükséges, az információk problémamentes áramlását lehetővé tevő informatikai rendszer megtervezése és kifejlesztése,
- a kölcsönös megfeleltetés működtetéséhez szükséges intézmény-fejlesztési feladatok ellátása,
- az érintettek tájékoztatása.

A Projekt teljesítését egy „twinning program” keretében az Osztrák Kifizető Ügynökséggel való együttműködés is segítette, elsősorban Ausztria e téren szerzett többéves tapasztalatainak átadásával.

A magyar jogi háttér kialakításánál elsőrendű cél volt, hogy a hatályban lévő hazai kölcsönös megfeleltetés rendszerébe illeszthető jogszabályok **ne tartalmazzanak szigorúbb követelményrendszert** annál, amit a közösségi irányelvek meghatároznak, nehogy a szigorúbb feltételek hátrányosan érintsék termelőinket (Dauner, 2008). Az is szempont volt, hogy ellenőrizhető legyen a követelmények teljesítése. Az EU jogszabályhelyek ugyanis esetenként nem a gazdálkodóra, hanem a tagállamra irányulnak, a gazdálkodónál a kölcsönös megfeleltetés keretében nem ellenőrizhetők (például az idényen kívüli vadászat) (Bögréné, 2008).

A kölcsönös megfeleltetés bevezetésének legnagyobb kihívásokat rejtő feladata a rendszer üzemeltetésében részt vevő Kifizető Ügynökség, valamint a szakhatósági ellenőrző szervek közötti információáramlás és adatátvitel zavartalan megvalósítása. Ennek érdekében az eltérő rendszereket harmonizálni, az eltérően strukturált információkat egységesíteni kell (Országgyűlés Mezőgazdasági Bizottsága, 2007).

A kiértékelés a mindenkor ellenőrző szerv, míg az esetleges szankciók érvényesítése (megállapított jogsértés esetén a kifizetések teljes összegét csökkenteni, vagy a gazdálkodót a támogatásból kizárni) az MVH feladata. Az ellenőrző hatóság által kiállított ellenőrzési jegyzőkönyvek megállapításait az MVH-ban kötelezően előírt szempontok (a súlyosság, a mérték, a tartósság és az ismétlődő jelleg, valamint a szándékosság) szerint kiértékelik, s megállapítják a támogatáscsökkentés százalékban kifejezett mértékét.

Az egyes hatáskörrel rendelkező hatóságok, illetve a kifizető ügynökség közötti viszony formáját, a tartalmi kérdéseket a 2007. XVII. Törvény tartalmazza. E törvény 9. § p) pontja szerinti hatáskörrel rendelkező hatóságok a kölcsönös megfeleltetés körébe tartozó követelmények ellenőrzését, igazolását végző közigazgatási szervek, a Mezőgazdasági Szakigazgatási Hivatal Központja és területi szervei, valamint a Mezőgazdasági és Vidékfejlesztési Hivatal [31/2009. (II. 19.) Kormányrendelettel módosított 322/2007. (XII. 5.) Kormányrendelet 1. § (d)]. A kölcsönös megfeleltetési rendszerrel kapcsolatos feladatok összehangolását az MVH látja el. Az ellenőrző szervek a rendelkezésükre bocsátott adatok alapján ellenőrzik, hogy a mezőgazdasági közvetlen kifizetésben részesülő, a borpiaci intézkedések alapján támogatásban részesülő, valamint az EMVA II. tengelyéből nyújtott egyes támogatásokban részesülő mezőgazdasági termelő betartja a 73/2009/EK tanácsi rendelet 5. cikkében és II. mellékletében meghatározott közösségi jogi aktusokba foglalt gazdálko-

dási követelményeket, valamint teljesíti a helyes mezőgazdasági és környezeti állapotban való tartásra vonatkozó előírásokat. A mezőgazdasági és vidékfejlesztési támogatási szerv és a hatáskörrel rendelkező hatóság a kölcsönös megfeleltetés keretében történő ellenőrzések ellátásával, valamint az adatok kölcsönös átadásával kapcsolatos részletes feltételekről írásban állapodnak meg, mely tartalmazza:

- a hatáskörrel rendelkező hatóság által a kölcsönös megfeleltetés körébe tartozó feltételek ellenőrzésének a körét;
- az ellenőrzés során alkalmazandó mintavétel módját;
- a mezőgazdasági és vidékfejlesztési támogatási szerv ellenőrzésre kiválasztott ügyfeleinek és azok kérelmeinek a hatáskörrel rendelkező hatóság részére átadandó adatainak körét;
- a hatáskörrel rendelkező hatóság által kiállítandó ellenőrzési jegyzőkönyvek tartalmát, átadásának ütemezését és módját.

Az adatszere kapcsán a mezőgazdasági és vidékfejlesztési támogatási szerv által működtetett integrált informatikai rendszer, valamint nyilvántartási rendszerek kód- és törzsadatait kell alkalmazni, különös tekintettel a kiválasztásra kerülő ügyfelek azonosítására. A hatáskörrel rendelkező hatóság a kölcsönös megfeleltetés körébe tartozó ellenőrzésekhez kapcsolódó nyilvántartási rendszereit a mezőgazdasági és vidékfejlesztési támogatási szerv által működtetett ügyfél-nyilvántartási rendszerhez kapcsolódva úgy alakítja ki, hogy az ügyfél azonosításához kapcsolódó e törvény szerinti adatokat az ügyfél-nyilvántartási rendszer tartja nyilván. A kiállított jegyzőkönyvet a mezőgazdasági és vidékfejlesztési támogatási szerv által működtetett integrált informatikai rendszer által elektronikusan is közvetlenül átvehető módon kell kiállítani.

2.1.1.1. Jogszabályban Foglalt Gazdálkodási Követelmények

A JFGK keretében minden vonatkozó uniós jogszabálynak van hatályos magyar megfelelője (1. melléklet), mint azt az FVM által készített „Kölcsönös megfeleltetés nemzeti szintű követelményei (FVM, 2007)” című anyag is bizonyítja. Ebből kiderül, hogy a magyar hatóságok nem hozták a hazai termelőket az uniós versenytársakhoz képest hátrányos helyzetbe, vagyis nem fogalmaztak meg az EU rendelkezésekhez képest szigorúbb előírásokat.

Az EU irányelvek teljesítését szolgáló nemzeti előírásaink kapcsán megállapítható:

- szinte minden jogszabály csatlakozásunk előtti időszakban született (a ritka kivétel egyike a Natura 2000 területeket érintő 269/2007 Kormányrendelet),
- nagy többségük nem érinti közvetlenül, sőt gyakran még közvetve sem az állattartást, illetve az állatok telepi elhelyezését,
- az állattartással összefüggő előírások betartásának zöme az állattartó szándékán, hozzáállásán múlik, nem pedig a telep, illetve az állattartási létesítmények műszaki állapotán,
- egy része tagállami kötelezettség, illetve betartásuk a gazdaságban nem ellenőrizhető.

A JFGK hazánkban jelenleg összesen 221 követelményt tartalmaz, közülük az állatbetegségek bejelentésére irányuló (JFGK 13., JFGK 14., JFGK 15.) egyenként csak egy, az élelmiszerbiztonságra vonatkozó (JFGK 11.) viszont 46, **a borjak védelmére vonatkozó pedig 30 követelményt tartalmaz** (2. melléklet). A nemzeti követelmények szerint **az állattenyésztő telepekkel közvetlen kapcsolatba hozhatóan 25 meg nem felelési esetet nevesít** – ezeknek zöme az állatok elhelyezésével, az állatjóléttel kapcsolatos –, ami azt is jelenti, hogy ha a telep most az előírásoknak nem felel meg, akkor a gazdálkodónak **2013-ig olyan fejlesztést, beruházást szükséges megvalósítania, amellyel teljesíti az állatjóléti követelményeket.**

Az állattartó telepeket legérzékenyebben a JFGK 4. (vizek nitrát szennyezés elleni védelme) érinti, pontosabban annak azon előírása, hogy állattartó telepen képződött trágyát szivárgásmentes, szigetelt, műszaki védelemmel ellátott tárolóban kell gyűjteni, a trágyatároló kapacitásának 6 havi trágya befogadására kell elegendőnek lennie. A tároló kapacitás az 59/2008. (IV. 29.) FVM rendelet 8. § (8) bekezdése alapján istállótrágya tárolás esetében csökkenthető (például mélyalmos tartásnál, valamint extenzív legeltetéses állattartásnál). Ha ugyanis az ideiglenes szálláshelyen képződött trágya, illetve a karámföld meghatározott szabályok szerint közvetlenül termőföldre kerül, akkor trágyatároló építése nem szükséges. Ha a trágyatároló a 27/2006. (II. 7.) Kormányrendeletben²⁴ illetve az azt módosító 81/2007. (IV.25.) Kormányrendeletben meghatározott időpontot követően nem felel meg a követelményeknek, **a meg nem felelés a hatósági jogkövetkezmenyen – amely akár a tevékenység megtiltását is jelentheti – túl a kölcsönös megfeleltetésre vonatkozó ellenőrzésben is szankcionálható.** A szankció – mint már jeleztük – csak a közvetlen kifizetésekkel lehet kapcsolatban, vagyis annak csökkentése, esetleg a támogatásokból való kizárás lehet a következmény.

A hivatkozott rendelet 10. § (1) és (2) bekezdése a hatósági intézkedésekről szól, mely szerint „... a vizek nitrát szennyezésének veszélyével járó tevékenységek esetében az állattartó telepen a felügyelőség, termőföldön a talajvédelmi hatóság ellenőrzi...” az „előírásokat megsértő tevékenységet a kötelezettségszegés az előidézett veszély súlyától függően határozatlan a) felfüggesztik, b) korlátozzák, c) megtiltják.”

Mivel előírás, hogy az ellenőrzésekben érintett hatóságok együttműködjenek, **a kölcsönös megfeleltetés ellenőrzésének folytatása lehet (kell, hogy legyen?) egy olyan hatósági ellenőrzés, illetve jogi eljárás, mely a trágyaelhelyezést a jogszabályi követelményeknek meg nem felelőnek minősíti, és az illetékes (hatáskörrel rendelkező) hatóság „az előírásokat megsértő tevékenységet” megtilthatja.**²⁵ Ha a trágyatároló használatát megtiltják, az **gyakorlatilag a telep működésének megtiltása.**²⁶

A rendelet 16. § szerint nitrátérzékeny területeken²⁷ üzemelő vagy engedéllyel rendelkező állattartó telepek trágyatároló, feldolgozó műtárgyainak kialakítására az egységes környezethasználati engedélyhez kötött tevékenységek esetében [ahogy azt a környezeti hatásvizsgálati és az egységes környezethasználati engedélyezési eljárásról szóló 314/2005. (XII.25.) Kormányrendelet 27. § (3) bekezdése előírja], az egységes környezethasználati engedélyben foglaltakat a meglévő létesítményeknek 2007. október 31-ig teljesíteni kell. Az egységes környezethasználati engedélyhez nem tartozó esetekben a határidő 2011. december 31. Nitrát érzékeny területeken üzemelő állattartó telepek trágyatárolóira vonatkozóan az előbb jelzett határidőkön kívül figyelembe kell venni az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alapból (EMVA) nyújtandó vidékfejlesztési támogatásról szóló, 2005. szeptember 20-i 1698/2005/EK Rendeletben foglaltakat is, **amennyiben a szükséges beruházások támogatására vonatkozó kérelmet 2007. október 31-ig befogadták.**

²⁴ A 27/2006. (II. 7.) Kormányrendelet a vizek mezőgazdasági eredetű nitrátszennyezéssel szembeni védelméről 8. § (5) bekezdése mondja ki, hogy „Állattartó telep és annak szervezetrágya tárolója e rendelet és a külön jogszabály előírásainak figyelembevételével létesíthető és üzemeltethető.”

²⁵ A rendeletben megjelölt határidők lejártá után.

²⁶ Ha csak a trágyatárolás nem megfelelő, az viszonylag egyszerű technológiával (és költséggel) megváltoztatható az előírásoknak megfelelőre egy NVT szaktanácsadó szerint. Mészáros György: A környezetterhelés csökkentési lehetőségei. Gödöllő, 2005.

²⁷ A 27/2006 Kormányrendelet 5. § e) pontja alapján a külön jogszabály szerinti [azaz: 41/1997. (V. 28.) FM rendelet] nagy létszámú állattartó telepek, valamint az állattartó telephez tartozó trágyatárolók területe, vagyis minden „nagy állattartó telep” ide tartozik.

A rendeletben említett támogatásokat 2007-ben – még az ÚMVP elfogadása előtt – két „célterületre” hirdették meg, az „Állattartó telepen képződő trágya kezelése, tárolása, részbeni feldolgozása és felhasználása” (a köztudatban röviden csak ÁTK I.) és „Állati férőhelyek kialakítása, az állattartás és az állatszállítás minőségének javítása” (ÁTK II.) jogcímenek. Azok az állattartók, akiknek a pályázatát az MVH befogadta és ügyükben kedvező támogatási döntés is született, három év haladékot nyertek bizonyos követelmények teljesítésére. Az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alap társfinanszírozásában megvalósuló támogatások igénybevételének általános szabályairól szóló 23/2007. (IV. 17.) FVM rendelet szerint a beruházást a támogatási döntés kézhezvételétől számított 2 éven belül (illetve közbeszerzés lefolytatása esetén 3 éven belül) kell megvalósítani. **A közösségi előírásoknak való megfelelésre irányuló beruházásokat legkésőbb 2010. október 31-ig be kell fejezni.**

2.1.1.2. A Helyes Mezőgazdasági és Környezeti Állapotra és az állandó legelők megőrzésére vonatkozó rendelkezések

A HMKÁ előírásait az 50/2008 FVM rendelet tartalmazza. A rendelet 1. számú melléklete alapján – ha jogszabály másként nem rendelkezik – az alább felsorolt előírásokat **a földhasználók gazdaságuk teljes területén kötelesek betartani** a vonatkozó támogatás igénylése esetén.

1. Talajerózió elleni védelemre vonatkozó előírások:
 - a) 12%-nál nagyobb lejtésű területen az alábbi kultúrák termesztése tilos: dohány, cukorrépa, takarmányrépa, burgonya, csicsóka,
 - b) 12%-nál nagyobb lejtésű területen a kukorica, silókukorica, napraforgó:
 - ba) rétegvonalas művelés mellett termesztendő, vagy
 - bb) termesztése esetén a nyári betakarítású elővetemény tarlóját a betakarítást követően október 30-ig meg kell őrizni és gyommentes állapotban kell tartani, vagy
 - bc) másodvetésű takarónövény alkalmazása mellett termesztendő.
2. Erózió ellen kialakított teraszok megőrzése kötelező szőlőültetvények esetében.
3. Vetésváltásra vonatkozó előírások:
 - a) Egymás után két évig termesztendő: rozs, búza, tritikálé, árpa és dohány;
 - b) Egymás után három évig termesztendő: kukorica;
 - c) Több évig termesztendő maga után: évelő kertészeti kultúrák, évelő takarmánynövények, fűmagtermesztés, méhlegelő céljából vetett növények, illetve energetikai hasznosítás céljából vetett többéves növények, valamint a rizs;
 - d) Minden egyéb növény egy évig termesztendő.
4. Tarló, nád, növényi maradvány valamint gyepek égetése tilos.
5. Mezőgazdasági területeken vízzel telített talajon mindennemű gépi munkavégzés tilos, kivéve a belvíz, árvíz levezető árkok létesítésekor és értékmentéskor végzendő gépi munkavégzés.
6. A gyepterületek túllegeltetése, valamint maradandó kár okozása tilos.
7. A mezőgazdasági területeket gyommentesen kell tartani.
8. A mezőgazdasági területeken a hasznosítás szempontjából nemkívánatos fás szárú növények megtelepedését és terjedését meg kell akadályozni.

A rendeket 5. § (6) szerint „Az állandó legelőkön, azok védelme érdekében az 1. számú melléklet 4-8. pontjában foglalt előírásokat kell betartani.” Annak az uniós előírásnak, hogy a tagországok biztosítják, hogy „a 2004. május 1-jén időpontban állandó legelőként hasznosított földterületek továbbra is állandó legelők maradnak.”, az SPS alkalmazásáról szóló jogszabálykörnyezetben²⁸ rendelkeznek majd. A megoldást konkrétan a termőföld védelméről szóló 2007. évi CXXIX. törvény módosítása fogja jelenteni, annak 3. §-a következő bekezdéssel egészül ki: „(2) Amennyiben a közösségi jogi aktusban az állandó legelőkre vonatkozó szabályok végrehajtása ezt szükségessé teszi, jogszabályban meghatározott esetekben a mezőgazdasági és vidékfejlesztési támogatási szerv

- a) a művelési ág megváltoztatását engedélyhez kötheti, illetve
- b) művelési ág visszaállítási kötelezettséget írhat elő.” és ... „Felhatalmazást kap a földügyért felelős miniszter, hogy rendelettel állapítsa meg”... „az állandó legelőkre vonatkozó közösségi jogi aktusban meghatározott követelmények teljesítése érdekében művelési ág megváltoztatásával kapcsolatos részletes szabályokat”.

2.1.2. Az alkalmazás intézményrendszere

A megfeleltetés intézményrendszere a közreműködő szervezetek kiválasztásából, feladataik meghatározásából és kapcsolataik szabályozásából áll.

A régi tagállamokban az illetékes ellenőrző hatóságnak – a Bizottság ajánlásával összhangban – jellemzően nem a kifizető hatóságot (ügynökséget) jelölték ki, a kifizető hatóság rendszerint csak koordinációs szerepet tölt be. A konkrét helyszíni ellenőrzéseket a szakosodott ellenőrző szervek, a hatáskörrel és megfelelő szakmai ismerettel rendelkező hatóságok végzik. A tapasztalatok alapján sok esetben mégis inkább áttérnének a kifizető ügynökség általi ellenőrzésre.

Az intézményrendszer **kulcseleme az ellenőrzési rendszer**. Mint már jeleztük, az ellenőrzésről a mezőgazdasági-, az agrár-vidékfejlesztési-, valamint halászati támogatásokhoz és egyéb intézkedésekhez kapcsolódó eljárás egyes kérdéseiről szóló 2007. XVII. Törvény, valamint a kölcsönös megfeleltetési szabályok betartását ellenőrző szervekről szóló 322/2007. Kormányrendelet rendelkezik. A Kormányrendelet szerint **az intézményrendszer alapja az MVH**, hiszen a 2. § (2) bekezdése szerint „A kölcsönös megfeleltetési rendszerrel kapcsolatos feladatok összehangolását a Mezőgazdasági és Vidékfejlesztési Hivatal látja el.”, továbbá a 3. § (3) bekezdés alapján „**A helyes mezőgazdasági és környezeti állapotra vonatkozó előírásokat és az 1. melléklet alapján a JFGK közül az 1-t és 5-t az MVH ellenőrzi.**” A többi JFGK ellenőrzését „hatáskörrel rendelkező ellenőrző szervként” megnevezve a **Mezőgazdasági Szakigazgatási Hivatal Központja és területi szervei végzik**.

Fontos kiemelni, hogy a kölcsönös megfeleltetés keretében **csak azokat a gazdaságokat ellenőrzik (ellenőrizhetik), akik közvetlen kifizetésben, az EMVA II. tengely meghatározott jogcímein, illetve borpiaci intézkedés keretében támogatásban részesülnek**. Tehát számíthatnak ellenőrzésre azok – a bármilyen jogcímen közvetlen támogatásban részesülő – a kisebb állattartók, akiket a rendszeres hatósági ellenőrzések egyébként nem érintenek, mert nem „nagy létszámú állattartó telepen”, tartanak állatot [41/1997. (V. 28.) FM rendelet alapján].

²⁸ T/5883. számú törvényjavaslat az egységes mezőgazdasági támogatási rendszer bevezetéséről és működtetéséről. Magyar Köztársaság Kormánya, Budapest, 2008. május alapján.

A 322/2007 (XII. 5.) Kormányrendelet 4. § alapján a kölcsönös megfeleltetés teljesítését ellenőrző szervek kötelesek e feladatok megvalósítása során együttműködni. E szervek hatósági, illetve egyéb feladataik elvégzésekor észlelt, közösségi jogi aktusokba foglalt gazdálkodási követelményeket, illetve a helyes mezőgazdasági és környezeti állapotra vonatkozó előírásokat sértő tevékenységről értesíteniük kell a hatáskörrel és illetékességgel rendelkező, a kölcsönös megfeleltetés teljesülését ellenőrző szervet.

A hatályos jogi szabályozásban előírás tehát a **hatóságok együttműködése**. Ismereteink szerint az információáramlás még „nem akadálymentes”, az adatbázisok összekapcsolása, egységesítése teljes mértékben még nem valósult meg, de egy jelenleg is futó EKOP pályázat segítségével 2010-re teljes mértékben elkészülhet.

2.2. A gazdák segítése, a termelők felkészítése

Bár – mint már jeleztük – a kölcsönös megfeleltetésben a betartandó kötelezettségek, előírások vonatkozásában egyetlen új elem sincs, hiszen a rendszer az alkalmazást megelőző időszakban – a csatlakozás óta – hatályos jogszabályokon nyugszik, az FVM és az MgSzH komoly felkészítési-felkészülési tevékenységet folytatott. Ennek főbb elemei két csoportba sorolhatók, nevezetesen a **gazdálkodók felkészítése és az intézményrendszer felkészítése**.

A gazdálkodók felkészítésében szerepet kaptak:

- a nyomtatott sajtó és az írásos tájékoztatók,
- az elektronikus média,
- a személyes résztvevő tájékoztatók.

A nyomtatott szaklapok (Magyar Mezőgazdaság, Kertészet és Szőlészet²⁹, és a kisebb olvasótáború szaklapok: Méhészet, Kistermelők Lapja) több héten át, folytatásszerűen közölt a kölcsönös megfeleltetéssel kapcsolatos szócikkeket, minisztériumi szakemberek és ellenőrzési hatóságok szakembereinek tollából. A cikkek jellemzően jogszabály-kivonatokat, a jogszabályok nem túl olvasmányos stílusában. Ezek a cikkek inkább a szaktanácsadók, falugazdászok érdekképviselők felkészítését segítették, ugyanis a cikkek a jellegük miatt a gazdák nagy részének a figyelmét nem kötötték le. Megjelent viszont egy kiadvány az FVM munkatársai összeállításában „Egyszerűen a kölcsönös megfeleltetésről” címmel³⁰, mely az alcíméhez („Gyakorlati tanácsok a kölcsönös megfeleltetés követelményeinek teljesítéséhez”) híven praktikus, gyakorlatias oldalról közelíti meg a problémakört. Tulajdonképpen kérdés-felelet formájában ad közérthető eligazítást, lényegében minden alapvetően fontos területet érintve.

A gazdák, gazdálkodók bizonyára azt tekintenék leghatékonyabb felkészítésnek (igazán gyakorlatiasnak), ha kapnának egy olyan összeállítást, amely a meg nem felelés eseteit³¹ és az ellenőrzések során feltett kérdéseket veszi számba, kérdéskörök szerint. Vagyis konkrétan megtudhatnák, mit kell „kivédeniük”, hiszen az ő részükről teljesen érthető hozzáállás, hogy csak annyi ráfordítást (olyan munkát, eszközt, figyelmet, ami nem javítja a termelés hatékonyságát) eszközölnek, amennyi feltétlenül szükséges a megfeleléshez.

²⁹ Lásd: Ezek a cikkek az Irodalomjegyzék: „A gazdák felkészítését szolgáló publikációk a megjelenés sorrendjében” alcím alatt vannak feltüntetve, kivéve az utolsó bekezdésben említett kézikönyvet, ami az egyéb források között található.

³⁰ Kiadó: Magyar Mezőgazdaság Kft.

³¹ Könnyen elkészíthető a „Kölcsönös megfeleltetés nemzeti szintű követelményei (FVM, 2007)” című anyag alapján.

Bár az ellenőrzési kérdések még 2008. december elején kerültek véglegesítésre, „tervezet” jelzővel ellátva hozzáférhetővé lehetett volna (kellene) tenni minden érdekelt számára.

A felkészítők éltek az elektronikus média lehetőségeivel is:

- a nyomtatásban megjelent cikkek az FVM honlapján, a szaktanácsadók képzési anyaga pedig az FVM Vidékfejlesztési, Képzési és Szaktanácsadási Intézet honlapján olvasható.
- Az MVH honlapja külön menüponton mutatja az említett cikkeket, több előadás vázlatát (pp bemutató formátumban, amit például a twinning program keretében az MgSzH szakemberei tartottak e témakörben), a „gyakorlati tanácsok” cím alatt az „egyszeregyet” tesztek közzé. Minden anyag letölthető a honlapról.
- Az MgSzH honlapja az „Aktualitások” menüpontban tartalmazza a „Kölcsönös megfeleltetés” anyagait, szakkikkeket, az egyszeregyet, sőt még egy videó felvételt is. Az anyagok erről a honlapról is letölthetők.

A megyei kamarák-, az érdekképviselők (MOSZ, AGRYA) szakemberei, tanácsadók és más érdeklődők számos élő előadás keretében is hallhattak a kölcsönös megfeleltetésről.

A bevezetéssel foglalkozó, az FVM, MgSzH és az MVH szakembereiből álló team 2009. első negyedévében a gazdák és gazdálkodók szakszerű és teljes-körű tájékoztatása érdekében kézikönyvet is megjelentetett (Gazdálkodói kézikönyv, 2009). A közérthetően fogalmazott kiadvány gyakran képekkel is szemléltetett áttekintést ad a követelményekről (a pontos jogszabályi hivatkozással), a követelményekhez gyakran magyarázatot fűz, kiemeli a fontosabb tiltásokat és megemlíti úgynevezett tipikus hibákat és tartalmazza az illetékes hatóságok elérhetőségét is. Mindezek alapján úgy gondoljuk, **a gazdák, gazdálkodók felkészítése megfelelőnek tekinthető.**

2.3. Az előírások betartatása, az előírásoknak meg nem felelő gazdaságok szankcionálása

A 31/2009. (II. 19.) Kormányrendelettel módosított 322/2007. Kormányrendelet alapján a kölcsönös megfeleltetési rendszerrel kapcsolatos **feladatok összehangolását az MVH és MgSzH látja el.** A 3. § (3) pontja alapján „A helyes mezőgazdasági és környezeti állapotra vonatkozó előírásokat az MVH ellenőrzi.” De „A kölcsönös megfeleltetés teljesülését ellenőrző szervek kötelesek e feladatuk megvalósítása során együttműködni”³². E rendelet alkalmazásában az 1. § (d) pontja szerint „hatáskörrel rendelkező hatóságok”:

- az MgSzH Központja és területi szervei,
- az MVH.

Vagyis **az ellenőrzés kiinduló és végpontja az MVH**, de azt más szervezetekkel, hatóságokkal együttműködve teljesíti majd.

Az ellenőrzés jellege szerint lehet adminisztratív és helyszíni, azaz a gazdálkodó telephelyén végrehajtott. A gazdálkodó szempontjából a **helyszíni ellenőrzés** meghatározó, mert akkor konkrét helyi ismérvek alapján minősítik, hogy a gazdálkodó betartja-e a kölcsönös megfeleltetés rá vonatkozó előírásait. Az ellenőrzés tulajdonképpen három fő lépést tartalmaz: a gazdálkodók kiválasztását, az ellenőrzés lefolytatását, valamint a kiértékelést.

³² Ezt a 2.1.2. alfejezetben (Az alkalmazás intézményrendszere) már kifejtettük.

A gazdaságoknak legalább egy százalékát kell ellenőrizni, véletlenszerű- és kockázatelemzésen alapuló kiválasztással.³³ Az ellenőrzés lefolytatása egységes rendszer szerint történik. Egy csomagba rendezve elkészültek a „Kölcsönös Megfeleltetés ellenőrzési adatlap”, a „Kölcsönös Megfeleltetés ellenőrzési betétlap” és az „Igazolás a kölcsönös megfeleltetés ellenőrzéséről” című űrlapok, amelyek a **helyszíni ellenőrzés tényének és részleteinek rögzítésére** hivatottak.

Az **adatlapon** tartalmazza:

- az ellenőrzést végző hatóság (MgSzH, MVH) megnevezését,
- az ellenőrzés tárgyát (a JFKG sorszámára, illetve HMKÁ-ra való hivatkozással),
- az ellenőrzésre vonatkozó alapadatokat (ellenőr neve, időpont, a gazdaság kiértékelése, más hivatal/hatóság jelenléte, a gazdálkodó képviselője),
- a gazdálkodóra vonatkozó adatokat (név, regisztrációs szám, székhely),
- az ellenőrzés általános megállapításait (például: a gazdálkodó akadályozta-e az ellenőrzést).

A **betétlapokon** kell rögzíteni:

- a helyszíni ellenőrzés megállapításait (kérdés és igen-nem válasz formájában, a JFKG konkrét megnevezésével, például: „1. A vadon élő madarak védelme”),
- az ellenőr megállapításait (általános megjegyzések és az ellenőrző kérdésekhez kapcsolódó megjegyzések),
- a gazdálkodó észrevételeit.

Az **igazolás** tulajdonképpen az ellenőrzésre és a gazdálkodóra vonatkozó főbb adatokat, valamint az ellenőrzés tárgyát összegzi.

A helyszíni ellenőrzés 2009-ben még csak a JFKG 1-8 és a HMKÁ betartására irányul, ilyen rendszerben készültek az űrlapok is.

A kiértékelés és az esetleges szankciók érvényesítése (megállapított jogsértés esetén a kifizetések csökkentése, vagy gazdálkodó támogatásból való kizárása) az MVH feladata. Az ellenőrző hatóság által kiállított ellenőrzési jegyzőkönyvek megállapításait az MVH-ban kötelezően előírt szempontok (a súlyosság, a mérték, a tartósság, az ismétlődő jelleg és a gondatlanság, avagy szándékoság) szerint kiértékelik, s megállapítják a támogatáscsökkentés százalékban kifejezett mértékét.

A kölcsönös megfeleltetés szabályainak megsértése miatti jogkövetkezmenyről az MVH a támogatási kérelemről szóló határozatban rendelkezik. A kölcsönös megfeleltetés szabályainak megsértése miatti jogkövetkezmeny nem érinti az ellenőrzést végző államigazgatási szerv külön jogszabályban foglaltak szerint lefolytatott hatósági ellenőrzés miatt bekövetkező jogkövetkezmenyt. E szabály alapján a hatáskörrel rendelkező hatóság az adott szakterületi szabályozás alapján kiszabható szakhatósági bírságot kiróhatja, illetve az előírt egyéb intézkedést meghozhatja (például zárlatot rendelhet el).

³³ Fő szabályként minimum a kérelmet benyújtók 1%-át kell ellenőrizni, kivéve ha a szakjog ettől eltérő arányt állapít meg (hazánkban a szarvasmarha jelölés – ENAR – esetében 10%). Az 1% teljesíthető az összes kérelmező szintjén, jogi aktusok szintjén vagy jogi aktusok csoportjai szerint.

A kölcsönös megfeleltetés ellenőrzési és szankcionálási folyamata tehát a következőképp vázolható fel:

- az MVH (mint Kifizető Ügynökség és a kölcsönös megfeleltetés koordinátora) listát állít össze arról, hogy az adott támogatási évben a kölcsönös megfeleltetés által érintett támogatásokból (SAPS/SPS és bizonyos vidékfejlesztési intézkedések) kik részesültek, és körükből ellenőrzési mintát határoz meg, részben kockázatelemzésen alapuló módszerek alkalmazásával,
- az MVH és az ellenőrzésre jogosult szakhatóságok (lehetőleg egy menetben) végrehajtják a helyszíni ellenőrzéseket, elvégzik a megfelelés/meg nem felelés minősítését, és ezt dokumentálják,
- az MVH az ellenőrzések dokumentációit összesíti, meg nem felelés esetén az előírt szankciót alkalmazza.

Az 50/2008. (IV. 24.) számú FVM rendelet 2. számú melléklete a HMKÁ-val kapcsolatban konkrétan meghatározza „A meg nem felelések mértékének, súlyosságának és tartósságának megállapítása alapjául szolgáló tényállások” rendszerét, a 3. számú melléklet pedig a szankciók megállapításához szolgálat számszerű értékeket (anyagunk 3. melléklete). A HMKÁ meg nem felelés minősítése és a szankciók mértéke tehát rendeletileg meghatározott, de **részleteiben még nem kidolgozott.**

3. A kölcsönös megfeleltetés alkalmazása miatt valószínűsíthető gazdasági kockázatok

Mint a korábbi áttekintések is mutatják, a kölcsönös megfeleltetés követelményeinek csak bizonyos része áll közvetlen kapcsolatban az állattenyésztéssel, és azoknak is csak egy része olyan, amely – meg nem felelés esetén – az állattartóktól fejlesztést, beruházást igényel. Az állattartó vagy vállalja ezek költségeit, vagy pedig a gazdaságának megítélt támogatás egy részét, netán teljes összegét kockáztatja. Mivel ez utóbbinak egyértelmű nemzetgazdasági következményei – a szankció által érintett összeg 75%-át elveszíti a tagország – is jelentkeznek, érthető, ha az Irányító Hatóság a megfelelés elősegítésére törekszik.

A fejezet keretében arra keresünk választ, hogy ha az állattenyésztő telepek a technikai-műszaki, technológiai feltételek miatt – ezek jellemzően az állatok elhelyezési körülményeivel és a trágyaelhelyezéssel kapcsolatosak – nem felelnének meg a kölcsönös megfeleltetés rájuk vonatkozó követelményeinek, abból milyen kára származhatna a termelőknek és a nemzetgazdaságnak. Végző soron mindehhez legfontosabb a kritikus helyzetű (kockázatos) telepek és az azokat működtető gazdaságok jellemzőinek ismerete. A kölcsönös megfeleltetés igen széles területet ölel fel, amely számos szakhatóságot, minisztériumot érint, így az ellenőrzések lebonyolításához igen nagy adatigényre van szükség, amelyek jellemzően eltérő szakrendszerekben állnak rendelkezésre. Az ezek összekapcsolására irányuló törekvések eredményeként létrejön egy az ellenőrzésekre vonatkozó egységes adatbázis. A tanulmány készítésének időpontjában ez az elemzéshez is megfelelő alapot biztosító adatbázis még nem állt rendelkezésünkre, amit kisebb kompromisszumok árán igyekeztünk áthidalni. Korábban volt egy intézeti felmérés az állattartó telepek állapotáról³⁴, annak eredményei – viszonylagos avultsága és irányultságánál fogva – még tájékoztató jelleggel sem használhatók a kérdés megválaszolásához. Esettanulmányyszerű kalkuláció is készült³⁵, de túlzottan leegyszerűsítő eljárása miatt azt sem tartjuk alkalmas kiindulási alapnak.

Az előző fejezetekben leírtak alapján megfogalmazható néhány, a telepi állattartással kapcsolatos megállapítás, melyeket a kalkulációk során is célszerű lenne számításba venni:

- Azokban a gazdaságokban, melyek földterületet nem használnak, és ahol csak olyan állatfajokat tartanak, melyek közvetlen támogatásban nem részesülnek (például: baromfi, sertés) – ezért aztán a gazdaság nem részesül közvetlen támogatásban –, kölcsönös megfeleltetés keretében ellenőrzést nem végeznek majd (ebből eredően nincs is kockázatuk), de a vonatkozó jogszabályok alapján más hatósági ellenőrzés lehetséges.
- A kölcsönös megfeleltetés keretein belül ellenőrzésre, és a meg nem felelés szankcionálására olyan gazdaság is számíthat, amely közvetlen kifizetésben nem részesül, de az ÚMVP II. tengelyének meghatározott jogcíme keretében támogatást igényel (például: mezőgazdasági földterület első erdősítése, Natura 2000 kifizetések³⁶).
- Azt nem lehet kizárni, hogy egy nagyobb gazdaság bizonyos tevékenységet, gazdálkodási egységet (például állattartó telepet), amely veszélyeztetné a közvetlen kifizetések teljes jogosult összegének megszerzését, „kiszervez”, például a kizárólagos tulajdonában lévő korlátozott felelősségű társaságba apportálja. Ezzel a meg nem felelés szankcióját feltehetően megúsztatja, de más hatósági ellenőrzés (például: környezetvédelmi hatóság) következtében a telep működését korlátozhatják, vagy más szankciót is alkalmazhatnak.

³⁴ Ráki Z. – Guba M. (2002): Az állattartó telepek felmérése I-IV. kötet (kézirat), AKI, Budapest.

³⁵ Hantos Krisztina: A környezetvédelmi és állatjóléti előírások gazdálkodásra gyakorolt hatása Unió csatlakozásunk után. A falu XXIII. évf. 2008. tavasz, p. 55-70.

³⁶ Először a 2008. évi támogatási évben került sor ilyen kifizetésre, amely azonos adatlapon történt a közvetlen kifizetéssel.

- A kisösszegű közvetlen támogatásban részesülő termelők – különösen, ha csak gondatlanság miatt nem felelnek meg valamely követelménynek és az eset enyhének minősül – gyakorlatilag mentesülhetnek³⁷ a szankciótól.

A meg nem felelés gazdasági kockázata országos szinten nem határozható meg pontosan, csak közelítő értékek nyerhetők a különböző becslési eljárásokkal végzett kalkulációk eredményeként. Mi a következő szerint jártunk el, hangsúlyozottan az állattenyésztésre koncentrálva:

1. Összeállítottuk, hogy a különböző, uniós társfinanszírozású vidékfejlesztési támogatásokkal (SAPARD, AVOP, NVT) mennyi állatférőhelyet modernizáltak, vagy létesítettek és várhatóan mennyit modernizálnak az ÚMVP forrásaival³⁸ az előírt határidőn belül. Ezekről a férőhelyekről (telepekről) okkal feltételezhetjük, hogy a JGFK-nak megfelelnek.
2. A gazdálkodók a Mezőgazdasági Szakigazgatási Hivatal Központ Növény-, Talaj- és Agrárkörnyezet-védelmi Igazgatóságához bejelentik a tárgyévben keletkezett trágyamennyiséget, a tárolt híg- és istállótrágya mennyiségét és a tárolás módját. Ebből az adatbázisból – az adatszolgáltatási fegyelem betartásának függvényében³⁹ – megbecsülhető, hogy a nem elegendő és/vagy megfelelő tárolás (nem szivárgásmentes, a trágyalé korrodáló hatásának nem ellenálló) miatt milyen mértékű gondok jelentkeznek (mennyi állatnál, mekkora trágyamennyiségnél) és hol (térben-, méret és szektorok szerint).
3. A Mezőgazdasági Szakigazgatási Hivatal Központ Országos Állategészségügyi Intézet együttműködve a KvVM érintett területen illetékes részlegeivel rendelkezik a nagy létszámú állattartó telepek legpontosabb elhelyezkedésével. Ez lehetőséget biztosít az egyes állatfajok területi megoszlásának vizsgálatára, így felárthatók azok a kritikus területek, ahol például a telepek túl nagy koncentrációja szükségszerűen problémák forrása lehet a trágyakezelés tekintetében. Ugyanezen intézet rendelkezik az évenként kötelezően elvégzett állatorvosi vizsgálatok során megállapított állatlétszámok jellemzően települési szinten rendelkezésre álló adatállományával. Ennek segítségével számszerűsíthető a kislétszámú állatot tartók köre (állatfajonként mennyi állatot tartanak), akik a hagyományos paraszti gazdaságokhoz hasonló állattartásuk miatt valós kockázatot nem jelentenek.
4. Az MVH közvetlen támogatásokra vonatkozó adatbázisából hozzáférhettünk a közvetlen kifizetésben részesülő termelők 2007. évi támogatási adataihoz⁴⁰, melyből:
 - meghatározhatók a támogatási összegek, bizonyos kapacitások (juh- és szarvasmarha létszám) szektorok és jogcímek szerint,
 - képezhetők méret szerinti csoportok (például: kisösszegű támogatások) és jogcímek szerinti csoportok (például: csak állattartási-, csak növénytermelési jogcímen kapott támogatás).
5. Az MgSzH alá tartozó TIR/ENAR rendszerek segítségével megállapíthatók az egyes közvetlen kifizetésben részesülők következő állatlétszám adatai:
 - 2007. évi átlagos szarvasmarha létszám,
 - 2007. évi juh állományleltár szerinti létszám,
 - 2007. évi sertés kiszállítások szerinti létszám,
 - 2008. évi baromfi (brojler, tojó, pulyka, kacs, liba) kiszállítások szerinti létszám.

³⁷ Természetesen csak akkor, ha a tagországi szabályozás lehetővé teszi.

³⁸ Az MVH erre vonatkozó adatszolgáltatásából az érintett telepek, illetve állatférőhelyek száma, állatfajok és szektorok szerinti megoszlása nem határozható meg, így az ÚMVP keretében modernizálható férőhelyek tekintetében a rendelkezésre álló pénzügyi források alapján készült kalkulációinkra hagyatkoztunk.

³⁹ Mivel az adatszolgáltatás minősége (pontosabban az esetleges hibája) nem von semmilyen szankciót maga után, az adatbázisban szereplő információk nem feltétlenül megbízhatóak.

⁴⁰ Két jogcím kivételével: a termeléstől elválasztott anyatehén ill. a termeléstől elválasztott extenzifikációs támogatás.

6. Gyakorlatilag minden jelentősebb sertés- és baromfitartó telep⁴¹ csak környezetvédelmi szakhatósági engedéllyel (Egységes Környezethasználati Engedély) működhet, melynek megszerzéséhez – többek között – a trágyatárolási követelményeknek is meg kell felelni⁴². Az engedély megszerzését kezdeményező és az engedéllyel rendelkező telepekről⁴³ a környezetvédelmi szakhatóságtól (KvVM) kaptunk adatokat. Ebből az adatállományból nagy biztonsággal megállapítható, hogy e két állatfajnál a trágyaelhelyezés követelményeinek biztosan mennyi telep, illetve kapacitás felel meg⁴⁴. Sertés- és baromfitartásnál mondhatjuk, hogy tulajdonképpen azokról a telepekről van szó, melyek az árutermelés legnagyobb hányadát lefedik.

A támogatási adatok és a TIR/ENAR állatlétszámok összekapcsolása útján nyert adatbázis értékelése alapján meghatározhatjuk azt az üzemkört és támogatási összeget:

- melyet az állattartás műszaki feltételeinek esetleges meg nem felelése biztosan nem veszélyeztet (avagy veszélyeztet),
- azokat a kisméretű gazdaságokat, melyek „méltányos bánásmódra” számíthatnak az ellenőrző hatóság részéről,
- azokat a gazdaságokat, melyek jelentősebb állattartásuk és/vagy támogatási tömegük miatt meg nem felelés esetén különösen nagy kockázatot vállalnak.

3.1. A meg nem felelés következményeként jelentkező pénzügyi veszteségeink

Magyarországon a meg nem felelések miatti támogatási kockázat elsősorban a gazdaságok ellenőrzésre való kiválasztásán múlik, miután a gazdaságok nagy többsége viszonylag kevés támogatást kap és kockázatot, néhány száz gazdaság viszont igen jelentős összegeket. Ezt a felvetést egy kicsit jobban megvilágítja egy 2008. évi tanulmányunk (Dorgai et al., 2008), mely a 2007. évi támogatási adatok alapján részletesen foglalkozik a közvetlen termelői támogatásokkal. Ebből többek között kiderül, hogy egy gazdaságra 2007-ben átlagosan 976,4 ezer forint támogatás jutott, a társas vállalkozások átlaga 14 590,4 ezer forint, az egyéni gazdaságoké 530,9 ezer forint volt. Az átlag mögött jelentős szélsőségek húzódnak, hiszen például egyéni gazdaságok (197 ezer) közül mintegy 114 ezer csak kisösszegű támogatásban részesült⁴⁵ (az összes gazdaság 56,6%-a), és ezek a gazdaságok a közvetlen támogatások keretéből 5,1 százalékot, megközelítően 10 milliárd forintot kaptak. Az egyéni gazdaságok 38%-a (!) 105 ezer forintnál – ami megfelelt egy havi minimálbérnek és közterheinek – kevesebb közvetlen támogatást kapott! Ha ez utóbbiak nagy számban, a nagyméretű vállalkozásoknak viszont csak kis hányada kerülne az ellenőrzöttek körébe, egészen más kockázat, mint fordított arányoknál. **Ha mind a 114 ezer kisösszegű támogatásban részesült egyéni gazdaságot ellenőriznék**, és mondjuk 15% lenne a meg nem felelési arány (ez megközelítően 17 ezer gazdaságot jelent), a valószínű kockázat 5% támogatáscsökkentéssel kalkulálva ellenőrzött

⁴¹ Létesítmények intenzív baromfi- vagy sertésintézésre, több mint: a) 40 000 férőhely baromfi számára, b) 2000 férőhely (30 kg-on felüli) sertések számára, c) 750 férőhely kocák számára (314/2005. (XII.25.) Kormányrendelet).

⁴² Az Integrált Szennyezés-megelőzésről és Csökkentésről szóló 96/61/EC Tanácsi irányelv (IPPC irányelv) szerint, amelynek hazai alkalmazását a 314/2005. (XII.25.) Kormányrendelet biztosítja.

⁴³ Az IPPC alapvetően létesítménykövető elven működik.

⁴⁴ Megjegyzendő, hogy az UMVP-ÁTK befogadott pályázattal rendelkezők esetén legkésőbb 2010. október 31-ig, maximum 36 hónapos derogációban részesülnek, amelynek részletes feltételei és ténye a szakhatóság által kiadott határozatban is feltüntetésre kerül. Ezek részletes feldolgozása számos technikai probléma miatt csak igen nehézkesen valószínűsíthető meg, amely mindeközéig ismereteink szerint nem történt meg.

⁴⁵ Kisösszegű támogatásnak tekintjük az üzemenkénti 210 ezer forintot meg nem haladó támogatást, ami megközelítően 6 hektár jogosult területre jutó támogatási összeg. Egyébként ekkora területen átlagos termelési szerkezet mellett megközelítően 2 EUME közeli fedezeti összeg állítható elő.

gazdaságonként mindössze 4,4 ezer Ft, erre a gazdaságcsoportra vetítve pedig összesen 75 millió forint körül lenne. Ha viszont a **300 hektárnál nagyobb** területű gazdaságokat ellenőriznék (1893 gazdaság, akik mintegy 82 milliárd forint, átlagosan 43 millió forint támogatást kaptak), akkor az előző kalkuláció arányszámai alapján **a kockázat gazdaságonként már átlagosan 2,2 millió forint**, a gazdaságcsoportban pedig 630 millió forint körüli összeg lenne!

Nem ismerjük, hogy Magyarországon konkrétan miként fogják a gazdaságokat – kockázatelemzés igénybevételével – ellenőrzésre kiválasztani. Az valószínűsíthető, összesen mintegy 5000-6000 gazdálkodó kiválasztására van szükség, melyek 20%-a véletlen, 80%-a pedig kockázatelemzés alapján kerül kiválasztásra⁴⁶. Véletlen kiválasztás útján minden közvetlen támogatásban részesült gazdaság egyenlő eséllyel bekerülhet az ellenőrzöttek körébe, függetlenül attól, hogy tart-e állatot, és mekkora a gazdaság mérete. **A nagy kérdés az, hogy a kockázatelemzés alapján mely gazdaságok kerülnek kiválasztásra.**

Ha az összes gazdaságot véletlenszerűen választanánk ki és az EU-15 első éveinek tapasztalatát vennénk alapul, tehát feltételezve, hogy:

- az ellenőrzésre kijelölt gazdaságok 12%-a nem felel meg minden JFGK-nak (ez a mi esetünkben 600 gazdaságot jelentene),
- a meg nem feleltek
 - 74%-a 1%-os szankcióban részesül (444 gazdaság),
 - 14%-a (84 gazdaság) 5%-os,
 - 12%-a (72 gazdaság) 3%-os szankcióban részesül, akkor **a kockázat mértéke 31,7 millió Ft** (pontosabban: 11,2 millió Ft és 83,2 millió Ft közötti érték) körül valószínű.

Ha azonban a kockázatelemzés alapján a 300 hektár feletti méretűekből 200 gazdaság (megközelítően a csoport 10%-a) bekerül az ellenőrzöttek közé, a kockázat összege mintegy 450 millió forinttal növekedne! Az anyagi kockázat további hatványozódását jelentené, ha a kockázatelemzés a kifejezetten nagy állattartókat szűrné ki ellenőrzésre.

3.2. Minimális veszély az uniós társfinanszírozású vidékfejlesztési támogatásokkal modernizált állattartási létesítményeknél

Mint jeleztük, nagy valószínűséggel elfogadható azoknak az állattartó telepeknek (létesítményeknek) az állapota, melyek létesítéséhez, vagy felújításához uniós társfinanszírozás társult vidékfejlesztési intézkedések keretében, legalábbis a pályázati kiírásokból erre lehet következtetni. Ide sorolható a SAPARD, az Agrár- és Vidékfejlesztési Operatív Program (AVOP) és részben a Nemzeti Vidékfejlesztési Terv (NVT)⁴⁷ is. Mint ismeretes az állattartás modernizálását a nagyobb gazdaságoknál az AVOP, a kisebbeknél az NVT forrásaiból lehetett támogatni, továbbá az NVT forrásaiból jövedelempótló támogatást is lehetett igényelni azoknak a gazdaságoknak, melyek az EU környezetvédelmi és állattartási előírásoknak megfeleltek. Joggal feltételezhetjük, hogy azok a gazdaságok, melyek kaptak támogatást ez utóbbi jogcímen, igen nagy valószínűséggel megfelelnek a követelményeknek. Az MVH adatai alapján gyűjtöttük az ide vonatkozó férőhely adatokat a főbb állatfajokra (szarvasmarha, sertés, juh, baromfi), amelyet a 4. melléklet mutat be. A leírtak összegzését táblázatba foglaltuk (1. táblázatban).

⁴⁶ A Bizottság hatályos rendelete a véletlenszerű kiválasztás arányát 20-25%-ban határozza meg.

⁴⁷ Támogatást lehetett kérni felújításhoz és új kapacitások létesítéséhez is.

Uniói társfinanszírozású vidékfejlesztési támogatásokkal korszerűsített állatférőhelyek

ezer férőhely

Megnevezés	Állomány, ezer db*	SAPARD	AVOP	NVT	Összesen	NVT j.p.**	Korszerűek	
		keretéből korszerűsített					Száma	aránya,%
Szarvasmarha	703,5	37,4	26,2	10,4	74	1,4	75,4	10,7
Sertés	3 822,7	37,4	343,7	52,1	433,2	129,6	562,8	14,7
Juh	1 231,9		6,3	32,0	38,3		38,3	3,1
Baromfi	38 709,1	2 598,3	2 684,4	424,1	5 706,8	262,7	5 969,5	15,4

* A KSH 2007 évre vonatkozó adatai. Ezek az állatfajok együttesen mintegy 1,7 millió állategységet képviselnek.

** Az NVT-ből jövedelempótló támogatásban részesült. A halmozódást nem lehet kizárni, vagyis lehetséges, hogy egy gazdaság NVT támogatással megvalósított fejlesztés révén érte el a megfelelést, azt követően pedig jövedelempótló támogatást kapott, mert megfelelt az előírásoknak.

Forrás: MVH adatok alapján, 2008

A táblázat adatai alapján a **szarvasmarha férőhelyek egytizedét, a sertés- és baromfi férőhelyek mintegy 15%-át modernizálták EU támogatásokkal**, ezekről tehát feltételezhetjük, hogy megfelelnek az előírásoknak. A juhférőhelyeknél kisebb arányú, 6% körüli volt a korszerűsítés, de a tapasztalatok szerint ebben az ágazatban (legalábbis a legeltetésre alapozott szabadtartásban) elenyésző a tartástechnológiai okok miatt jelentkező meg nem felelés. A gazdálkodók jellemzően a nagy létszámú telepeket modernizálták, azon belül nincs lényeges különbség a különböző méretcsoportok szerint.

A nagy létszámú (40 000 férőhely feletti) baromfi- és (2000 sertés férőhely, vagy 750 koca férőhely feletti) sertés-telepek esetében a szigetelt trágyatároló megépítésére az egységes környezet-használati engedélyezési eljárást szabályozó 314/2005. (XII. 25.) Kormányrendelet 2007. október 31. határidőt ír elő.

A 81/2007. (IV. 25) Kormányrendelet 4. § (2) bekezdése értelmében azonban lehetőség van (volt) legfeljebb **36 hónap haladékot nyerni** az állattartó telepek trágyatárolóira vonatkozó környezetvédelmi előírások teljesítésére, ha az adott állattartó telep trágyatárolója a megvalósítására vonatkozóan már támogatási határozattal rendelkezik az ÚMVP forrásaiból. Az ÚMVP keretében ugyanis lehetőség adódott az Európai Mezőgazdasági és Vidékfejlesztési Alapból (az EMVA-ból) támogatás igénylésére az állattartó telepek korszerűsítéséhez annak érdekében, hogy megfeleljenek főként a trágyaelhelyezéssel kapcsolatos és egyéb megfeleltetési előírásoknak. A támogatás mértéke nitrát-érzékeny területen a beruházási költségeknek 75%-a is lehet.⁴⁸

Az ÚMVP keretében az állattartó telepeken képződő trágya kezelését, tárolását, részbeni feldolgozását és felhasználását szolgáló gépbeszerzéshez, épített és beépített technológiai és infrastruktúra beruházásokhoz első alkalommal 2007. május 23.-ig (ÁTK I.), majd még egy alkalommal, bővített, „Komplex telepkorszerűsítési beruházások” fejlesztési lehetőséggel 2007. augusztusában (ÁTK II.) lehetett benyújtani támogatási kérelmet.

⁴⁸ Ez egy „halasztott idejű megfelelés”, ha teljesül két alapvető feltétel. Az első: legkésőbb 2008. április 30-ig elnyert támogatási határozat, a második: a beruházásnak két (közbeszerzési kötelezettség esetén legfeljebb három) éven belül el kell készülnie.

A pályázatadás lezárult, a kapcsolódó fontosabb számszerű adatokat a 2. és 3. táblázat tartalmazza. Az MVH adatközlésében az érintett férőhelyek száma csak egyenértékűszámban (állategységben) állt rendelkezésünkre, ráadásul az egyes pályázók különböző komplexitású fejlesztést valósítanak meg, ami már önmagában is bizonytalanná teszi a várhatóan modernizálásra kerülő állattérőhelyek számának becslését. A pályázatok adatait úgynevezett célterületek szerint (vagyis, hogy mit akar megvalósítani a pályázó) gyűjtik, ezek:

1. Az állattartó telepeken képződő trágya kezelését, tárolását, részbeni feldolgozását és felhasználását szolgáló építészeti, technológiai és gépberuházások célterülete.
2. Állati férőhelyek kialakítását és a tartás minőségét javító építési és korszerűsítő felújítási beruházások célterülete.
3. Jó minőségű takarmány előállítását és felhasználását, valamint a takarmányminőség megőrzését biztosító építészeti, technológiai és gépberuházások célterülete.
4. Az állattartási tevékenységhez kapcsolódó munkafolyamatok elvégzésének minőségét javító beruházások célterülete.
5. A telepi állategészségügyi helyzetet, illetve a nyomon követhetőséget javító, állatbetegségek kialakulását és terjedését megelőző beruházások célterülete.

Egy pályázat nem csak egy célterülethez kapcsolódhat, így a halmozódás nem szűrhető ki.

A támogatási határozatokat az MVH kiadta, erről az összesítést megkaptuk. Ez a támogatási jogcím összegszerűen és a pályázatok számát tekintve is igen jelentős, bár teljes garancia nincs arra, hogy a támogatást elnyert gazdaságok meg is valósítják a megpályázott fejlesztést, bár a 75% mértékű támogatás⁴⁹ és a gazdasági válság miatt bejelentett enyhítések a követelmények vonatkozásában, optimizmusra adnak okot. A 2009. elején kiteljesedő gazdasági válság ugyan nyilván gátló tényező, különösen ha arra is gondolunk, hogy a fejlesztésekben magas az importeszközök aránya. Viszont az irányító hatóság által közzétett könnyítések (előlegfizetési lehetőség, a készülségi szint csökkentése a végszámla befogadásához) akár ellensúlyozhatják a válság negatív hatásait.

2. táblázat

**Támogatott kérelmek állattartó telepek modernizálására az
ÚMVP keretében (ÁTK I), állatfajok szerint**

Megnevezés	Szarvasmarha	Sertés	Juh	Baromfi	Egyéb	Összesen
Pályázatok száma* (db)	365	242	61	157	26	851
Megoszlása (%)	42,9	28,4	7,2	18,4	3,1	100,0
Támogatás* (milliárd Ft)	45,8	41,1	1,5	13,9	1,1	103,4
Megoszlása (%)	44,3	39,7	1,5	13,4	1,1	100,0
Egy pályázatra jutó támogatás (millió Ft)	125,6	169,6	24,8	88,4	43,3	121,5

* 37 kérelem 2 állatfajra, 3 kérelem 3 állatfajra irányult.

Forrás: MVH 2009. 05. közlése alapján

⁴⁹ A megítélt támogatásoknál az átlagos támogatási arány az összköltséghez képest az ÁTK I-nél 26, 2%; az ÁTK II-nél 74,9%.

**Támogatott kérelmek állattartó telepek modernizálására az
ÚMVP keretében (ÁTK II), állatfajok szerint**

Megnevezés	Szarvas- marha	Sertés	Juh	Baromfi	Egyéb	Összesen
Pályázatok száma* (db)	417	307	89	297	36	1146
Megoszlása (%)	36,4	26,8	7,8	25,9	3,1	100,0
Támogatás* (milliárd Ft)	58,3	61,3	5,1	32,3	2,4	159,3
Megoszlása (%)	36,6	38,5	3,2	20,2	1,5	100,0
Egy pályázatra jutó támogatás (millió Ft)	139,8	199,7	57,3	108,6	65,8	139,0

* 42 kérelem 2 állatfajra, 4 kérelem 3 állatfajra, egy kérelem 4 állatfajra irányult.

Forrás: MVH 2009. 05. közlése alapján

Az MVH adatok tartalmazták az érintett férőhelyeket, a megítélt támogatásokat és a fajlagos összegeket is célterületenként, de ezek az adatok a modernizált állatférőhelyek tekintetében teljes megbízhatósággal nem használhatók, mert mint jeleztük, egy kérelemben több állatfajra férőhelyének modernizálására is pályáztak, és az is gyakran előfordult, hogy a támogatási igényt különböző komplexitású felújításokra igényelték, és a férőhelyek állategységre vonatkoznak. Az MVH tájékoztatása szerint az ÁTK I keretében 808 pályázónak 88,4 milliárd forint támogatást ítéltek meg, az ÁTK II keretében a sikeresen pályázók száma 1093, a megítélt támogatási összeg 135,5 milliárd forint volt, a támogatási előirányzat tehát 223,7 milliárd Ft. A hivatkozott táblázatokban az említett halmozódások miatt nem ezek az összegző számadatok szerepelnek.

Az mindenesetre megállapítható, hogy **a pályázatok 66-67%-a, a megítélt támogatási összegnek csaknem 80%-a a szarvasmarha és a sertés ágazatokra irányult.** A megítélt átlagos támogatási összeg 132 millió forint, szarvasmarhánál 133 millió forint, sertésnél 187 millió forint. Ez a tény igen kedvező a kölcsönös megfeleltetés szempontjából, hiszen azt jelenti, hogy **a nagy szarvasmarha- és a nagy sertéstartó gazdaságok** – amelyeknél egyébként igen magas a kockázat – „**rámozdultak**” az állattartó telepek modernizálását szolgáló támogatási lehetőségre.

A modernizálásra tervezett állatférőhelyek számát nem tudjuk, egyrészt a már említett halmozódások miatt, másrészt a nyilvántartási egységek (állategység) miatt. A 27/2007 (IV. 17.) FVM rendelet 3. számú melléklete a különböző fejlesztéseknél megadja a „maximum elszámolható kiadást”, ezek alapján az ÁTK I-nél 105 ezer forinttal, az ÁTK II-nél 295 ezer forinttal kalkuláltuk egy állategységre vetítve a telep modernizálásának költségét. Ha az állategység átszámítási kulcsok alapján visszszámolunk állatférőhelyre (kiemelve, hogy ez csak nagy pontatlanság árán lehetséges!), és tekintetbe vesszük a korábban modernizált állatférőhelyeket is (az 1. táblázat szerint), azt valószínűsítjük, a beruházások megvalósulásával a magyarországi állatállomány megközelítően 80%-a lesz az előírásoknak megfelelő telepeken elhelyezve.

Természetesen – mint már jeleztük – abban nem bízhatunk, hogy az összes érintett megvalósítja a támogatott fejlesztéseket, bizonyára lesznek olyanok, akik csak a hároméves haladék elnyerése érdekében pályáztak.

Ugyanakkor az sem kizárt, hogy a „veszélyeztetettnek” tűnő 20% egy része valójában nem kockázatos telep, mert a gazdaságok egy része eleve olyan telepet épített (korszerűsített) már a csatlakozáshoz közeli időszakban is⁵⁰, mely megfelel a követelményeknek, sőt azt sem lehet kizárni, hogy a csatlakozás után támogatás igénybevétele nélkül, kizárólag önerőből is modernizáltak telepeket.

3.3. A trágya- és hígtrágya elhelyezés alapján valószínűsíthető kockázatok

A trágya- és hígtrágya elhelyezés általánosan az egyik kulcskérdése az állattartásnak, a tartott állatok létszámának növekedésével pedig arányosan egyre fajsúlyosabbá válik. A kölcsönös megfeleltetés szempontjából a nagy létszámú állattartó telepek jelentenek igazi kockázatot, melyekről ugyan kevés konkrét információval rendelkezünk, de térbeli eloszlásukat ismerjük.

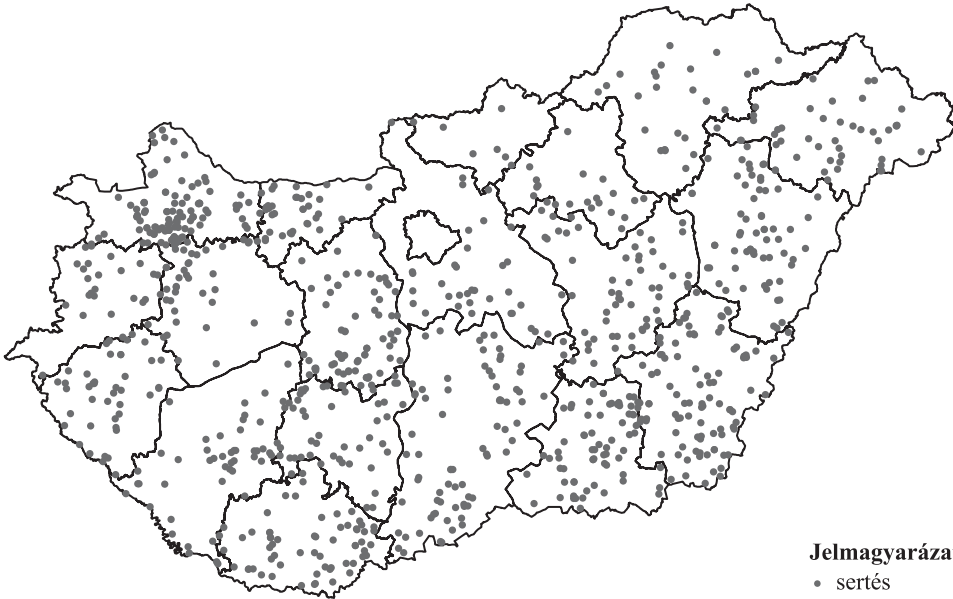
3.3.1. A nagy létszámú állattartó telepek térbeli megoszlása

A nagy létszámú telepek állatfajok szerinti térbeli megoszlását 2-7. ábrák mutatják be, amelyek alapján feltételezhető **a meg nem felelés miatti kockázat térbeli megoszlása** is. A főbb megállapítások:

- Sertéstelepek jelentősebb koncentrációban találhatók Győr-Moson-Sopron megye déli területein, ahol ráadásul a szarvasmarha koncentráció is jelentős,
- A szarvasmarha telepek megoszlás alapvetően azonos jegyeket mutat a sertéstelepekkel, kis mértékben szórtabb elhelyezkedéssel,
- A nagyméretű juhászatok három megyében koncentrálnak: Jász-Nagykun-Szolnok megye északi részén, valamint Hajdú-Bihar és Szabolcs-Szatmár-Bereg megyékben,
- A házikacsa és házilúd állomány egyértelműen a Dél-Alföldi régióban koncentrálnak, míg a házityúk állomány Baranya, Vas és Komárom-Esztergom megyékben mutat jelentős koncentrációt.

⁵⁰ A csatlakozást megelőző három év átlagában a beruházási támogatás összege – ami állattenyésztési fejlesztéseket is lehetővé tett – több volt, mint a csatlakozás utáni három év átlaga!

Nagy létszámú sertéstelepek területi megoszlása

Forrás: MgSzH-OAI

Nagy létszámú szarvasmarhatelepek területi megoszlása

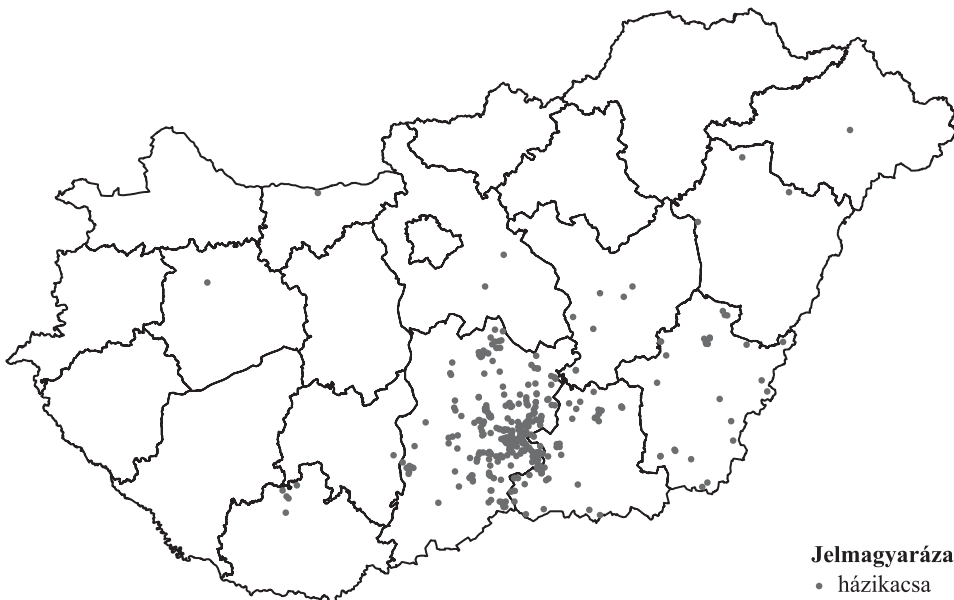
Forrás: MgSzH-OAI

Nagy létszámú juhászatok területi megoszlása

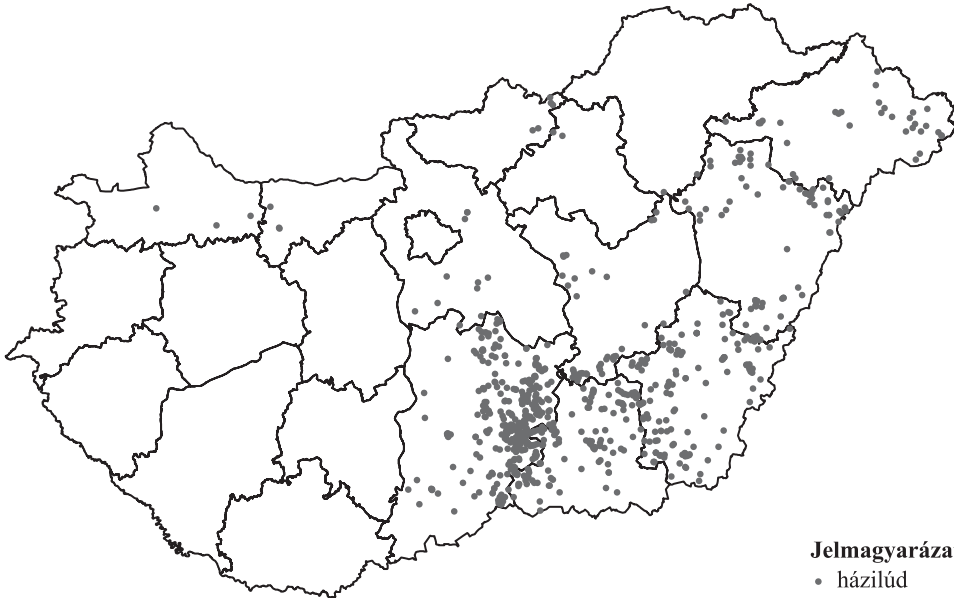
Forrás: MgSzH-OAI

Nagy létszámú házikacsa tartók területi megoszlása

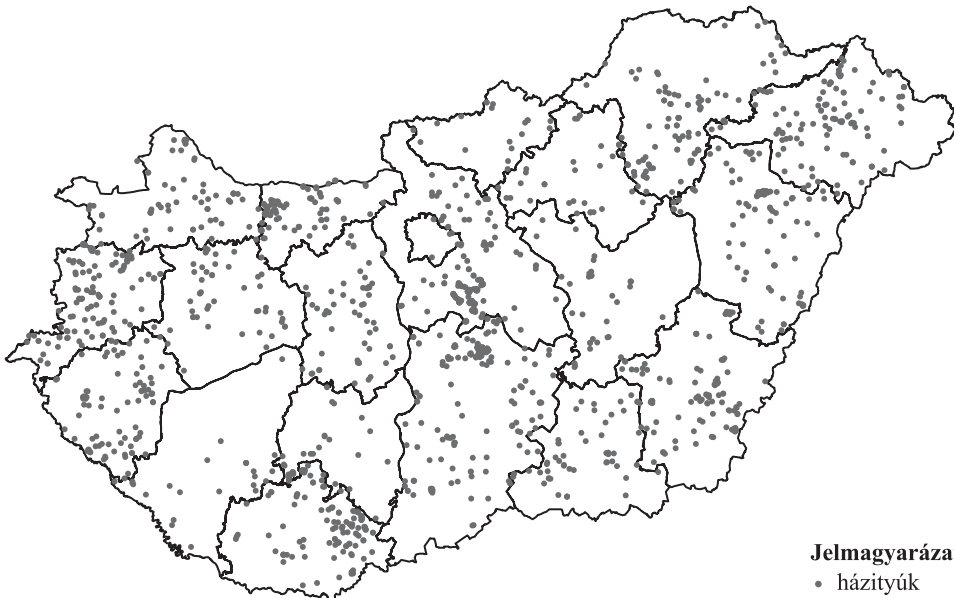
Forrás: MgSzH-OAI

Nagy létszámú házilúd tartók területi megoszlása

Forrás: MgSzH-OAI

Nagy létszámú házityúk tartók területi megoszlása

Forrás: MgSzH-OAI

3.3.2. Az MgSzH Növény-, Talaj- és Agrárkörnyezet-védelmi Igazgatóság adatgyűjtése alapján becsült kockázat

A Tanács 1991. december 12-i 91/676/EGK irányelve szól a vizek mezőgazdasági eredetű nitrátszennyezéssel szembeni védelméről. Elsősorban a vizekbe jutó mezőgazdasági eredetű (az állattartás és a trágyakezelés során a környezetbe kerülő) nitrátszennyezés megakadályozása, csökkentése céljából. Magyarországon is előfordulnak nitrátérzékeny területek, ahol az érzékenység geológiai-, talajadottságok és a vizek magas nitráttartalma miatt jelentkeznek.

A vizek mezőgazdasági eredetű nitrátszennyezéssel szembeni védelméről a 27/2006. Kormányrendelet, a kapcsolódó cselekvési programról az 55/2009. (IV. 29.) FVM rendelettel módosított 59/2008 FVM rendelet⁵¹ szól. A rendelet meghatározza az irányelv előírásainak megfelelően a nitrátszennyezéssel szemben érzékeny víz fogalmát is.

A nagy létszámú állattartó telepek legfőbb negatív környezeti hatása a trágyakezelés elavult technológiáihoz köthető, melyek esetleg nem felelnek meg a környezetvédelem követelményeinek. A kutatások e területen azt bizonyítják, hogy a hígtrágya végső mezőgazdasági hasznosítása az egyetlen megfelelő megoldás, de ahhoz a hígtrágyát megfelelően kell gyűjteni, tárolni és kijuttatni. A probléma állatfajok és tartástechnológiák szerint is eltérő súllyal jelentkezik. Sertéstelepeken a hígtrágya megfelelő kezelése a legnagyobb gond. A szarvasmarhatartó telepek döntő többsége viszont almos tartástechnológiával üzemel, így a hígtrágya okozta problémák általában nem jelentkeznek. Ezekben a telepeken viszont keletkeznek szennyvizek, a fejő és tejkezelő-, esetleg állatvágásra kialakított épületekben, bár nem túl nagy mennyiségben (Mészáros, 2005).

Nitrátérzékeny területen minimum-követelmény, hogy évente a mezőgazdasági területre szerves trágyával kijuttatott **nitrogén hatóanyag mennyisége nem haladhatja meg a 170 kg/ha értéket**, beleértve a legeltetés során az állatok által elhullajtott trágyát, továbbá a szennyvizekkel, szennyvíziszappal, valamint szennyvíziszap kompozittal kijuttatott mennyiséget is.

Szigorúak a hígtrágya és trágyalé elhelyezésére vonatkozó szabályok, melyek szerint kizárólag műszaki védelemmel ellátott tartályban vagy medencében lehet ezeket tárolni, 6 havi hígtrágya befogadására elegendő kapacitással.

Az előírások szerint nitrátérzékeny területen mezőgazdasági tevékenységet folytatónak, valamint nem nitrátérzékeny területen az egy háztartás igényeit meghaladó állattartónak az adatszolgáltatást megalapozó, folyamatos nyilvántartást kell vezetniük és adatszolgáltatásra is kötelezettek az 59/2008. FVM rendelet szerint.

Az MgSzH Növény-, Talaj- és Agrárkörnyezet-védelmi Igazgatóság az úgynevezett **nitrát adatbázist** (a 2008. évben) a vizek mezőgazdasági eredetű nitrátszennyezéssel szembeni védelméről szóló 81/2007. (IV. 25.) Kormányrendelet és a 59/2008. (IV.29.) FVM rendelet alapján működteti. Ez utóbbi rendelet melléklete tartalmazza a módosított adatszolgáltatáshoz használt adatlapot, amely jelentős szakmai előrelépésként értékelhető, azonban az így gyűjtött adatok csak a jövőben állnak rendelkezésre. „A nitrátérzékeny területeken mezőgazdasági tevékenységet folytatónak mezőgazdasági tevékenységét a cselekvési program, valamint a helyes mezőgazdasági gyakorlatnak a cselekvési programban meghatározott kötelező előírásai szerint kell végeznie” (6. §). Erről a mezőgazdasági tevékenységet folytató külön jogszabály⁵² szerint folyamatos **nyilvántartásra és**

⁵¹ 59/2008. (IV. 29.) FVM rendelet vizek mezőgazdasági eredetű nitrátszennyezéssel szembeni védelméhez szükséges cselekvési program részletes szabályairól, valamint az adatszolgáltatás és nyilvántartás rendjéről.

⁵² A vizsgált időszakban egyes pontjaiban még hatályos, ugyanazon elnevezésű Kormányrendelet, a vizek mezőgazdasági eredetű nitrátszennyezéssel szembeni védelméről szóló 49/2001. (IV. 3.) Kormányrendelet.

adatszolgáltatásra kötelezett [9. § (2)]. A mezőgazdasági tevékenységet folytatónak az adatszolgáltatást megalapozó, folyamatos nyilvántartást kell vezetnie és adatlapon köteles adatot szolgáltatni a címben jelzett illetékes talajvédelmi hatóságnak az állattartó telep adatairól, az állattartás típusáról, **a keletkezett és a tárolt trágya mennyiségéről** [a 49/2001. (IV. 3.) Kormányrendelet 9. § (1)]. A talajvédelmi hatóság a beérkezett adatokat feldolgozza és az adatszolgáltatást, valamint a gazdálkodó nyilvántartását ellenőrzi (27/2006 Kormányrendelet 10. §). Az ellenőrzés része a mezőgazdasági tevékenység, a 27/2006 Kormányrendeletben meghatározott cselekvési program (a helyes mezőgazdasági gyakorlat kötelező elemei) és a vizek nitrátszennyezéssel szembeni védelmét szolgáló általános szabályok betartásának ellenőrzése is, melyet állattartó telepek⁵³ esetében külön hatóság, **a Környezetvédelmi, Természetvédelmi és Vízügyi Felügyelőség** végez. A nitrát adatbázis közvetetten kapcsolódik az Európai Bizottság részére történő tájékoztatáshoz is (27/2006 Kormányrendelet 13. §), melyet a Tanács a vizek mezőgazdasági eredetű nitrátszennyezéssel szembeni védelméről szóló 91/676/EGK irányelve (1991. december 12.) ír elő, konkrétan rendelkezik a cselekvési programokról, az intézkedésekről és az ellenőrzési programokról.

A nitrát adatbázisból⁵⁴ a 2007. évre vonatkozó keletkezett hígtrágya és istállótrágya mennyiségét, a trágyaelhelyezés módját gyűjtöttük ki a nagy létszámú állattartó telepekre, pontosabban az ilyen méretű teleppel (telepekkel) rendelkező gazdaságokra⁵⁵ (4. és 5. táblázat).

A hivatkozott táblázatban az adatokat a telepen tartott állatfajok szerint csoportosítottuk, vagyis szarvasmarha, sertés, juh, baromfi és vegyes típusú telepeket különítettünk el. Az egyes típusokban összesítettük az adatszolgáltató gazdaságok számát, a hígtrágya és az istállótrágya mennyiségét a tárolás módja szerint.

A táblázatokban feltűnő, hogy milyen sok gazdálkodó nem szolgáltatott adatokat arra vonatkozóan, hogy a hígtrágyát, illetve az istállótrágyát milyen módon tárolja (ezek az n.a. jelzésű sorok). Hígtrágyánál 2033 gazdaság közül 1568 gazdaság (a gazdaságok 77%-a) nem adta meg a tárolás módját! Igaz, ha a hígtrágya mennyiségét nézzük, akkor „csupán” 14% körüli mennyiségről nem tudunk.

A hígtrágya elsősorban a sertéstartásban jelenthet problémát, hiszen az összesen keletkező 5,2 millió köbméterből erre az ágazatra jut közel 4,5 millió köbméter (87%).

Az állattartás egészét nézve **a hígtrágya közel fele „szigeteletlen földmedencében vagy felszíni mélyedésben”, vagyis nem megfelelően van tárolva**, ilyen arány jelentkezik sertéstelepeken is. Ez a probléma 157 állattartó gazdaságot érint, közöttük legnagyobb számban (118) sertéstartók vannak.

Az istállótrágya tárolás terén jobb a helyzet, bár az állattartó gazdaságoknak csak fele nevezte meg a tárolás módját is, hozzájuk tartozik a 3,3 millió tonna istállótrágya közel ötöde. A trágya elhelyezési módok közül jelentős meg nem felelési kockázatot a csurgalékvíz elszivárgásából eredően a „**trágyaszarvas**” jelenti, ilyen típusú elhelyezés 506 gazdaságban **(a gazdaságok 24%-a, a trágyamennyiség 38%-a)** van.

⁵³ A külön jogszabály szerint a magánszemélyek háztartási igényeit meghaladó mértékű állattartásra szolgáló létesítmény.

⁵⁴ Amely a 49/2001. (IV. 3.) Kormányrendelet 3. számú mellékletében szereplő adatlapon alapszik.

⁵⁵ Nagy létszámú telep: a 41/1997. (V. 28.) FM rendelet az Állat-egészségügyi Szabályzat kiadásáról, 1. számú függeléke szerint.

A hígrágya tárolás módja a nagy létszámú állattartó telepeken, 2007

Megnevezés		Gazdaságok		Hígrágya	
		száma	aránya, %	ezer m ³	aránya, %
Szarvas- marha	n.a.	385	79,5	68,0	15,0
	szigeteletlen földmedencében vagy felszíni mélyedésben	23	4,8	150,8	33,2
	vízzáróan szigetelt földmedencében	22	4,5	127,4	28,1
	falazott (épített), szigeteletlen medencében	5	1,0	10,9	2,4
	hígrágya falazott (épített), vízzáróan szigetelt medencében	35	7,2	64,3	14,2
	egyéb hígrágya tárolás	14	2,9	32,7	7,2
	Összesen	484	100,0	454,1	100,0
Sertés	n.a.	306	54,5	609,4	13,7
	szigeteletlen földmedencében vagy felszíni mélyedésben	118	21,0	2 269,7	51,0
	vízzáróan szigetelt földmedencében	47	8,4	1 161,4	26,1
	falazott (épített), szigeteletlen medencében	10	1,8	83,8	1,9
	hígrágya falazott (épített), vízzáróan szigetelt medencében	70	12,5	243,1	5,5
	egyéb hígrágya tárolás	10	1,8	83,3	1,9
	Összesen	561	100,0	4 450,6	100,0
Baromfi	n.a.	776	91,4	26,9	36,0
	szigeteletlen földmedencében vagy felszíni mélyedésben	8	0,9	6,9	9,2
	vízzáróan szigetelt földmedencében	5	0,6	3,8	5,1
	falazott (épített), szigeteletlen medencében	26	3,1	3,5	4,7
	hígrágya falazott (épített), vízzáróan szigetelt medencében	26	3,1	7,1	9,6
	egyéb hígrágya tárolás	8	0,9	26,6	35,5
	Összesen	849	100,0	74,8	100,0
Vegyes	n.a.	101	72,7	0,8	0,4
	szigeteletlen földmedencében vagy felszíni mélyedésben	8	5,8	101,4	45,8
	vízzáróan szigetelt földmedencében	2	1,4	20,0	9,0
	falazott (épített), szigeteletlen medencében	2	1,4	1,4	0,6
	hígrágya falazott (épített), vízzáróan szigetelt medencében	22	15,8	17,5	7,9
	egyéb hígrágya tárolás	4	2,9	80,2	36,2
	Összesen	139	100,0	221,3	100,0
Állattartás összesen	n.a.	1 568	77,1	705,2	13,6
	szigeteletlen földmedencében vagy felszíni mélyedésben	157	7,7	2 528,6	48,6
	vízzáróan szigetelt földmedencében	76	3,7	1 312,6	25,2
	falazott (épített), szigeteletlen medencében	43	2,1	99,6	1,9
	hígrágya falazott (épített), vízzáróan szigetelt medencében	153	7,5	332,1	6,4
	egyéb hígrágya tárolás	36	1,8	222,8	4,3
	Mindösszesen	2 033	100,0	5 200,8	100,0

Forrás: MgSzH Növény-, Talaj- és Agrárkörnyezet-védelmi Igazgatóság 2008. évi adatai alapján

Az istállótrágya tárolása a nagy létszámú állattartó telepeken, 2007

Megnevezés		Gazdaságok		Istállótrágya	
		száma	aránya, %	ezer t	aránya, %
Szarvas- marha	n.a.	108	22,3	321,1	13,9
	trágyaszarvas	191	39,5	1 034,1	44,8
	trágyatelep szilárd alapon a csurgalékvizek összegyűjtése nélkül	27	5,6	129,2	5,6
	trágyatelep szilárd alapon a csurgalékvizek összegyűjtésével	86	17,8	529,7	22,9
	egyéb istállótrágya tárolás	72	14,9	296,3	12,8
	Összesen	484	100,0	2 310,4	100,0
Sertés	n.a.	244	43,5	110,6	26,2
	trágyaszarvas	138	24,6	121,8	28,9
	trágyatelep szilárd alapon a csurgalékvizek összegyűjtése nélkül	24	4,3	23,0	5,4
	trágyatelep szilárd alapon a csurgalékvizek összegyűjtésével	100	17,8	115,4	27,3
	egyéb istállótrágya tárolás	55	9,8	51,3	12,1
	Összesen	561	100,0	422,0	100,0
Juh	n.a.	44	51,8	31,2	40,5
	trágyaszarvas	23	27,1	34,7	45,0
	trágyatelep szilárd alapon a csurgalékvizek összegyűjtésével	2	2,4	1,5	2,0
	egyéb istállótrágya tárolás	16	18,8	9,6	12,5
	Összesen	85	100,0	77,0	100,0
Baromfi	n.a.	637	75,0	245,5	74,3
	trágyaszarvas	106	12,5	21,9	6,6
	trágyatelep szilárd alapon a csurgalékvizek összegyűjtése nélkül	9	1,1	7,2	2,2
	trágyatelep szilárd alapon a csurgalékvizek összegyűjtésével	22	2,6	11,2	3,4
	egyéb istállótrágya tárolás	75	8,8	44,7	13,5
	Összesen	849	100,0	330,6	100,0
Vegyes	n.a.	45	32,4	23,2	13,5
	trágyaszarvas	48	34,5	52,5	30,7
	trágyatelep szilárd alapon a csurgalékvizek összegyűjtése nélkül	11	7,9	37,2	21,7
	trágyatelep szilárd alapon a csurgalékvizek összegyűjtésével	14	10,1	32,8	19,1
	egyéb istállótrágya tárolás	21	15,1	25,6	14,9
	Összesen	139	100,0	171,4	100,0
Állattartás összesen	n.a.	1 078	50,9	731,6	22,1
	trágyaszarvas	506	23,9	1 265,0	38,2
	trágyatelep szilárd alapon a csurgalékvizek összegyűjtése nélkül	71	3,4	196,6	5,9
	trágyatelep szilárd alapon a csurgalékvizek összegyűjtésével	224	10,6	690,7	20,9
	egyéb istállótrágya tárolás	239	11,3	427,5	12,9
	Mindösszesen	2 118	100,0	3 311,4	100,0

Forrás: MgSzH Növény-, Talaj- és Agrárkörnyezet-védelmi Igazgatóság 2008. évi adatai alapján

3.3.3. Az egységes környezethasználati engedélyezési eljárás adataiból számszerűsíthető kockázati megállapítások

A kölcsönös megfeleltetéshez közvetlenül nem kapcsolódik, de a környezetvédelmi terület szempontjából feltétlenül meg kell említeni az Integrált Szennyezés-megelőzésről és Csökkentésről szóló 96/61/EC Tanácsi irányelvet (IPPC irányelv), mely az állattartó telepeket közvetlenül érinti.

Az IPPC Irányelv célja a környezetre jelentős hatással bíró tevékenységek olyan egységes engedélyezési rendszerének megteremtése, melynek eredményeként a szennyezés megelőzhető, vagy a lehető legkisebb mértékűre csökkenthető a környezet egészének védelme céljából. Az irányelv abból indul ki, hogy a környezetterhelő hatásokat együttesen kell kezelni, nehogy az egyik terhelési elem mérséklése más irányban (más elemnél) növekedést idézzon elő. Olyan intézkedéseket határoz meg, amelyeket a fent említett tevékenységekből származó szennyező anyagok és hulladékok kibocsátásának megelőzésére, vagy ahol az nem lehetséges, a levegőbe, vízbe vagy a talajba történő kibocsátások csökkentésére dolgoztak ki.

Az irányelv, amely az intenzív baromfi- és sertésstenyésztési létesítményekre is vonatkozik, a magyar jogrendbe a környezetvédelem általános szabályairól szóló, 1995. évi LIII. törvény módosításával és az egységes környezethasználati engedélyezési eljárás részletes szabályait lefektető, 193/2001. (X.19.) számú Kormányrendelet megalkotása révén épült be. Így a nagy baromfi és sertéstartó állattartó telepeink működéséhez **már ma is egységes környezethasználati engedély (EKHE) szükséges**, az egységes környezethasználati engedélyezési eljárásról szóló 314/2005 (XII. 25.) Kormányrendelet szerint. Ebbe a körbe az intenzív 40 000 férőhelyes (vagy nagyobb) baromfi és a 750 anyakoca férőhelyes, illetve 2000 férőhelyes, de 30 kg-on felüli sertéseket tartó (gyakorlatilag a hizlaldák), vagy azoknál nagyobb sertéstartásra szolgáló létesítmények tartoznak a rendelet 2. mellékletének 11. pontja alapján.

Az engedély létesítményre szól, de a KSH csak gazdaságokról közöl adatokat, az állatállomány létesítmények szerinti megoszlásáról nincs hozzáférhető adat, és természetesen előfordulhat, hogy egy gazdaság kettő, vagy több telepen tartja állományát, illetve egy létesítményhez több telep és egyben gazdálkodó tartozik. Az EKHE kiadója, vagyis az illetékes hatóságnál (KvVM) alapvetően létesítményre vonatkozó adatok vannak, melyből megállapítottuk az engedéllyel rendelkező létesítmények számát és a folyamatban lévő eljárásokat (2008. októberi állapot), továbbá azt, hogy mekkora a szóban forgó, adott telepeken tartott állatállomány.⁵⁶

A 2007. évi GSZÖ⁵⁷ szerint a sertésállomány méretcsoportok szerinti megoszlása a 6. táblázatban, a baromfiféléké a 7. táblázatban látható. A sertésállomány 2000 feletti mérete (vagyis ahol kell EKHE, ha egy telepen van elhelyezve) 249 gazdaságban jelentkezik, és 2,4 millió darabos állományt jelent. Baromfinál a nagy létszámú állattartók száma 142, melyek állatállománya mintegy 19,9 millió.

⁵⁶ Amikor tehát az EKHE adatbázisából megállapítjuk az engedéllyel rendelkező telepek számát, az nem biztos, hogy ugyanannyi gazdaságot jelent, bár nagyságrendi eltérés nyilvánvalóan nincs közöttük. Az adatbázisból nem tudtuk megállapítani, és más módon sem sikerült tisztázni, hogy az ÚMVP támogatási döntésekkel rendelkező gazdaságok esetében kiadták-e az engedélyeket, akár csak feltételesen.

⁵⁷ Gazdaság szerkezeti Összeírás, KSH 2007.

6. táblázat

A sertésállomány megoszlása méretcsoportok szerint, 2007

Megnevezés	Összes gazdaság		Egyéni gazdaságok		Gazdasági szervezetek	
	Állattartók száma	Állomány	Állattartók száma	Állomány	Állattartók száma	Állomány
	(db)	(ezer db)	(db)	(ezer db)	(db)	(ezer db)
Kisméretű (1-99)	281 386	1 125,9	281 262	1 120,9	123	4,9
Nagyméretű összesen	1 133	2 745,3	668	146,3	465	2 599,0
100-200	467	64,7	427	59,3	40	5,4
200-399	225	66,3	181	53,6	44	12,7
400-999	122	71,3	56	28,4	66	42,9
1000-1999	70	97,9	4	5,1	66	92,8
2000 felett	249	2 445,1		0,0	249	2 445,1
Összesen	282 519	3 871,2	281 930	1 267,2	588	2 604,0

Forrás: KSH GSZÖ 2007 alapján

7. táblázat

A baromfiállomány megoszlása méretcsoportok szerint, 2007

Megnevezés	Összes gazdaság		Egyéni gazdaságok		Gazdasági szervezetek	
	Állattartók száma	Állomány	Állattartók száma	Állomány	Állattartók száma	Állomány
	(db)	(ezer db)	(db)	(ezer db)	(db)	(ezer db)
Kisméretű (1-499)	333 348	11 580,5	331 735	11 513,1	1 613	67,4
Nagyméretű összesen	1 500	27 128,6	1 079	5096,6	421	22 032,0
500-999	402	269,7	393	262,9	9	6,8
1000-2999	393	654,9	355	577,4	38	77,5
3000-9999	335	1 773,0	236	1 182,4	99	590,6
10 000-39 999	228	4 549,1	77	1 411,8	151	3 137,3
40 000 felett	142	19 881,8	18	1 662,1	124	18 219,6
Összesen	334 848	38 709,1	332 814	16 609,7	2 034	22 099,4

Forrás: KSH GSZÖ 2007 alapján

Az engedélyezések összefoglaló adatai a 8. táblázatban találhatóak. A sertéstelepek közül 290 már megkapta az engedélyt (8 esetben „jelentős változtatás” feltétele mellett), 14-nél folyamatban van a kiadása. Ezeknek a telepeknek a férőhely kapacitása 1,8 millió db. Ha ezt a számot összevetjük a 2000 sertésnél többet tartó gazdaságokkal (2,4 millió az állományuk), akkor **az valószínűsíthető, hogy mintegy 40-50 gazdaság környezetvédelmi szempontból nem megfelelő körülmények között tart mintegy félmillió darab sertést, ez megközelítően a nagy létszámú telepek állományának mintegy 25%-a.**⁵⁸ Természetesen amennyiben bármilyen kis összegű közvetlen kifizetésben részesülnek, elvileg ezek az állattartók is szankcionálhatók a kölcsönös megfeleltetés ellenőrzésekor.

A baromfitelepek közül környezethasználati engedélyt 228 kapott (ebből 8 telepnél „jelentős változtatás” feltétele mellett), 25 telepnél az engedély kiadása folyamatban van. Az engedélyes telepek összes állatférőhelye 2,7 millió darab, ami meghaladja az ebben a mérettartományban gazdaságszinten mért létszámot.⁵⁹ Ez azt mutatja, hogy **nagy létszámú telepen baromfit tartó gazdaságokban minimális annak a kockázata**, hogy a kölcsönös megfeleltetés ellenőrzése során baromfitelep környezetvédelmi szempontú meg nem felelés miatt szankcionálnának.

8. táblázat

Egységes környezethasználati engedélyköteles telepek engedélyezése, 2008

Megnevezés	Engedélyezés állapota	Jelentős* változtatás	telepek		férőhely	
			száma	%	ezer	%
Sertés	Kiadták	igen	8	2,6	31,8	1,8
		nem	290	92,9	1 727,3	95,1
	Folyamatban	nem	14	4,5	56,3	3,1
	Összesen			312	100,0	1 815,4
Baromfi	Kiadták	igen	8	3,2	806,0	3,0
		nem	220	87,0	23 714,9	86,8
	Folyamatban	nem	25	9,9	2 795,0	10,2
	Összesen			253	100,0	27 316,0

* Amikor az engedélyt kiadták, azzal együtt előírhattak jelentősebb változtatást is.

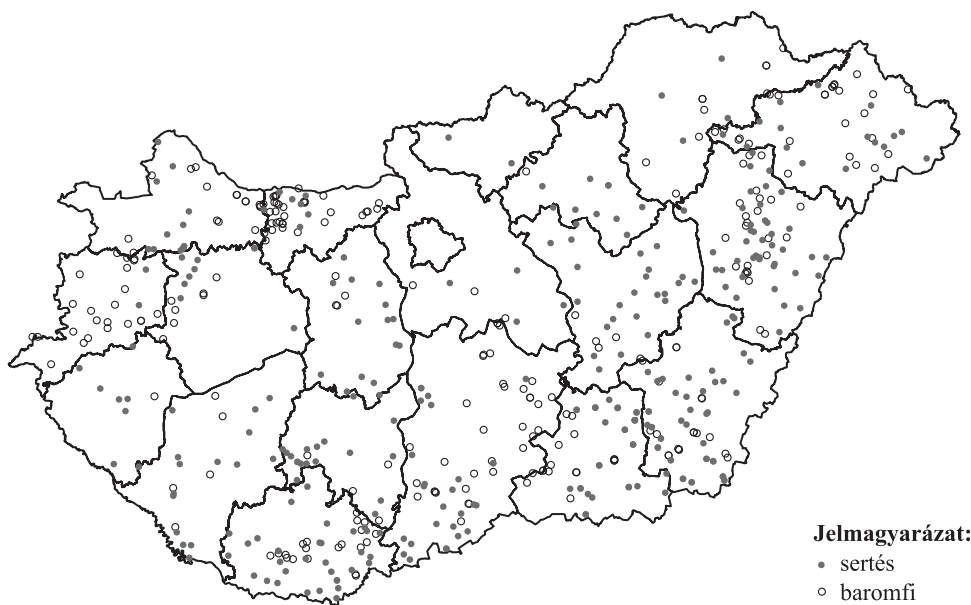
Forrás: KvVM 2008. évi adatai alapján

Az egységes környezethasználati engedéllyel érintett telepek térbeli (földrajzi) elhelyezkedését – ami az állományok térbeli megoszlására is utal –, a 8. ábra szemlélteti.

⁵⁸ Azt ugyan nem lehet kizárni, hogy vannak állattartók, akik ugyan megfelelnek a környezethasználati engedély követelményeinek, de valamilyen okból még nem kérték meg az engedélyt.

⁵⁹ Az engedély kiadásának nem feltétele, hogy a telep minden férőhelyén (vagy egyáltalán) tartsanak állatot a kérelmezés kezdeményezésekor.

8. ábra

Egységes környezethasználati engedély által érintett állattartó telepek területi megoszlása

Forrás: KvVM 2008. évi adatai alapján

4. A kölcsönös megfeleltetéssel kapcsolatos gazdálkodói próbafelmérés eredményei

Az Agrárgazdasági Kutató Intézet (AKI) és a Mezőgazdasági Szakigazgatási Hivatal (MgSzH) Központ a gazdálkodók körében a kölcsönös megfeleltetéssel kapcsolatban konkrét, úgynevezett próbafelmérést végzett 2008. december közepén. A felmérők az MgSzH által kijelölt (jellemzően a megyei apparátusban dolgozó) hivatalos személyek és az AKI által delegált, a tesztüzemi rendszer könyvelőirodáinak szakemberei voltak. A felmérők a felmért gazdaságokról, gazdaságvezetőkről semmilyen, az utólagos azonosításukra alkalmas adatot nem rögzítettek.

A felmérés tulajdonképpen két részből állt, tartalmazta egyrészt az MgSzH által összeállított, a kölcsönös megfeleltetés JFGK ellenőrzésének végrehajtásához kidolgozott űrlapokat („Kölcsönös Megfeleltetés ellenőrzési adatlap” és a „Kölcsönös Megfeleltetés ellenőrzési betétlap”, a 2.3. fejezetben tárgyalt tartalommal), másrészt az AKI által a gazdaságvezetők részére összeállított, kiegészítő kérdőívet.

4.1. Mintavétel, a felmért gazdaságok néhány jellemzője

Összesen 161 felmért gazdaságról van szó (9. táblázat), közülük 112 egyéni gazdaság, 49 pedig társas vállalkozás. A felmért gazdaságok kiválasztása rétegzett mintavétellel történt, a tesztüzemi rendszerben adatszolgáltatók köréből. Ennek során három szempontot vettünk figyelembe: állatfajok száma, 2007. évi állatlétszám és a gazdaság által 2007. évben hasznosított mezőgazdasági terület nagysága. Ez utóbbi esetében a fő motivációt az jelentette, hogy egy korábbi tanulmányunk szerint (Dorgai et al., 2008) a közvetlen támogatások legnagyobb hányada a gazdaságok területnagyságától függ.

Az alapsokaságot a 2007. évi GSZŐ üzemsoros adatállománya jelentette.⁶⁰ Az állatállomány nagysága alapján állatfajonként két csoportot képeztünk: kis- és nagy létszámú állattartók (115/2004. (VII.9.) FVM rendelet alapján). A használt mezőgazdasági terület alapján három kategóriát képeztünk: 0-50, 50-300 és 300 hektár feletti. Ezek alapján minden állatfaj esetén hat osztályt kaptunk. A minta nagysága idő és anyagi megfontolások miatt nem léphette túl a 165 üzemet. Ezen felül feltételül szabtuk, hogy minden osztály esetében legalább három üzemnek kell az alapsokaságot reprezentálnia. Tehát, ha arányosan csak egy, vagy netán „fél” üzemet kellett volna a mintában szerepeltetni, mi abban az esetben is legalább három üzemet választottunk ki.

A tanulmány kitűzött céljával összhangban, a továbbiakban az egyes üzemek kiválasztása során a bekerülést a tartott állatfajok száma határozta meg, ahol a több állatfajt tartókat részesítettük előnyben. Az esetek mintegy harmadánál a több állatfajt tartó üzemek száma is meghaladta az egyes osztályokhoz szükséges mintaszámot, amely esetekben véletlen kiválasztást alkalmaztunk. Azon esetekben, amikor adott osztályban már csak az adott állatfajt tartó gazdaságok találhatóak, véletlen kiválasztás alapján kerültek a mintába. A minta elemzési célnak megfelelő súlyozással **a gazdaságok számára vagy a tartott állatlétszámra nézve országosan reprezentatív adatokat biztosít.** Számos egyéb szempontot figyelembe lehetett volna venni (pl. regionális reprezentativitás), tekintettel a tanulmány jellegére az eddigi szempontok indokoltak és elégségesek.

⁶⁰ Ez némi kompromisszummal sikerült a tekintetben, hogy a GSZŐ az „összes” gazdaságot magában foglalja, nem csak a közvetlen támogatásban részesülőket. A GSZŐ használatát az indokolta, hogy a minta kiválasztásakor még nem állt rendelkezésre a későbbi számszerűsítéseknél használt támogatási adatbázis és ENAR nyilvántartások állományadatainak összefűzéséből született adatbázis.

A tesztüzemekre alapozott próbafelmérés azért is szerencsés, mert ebben az üzemkörben eleve nem szerepelnek azok az igen kisméretű gazdaságok, melyek mezőgazdasági tevékenységet csak a családjuk szükségletének kielégítése céljából folytatnak, közvetlen támogatást sem igényelnek, következésképp nem lesznek a kölcsönös megfeleltetés alanyai.

9. táblázat

A felmért gazdaságok száma és megoszlása méret- és termelési típus szerint

Megnevezés	Összes felmért gazdaság	A felmért gazdaságokból							
		szarvasmarha	sertés	juh	baromfi	egy	kettő	három	mind a négy
		állatfajt tartó gazdaság							
Egyéni gazdaságok	112	41	47	38	27	75	33	4	0
ebből: kicsi	8	0	4	0	8	4	4	0	0
közepes	51	17	30	13	13	31	18	2	0
nagy	53	24	13	25	6	40	11	2	0
Társas vállalkozások	49	33	13	14	15	30	14	3	2
ebből: kicsi	1	0	0	0	1	1	0	0	0
közepes	5	0	1	1	4	4	1	0	0
nagy	43	33	12	13	10	25	13	3	2
Összes gazdaság	161	74	60	52	42	105	47	7	2
A gazdaságok megoszlása (%)									
kicsi egyéni	5	0	7	0	19	4	9	0	0
közepes egyéni	32	23	50	25	31	30	38	29	0
nagy egyéni	33	32	22	48	14	38	23	29	0
kicsi társas	1	0	0	0	2	1	0	0	0
közepes társas	3	0	2	2	10	4	2	0	0
nagy társas	27	45	20	25	24	24	28	43	100

Megjegyzés: a tanulmányban a kicsi, közepes és nagy gazdaság elnevezést az alábbi tartalommal használjuk:

kicsi: az a gazdaság, amely 250 ezer forintnál kevesebb közvetlen támogatást kapott,

közepes: az a gazdaság, amely 250,1-2500,0 ezer forint támogatást kapott,

nagy: az a gazdaság, amely 2500 ezer forintot meghaladó támogatást kapott 2007-ben.

Forrás: próbafelmérés adatai

Mivel a kölcsönös megfeleltetés a közvetlen kifizetésekhez szorosan kötődik, a gazdaságokat a közvetlen kifizetések egy gazdaságra jutó összege szerint csoportosítottuk⁶¹ és főbb jellemzőiket így mutatjuk be a hivatkozott táblázatban. Mint a táblázatból látható, a gazdaságok nagy többsége csak egy, vagy két állatfajt tart, egyharmaduk közepes-, másik egyharmaduk nagyméretű egyéni gazdaság, egynegyedük pedig nagyméretű társas vállalkozás. Az egyéni gazdaságoknál a sertés- és juhtartók, társas vállalkozásoknál a szarvasmarhatartók magas aránya érződik. A táblázatnak az állattartásra vonatkozó számai a „megfelelés” értékelésére vonatkozó mellékletekben (6.-9. mellékletek) természetesen nem pontosan köszönnek vissza, hiszen az ottani megállapítások nem érintik azokat az állományokat (és gazdaságokat), amelyek termékeit saját célra használja fel a gazdaság, illetve gazdálkodó.

A felmért gazdaságok mintegy 28 ezer db szarvasmarhát, 79 ezer db sertést, 36 ezer db juhot és 560 ezer db baromfit tartanak, az előbbi sorrendben a 2008. év végi országos állomány 3,9; 2,3; 2,9 és 1,8 százalékát (10. táblázat). A legtöbb állatot a nagyméretű gazdaságok tartják, a társas vállalkozások átlagos állománya tízszer-negyvenszer nagyobb, mint az egyéni gazdaságoké.

A felmért gazdaságok által igénybe vett közvetlen támogatás mintegy 4,2 milliárd Ft volt (11. táblázat), tehát az összes közvetlen kifizetésből mintegy 2,5%-kal részesedtek.

Néhány részletező gondolat a gazdaságokról. Átlagosan közel hatszáz hektáron (567,0 ha) gazdálkodnak, az átlagos szarvasmarha állományuk 172,6 db, sertésállományuk 487,7 db, melyet 223,1 darabos juhállomány és 3,5 ezres baromfiállomány egészít ki. További jellemzőjük, hogy támogatásokból jelentős a növénytermelési támogatások aránya (74,4%)⁶². Az egyéni gazdaságok (112 db) átlagosan 129,9 hektárt hasznosítanak, melyet 26,9 darabos szarvasmarha, 63,3 db sertés-, valamint 235,2 db juh és 1,1 ezres baromfiállomány egészít ki. Támogatásuk átlagosan 5,1 millió Ft, melynek 79,5%-a a növénytermeléshez kapcsolódik. A társas vállalkozások (49 db) átlagosan 1565,9 hektárt hasznosítanak, melyet 505,7 darabos szarvasmarha, 1460,0 darabos sertés-, valamint 195,5 db juh és 8,9 ezres baromfiállomány egészít ki. Támogatásuk átlagosan 74,7 millió Ft, melynek 73,5%-a növénytermeléshez kapcsolódik.

⁶¹ A támogatási összeg szerint kialakított csoportok közötti határvonalakat önkényesen állapítottuk meg, mivel viszonylagosságokat kifejező fogalmakról van szó. A „kicsi” méretűeknél az egy gazdaságra jutó támogatási összeg körülbelül egyenlő egy dolgozó három havi minimálbérének és a kapcsolódó közterheknek értékével. A „közepes” felső határa pedig a „kicsi” tízszerese.

⁶² Az irányított üzemkiválasztásnak is következménye, hogy az összes támogatott gazdasághoz viszonyítva a próbefelmérésben szereplő gazdaságok átlagában alacsonyabb a növénytermeléshez kötődő közvetlen támogatások aránya.

A felmért gazdaságok állatállománya

Megnevezés	A felmért gazdaságok közül															
	állatfajtartó gazdaságokban az állatlétszám összesen (évi átlag, ezer darab)				állatfajtartó gazdaságokban az állatállomány állategységben (évi átlag)				állatfajtartó gazdaságokban az egy gazdaságra jutó állategység (évi átlag)				mind a négy			
	szarvasmarha	sertés	juh	baromfi	szarvasmarha	sertés	juh	baromfi	egy	kettő	három	mind a négy	egy	kettő	három	mind a négy
Egyéni gazdaságok	3 015	6 976	26 339	121 788	74	148	693	4 511	5 012,2	1 779,5	280,3	-	66,8	53,9	70,1	-
ebből: kicsi	-	223	-	16 588	-	56	-	2 074	48,1	96,2	-	-	12,0	24,1	-	-
közepes	279	4 126	3 405	62 699	16	138	262	4 823	802,8	666,5	38,2	-	25,9	37,0	19,1	-
nagy	2 736	2 627	22 934	42 501	114	202	917	7 084	4 161,3	1 016,8	242,1	-	104,0	92,4	121,1	-
Társas vállalkozások	24 781	71 541	9 582	436 727	751	5 503	684	29 115	12 740,2	14 300,5	2 774,2	3 807,3	424,7	1 021,5	924,7	1 903,7
ebből: kicsi	-	-	-	5 234	-	-	-	5 234	20,9	-	-	-	20,9	-	-	-
közepes	-	3 762	80	43 722	-	3 762	80	10 931	720,2	33,5	-	-	180,1	33,5	-	-
nagy	24 781	67 779	9 502	387 771	751	5 648	731	38 777	11 999,1	14 267,0	2 774,2	3 807,3	480,0	1 097,5	924,7	1 903,7
Összes gazdaság	27 796	78 517	35 921	558 515	376	1 309	691	13 298	17 752,4	16 080,0	3 054,5	3 807,3	169,1	342,1	436,4	1 903,7

Forrás: próbateljesítés alapján

A felmért gazdaságok közvetlen támogatása 2007-ben

Megnevezés	A felmért gazdaságok által		
	a földterület alapján	állatlétszám alapján	összesen
	igénybe vett közvetlen támogatás, millió Ft		
Összesen, ebből:	3 149,5	1 085,9	4 235,4
kicsi egyéni	1,0	0,0	1,0
közepes egyéni	41,5	13,8	55,3
nagy egyéni	415,4	103,9	519,3
kicsi társas	0,2	0,0	0,2
közepes társas	4,2	2,1	6,3
nagy társas	2 687,2	966,0	3 653,2

Forrás: A Mezőgazdasági és Vidékfejlesztési Hivatal adatai alapján

4.2. Helyzetkép a gazdaságvezetők körében a kölcsönös megfeleltetésről

Az AKI kérdőív 12 kérdést tartalmazott (5. melléklet). A kérdések elsősorban arra irányultak, hogy képet alkothassunk a gazdaságvezetőknek a kölcsönös megfeleltetéssel kapcsolatos ismeretanyagáról, továbbá arról, hogyan ítélik meg a gazdaságuk (különösképp állattartásuk) felkészültségét az előírások alkalmazására.

A gazdák felkészítésével kapcsolatban a 2.2. fejezetben úgy fogalmaztunk, hogy megfelelő volt. Épp ezért meglepő és kedvezőtlen visszajelzés, hogy a gazdaságvezetőknek viszonylag magas aránya, **mintegy 15%-a nem tudja**, hogy a kölcsönös megfeleltetés meghatározott előírásainak teljesítése feltétele annak, hogy 2009-től a teljes közvetlen támogatást megkapja (1. kérdés). A további tájékoztatással kapcsolatos teendőkre utal az a tény, hogy a **gazdaságvezetőknek kevesebb mint egyötöde, azaz 19%-a ismeri a kölcsönös megfeleltetés előírásait** (2. kérdés). Az előbbi két kérdés tekintetében még a nagy gazdaságok vezetői sem kellően tájékozottak. **A felmérés időpontja óta eltelt több mint fél évben számos előadás és felkészítő anyag látott napvilágot, mely alapján valószínűsíthető, hogy a tájékozottak aránya jóval magasabb.**

Arra a kérdésre, hogy volt-e a gazdaságban valamilyen hatósági intézkedés 2004. óta az állattartó telepeikkel kapcsolatban, csaknem minden ötödik gazdaságvezető (18%) igennel válaszolt (3. kérdés), de a válaszokból tipikus intézkedési ok nem állapítható meg (4. kérdés). A vizek nitrátszennyezésével és az egységes környezethasználati engedélyköteles telepekkel kapcsolatban elenyésző (1-2 eset) számban fordult elő hatósági intézkedés (5. és 6. kérdés). Az adatokból következtethetünk arra, hogy a gazdák-gazdaságok a környezettel kapcsolatban fegyelmezettek (jogkövetők), de az illetékes hatóságok jóindulatú hozzáállása (kisszámú ellenőrzés, kisebb súlyú szabályszegések elnézése) sem kizárható.

A gazdaságvezetőknek meglehetősen magas aránya (jellemzően 80% körüli, vagy afölötti) nyilatkozott úgy, hogy **a 2011 után bevezetésre kerülő jogszabályban foglalt gazdálkodási követelményeket ismeri** (7. kérdés). Az első két kérdésre adott válaszok ismeretében az itteni magas arányok meglepőek, kétkedésre adnak okot, bár a viszonylag magas arányok annak is lehetnek következményei, hogy ez utóbbiaknál azt is megneveztük, hogy a követelmények mire irányulnak (például hormonhasználat, padozat, szellőzés, világítás, fűtés, férőhelyszükséglet, takarmányozás). A gazdaságvezetők ugyancsak meglepően magas aránya gondolja úgy, hogy gazdasága **a 2011 után hatályos követelményeknek már most is megfelel (80-90%)**, illetve időben meg fog felelni (8. kérdés).

A felmért gazdaságok felében (51%) végrehajtottak már olyan beruházást, amelyet elsősorban a jogszabályban foglalt gazdálkodási követelményeknek való megfelelés tett szükségessé (9. kérdés). A társas vállalkozásoknál magasabb, az egyénieknél alacsonyabb arányokat találunk. Az uniós pénzügyi támogatási forrásokat nézve egyéni gazdaságoknál az NVT⁶³, társas vállalkozásoknál az AVOP⁶⁴ és az ÚMVP⁶⁵ jelentősége kiemelkedő (10. kérdés).

A felmért gazdaságok közül **56 gazdaság (32%) nyert el támogatást az ÚMVP-ÁTK (állattenyésztés korszerűsítése) keretében**, ezeknek több mint fele (39) nagyméretű gazdaság (16 egyéni gazdaság, 23 társas vállalkozás). A támogatást elnyert gazdaságok vezetőinek azonban **csak 57%-a gondolja, hogy a tervezett fejlesztést megvalósítja**.⁶⁶ Az egyéni gazdálkodóknál nagyobb, a társas vállalkozásoknál kisebb arányt találtunk.

Az utolsó kérdés az állattenyésztése gazdaságbeli jövőjének megítélésére irányult. Kiderült, az itteni és az előző kérdésre adott válaszok meglehetősen szinkronban állnak egymással. A gazdaságvezetők több mint fele (56%) gondolja úgy, hogy az állattenyésztés pozíciójában nem történik érdemi változás, vagyis „a maihoz hasonló helyzetben lesz”. Bővítést inkább a nagy egyéni- és társas vállalkozások vezetői terveznek. Ugyanakkor a **gazdaságvezetők 13%-a azt mondta, hogy csökkenteni fogja, 11%-a pedig felszámolja az állattenyésztését**. A nagy gazdaságokban különösen izgalmas a válaszok megoszlása, mely szerint a nagyméretű egyéni gazdaságok 24%-a, a társas vállalkozásoknak 19%-a mérlegeli az állattenyésztés csökkentését, vagy megszüntetését.

4.3. A jogszabályban foglalt gazdálkodási követelmények teljesítésének ellenőrzése

Mint ennek a fejezetnek a bevezető gondolatai között jeleztük, a felmérés 2008. december közepén történt, az adat- és betétlapok akkor ismert tartalmával, formájával. Ezek tartalma azóta kisebb mértékben módosult, feltehetően a felmérés tapasztalatai alapján is. Tanulmányunkban mi csak a hatósági űrlapokon felvetett megfelelési esetek minősítésével és kiértékelésével foglalkozunk, még csak nem is érintjük a felmérés technikai oldalát (például: miből lehet megítélni, hogy a gazdálkodó rongálta meg a madarak fészket), az ehhez kapcsolódó, hatósági szakemberektől származó szakmai észrevételeket. Azt azért megjegyezzük, hogy a december közepe nyilván nem ideális időpont a legtöbb teljesítés ellenőrzésére, bár az állattartásra vonatkozó megállapítások realitását kevésbé befolyásolja, de például a környezetvédelemmel összefüggő számos megfelelés megítélésére ekkor gyakorlatilag nincs lehetőség.

⁶³ Nemzeti Vidékfejlesztési Terv (2004-2006).

⁶⁴ Agrár és Vidékfejlesztési Operatív Program (2004-2006).

⁶⁵ Új Magyarország Vidékfejlesztési Program (2007-2013).

⁶⁶ A kiterjedő gazdasági válság ronthat az arányon, de az sem kizárt, hogy épp a válság hatására módosuló támogatási feltételek (20% előleg, 60% készülségi fok) magasabb megvalósítási szándékot eredményeznek.

A próbafelmérés adatfeldolgozását az Agrárgazdasági Kutató Intézetben végeztük. Minden kitöltött űrlap adatait elektronikus formában rögzítettük, az eredeti adatlapokat pdf fájlformátumban is archiváltuk.

A kérdőívek kiértékelésének első lépése az volt, hogy az űrlapon szereplő ellenőrző kérdések, válaszok, megállapítások alapján JFGK szerint „lefordítottuk” a meg nem felelések megnevezéseire, pontosabban a jogszabálysértés megfogalmazására. Esetenként több ellenőrzési kérdés alapján történt egy konkrét meg nem felelési megnevezés megfogalmazása. Az ellenőrzési adatokat táblázatos formában úgy összesítettük, hogy a meg nem felelések szektorok szerint (egyéni gazdaságok, társas vállalkozások) és együtt is értékelhetők. Tekintettel arra, hogy munkánk elsődlegesen az állattenyésztési telepek jövőbeli sorsának alakulására irányul – ahol talán a legfaj súlyosabb kérdés a trágyatárolás megfelelő műszaki- és kapacitás feltételei –, az eredményeket a szarvasmarhát, valamint a sertést tartó gazdaságokra külön-külön is ismertetjük (11. melléklet). A hivatkozott mellékletben minden esetben közöljük a meg nem felelések arányát is, nem az összes felmért gazdasághoz, hanem a releváns válaszokhoz viszonyítva.⁶⁷

4.3.1. A jogszabályok megsértése, a követelmények nem teljesítése

A 6. mellékletben összesítettük a jogszabálysértések (a meg nem felelések) számát és arányát, szektorok szerint. Meg kell említeni, hogy esetenkénti alacsony esetszám miatt (például kisméretű egyéni gazdaságok és társas vállalkozások) az arányokra vonatkozó következtetések nem mindig lennének kellően megalapozottak, ilyenkor a részletező értékelést inkább mellőztük. A mellékletből JFGK szerint az alábbiak kiemelendők:

A **környezetvédelemmel** összefüggő előírások (JFGK 1 és 5) 85 gazdaságot érintettek. A felmérés jellemzően viszonylag kevés meg nem felelést tárt fel (15 lehetséges tényállásból csak öt esetről), bár a „földhasználati szabályok” be nem tartása viszonylag gyakran fordult elő (8 eset, 9,4%), az egyéni gazdaságokban nagyobb arányban.

Felszíni és felszín alatti vizek szennyezése (JFGK 2) figyelemre méltó számban előfordult (8 eset, 2-3%), kedvezőtlen jelenség a szabálysértések viszonylag magas aránya a nagyméretű szarvasmarha- és a sertéstartó társas vállalkozásoknál.

Előzőekhez hasonló megállapítás tehető a **szennyvíziszap szabálytalan kijuttatásával** kapcsolatban is (3 eset, JFGK 3).

A **trágyázás, trágyatárolás vonatkozásában** (JFGK 4) sokszínű képet látunk. Találunk nagyon kedvező adatokat, például: túlzott mennyiségű nitrogén hatóanyag kijuttatás és szabálytalan hígrágya kijuttatás nem fordult elő. Ugyanakkor egyes **jogszabályok nagyon gyakori megsértése is előfordul**, például: a gazdaságok mintegy harmadánál nitrátérzékeny területen a műtrágyázott parcelláknak nem volt talajvizsgálati eredménye. Hasonlóan gyakran előfordul (18%-os arány) a gazdasági naplónak az állattartásra, parcellaművelésre, vagy trágyázásra vonatkozó részének nem vezetése, vagy nem megfelelő vezetése. Jóval kisebb mértékű, de azért jelentős gyakoriságú az egyéb kötelező nyilvántartások elhanyagolása (10,1% gyakoriság), az adatszolgáltatási kötelezettségek elmulasztása (5,8% gyakoriság), továbbá az ideiglenes jellegű istállótrágya tárolás nem megfelelő gyakorlata (5,8%). A kiemelt példák többsége nem súlyos és **jellemzően könnyen elkerülhető jogszabálysértés**, melyek gyakrabban fordulnak elő egyéni gazdaságokban.

⁶⁷ Releváns gazdaság (válasz) alatt azoknak a gazdaságoknak a számát értjük, melyeket a kölcsönös megfeleltetés konkrétan megnevezett esetei érintenek. Ha például csak 139 gazdaságban van olyan állattartás, melynek révén istállótrágya keletkezik, ez a releváns gazdaságszám. Ha közülük 8 gazdaság az „... ideiglenes tárolásra vonatkozó előírásokat nem tartotta be”, a meg nem felelési arányt (5,8%) a 139 gazdasághoz viszonyítva számoltuk.

Az **istállótrágya nem szabályos tárolásának** gyakori előfordulása viszont elgondolkodtató. A próbafelmérésünk **99 olyan gazdaságot érintett, melyek állatot tartanak** és rájuk a hígtrágya és istállótrágya tárolás viszonylag szigorú előírásai vonatkoznak, és azokat 2011-től minden gazdaságban alkalmazni kell.⁶⁸ Az említett gazdaságok közül 51 gazdaság egységes környezethasználati engedélyköteles teleppel rendelkezik. Ebből az 51 gazdaságból öt gazdaság esetében (kettő sertéstartó egyéni gazdaság, kettő sertéstartó és egy szarvasmarhát tartó társas vállalkozás) a trágyatároló műszaki követelményeinek megfelelésre vonatkozó határideje lejárt. A felmérés szerint a szarvasmarhát tartó társas vállalkozás a trágyatároló műszaki követelményeknek és/vagy a kapacitásra vonatkozó előírásoknak nem felel meg. Ez a gazdaság a fejlesztéshez állami támogatást már nem kaphat, de saját erőből, támogatás nélkül 2011-ig, vagyis amikor az előírásoknak való megfelelés kötelező lesz, megvalósíthat olyan fejlesztést, amellyel a követelményeket teljesíti. Az egységes környezethasználati engedély köteles teleppel rendelkező további 46 gazdaság esetében a megfeleltetésére vonatkozó határidő még nem járt le, közülük 13 gazdaság ma még nem felel meg a trágyatárolás előírásainak. **Az egységes környezethasználati engedélyköteles teleppel rendelkező 51 gazdaságnak tehát több mint egynegyedében (27,5%, 14 gazdaság) nem megfelelő a trágyatárolás az előzetes felmérés alapján**⁶⁹.

A 99 gazdaságból további 48 állattartó gazdaság olyan telepeken tart állatot, melyek ugyan nem kötelezettek egységes környezethasználati engedélyre, de vonatkoznak rájuk a trágyatárolás előírásai. Ezeknél **még rosszabbak a trágyatárolás feltételei**, hiszen közülük 31 gazdaságban (64,6%) nem megfelelő a trágyatárolás!

A felmért gazdaságok közül 45-ben, vagyis **a gazdaságok közel felében (45,5%) nem megfelelő a trágyatárolás**, pontosabban ezek a gazdaságok a trágyatárolásra vonatkozó műszaki és/vagy mennyiségi (2009-ben ugyan még nem kötelezően alkalmazandó) előírásait nem teljesítik! A trágyatárolásra vonatkozó meg nem felelési arányok szektorok szerint eltérőek – szarvasmarha- és sertéstartók között –, a társas vállalkozások állattartói kedvezőbb helyzetet mutatnak, mint az egyéni gazdaságok.

⁶⁸ Ismételt felhívjuk azonban a figyelmet arra, hogy az **ÚMVP Irányító Hatóságának 17/2007. (X. 9.) közleménye** alapján „a környezeti hatásvizsgálati és az egységes környezethasználati engedélyezési eljárásról szóló 314/2005. (XII.25.) Kormányrendelet 27. § (3) bekezdése előírja, hogy az **egységes környezethasználati engedélyben foglaltakat a rendelet hatálya alá tartozó meglévő létesítményeknek 2007. október 31-ig teljesíteni kell.** Az EMVA-ból nyújtandó vidékfejlesztési támogatásról szóló 1698/2005/EK rendelet 26. cikke előírja, hogy a közösségi előírásoknak való megfelelés érdekében legfeljebb 36 hónap türelmi idő adható a támogatott üzemeknek. A vizek mezőgazdasági eredetű nitrátszennyezéssel szembeni védelméről szóló 27/2006. (II. 7.) Kormányrendelet módosítása eredményeként a fenti határidőn túl figyelembe kell venni a 1698/2005/EK rendeletben foglaltakat is – miszerint **a megfelelésre 36 hónap türelmi idő adható – amennyiben a szükséges beruházások támogatására vonatkozó kérelmet befogadták.** 16. § (1) Nitrátérzékeny területeken üzemelő vagy engedéllyel rendelkező állattartó telepek trágyatároló, feldolgozó műtárgyainak kialakítására a cselekvési programban meghatározott helyes mezőgazdasági gyakorlatra vonatkozó követelmények végrehajtásának határideje: a) az egységes környezethasználati engedélyhez kötött tevékenységek esetében a külön jogszabályban előírt határidő; b) az a) pont alá nem tartozó esetekben **2011. december 31.**” (2) Az (1) bekezdés szerinti állattartó telepek trágyatárolóira vonatkozóan az (1) bekezdés szerinti határidőkön kívül figyelembe kell venni az EMVA-ból nyújtandó vidékfejlesztési támogatásról szóló, 2005. szeptember 20-i 1698/2005/EK rendeletben foglaltakat is, amennyiben a szükséges beruházások támogatására vonatkozó kérelmet befogadtak.” A nagy állattartó telepek azoknak az előírásoknak a teljesítésére kaphatnak türelmi időt, amelyekre az EMVA az állattartó telepek korszerűsítéséhez nyújtandó támogatások részletes feltételeiről szóló 27/2007. (IV.17.) FVM rendelet alapján támogatást vesznek igénybe. **Az egységes környezethasználati engedélyek módosítását az állattartó telepek üzemeltetőinek kellett kérelmezniük, legkésőbb 2007. október 31-ig.** Az EMVA-ból megvalósuló támogatások igénybevételeinek általános szabályairól szóló 23/2007. (IV. 17.) FVM rendelet szerint a beruházást a támogatási döntés kézhezvételétől számított 2 éven belül (közbeszerzés esetén 3 éven belül) kell megvalósítani. **A közösségi előírásoknak való megfelelésre irányuló beruházásokat ezért legkésőbb 2010. október 31-ig be kell fejezni.**”

⁶⁹ Ez a megállapítás megerősíti az engedélyköteles telepekkel kapcsolatban a 3.3.3. fejezetben tett megállapításunkat.

A **sertéstartással** kapcsolatos tenyésztési regisztrációra, nyilvántartásokra, jelölésekre vonatkozó jogi előírások (JFGK 6) megsértése 1-3 esetben (viszonylag magas arányban, 5-15%) fordul elő, gyakrabban egyéni gazdaságokban.

A **szarvasmarhatartó** gazdaságokban az előbbi jogszabálysértések előfordulása (JFGK 7 és 8) kisebb gyakoriságú, de viszonylag gyakori az elvesztett füljelzőjű (74-ből 12 eset), regisztrálatlan egyedek jelenléte (15 eset), illetve elektronikus nyilvántartásnál a nyomtathatóság feltételének hiánya (19 eset).

Juh- és/vagy kecskefélék tartásával kapcsolatban (JFGK 8a) csak állatjelölések elmulasztása (19-ből 3 eset) és nyilvántartások hiánya (1-3 eset) jogszabálysértés fordul elő, kizárólag egyéni gazdaságokban, mivel a felmérésben juh és/vagy kecsketartó társas vállalkozás nem szerepelt.

A meg nem feleléseket más összefüggések keretében (szektorok és úgynevezett szakterületi összesítések szerint) is feldolgoztuk.

A 7., 8. és 9. mellékletben a jogszabálysértéseket, meg nem felelési eseteket (szám szerint 77-ről van szó) az előfordulási gyakoriságuk csökkenő aránya szerint csoportosítottuk.

A 7. mellékletben az egyéni gazdaságokat és a társas vállalkozásokat együtt néztük a meg nem felelési esetek gyakorisága szerint. Azt találtuk, hogy:

- 31 érintett jogszabályhelyet (megközelítően az előírások 40%-át) egyszer sem sértettek meg a felmért gazdaságok (más szóval az ezekhez kapcsolódó követelményeknek, előírásoknak minden gazdaság megfelelt),
- 20 jogszabályhely megsértésének a gyakorisága 0-5% között,
- 10 jogszabályhelynek 5,1-10%,
- 7 jogszabályhelynek 10,1-15%,
- 9 jogszabályhelynek pedig 15,1% fölött volt a megsértés gyakorisága (a meg nem felelési arány).

A próbafelmérés azt mutatja, hogy a jogszabályok megsértésének konkrét esetei szinte kizárólag a gazdálkodó szakismeretének, hozzáállásának, vagy gondosságának következményei, **jellemzően nyilvántartási hiányosságok**, tehát ezek elhárítása minden különösebb fejlesztés nélkül lehetséges. Számottevő fejlesztési igény – és pénzügyi forrás – szinte csak **az előírásoknak megfelelő trágyaelhelyezéshez** szükséges.

Egyéni gazdaságoknál (8. melléklet) szinte minden jogszabályhely vonatkozásában nagyobb arányban jelentkeznek meg nem felelések mint társas vállalkozásoknál (9. melléklet). A szektorok szerinti különbséget a trágyatárolás vonatkozásában külön ki kell emelni, hiszen **az egyéni gazdaságok 52,3%-a még nem teljesítette a vonatkozó (bár még nem kötelező) előírásokat**, a társas vállalkozásoknál a szabályoknak nem megfelelők aránya „csak” 32,4%.

Ha a meg nem feleléseket az érintett szakterületek (természetvédelem, környezetvédelem, állatok azonosítása és nyilvántartása) száma alapján (10. melléklet) nézzük, az azért is érdekes, mert az elvonás mértékét az eltérő szakterületeken megállapított meg nem felelések halmozódása jelentősen befolyásolja majd. A kölcsönös megfeleltetés **szabályait betartva gazdálkodik a felmért gazdaságok közel negyede** (23,0%-a), hozzájuk tartozik a felmért gazdaságok összterületének 30,3%-a. Ezen gazdaságok tartják a felmért szarvasmarha állomány ötödét (20,7%), a sertésállomány 57,1%-át, valamint a juh- és baromfiállomány harmadát (37,0%; illetve 34,7%-át). Sertés- és juhállományuk a többi meg nem feleléssel rendelkező csoporthoz viszonyítva magas (átlagosan 1212 db sertést és 360 juhot tartanak). Részesedésük a támogatásokból számarányukhoz hasonló

(27,7%). Emlékeztetünk arra, hogy a régi tagországok az ellenőrzések a gazdaságok 12 százalékánál találtak az előírásoknak meg nem felelő esetet, a mi próbaellenőrzésünk közel 75 százalékánál! A nagy különbség elgondolkodtató, bár három sajátosságra fel kell hívnunk a figyelmet. Az egyik: a próbafelmérésünk szerint zömében olyan meg nem felelésekről van szó, **amelyek akár csak kevés odafigyeléssel elháríthatók**. A másik: a mi próbaellenőrzésünk **kizárólag állattartó gazdaságokra irányult**, ezeknél viszont jóval könnyebb meg nem felelési esetre bukkanni, mint a növénytermelő gazdaságokban. A harmadik: az ellenőrzést még nem éles helyzetben végeztük.

A gazdaságok **felében (49,7%) egy szakterületen** találtunk meg nem feleléseket, ezek a gazdaságok tartják a sertésállomány harmadát, a szarvasmarhalétszám közel 30%-át, a juhállomány közel 40%-át és a baromfiállomány kétharmadát (62,9%-át), területi részesedésük és a támogatásokból való részesedésük is 30% körüli. A meg nem feleléssel egyszerre **két szakterületen érintett a gazdaságok negyede (24,8%)**. Részesedésük a földhasználatból és a támogatásokból is 30% körül alakul, itt található a szarvasmarha állomány közel 40%-a. A meg nem feleléssel **mindhárom szakterületen érintett gazdaságok aránya csak 2,5%**. Ezek a gazdaságok azonban számarányukhoz képest jelentősebbek a volumenekben, hiszen a szarvasmarha állományból 10,1%, a földterületből 6,6%, a támogatásokból 7,5% a részesedésük. Ez utóbbiak közül a társas vállalkozások átlagosan közel háromezer hektár támogatott területet művelnek és szarvasmarha állományuk is megközelíti az 1300 darabot, ezért **jelentős támogatási összeget kockáztatnak, átlagosan 156,5 millió Ft-ot!** Mindhárom szakterületen meg nem feleléssel érintett egyéni gazdaságok a kisebbek, támogatásuk átlagosan 2,1 millió Ft. Elmondható tehát, hogy az egyéniek közül a kisebb méretűeket, míg a társasok közül inkább a legnagyobbakat fenyegeti a meg nem felelés halmozódásának veszélye!

A szarvasmarha és sertéstartó gazdaságok (108 db) meg nem felelési eseteit gazdálkodási forma, méret és a meg nem feleléssel érintett szakterületek szerint külön is megvizsgáltuk (11. melléklet). Az egyéni gazdaságok jelentősebb szarvasmarha- és sertésállományát (a felmért állomány 6,0% és 3,8%) a jellemzően környezetvédelmi vagy az állatok azonosítása és nyilvántartása szakterületen kimutatott hiányossággal jellemezhető közepes (141,8 db sertés/gazdaság) és nagyméretű (92,4 db szarvasmarha/gazdaság) gazdaságok tartják. A társas vállalkozások szarvasmarha-állományának legnagyobb részét (a teljes felmért állomány 36,6%-át) a szintén jellemzően környezetvédelmi-, vagy az állatok azonosítása és nyilvántartása szakterületen kimutatott hiányosságokat mutató nagyméretű vállalkozásokban tartják (786 db szarvasmarha/gazdaság). A felmért szarvasmarha-állomány 22,9%-a, a sertésállomány 29,5%-a azokban a nagyméretű társas vállalkozásokban található (átlagosan 489,3 db szarvasmarha és 1800 darab sertés), ahol csak kisebb súlyú környezetvédelmi szakterületet érintő meg nem felelések fordulnak elő. A kölcsönös megfeleltetés követelményének **mindenben megfelelő nagyméretű társas vállalkozások a felmért gazdaságok szarvasmarha állományának 19,7%-át, sertésállományának 51,8%-át tartják** (átlagos állományuk 683 darab szarvasmarha és 5100 db sertés).

4.3.2. A próbafelmérés eredményeinek súlyozott adataiból levonható következtetések

Természetes törekvésünk, hogy a próbafelmérés eredményét kivetítsük az árutermelő mezőgazdaságunkra, legalábbis a legnagyobb kockázatot jelentő meg nem felelések vonatkozásában. Ennek során alapvetően háromféle megközelítést alkalmaztunk. Egyrészt **kiemeltük az 5%-nál gyakrabban előforduló** meg nem feleléseket, és azokat a csökkentésük lehetőségei szerint csoportosítottuk. Másrészt meghatároztuk az általunk **legnagyobb kockázatúnak ítélt** meg nem felelési esetet, valamint harmadrészt kiválasztottuk **az átlagnál több meg nem felelést felmutató** gazdaságokat és meghatároztuk ezek legfontosabb jellemzőit. A reprezentatív minta adta lehetőséggel élve, megfelelő súlyszámok segítségével a teljes sokaságra vetítettük a próbafelmérés eredményeit. Az így kapott eredmények **országos szinten jellemzik az állattartással érintett gazdaságok kölcsönös megfeleltetési kockázatát**. Hangsúlyoznunk kell azonban, hogy az eredmények „jósa” két tényező miatt kellő óvatossággal, első közelítésként kezelendők: egyrészt a minta nagysága

több korlátozó tényező miatt a reprezentativitás eléréséhez mérten az abszolút minimálisan szükséges szintet jelenti, másrészt az alapsokaság (közvetlen támogatásban⁷⁰ részesülő, állattartó gazdaságok) időközben, vagyis a 2007. évi állapothoz képest minden valószínűség szerint változott. A számított eredményeket tehát ezek figyelembevételével szükséges értelmezni.

A meg nem felelési esetek csökkentése alapvetően háromféle módon történhet: beruházással, és/vagy képzéssel (a gazdálkodók felkészítésével), és/vagy nagyobb gazdálkodói odafigyeléssel (12. táblázat). A három lehetőség természetesen **nem válik el élesen egymástól**, mert például a gazdálkodó felkészítésével feltehetően az is elérhető, hogy nagyobb figyelmet fordítson az előírások betartására. Pénzügyi megfontolásból a három lépés közül szükségszerűen beruházást igénylő meg nem felelési esetekre érdemes különösen figyelni, mivel a másik két eset gazdálkodói oldalon jelentkező költségvonzata jóval kisebb. Ugyanakkor a képzés és gazdálkodói fegyelem/odafigyelés fokozása bizonyos hatósági teendőket is valószínűsít, és esetenként jogszabályi módosítás feltétele is lehet.

12. táblázat

A leggyakrabban előforduló meg nem felelési esetek csökkentése

Visszaszorítás módja	Meg nem felelési eset (szakterületi kód*)	Előfordulás gyakorisága** (%)
Beruházás	- a hígrágya és istállótrágya tároló a műszaki követelményeknek és a kapacitásra vonatkozó előírásoknak nem felel meg*** (JFGK4)	32,3
	- az elektronikusan vezetett állomány-nyilvántartás nyomtatható formátumban nem hozzáférhető (JFGK8)	19,7
	- mezőgazdasági területén ideiglenesen istállótrágyát tárol, az ideiglenes tárolásra vonatkozó előírásokat nem tartotta be (JFGK4)	3,6
Képzés	- a műtrágyázott parcelláknak nincs talajvizsgálati eredménye (JFGK4)	34,3
	- Natura 2000 gyepterületeken a kötelező érvényű földhasználati szabályokat nem tartotta be (JFGK5)	4,8
Gazdálkodói odafigyelés	- nem vezetik a Gazdálkodási Napló tápanyag-gazdálkodásra, trágyázásra, a parcella művelésre, valamint állattartásra vonatkozó lapjait, vagy azokkal megegyező tartalmú nyilvántartást (4)	21,1
	- a kötelező nyilvántartásokat nem folyamatosan vezetik (JFGK4)	12,4
	- vannak regisztrálatlan egyedek (JFGK7)	11,1
	- regisztrált állományban előfordul olyan egyed, amelynek az egyik füljelzője kiesett vagy olvashatatlanná vált, pótlásáról nem gondoskodtak (JFGK8)	12,2
	- az állományban olyan egyed található, amely a jogszabályi előírásoknak nem megfelelő füljelzővel van megjelölve (JFGK8)	8,8
	- nem tesz eleget a kötelező nyilvántartásokra vonatkozó adatszolgáltatási kötelezettségnek (JFGK4)	3,8

* JFGK 1-5 - természetvédelem; JFGK 4 - környezetvédelem; JFGK 7-8 - állatok azonosítása és nyilvántartása.

** a felmért gazdaságok százalékában.

*** 2011-től betartandó követelmény.

Forrás: a próbafelmérés alapján

⁷⁰ Nem tartalmazza az agrár-környezetgazdálkodási kifizetéseket.

A beruházások költségigénye alapján a **hígtrágya és istállótrágya tárolók** műszaki követelményeknek és a kapacitásra vonatkozó előírásoknak történő megfeleltetés jelenti a legnagyobb kihívást, mivel ez a **gazdaságok 32,3%-át** érinti. A másik két csoport leggyakoribb meg nem felelési eseteinek visszaszorítása a feladatok jellegéből eredően mindenképp kisebb költségteherrel jár a gazdálkodó szemszögéből. A képzés és a gazdálkodói odafigyelés – a beruházási csoporttal szemben – viszont leggyakrabban nem képez egymástól teljesen független kategóriát (hiszen nehezen dönthető el például, hogy a leggyakoribb meg nem felelés, a felmért gazdaságok 34,3%-ban feltárt hiányosság, a talajvizsgálati eredmény nélkül elvégzett műtrágyázás a szabály ismeretének hiányából, hanyagságból, esetleg rosszul felfogott takarékoskodásból, vagy éppen nemtörődömségből ered). Ezekben a csoportokban a már említett talajvizsgálat mellett a Gazdálkodási Napló folyamatos vezetésére és az állatok regisztrációs és jelölési szabályainak betartására szükséges felhívni a figyelmet.

A meg nem felelések közül – mint már más vonatkozásokban is kiemeltük – az állattartással is foglalkozó gazdaságok esetében a legnagyobb problémát a trágyatárolási követelményeknek történő megfelelés jelenti, ezért ezt külön is megvizsgáltuk (13. táblázat).

13. táblázat

Trágyatárolási követelmények betartása gazdálkodási formák szerint

Megnevezés	Gazdaságok				Állatállomány				Támogatás	
					szarvasmarha		sertés			
	száma ezer	(%)	terület ezer ha	(%)	ezer db	(%)	ezer db	(%)	mrd. Ft	(%)
Egyéni gazdaságok										
Megfelelt	10,4	33,2	169,8	23,3	137,7	65,1	329,6	65,6	8,5	32,0
Nem megfelelt	21,0	66,8	560,0	76,7	73,8	34,9	173,2	34,4	18,1	68,0
Összesen	31,4	100,0	729,8	100,0	211,5	100,0	502,7	100,0	26,6	100,0
Társas vállalkozások										
Megfelelt	1,7	81,9	816,4	74,6	347,0	69,5	2 379,6	85,4	35,8	72,5
Nem megfelelt	0,4	18,1	278,7	25,4	152,2	30,5	405,4	14,6	13,6	27,5
Összesen	2,0	100,0	1 095,1	100,0	499,2	100,0	2 784,9	100,0	49,4	100,0
Gazdaságok összesen										
Megfelelt	12,1	36,1	986,2	54,0	484,7	68,2	2 709,1	82,4	44,3	58,3
Nem megfelelt	21,4	63,9	838,7	46,0	226,0	31,8	578,5	17,6	31,7	41,7
Összesen	33,4	100,0	1 824,8	100,0	710,7	100,0	3 287,6	100,0	76,0	100,0

Forrás: a próbafelmérés alapján

A trágyatárolásra vonatkozó előírásoknak **nem megfelelő gazdaságokban** (az összes állattartó gazdaságok 63,9%-át jelentik, területi részesedésük 41,7%) **található a szarvasmarha állomány közel harmada (31,8%), a sertésállomány 17,6%-a.** Az előírásoknak nem megfelelő gazdaságok állatállománya jelentős, hiszen szám szerint nézve **szarvasmarha állományuk 226 ezer db, sertésállományuk 478 ezer db** (a társas vállalkozások 152,2 ezer db szarvasmarhát, 405,4 ezer db sertést, az egyéni gazdaságok pedig 73,8 ezer db szarvasmarhát, 173,2 ezer db sertést tartanak). Az érintett társas vállalkozások által használt, közvetlen támogatásban részesült terület 278,7 ezer ha, az egyénieké 560,0 ezer ha. A nem megfelelő trágyatárolás miatt érintett támogatott terület, vagyis a támogatáscsökkentés alapja szerint az állattartó egyéni gazdaságok teljes támogatásának kétharmadát (68,0%), azaz 18,1 milliárd forintot, a társas vállalkozások támogatásának valamivel több mint egynegyedét (27,5%), azaz 13,6 milliárd forintot érinthetne a támogatáscsökkentés. Ha abból indulunk ki, hogy nem ismétlődő és gondatlanságból elkövetett esettel állunk szemben, tehát 1-3%-os támogatáscsökkentés érvényesíthető, akkor a csak erre a tényezőre visszavezethető kieső támogatás nagysága évente 317-951 millió Ft. Természetesen ez csak elvi kockázat, hiszen kizárt dolog, hogy egy évben minden gazdaságot ellenőrizzenek.

Ha az összes meg nem felelés előfordulását nézzük a próbefelmérés alapján, azt találjuk, hogy **az állattartással is foglalkozó gazdaságokban átlagosan 1,8 meg nem felelés mutatkozik,** egy-két meg nem felelés gyakran előfordul⁷¹ (14. táblázat).

Egyszerre több meg nem felelés inkább az egyéni gazdaságokra jellemző, **volt olyan egyéni gazdaság is, ahol tíz meg nem felelés** fordult elő. Közvetlen támogatásban 195,1 ezer gazdaság részesült 2007-ben, közülük 33,4 ezer volt állattartó. Ez utóbbi csoportot vizsgálva, közülük az előírásoknak mindenben megfelelt 4,5 ezer egyéni gazdaság és mintegy 600 társas vállalkozás. Egy, vagy két meg nem felelés 16,6 ezer egyéni gazdaságnál és mintegy ezer társas vállalkozásnál fordult elő. Kettőnél több meg nem felelési eset 10,4 ezer egyéni gazdaságot és 2 ezer társas vállalkozást érintett. Összesen tehát 33 ezer állattartó gazdaság közül 27 ezer egyéni gazdaság és 1500 társas vállalkozás számíthatna támogatáscsökkentésre a kölcsönös megfeleltetés ellenőrzését követően, ha az összes állattartó gazdaságot ellenőriznék.

⁷¹ Az alkalmazott szankció végleges nagyságát a meg nem felelések számán túl azok szakterületenkénti száma is befolyásolja.

Az állattartó gazdaságok és a kölcsönös megfeleltetés

Megnevezés	Gazdaságok				Állatlétszám				Támogatás	
	száma		területe		szarvasmarha		sertés		mrd Ft	%
	ezer	(%)	ezer ha	(%)	ezer db	(%)	ezer db	(%)		
Megfelelt										
Egyéni gazdaságok	4,5	2,3	126,6	2,5	10,4	1,5	30,8	0,9	3,6	1,9
Társas vállalkozások	0,6	0,3	308,8	6,1	102,4	14,4	1 103,5	33,6	13,3	7,0
Összes gazdaság	5,0	2,6	435,4	8,7	112,7	15,9	1 134,3	34,5	16,9	8,8
Egy vagy két meg nem felelés										
Egyéni gazdaságok	16,6	8,5	334,1	6,6	95,9	13,5	321,2	9,8	12,1	6,3
Társas vállalkozások	1,0	0,5	428,9	8,5	179,1	25,2	1 512,3	46,0	17,6	9,2
Összes gazdaság	17,5	9,0	763,0	15,2	274,9	38,7	1 833,5	55,8	29,7	15,5
Kettőnél több meg nem felelés										
Egyéni gazdaságok	10,4	5,3	269,0	5,3	105,3	14,8	150,7	4,6	10,9	5,7
Társas vállalkozások	0,5	0,3	357,4	7,1	217,8	30,6	169,1	5,1	18,4	9,6
Összes gazdaság	10,9	5,6	626,3	12,5	323,1	45,5	319,9	9,7	29,4	15,4
Összesen										
Egyéni gazdaságok	31,4	16,1	729,8	14,5	211,5	29,8	502,7	15,3	26,6	13,9
Társas vállalkozások	2,0	1,0	1 095,1	21,8	499,2	70,2	2 784,9	84,7	49,4	25,9
Közvetlen támogatásban részesült állattartó gazdaságok összesen	33,4	17,1	1 824,8	36,3	710,7	100,0	3 287,6	100,0	76,0	39,8
Közvetlen támogatásban részesült gazdaságok mindösszesen	195,1	100,0	5 028,8	100,0	710,7	100,0	3 287,6	100,0	191,0	100,0

Forrás: a próbafelmérés alapján

Összefoglalás, következtetések

Az EU 2003. évi keltezésű, a különböző agrár- és vidékfejlesztési támogatásokról szóló jogszabállyal vezette be a „kölsönös megfeleltetés” fogalmát, illetve követelményrendszerét. Ez egy komplex követelményrendszer, mely alapvetően az egészséges élelmiszer-előállítás és az élő környezet megóvása érdekében **a környezetbarát mezőgazdasági termelés, a felelősségteljes haszonállattartás és az élelmiszerbiztonság bizonyos minimum-követelményeit tartalmazza.** A KM bevezetése, a sokrétű szabályozás, az alkalmazásának ellenőrzése a jogalkotókat és jogalkalmazókat egyaránt újfajta megközelítésre készíti, hiszen működőképessége érdekében gyakorlatias, végrehajtható és ellenőrizhető szabályozást kíván. Természetesen a KAP költségvetéséből támogatott gazdálkodóknál mindezeket túl komoly mérlegelést kíván az is, hogy az előírások betartása mennyiben befolyásolja versenypozíciójukat. A sokrétű követelményeknek való megfelelés (teljesítés) alapfeltétele annak, hogy egy üzem az egyébként jogosult teljes közvetlen támogatási összeget megkaphassa, továbbá megkaphassa az EMVA II. tengely támogatásainak teljes összegét. A régi tagországok 2007-től, az újak (EU10) 2009-től részben, teljes-körüen pedig 2013-tól kötelesek alkalmazni a követelményeket.

1. **A kölsönös megfeleltetés követelményei nem új-keletűek, hanem korábban, jórészt a csatlakozásunk előtt is hatályos jogszabályokon alapulnak.** Újdonsága az, hogy ezeket a jogszabályokat keretbe foglalja, az alapvető követelményeket összerendezi és a közvetlen támogatások kifizetését a minimális feltételeknek való megfeleléshez köti.
2. A rendszer alkalmazásával kapcsolatban a tagállamok főbb kötelezettségei: a jogi szabályozás, a gazdák segítése a követelmények betartásában (szaktanácsadás), az intézményrendszer megteremtése, benne az előírások betartásának ellenőrzése és az esetleges szankcionálás. Az EU rendeletek és irányelvek alapján a tagországok – adottságaikra, a társadalmi igényeikre is tekintettel – maguk állítják össze a minimális nemzeti követelményeket, egyrészt a Jogszabályban Foglalt Gazdálkodási Követelmények (JFGK), másrészt a Helyes Mezőgazdasági és Környezeti Állapot (HMKÁ) tekintetében. **Magyarország ennek a kötelezettségének eleget tett.**
3. A gazdálkodónak az említett minimális követelményeket – melyek Magyarországon mintegy 220 tételben jelentkeznek – be kell tartaniuk ahhoz, hogy az egyébként jogosult közvetlen kifizetések teljes összegét megkaphassák. Ellenkező esetekben szankcióra számíthatnak, ami **a közvetlen kifizetések csökkentését**, súlyosabb esetben a támogatásokból való kizárásukat jelenti. A tagországoknak szaktanácsadási szolgáltatással segíteniük kell a gazdálkodókat abban, hogy a követelményeket betarthassák. Magyarországon a gazdálkodókhoz különböző csatornákon eljuttatott információk elégségesnek tűntek a gazdálkodók megfelelő felkészítéséhez.
4. Fő szabályként a tagországok a közvetlen kifizetésben részesült gazdálkodók minimálisan egy százalékánál végzett helyszíni ellenőrzéssel kötelesek ellenőrizni a követelmények és előírások betartását, az ellenőrzések szolgáltatóknak alapot az esetleges szankcionáláshoz. Magyarországon az ellenőrzés és a szankcionálás fontos részletkérdéseinek (súlyosság, mérték, tartósság, gondatlanság, szándékosság kérdése, illetve az ellenőrző hatóságok együttműködésének kialakítása) kidolgozása a tanulmány készítésével párhuzamosan zajlott.
5. Az állattenyésztésre vonatkozó **előírások többségének teljesítése lényegében a gazdálkodó hozzáállásán, akaratán múlik.** Az állattenyésztő telepekkel közvetlen kapcsolatba hozható 25 meg nem felelés nevesített eseteinek zöme azonban az állatok tartásával, elhelyezésével kapcsolatos olyan eddig is érvényben lévő, de – esetleg – be nem tartott előírás-

sok miatt jelentkeznek, melyek **elhárítása fejlesztés (beruházás) révén lehetséges**. Nincs elegendő és megbízható információ arról, hogy ezek az esetek hány állattartó telepen állnak fenn, és milyen súlyúak. Az kétségtelen, hogy az ellenőrzések teljes körű alkalmazásáig, vagyis 2013-ig⁷² rendelkezésre álló felkészülési idő **elégseges lehet arra, hogy a szükséges fejlesztések nagyobb részt megvalósuljanak**.

6. Ha egy állattartó telep, vagy valamely egysége a minimális előírásoknak, a kölcsönös megfeleltetés követelményeinek nem tesz eleget, **a kölcsönös megfeleltetésre irányuló ellenőrzés közvetlen következménye nem lehet az állattenyésztő telepek bezárása, vagy működésének korlátozása**. Viszont az ellenőrzésekben érintett hatóságok számára az együttműködés előírás, aminek már lehet termelést korlátozó-megszüntető következménye.
7. Az állattartó telepekkel kapcsolatban a legérzékenyebb és legkockázatosabb kérdés a nitrátszennyezés, továbbá a trágyatárolás- és elhelyezés követelményeinek való megfelelés. A veszélyt az jelenti, hogy **a kölcsönös megfeleltetés ellenőrzésén túli hatósági eljárások** (mintegy lehetséges folytatásként) következménye lehet az állattartó telep trágyatároló használatának korlátozása, felfüggesztése, vagy megtiltása, ami gyakorlatilag a telep működésének megszűnését, a telep bezárását eredményezi.
8. A hatósági ellenőrzések miatt esetleg „problémás” állattartó kapacitásokat – ezek az ellenőrzések kihatással lehetnek a kölcsönös megfeleltetésre is – statisztikai becslésekkel, több oldalról közelítő eljárásokkal határoztuk meg. Azt valószínűsítjük, hogy állatállományunk mintegy ötödénél számolhatunk komoly kockázattal, **ha a mai műszaki-technológiai állapotok nem javulnának**, az alábbi kalkulációk alapján:
 - a. A támogatási adatok elemzése alapján úgy találtuk: a különböző időpontokban igényelhető vidékfejlesztési támogatásokkal megvalósult és a jelenlegi (ÚMVP) támogatások felhasználásával megvalósítható fejlesztések révén valószínűsíthető, hogy Magyarország főbb állatfajainak (szarvasmarha, sertés, juh, baromfi - állategységben kifejezett) állománya mintegy **80%-a lesz az előírásoknak megfelelő telepeken elhelyezve**.
 - b. A nagy létszámú állattartó telepeken az állattartás egészét nézve **a hígtrágya közel fele** „szigetetlen földmedencében vagy felszíni mélyedésben”, vagyis **nem megfelelően** van tárolva. Ez a probléma 157 állattartó gazdaságot érint, közöttük legnagyobb számban (118) sertéstartók vannak. Az istállótrágya tárolásnál a trágya elhelyezési módok közül jelentős meg nem felelési **kockázatot** – a csurgalékvizek összegyűjtésének hiánya miatt – a **„trágyaszarvasban” történő trágyaelhelyezés jelenthet**. Ilyen típusú elhelyezés 506 gazdaságban (az összes trágya 38%-a), **a nagy létszámú állatot tartó telepek mintegy 24-25 százalékában** jelentkezik.
 - c. Az egységes környezethasználati engedélyekkel kapcsolatos adatok elemzése azt mutatja, hogy nagy létszámú telepen **baromfit tartó gazdaságokban minimális a kockázata annak**, hogy a kölcsönös megfeleltetés ellenőrzésekor a baromfitelep környezetvédelmi szempontú meg nem felelés miatt szankcionálnának. Viszont az valószínűsíthető, hogy mintegy 40-50 nagy létszámú sertéstartó gazdaság környezetvédelmi szempontból nem megfelelő körülmények között tart mintegy félmillió darab sertést, ami a nagy létszámú telepek állományának mintegy 25%-a. Természetesen, az ÚMVP támogatásainak felhasználásával megvalósuló telepi modernizációk ezt a veszélyt minimálisra csökkenthetik.

⁷² A próbafelméréskor a követelmények harmadik csoportjának bevezetésének idejeként 2011 szerepelt, így a gazdák felkészültségükről is ennek tükrében nyilatkoztak.

9. A támogatáscsökkentés kockázatát az ellenőrzésre kijelölt gazdaságok mérete és termelési struktúrája döntően befolyásolja. Ha ellenőrzésre elsősorban a kisméretű – következőképp kisösszegű támogatásban részesülő – gazdaságokat jelölnének ki, a kockázat néhány tízmillió forint lenne. Ha viszont ebbe a körbe a 300 hektár feletti gazdaságok egytizede bekerülne, az a kockázatot mintegy félmilliárd forinttal megnövelné.

Az AKI és az MgSzH Központ közös felmérést készített a gazdálkodók körében a kölcsönös megfeleltetéssel kapcsolatban, olyan gazdaságokban, melyek állattartással is foglalkoztak (161 gazdaságból álló reprezentatív mintán, a mintában 112 egyéni gazdaság, 49 pedig társas vállalkozás volt). A felmért gazdaságok mintegy 28 ezer db szarvasmarhát, 79 ezer db sertést, 36 ezer db juhot és 560 ezer db baromfit tartanak, az előbbi sorrendben a 2008. év végi országos állomány 3,9; 2,3; 2,9 és 1,8 százalékát. Az egyéni gazdaságok átlagosan 129,9 hektár, a társas vállalkozások 1565,9 hektár területtel rendelkeztek.

A felmérés első része az AKI 12 kérdésből álló kérdőíve alapján történt. A kérdések elsősorban arra irányultak, hogy képet alkothassunk a gazdaságvezetőknek a kölcsönös megfeleltetéssel kapcsolatos ismeretanyagáról, továbbá arról, hogyan ítélik meg a gazdaságuk (különösképp állattartásuk) felkészültségét az előírások alkalmazására. A gazdaságvezetők válaszaiból kiemeljük az alábbi megállapításokat:

1. A széleskörű tájékoztatás, felkészítés ellenére a gazdaságvezetők **mintegy 15%-a nem tudja**, hogy a kölcsönös megfeleltetés meghatározott előírásainak teljesítése feltétele annak, hogy 2009-től a teljes közvetlen támogatást megkapja, **egyötöde pedig nem ismeri** a kölcsönös megfeleltetés előírásait. Ez az arány az elmúlt fél év tájékoztató kampányának köszönhetően vélhetően jelentősen javult.
2. Ugyanakkor meglepően optimistán ítélték meg a jövőben (2011 után) bevezetésre kerülő előírások teljesítését, jellemzően 80% körüli, vagy afölötti arány nyilatkozott úgy, hogy a bevezetésre kerülő jogszabályokban foglalt gazdálkodási követelményeket ismeri. Sőt, a válaszadók hasonlóan magas (80-90%) aránya úgy látja, hogy az akkor hatályos előírásoknak meg fog felelni.
3. A felmért gazdaságok egyharmada ugyan elnyert támogatást az ÚMVP-ÁTK (állattenyésztés korszerűsítése) keretében, de az érintett gazdaságvezetőknek **csak 57%-a gondolja, hogy a tervezett, támogatást elnyert fejlesztést megvalósítja.**
4. Az állattenyésztés jövőjével kapcsolatban inkább a pesszimizmus jellemző, konkrét megnyilvánulása például, hogy a gazdaságvezetők 13%-a csökkenteni tervezi, **11%-a pedig mostani szándéka szerint felszámolja az állattenyésztését!**

A felmérés második része a kölcsönös megfeleltetés, pontosabban a JFGK ellenőrzése (próbafelemérése) az MgSzH által összeállított adatlap és betétlapok 2008. december közepén ismert tartalmú és formátumú változatával történt. A próbafelemérés – és az eredmények súlyozása – alapján kiemelésre érdemes néhány megállapítás, következtetés:

1. A környezetvédelemmel összefüggő előírásoknál – kivéve a trágyaelhelyezést – viszonylag kevés a meg nem felelési eset, ezek többsége nem súlyos és jellemzően könnyen elkerülhető meg nem felelés.
2. Az előírások megsértésének gyakorisága változó, egy gazdaságra átlagosan 1,8 eset jut. Az előírások 40 százalékát egyszer sem sértették meg a gazdaságok, viszont 9 jogszabályhely megsértésének a gyakorisága 15,1%.
3. Az előírások megsértése általában a gazdálkodó szakismeretének, hozzáállásának, vagy gondatlanságának következménye, jellemzően nyilvántartási hiányosságok, tehát ezek

- elhárítása minden különösebb fejlesztés nélkül lehetséges. Ez arra is ráirányítja a figyelmet, hogy a **gazdaságvezetők felkészítését, tájékoztatását – különösen az egyéni gazdálkodók körében – ezután is folytatni kell!**
4. Ha Magyarországon egy évben az összes árutermelő állattartó gazdaságot ellenőriznék, a gazdaságok (33,4 ezer gazdaság) közül 27 ezer egyéni gazdaság és 1500 társas vállalkozás számíthatna támogatáscsökkentésre a kölcsönös megfeleltetés ellenőrzése okán. A tényleges veszély aszerint mérséklődik, hogy az állattartók mekkora hányadát és azok közül milyen méretű állattartókat ellenőriznek.
 5. Az állattenyésztő gazdaságoknak csak **alig negyede gazdálkodik a kölcsönös megfeleltetés minden előírását betartva**, közel felében (49,7%) egy szakterületen, negyedében (24,8%) két szakterületen fordulnak elő meg nem felelési esetek. A felmért gazdaságoknak csak kis hányada (2,5%) az, amely mindhárom szakterületen érintett hiányosságokkal, de ezek nagy gazdaságok, átlagosan 156,5 millió Ft támogatási összeg egy részének elvesztését kockáztatják!
 6. Legsúlyosabb probléma a hígtrágya- és istállótrágya tárolás műszaki és/vagy kapacitására vonatkozó **követelmények nem teljesítése, ami** a szarvasmarha állomány közel egyharmadát, a sertésállomány 18 százalékát érintheti.
 7. A nem megfelelő trágyatárolás miatt – 1-3% támogatáscsökkentéssel kalkulálva – az állattartó, és közvetlen támogatásban részesülő gazdaságoknál az éves támogatáscsökkentés mértéke – ha minden árutermelő állattenyésztő gazdaságot ellenőriznének – több száz millió forintos nagyságrendben becsülhető.

Összegzésként a leírtakból azt emeljük ki, hogy a kölcsönös megfeleltetés előírásainak megsértése (nem teljesítése) ugyan csak támogatáscsökkentést (esetleg a támogatásokból való kizárást) vonhat maga után, de a kritikus helyzetű állattartó telepek, ha elmulasztják a szükséges fejlesztéseket, hatósági (például környezetvédelmi) ellenőrzés következtében számíthatnak a telep működésének korlátozására, felfüggesztésére, vagy megszüntetésére. A kockázat azoknál a gazdálkodóknál jelentkezik ennyire élesen, melyek gazdasági nehézségeik miatt nem képesek a viszonylag szerény önerő előteremtésére a jelentős támogatással megvalósítható fejlesztésekhez. Vannak olyan gazdaságok is, melyeknél a létesítmények annyira elavultak, hogy még magas támogatási hányad mellett sem ítélik gazdaságosnak a felújításukat, és úgy kalkulálnak: működtetik a telepet addig, amíg egy esetleges ellenőrzés miatt bezárásra kényszerülnek. Gazdálkodókkal folytatott beszélgetéseink ezek arányát – a meg nem felelők kapacitásához képest – 6-10%-ra teszik.

Ha a gazdaságok a még hátralévő időben tényleg megvalósítják a tervezett **fejlesztéseket**, továbbá **gondosabbak lesznek** az előírások betartásában, és erre az illetékesek folytonos **felkészítésekkel** serkentik őket, a **követelményeknek való meg nem felelés miatti kockázat minimálisra csökken!**

Summary and Conclusions

The EU has introduced the concept and the system of requirements of “cross-compliance” with its regulation, dated 2003, concerning the different agricultural and rural development subsidies. This is a complex system of requirements, **including certain minimum standards of the environment-friendly agricultural production, animal welfare and food safety**. Regulation (EC) No 1782/2003 established the principle that farmers who do not comply with certain requirements in the areas of public, animal and plant health, environment and animal welfare are subject to reductions of or exclusion from direct support.

The introduction of the cross-compliance, the related multi-faceted regulations and the supervision of its application force both legislators and law enforcement authorities to adopt new lines of approach, because practicable, enforceable and controllable measures are necessary for granting its operability. Of course, in the case of farmers financed from the CAP budget, also the question requires serious consideration to what extent the observation of the regulations may influence their competitive positions. The compliance with the manifold requirements constitutes prerequisite for the farms to be eligible for the entire amount of direct payments otherwise due, furthermore to receive the total amount of the EAFRD Axis 2 financial supports. The old Member States are bound to apply these requirements as of 2007, while the new ones (the EU10 countries) from 2009 partially, and from 2013 in full manner.

1. The requirements of cross-compliance are not of recent origin but are mainly based on legal rules already in force prior to our EU accession. The novelty consists in the fact that such legal rules are framed in a uniform system of basic requirements and the actual disbursement of the direct subsidies is attached to the condition of compliance with the minimum requirements.
2. Main obligations of the Member States in connection with the application include: legal regulation, granting assistance to farmers in complying with the requirements (professional advice), implementation of the institutional system, monitoring of the compliance and application of any necessary punitive sanctions. On the basis of the EU directives and guidelines, the single Member States define themselves the minimum national requirements – taking into consideration their specific conditions and social needs – with regard, on the one part, to the Statutory Management Requirements (SMR) and the to Good Agricultural and Environmental Conditions (GAEC), on the other part. Hungary has complied with this obligation.
3. Farmers have to comply with all mentioned minimum requirements – including about 220 items in Hungary – in order to be entitled to the entire amount of the direct payments otherwise due to them. Failure to comply may lead to penalties implying **diminution of the direct payments**, or, in more severe cases, to their exclusion from subsidies. The Member States have to assist farmers through granting professional advice in the observation of the requirements. In Hungary, information supplied to farmers through different channels seems to be sufficient for their proper preparation.
4. As a general rule, the Member States are bound to monitor compliance with the requirements and regulations through site inspections performed at least at one percent of the farmers receiving direct payments, such inspections constituting the basis for imposing penalties. The elaboration of some important details of the inspection and punishment (severity, extent, duration, neglect and deliberation, as well as developing co-operation of the supervisory authorities) was in course at the time of the preparation of this study.

5. **Compliance with the majority of the regulations** concerning livestock production **depends purely on the farmers' attitude and will.** However, a great portion of the listed 25 non-compliance cases directly related to livestock related farms is connected with rules concerning handling and keeping of animals being already in force previously but – maybe – not observed, **requiring development (investment) projects in order to avoid such non-compliance.** So far, no sufficient and reliable information is available on the number and severity of these cases. Apparently, however, the time available for preparation until the full introduction of inspections, that means, until 2013⁷³, **could be sufficient for the implementation for most of the necessary developments.**
6. If the livestock production or any other activity of a farm fails to comply with the minimum requirements of the cross-compliance regulations, the **direct consequences of any inspection related to cross-compliance may not lead to closing down or restricting the operation of livestock production of the farm.** However, co-operation of the authorities participating in the inspections is a prerequisite and this may have consequences terminating or restricting the production.
7. The most sensitive issue implying the highest hazards in respect of livestock production consists in the management of nitrate pollution and in the compliance with the requirements related to storage and disposal of manure. Risks are implied in the fact that **official proceedings beyond inspection of cross-compliance** (as possible continuation) may have as consequence the restriction, suspension or banning of the use of the animal farm's manure deposit, leading in practice to the termination of operation or complete closing down of the operation.
8. We have assessed the rate of the possibly "problematic" livestock producing capacities in consequence of the official inspections – these inspections may also have impact on the cross-compliance – by using different statistical methods. We presume that, **without improvement of the actual physical production conditions**, serious risks may be expected at about one fifth of total Hungarian livestock production, according to the following calculations:
 - a. Upon analysing the direct payment database, we can conclude: approximately **80%** of Hungary's most dominant animal species (cattle, pig, sheep, poultry – expressed in livestock unit) will be **held on farms complying with the regulations**, thanks to the improvements already implemented under financing of the rural development supports available at different times and to be implemented by the utilisation of the actually available supports under the "New Hungary" Rural Development Programme.
 - b. Considering the large livestock farms, **nearly half of the liquid manure is improperly deposited** in "uninsulated pits or surface ponds". This problem concerns 157 farms, including in majority (118) pig farms. In respect of solid manure, from among the methods of storage, deposition in **"temporary manure stacks"** may imply remarkable **non-compliance risks**, due to the failure of runoff collection. Such type of storage is observed in 506 farms (concerning 38% of the total manure quantity) and in about **24-25% of the large livestock farms.**
 - c. Analysis of the data included in the Integrated Pollution Prevention and Control licences demonstrated that **there were minimal risks in the large poultry farms** of sanctions imposed upon cross-compliance inspections due to the poultry farms' environmental non-compliance. Then again it is presumable that about 40 to 50 from

⁷³ At the time of the trial survey, 2011 was specified as the term for introducing the third group of requirements; consequently also the farmers made statements on their degree of preparation in view of this deadline.

among the large pig farms keep approximately half a million pigs under conditions incompliant with the environment protection standards, amounting to about 25% of the large farms' total livestock. As a matter of course, this risk may be minimised by farm improvements implemented by using support funds of the "New Hungary" Rural Development Programme.

9. The size and production structure of the farms involved in the inspections may fundamentally influence the risk of decreasing of the subsidies. If principally small farms – eligible consequently for small support amounts – would be involved, the risk would amount to some tens of million Hungarian Forints. On the contrary, if one tenth of the farms over 300 hectares would be included in the audits, this would increase the risk by about 500 million Forints.

The AKI (Agricultural Economics Research Institute) and the MgSzH Központ (Central Agricultural Office) have conducted a joint survey regarding cross-compliance among farmers being engaged in livestock production (on a representative sample consisting of 161 farms: 112 of them individual and 49 corporate farms). The farms involved in the study raise about 28,000 cattle, 79,000 pigs, 36,000 sheep and 560,000 poultry, constituting 3.9%, 2.3%, 2.9% and 1.8% respectively of the national livestock at the end of 2008. The individual farms cultivate 129.9 ha and the corporate ones 1,565.9 ha land, on average.

The first part of the survey was conducted on the basis of AKI's questionnaire including 12 questions. These questions were principally directed to provide us information on the knowledge of the farm managers concerning cross-compliance and on how they estimate the degree of preparation of their farms (and especially of their animal husbandry) for the application of the regulations. The following findings could be ascertained from the farm managers' answers:

1. As of December 2008, despite expansive information and preparation, **approximately 15%** of the farm managers **do not know** that the fulfilment of certain requirements of cross-compliance constitutes precondition for receiving the direct subsidies in full after 2009, and **one fifth of them are not even aware** of the cross-compliance requirements.
2. At the same time, they have a surprisingly optimistic opinion on the maintenance of the regulations to be introduced in the future (after 2011); typically about 80% or even more of them stated to be aware of the farming requirements included in the legal rules to be adopted. Moreover, a similarly high rate (80 to 90%) of the respondents expect to be able to comply with the relevant regulations.
3. Although one third of the farms assessed were awarded supports under the "New Hungary" Rural Development Programme – Modernisation of Livestock Production, but only **57% of the farm managers concerned believe that the development, for which the support was awarded would actually be implemented.**
4. Instead, pessimism is the typical attitude in connection with the future of animal husbandry. In fact, 13% of the farm managers plan to decrease such activity, while, **according to their actual intention, 11% of them would terminate livestock production in their farms!**

The second part of the assessment covered a monitoring (trial survey) of the cross-compliance, or more precisely, of the Statutory Management Requirements, based on the datasheet and indicator datasheets compiled by the MgSzH in the form and with content as was known in the middle of December 2008. Some statements and conclusions worth of mentioning on the basis of the trial survey, and on its weighted results, are as follows:

1. In the category of regulations related to the environmental protection – with the exception of manure disposal –, there are relatively few non-compliance cases and majority of them are less severe and typically easy to avoid.
2. The frequency of the non-compliance of regulations is varying, amounting to 1.8 cases on average for each farm. 40% of the rules were not complied by all farms, while there are 9 legal rules with 15.1% rate of non-compliance.
3. Regulatory non-compliance are in general consequences of the farmers' lack of professional knowledge, attitude or neglect; typically these are deficiencies of recording, therefore they can be avoided without any special improvement. This fact turns attention also to the need of **continuing in the future preparation and information of the farm managers, especially of those of individual farms!**
4. Should inspections be conducted in all farms receiving direct payment and involved in commodity livestock production (33,400) in a given year, 27,000 individual and 1,500 corporate farms could expect decrease of subsidies in consequence of the cross-compliance inspections. The actual hazards are mitigated in function of the rate and size of the livestock producers subject to inspection.
5. **Approximately one fourth of the farms involved in livestock production are operating under complete compliance of all cross-compliance requirements**; nearly half of them (49.7%) face non-compliance in one, and one fourth (24.8%) in two specific areas. Only a small ratio (2.5%) of the farms assessed were concerned by deficiencies in all three special areas, however these were large size farms, risking the loss of a part of the support, amounting to HUF 156.5 million, on average!
6. The most severe problem consists in the **non-compliance with the requirements** relating to the technical conditions and/or capacities of liquid manure and solid manure storage, concerning probably almost one third of the cattle stock and 18% of the pig stock.
7. The annual decrease of supports may be estimated in the order of several hundreds of million HUF due to improper manure storage at the livestock producing farms receiving direct subsidies, if all of them would be subject to inspection, and calculating with a decrease of payments amounting to 1 to 3%.

In summary, it has to be emphasised that, though the non-compliance of the cross-compliance requirements may only lead to decreasing subsidies (or eventually to exclusion from supports), but the farms involved in livestock production are in critical conditions may expect restriction, suspension or liquidation of the farms' operation following environmental regulatory inspections (for example relating to environmental protection), if failing to implement the necessary developments. The hazards are present in such stringent form at farms that, due to their financial difficulties, are not able to raise even the relatively low amount of own funds required for the developments to be implemented with considerable supports. There are also farms where the facilities are out-of-date to an extent that their renewal is not considered profitable even with a high rate of support; therefore managers intend to operate the farm just until being compelled to close down following an inspection. Based on our discussions with farmers, the rate of such farms is estimated at 6 to 10% of the non-complying capacities.

In the event when the farms would really implement the envisaged **developments** within the time still remaining, furthermore, if they would expend **more care** in complying the regulations, complemented with the continuous encouragement by the competent authorities through **preparatory information**, the risks implied in non-compliance with the requirements might be minimised!

Kivonat

Az Európai Unió egy komplex követelményrendszer alkalmazásával – amit kölcsönös megfeleltetésnek nevezünk – igyekszik rávenni a mezőgazdasági termelőket az egészséges élelmiszer-előállítás, az élő környezet megóvása, a környezetbarát mezőgazdasági termelés, a felelősségteljes haszonállattartás és az élelmiszerbiztonság meghatározott minimumkövetelményeinek betartására. A követelmények nem teljesítése esetén a gazdálkodó szankcióra számíthat, ami a közvetlen termelői támogatások és bizonyos vidékfejlesztési támogatások csökkentését jelenti. A tanulmány áttekinti a Közös Agrárpolitika és a kölcsönös megfeleltetés kapcsolatát, a tagállamok kapcsolódó kötelezettségeit, és egy próbafelméréssel azt vizsgálja, hogy azok a magyar termelők, akik árutermelő méretű állattartással is foglalkoznak, 2008. év végén mennyire tudják teljesíteni az előírásokat, követelményeket. Bár az előírásoknak a betartását Magyarországon, mint új tagországban ma még nem ellenőrzik teljes körűen, a felmérés nagy hiányosságokat mutat, elsősorban a trágyatárolás terén. Ha minden előírás kötelező alkalmazásig (2013) hátralévő időben a gazdálkodók tényleg megvalósítják a tervezett fejlesztéseket, továbbá gondosabbak lesznek az előírások betartásában, és erre az illetékesek folyamatos felkészítésekkel serkentik őket, a követelményeknek való meg nem felelés miatti kockázat minimálisra csökkenhet.

Abstract

Through application of a comprehensive system of requirements – called cross-compliance – the European Union strives to encourage agricultural producers to comply with the determined minimum requirements of the healthy food production, the protection of the living environment, the environment-friendly agricultural production, the welfare issues of livestock production and the food safety. In case of non-compliance with such requirements, farmers may expect sanctions, implying decrease of the direct payments to producers and of certain rural development supports. The study overviewed the relationship between the Common Agricultural Policy and the cross-compliance, the related obligations of the Member States, and assessed, by means of a trial survey, to what extent the Hungarian farmers being engaged also in commodity livestock production were able at the end of 2008 to comply with the regulations and requirements. Though the maintenance of the regulations is still not fully monitored in Hungary – being a new Member State – the assessment revealed serious deficiencies, above all in the area of manure storage. In the event when the farms would really implement the envisaged developments within the time still remaining (until 2013), furthermore, if they would expend more care in observing the regulations, complemented with the continuous encouragement by the competent authorities through preparatory information, the risks implied in non-compliance with the requirements might be minimised.

Irodalomjegyzék

1. Almási, I. [2007]: A kölcsönös megfeleltetés ellenőrzése, A kölcsönös megfeleltetés be nem tartásának szankciói, FVM Szaktanácsadási Intézet, Budapest, p. 43.
2. Barna, J. – Ráki, Z. [2005]: A mezőgazdasági haszonállattartás állatjóléti előírásai, EU állatvédelmi előírásai, FVM KSZI, Budapest, p. 112.
3. Bartolini, F. – Gallerani, V. – Raggi, M. – Viaggi, D. [2008]: Modelling the Effectiveness of Cross-Compliance under Asymmetric Information, Paper presented at the 107th EAAE Seminar Modelling of Agricultural and Rural Development Policies, Sevilla, Spain, January 29th -February 1st, 2008.
4. Berényi Üveges J. [2007]: Mezőgazdasági eredetű nitrátszennyezés, FVM Szaktanácsadási Intézet, Budapest, p. 21.
5. Bizottsági Jelentés [2007]: Jelentés a Tanácsnak a kölcsönös megfeleltetési rendszer alkalmazásáról [a közös agrárpolitika keretébe tartozó közvetlen támogatási rendszerek közös szabályainak megállapításáról és a mezőgazdasági termelők részére meghatározott támogatási rendszerek létrehozásáról szóló 1782/2003/EK tanácsi rendelet 8. cikke szerint], Brüsszel, 29.3.2007, COM[2007] 147 végleges, p. 11.
6. Bizottság Közleménye [2007]: Felkészülés a KAP-reform „állapotfelmérésére”, A Bizottság közleménye a Tanácsnak és az Európai Parlamentnek COM[2007] 722 végleges, p. 12.
7. Bögréné Bodrogi G. [2007]: A jogszabályi háttér, alapelvek ismertetése, FVM Szaktanácsadási Intézet, Budapest, p. 16.
8. Bögréné Bodrogi G. [2008]: Kölcsönös megfeleltetés: A tagállamok feladatai, Magyar Mezőgazdaság, 2008. július 16., pp. 38-39.
9. Buri, A. [2007a]: Megbetegedések jelentése, Állategészségügyi, állatjóléti követelmények, FVM Szaktanácsadási Intézet, Budapest, p. 21.
10. Buri, A. [2007b]: Állatjólét, Állategészségügyi, állatjóléti követelmények, FVM Szaktanácsadási Intézet, Budapest, p. 16.
11. Dauner M. [2008]: Dereguláció, annak céljai, lépései és eddigi eredményei, előadás, FVM Stratégiai Főosztály, p. 8.
12. DEFRA [Department for Environment Food and Rural Affairs] [2006]: Cross Compliance Handbook for England, 2006 edition, London, p. 77.
13. DG AGRI [Directorate-General for Agriculture and Rural Development] [2007]: Study to assess the administrative burden on farms arising from the CAP, Final report, October 2007, p. 136.
14. Dorgai, L. (szerk.) [2008]: A közvetlen támogatások feltételezett csökkentésének társadalmi-, gazdasági- és környezeti hatásai (első megközelítés) Agrárgazdasági Tanulmányok 2008/6. szám. p. 126 Budapest, Agrárgazdasági Kutató Intézet
15. Európai Számvevőszék: Eredményesen működik-e a kölcsönös megfeleltetés? 8/2008. sz. különjelentés (az EK-Szerződés 248. cikke (4) bekezdése második albekezdésének megfelelően) a Bizottság válaszaival együtt.

16. Farmer, M. – Swales, V. – Jongeneel, R. – Karaczun, Z. – Müssner, R. – Leipprand, A. – Schlegel, S. – Poux, X. – Ramain, B. – de Roest, K. – Ortega, C. [2007]: Exploring the synergies between cross compliance and certification schemes, Report, LEI , Hague, p. 82.
17. FVM Stratégiai Főosztály [2007]: Kölcsönös megfeleltetés nemzeti szintű követelményei, 2007. október, p. 41.
18. Gazdálkodói kézikönyv [2009] Kölcsönös megfeleltetés – egységes szakmai követelményrendszer. A kölcsönös megfeleltetés bevezetését előkészítő projektben résztvevő Földművelésügyi Minisztérium (FVM), a Mezőgazdasági Szakigazgatási Hivatal (MgSzH) és a Mezőgazdasági és Vidékfejlesztési Hivatal (MVH) munkatársai által összeállított tájékoztató kiadvány. Magyar Mezőgazdaság Kft, Budapest, 2009.
19. Hantos, K.: A környezetvédelmi és állatjóléti előírások gazdálkodásra gyakorolt hatása Uniós csatlakozásunk után. A falu XXIII. évf. 2008. tavasz, p. 55-70.
20. Jongeneel, R., F. – Bezlepkina, I. – Brouwer, F. – Dillen, K. – Farmer, M. – Schlegel, S. – Landgrebe, S. – de Roest, K. – Poux, X. – Rajsic, P. – Fox, G. – Meister, Z. – Karaczun, Z. – Meister, A. – Winsten, J. – C. Ortéga [2007b]: Facilitating the CAP reform: Compliance and competitiveness of European agriculture, Background Report , LEI , Hague, p. 89.
21. Jongeneel, R., F. – Brouwer, F. – Farmer, M. – Müssner, K. – de Roest, K. – Poux, X. – Fox, G. – Meister, Z. – Karaczun, Z. – Winsten J. – C. Ortéga [2007a]: Compliance with mandatory standards in agriculture; A comparative approach of the EU vis-à-vis the United States, Canada and New Zealand, Report , LEI , Hague, p. 121.
22. Kovács, L. – Berényi Üveges, K. [2007]: Mezőgazdasági földterületek jó mezőgazdasági és környezeti állapota, FVM Szaktanácsadási Intézet, Budapest, p. 32.
23. Madarász, I. [2008]: A kölcsönös megfeleltetés célja, FVM SZKI, Budapest, p. 11.
24. Mészáros, Gy. [2005]: A környezetterhelés csökkentési lehetőségei, Tanácsadási füzetek a Nemzeti Vidékfejlesztési Terv intézkedéseihez, II. Füzet, Gödöllő, p. 18.
25. Mezőszentgyörgyi, D. [2007]: Állatok azonosítása és nyilvántartása, Állategészségügyi, állatjóléti követelmények, FVM Szaktanácsadási Intézet, Budapest, p. 33.
26. MgSzH [2008]: Kölcsönös megfeleltetés. [www.mgszh.gov.hu].
27. Országgyűlés Mezőgazdasági Bizottsága [2007]: Háttéranyag az országgyűlés mezőgazdasági bizottságának tagjai részére a KAP reform keretében 2009-től bevezetendő kölcsönös megfeleltetés [cross compliance] hazai alkalmazására vonatkozó kormányzati elképzelésekről, 2007. november, p. 1.
28. Ráki, Z. – Guba, M. [2002]: Az állattartó telepek felmérése I-IV. kötet, AKI, Budapest, [kézirat].
29. Swales, V. – Arblaster, K. – Bartley, J. – Farmer M. [2007a]: Evaluation of the Application of Cross Compliance as Foreseen under Regulation 1782/2003, Descriptive Report, Deliverable prepared for DG Agriculture, Alliance Environnement, p. 198.
30. Swales, V. – Arblaster, K. – Bartley, J. – Farmer M. [2007b]: Evaluation of the Application of Cross Compliance as Foreseen under Regulation 1782/2003, Replies To Evaluation Questions, Deliverable prepared for DG Agriculture, Alliance Environnement, p. 166.

31. Szerletics, Á. [2008]: Az előírások és követelmények általános ismertetése, a kapcsolódó ellenőrzések és intézkedések bemutatása, FVM SZKI, Budapest, p. 14.
32. Sztahura, E. [2007]: Vizek védelme veszélyes anyagokkal, nitráttal való szennyezéssel szemben, Környezet és talajvédelem a szennyvíziszap mezőgazdasági felhasználása során, FVM Szaktanácsadási Intézet, Budapest, p. 28.
33. ÚMVP Irányító Hatóságának 17/2007. (X. 9.) közleménye az Új Magyarország Vidékfejlesztési Program az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alapból nyújtandó vidékfejlesztési támogatásról szóló 1698/2005/EK rendelet 26. cikke szerint a közösségi előírásoknak való megfelelés érdekében adható türelmi időről (www.mvh.gov.hu).
34. Zsemle, V. [2008]: Kölcsönös megfeleltetés: Az MVH feladatai, Magyar Mezőgazdaság, 2008. augusztus 6., pp. 34-35.

A gazdák felkészítését szolgáló publikációk a megjelenési idő szerinti sorrendben⁷⁴

1. Szerletics, Á.: Ma is része a nemzeti szabályoknak. Kertészet és Szőlészet, 57. évfolyam, 24. szám. 2008. június 12.
2. Madarász, I.: A bevezetés okai és előzményei. Kertészet és Szőlészet, 57. évfolyam, 25. szám. 2008. június 19.
3. Madarász, I.: Közvetlen és közvetett célok. Kertészet és Szőlészet, 57. évfolyam, 26. szám. 2008. június 26.
4. Bögréné Bodrogi G.: A mindennapi élet részévé válnak. Kertészet és Szőlészet, 57. évfolyam, 28. szám. 2008. július 10.
5. Bögréné Bodrogi G.: A tagállamok feladatai. Kertészet és Szőlészet, 57. évfolyam, 29. szám. 2008. július 17.
6. Bögréné Bodrogi G.: A KM magyarországi bevezetése. Kertészet és Szőlészet, 57. évfolyam, 30. szám. 2008. július 24.
7. Zsemle, V.: Az MVH feladatai. Kertészet és Szőlészet, 57. évfolyam 32. szám. 2008. augusztus 7.
8. Zsemle, V.: KM: a szankciók felépítése. 33. szám. 2008. augusztus 14.
9. Szerletics, Á.: A KM ellenőrzései. Kertészet és Szőlészet, 57. évfolyam, 34. szám. 2008. augusztus 22.
10. Mezőszentgyörgyi, D.: KM: az MgSzH feladatai. Kertészet és Szőlészet, 57. évfolyam, 35. szám. 2008. augusztus 28.
11. Hudik, Z. – Várszegi, G.: A KM követelményei. Kertészet és Szőlészet, 57. évfolyam, 36. szám. 2008. szeptember 4.
12. Zsemle, V. – Várszegi G.: A gazdálkodási alapfeltétel. Kertészet és Szőlészet, 57. évfolyam, 37. szám, 2008. szeptember 11.
13. Várszegi, G.: A vadon élő madarak védelme. Kertészet és Szőlészet, 57. évfolyam, 38. szám. 2008. szeptember 18.

⁷⁴ Ezeket a publikációkat a Magyar Mezőgazdaság című hetilap is közölte.

14. Várszegi, G.: A felszín alatti vizek. *Kertészet és Szőlészet*, 57. évfolyam, 39. szám. 2008. szeptember 25.
15. Harangozó, T.: A szennyvíziszap felhasználása. *Kertészet és Szőlészet*, 57. évfolyam 40. szám. 2008. október 2.
16. Harangozó, T.: Védelem a nitrátszennyezés ellen. *Kertészet és Szőlészet*, 57. évfolyam, 41. szám. 2008. október 9.

Kapcsolódó fontosabb jogszabályok

1. A Tanács 73/2009/EK Rendelete (2009. január 19.) a közös agrárpolitika keretébe tartozó, mezőgazdasági termelők részére meghatározott közvetlen támogatási rendszerek közös szabályainak megállapításáról és a mezőgazdasági termelők részére meghatározott egyes támogatási rendszerek létrehozásáról, az 1290/2005/EK, a 247/2006/EK és a 378/2007/EK rendelet módosításáról, valamint az 1782/2003/EK rendelet hatályon kívül helyezéséről.
2. A Tanács 1698/2005/EK Rendelete (2005. szeptember 20.) az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alapból (EMVA) nyújtandó vidékfejlesztési támogatásról.
3. A Bizottság 319/2008/EK Rendelete (2008. április 7.) a közös agrárpolitika keretébe tartozó közvetlen támogatási rendszerek közös szabályainak megállapításáról és a mezőgazdasági termelők részére meghatározott támogatási rendszerek létrehozásáról szóló 1782/2003/EK tanácsi rendeletben meghatározott egységes támogatási rendszer végrehajtására vonatkozó részletes szabályok megállapításáról szóló 795/2004/EK rendelet, valamint az 1782/2003/EK tanácsi rendelet által előírt kölcsönös megfeleltetés, moduláció, valamint integrált igazgatási és ellenőrzési rendszer végrehajtására vonatkozó részletes szabályok megállapításáról szóló 796/2004/EK rendelet módosításáról.
4. A Tanács 1782/2003/EK Rendelete (2003. szeptember 29.) a közös agrárpolitika keretébe tartozó közvetlen támogatási rendszerek közös szabályainak megállapításáról és a mezőgazdasági termelők részére meghatározott támogatási rendszerek létrehozásáról, továbbá a 2019/93/EGK, 1452/2001/EK, 1453/2001/EK, 1454/2001/EK, 1868/94/EK, 1251/1999/EK, 1254/1999/EK, 1673/2000/EK, 2358/71/EGK és a 2529/2001/EK rendelet módosításáról.
5. A Bizottság 1975/2006/EK Rendelete (2006. december 7.) a vidékfejlesztési támogatási intézkedésekre vonatkozó ellenőrzési eljárások, valamint a kölcsönös megfeleltetés végrehajtása tekintetében az 1698/2005/EK tanácsi rendelet végrehajtására vonatkozó részletes szabályok megállapításáról.
6. A Bizottság 796/2004/EK Rendelete (2004. április 21.) a közös agrárpolitika keretébe tartozó közvetlen támogatási rendszerek közös szabályainak megállapításáról és a mezőgazdasági termelők részére meghatározott támogatási rendszerek létrehozásáról szóló, 2003. szeptember 29-i 1782/2003/EK tanácsi rendelet által előírt kölcsönös megfeleltetés, moduláció, valamint integrált igazgatási és ellenőrzési rendszer végrehajtására vonatkozó részletes szabályok megállapításáról.
7. 2008. évi CXIV. Törvény a mezőgazdasági, agrár-vidékfejlesztési, valamint halászati támogatásokhoz és egyéb intézkedésekhez kapcsolódó eljárás egyes kérdéseiről szóló 2007. évi XVII. törvény módosításáról.
8. 2007. évi XVII. Törvény a mezőgazdasági, agrár-vidékfejlesztési, valamint halászati támogatásokhoz és egyéb intézkedésekhez kapcsolódó eljárás egyes kérdéseiről.
9. 31/2009. (II. 19.) Kormányrendelet a kölcsönös megfeleltetési szabályok betartását ellenőrző szervekről szóló 322/2007. (XII. 5.) Kormányrendelet módosításáról.
10. 322/2007. (XII. 5.) Kormányrendelet a kölcsönös megfeleltetési szabályok betartását ellenőrző szervekről.
11. 256/2007. (X. 4.) Kormányrendelet a Mezőgazdasági és Vidékfejlesztési Hivatalról.

12. 314/2005. (XII. 25.) Kormányrendelet az környezeti hatásvizsgálati és az egységes környezet-használati engedélyezési eljárásról.
13. 55/2009. (IV. 29.) FVM rendelet a vizek mezőgazdasági eredetű nitrátszennyezéssel szembeni védelméhez szükséges cselekvési program részletes szabályairól, valamint az adatszolgáltatás és nyilvántartás rendjéről szóló 59/2008. (IV. 29.) FVM rendelet módosításáról.
14. 29/2009. (III. 25.) FVM rendelet az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alapból nyújtott támogatások részletes feltételeit megállapító egyes agrár tárgyú miniszteri rendeletek módosításáról.
15. 50/2008. (IV. 24.) FVM rendelet az egységes területalapú támogatások és egyes vidékfejlesztési támogatások igényléséhez teljesítendő „Helyes Mezőgazdasági és Környezeti Állapot” fenntartásához szükséges feltételrendszer, valamint az állatok állategységre való átváltási arányának meghatározásáról.
16. 23/2007. (IV. 17.) FVM rendelet az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alap társfinanszírozásában megvalósuló támogatások igénybevételének általános szabályairól.
17. T/5883. számú törvényjavaslat az egységes mezőgazdasági támogatási rendszer bevezetéséről és működtetéséről. Magyar Köztársaság Kormánya, Budapest, 2008. május.

Táblázatok jegyzéke

1. táblázat: Uniós társfinanszírozású vidékfejlesztési támogatásokkal korszerűsített állatférőhelyek	41
2. táblázat: Támogatott kérelmek állattartó telepek modernizálására az ÚMVP keretében (ÁTK I), állatfajok szerint	42
3. táblázat: Támogatott kérelmek állattartó telepek modernizálására az ÚMVP keretében (ÁTK II), állatfajok szerint.....	43
4. táblázat: A hígrágya tárolás módja a nagy létszámú állattartó telepeken, 2007	50
5. táblázat: Az istállótrágya tárolása a nagy létszámú állattartó telepeken, 2007	51
6. táblázat: A sertésállomány megoszlása méretcsoportok szerint, 2007	53
7. táblázat: A baromfiállomány megoszlása méretcsoportok szerint, 2007	53
8. táblázat: Egységes környezethasználati engedélyköteles telepek engedélyezése, 2008.....	54
9. táblázat: A felmért gazdaságok száma és megoszlása méret- és termelési típus szerint.....	58
10. táblázat: A felmért gazdaságok állatállománya.....	60
11. táblázat: A felmért gazdaságok közvetlen támogatása 2007-ben.....	61
12. táblázat: A leggyakrabban előforduló meg nem felelési esetek csökkentése.....	67
13. táblázat: Trágyatárolási követelmények betartása gazdálkodási formák szerint	68
14. táblázat: Az állattartó gazdaságok és a kölcsönös megfeleltetés	70

Ábrák jegyzéke

1. ábra: Támogatáscsökkentési mátrix – Anglia példáján.....	14
2. ábra: Nagy létszámú sertéstelepek területi megoszlása	45
3. ábra: Nagy létszámú szarvasmarhatelepek területi megoszlása.....	45
4. ábra: Nagy létszámú juhászatok területi megoszlása.....	46
5. ábra: Nagy létszámú házikacsa tartók területi megoszlása.....	46
6. ábra: Nagy létszámú házilúd tartók területi megoszlása.....	47
7. ábra: Nagy létszámú házityúk tartók területi megoszlása.....	47
8. ábra: Egységes környezethasználati engedély által érintett állattartó telepek területi megoszlása.....	55

MELLÉKLETEK

Mellékletek jegyzéke

1. melléklet: A JFGK magyar jogszabályhelyei a „Kölcsönös megfeleltetés nemzeti szintű követelményei (FVM, 2007)” alapján.....	91
2. melléklet: Támogatáscsökkentést indukáló jogsértések (a meg nem felelés esetei) a magyar JFGK szerint.....	94
3. melléklet: A Helyes Mezőgazdasági és Környezeti Állapotnak meg nem felelés mértéke, súlyossága, valamint tartóssága és a szankciók mértéke Magyarországon.....	106
4. melléklet: EU társfinanszírozású támogatással megvalósult fejlesztések a főbb állatfajok méret-csoportjai szerint.....	110
5. melléklet: A gazdaságvezetők válaszai a kölcsönös megfeleltetéssel kapcsolatos kérdésekre	126
6. melléklet: Meg nem felelési esetek száma és aránya	134
7. melléklet: Meg nem felelési arányok az előfordulások összes gazdaságban jelentkező csökkenő sorrendje szerint.....	143
8. melléklet: Meg nem felelési arányok az előfordulások egyéni gazdaságokban jelentkező csökkenő sorrendje szerint	148
9. melléklet: Meg nem felelési arányok az előfordulások társas vállalkozásoknál jelentkező csökkenő sorrendje szerint.....	153
10. melléklet: A meg nem feleléssel érintett gazdaságok szakterületek szerint.....	159
11. melléklet: Szarvasmarha és sertéstartó gazdaságok gazdálkodási forma, méretcsoport és a meg nem felelések szakterületei szerint.....	160

**A JFGK magyar jogszabályhelyei a
„Kölcsönös megfeleltetés nemzeti szintű követelményei (FVM, 2007)”
alapján**

(A * szimbólummal megjelölt és *dőlt betűvel* szedett előírások a 2009-től hatályos jogszabály szerint – Tanács 73/2009/EK Rendelete – nem részei a JFGK-nak!)

JFGK 1. Vadon élő madarak védelme:

- Az európai közösségi jelentőségű természetvédelmi rendeltetésű területekről szóló 275/2004. (X. 8.) Kormányrendelet 9. §.
- A Natura 2000 gyepterületek fenntartásának földhasználati szabályairól szóló 269/2007 Kormányrendelet 3. 4. 5. §.
- A védett állatfajok védelmére, tartására, hasznosítására és bemutatására vonatkozó részletes szabályokról szóló 348/2006. (XII. 23.) Kormányrendelet 3. § (1).
- **A vad védelméről, a vadgazdálkodásról, valamint a vadásatról szóló 1996. évi LV. törvény 28. § (4), 68. § (1) f), g), 71. § (1) a), d). (2) a), b), g), h), i), j), k), l), m).*
- **A vad védelméről, a vadgazdálkodásról, valamint a vadásatról szóló 1996. évi LV. törvény végrehajtásáról szóló 79/2004. (V. 4.) FVM rendelet 1. §.*

JFGK 2. A felszín alatti vizek szennyezés elleni védelme:

- A felszín alatti vizek védelméről szóló 219/2004. (VII. 21.) Kormányrendelet 10. § (1) a)-c), (2), 13. § (1), 16. § (1), 1. számú melléklet.

JFGK 3. Szennyvíziszap mezőgazdasági felhasználása:

- **A szennyvizek és szennyvíziszapok mezőgazdasági felhasználásának** és kezelésének szabályairól szóló 50/2001. (IV. 3.) Kormányrendelet 4. § (2), 8. § (3), 9. § (1), (2), (3), 10. § (1) f, g, 12. § (2), 15. § (1), 16. § (2).

JFGK 4. Mezőgazdasági eredetű nitrátszennyezés:

- A vizek mezőgazdasági eredetű nitrátszennyezéssel szembeni védelméhez szükséges cselekvési program részletes szabályairól, valamint az adatszolgáltatás és nyilvántartás rendjéről szóló 59/2008. (IV. 29.) FVM rendelet 5. § (1)-(8), 6. § (1), (2), 7. § (3), (7), (8), (10), 9. § (1), 11. § (1), (2).

JFGK 5. A természetes élőhelyek, valamint a vadon élő állatok és növények védelme:

- Az európai közösségi jelentőségű természetvédelmi rendeltetésű területekről szóló 275/2004. (X. 8.) Kormányrendelet 9. § (2) a), c), (3) d), h), i).
- A Natura 2000 gyepterületek fenntartásának földhasználati szabályairól szóló 269/2007 Kormányrendelet 3. 4. 5. §.
- A természet védelméről szóló 1996. évi LIII. törvény 13. § (2), (4), 42. § (1), (3) a), b).
- A vad védelméről, a vadgazdálkodásról, valamint a vadásatról szóló 1996. évi LV. törvény 68. § (1) b), f), g), 71. § (1) a), d). (2) a), b), g), h) i), j), k), l), m).

JFGK 6. Állatok azonosítása és nyilvántartása (sertések):

- A sertések jelöléséről, valamint Egységes Nyilvántartási és Azonosítási Rendszeréről szóló 116/2003. (XI. 18.) FVM rendelet 3. § (3), 7. § (1)-(4), 8./A §, 9. § a, b, 17. § a, c, e, h, 21. § a, 26. §.
- a tartási helyek, a tenyészetek és az ezekkel kapcsolatos egyes adatok országos nyilvántartási rendszeréről szóló 119/2007. (X. 18.) FVM rendelet 10. § (4).

*** JFGK 7. Állatok azonosítása és nyilvántartása (szarvasmarhafélék):**

- *A szarvasmarha-fajok egyedeinek jelöléséről, valamint Egységes Nyilvántartási és Azonosítási Rendszeréről szóló 99/2002. (XI. 5.) FVM rendelet 3. § (1), 7. § (2) a, 19. § a, 23. § (1), 31. § (1), (2),*

*** JFGK 8. Állatok azonosítása és nyilvántartása (szarvasmarhafélék):**

- *A szarvasmarha-fajok egyedeinek jelöléséről, valamint Egységes Nyilvántartási és Azonosítási Rendszeréről szóló 99/2002. (XI. 5.) FVM rendelet 7. § (2) a, b, 8. § (1), 19. § a, 31. § (1), (5).*

*** JFGK 8a. Állatok azonosítása és nyilvántartása (juh- és kecskefélék):**

- *A juh- és kecskefajok egyedeinek Egységes Nyilvántartási és Azonosítási Rendszeréről szóló 47/2005. (V. 23.) FVM rendelet 3. § (1), (2), 4. §, 6. § (1), (8), 7. §, 9. § (1)-(7).*

JFGK 9. Növényvédőszeresek forgalomba hozatala, kezelése:

- A növényvédelemről szóló 2000. évi XXXV. törvény 11. § (1), (5), 27. § (2), 33. § (3).
- A növényvédelmi tevékenységről szóló 5/2001. (I.16.) FVM rendelet 5. §, 16. § (2), 18. §, 19. §, 20. § (1), 21. §, 22. §, 23-27. §, 39. §.
- A növényvédő szerek forgalomba hozatalának és felhasználásának engedélyezéséről, valamint a növényvédő szerek csomagolásáról, jelöléséről, tárolásáról és szállításáról szóló 89/2004. (V. 15.) FVM rendelet 19. §, 34-36. §.
- A mező- és erdőgazdasági légi munkavégzésről szóló 44/2005. (V.6.) FVM-GKM-KvVM együttes rendelet 10. §.

JFGK 10. Egyes hormon- vagy tiroosztikus hatású anyagokra és a β -agonistákra vonatkozó felhasználási tilalom az állattenyésztésben:

- Az egyes hormon- vagy tiroosztikus hatású anyagok és a béta-agonisták állattenyésztésben történő felhasználásának tilalmáról szóló 24/2004 FVM (III. 2.) rendelet 3.-6. § és a 8. §.

JFGK 11. Élelmiszerbiztonság:

- A követelmények többsége közvetlenül a közösségi jogszabályokból vezethető le, mivel Magyarországon is közvetlen hatályú rendeletekről van szó.
- A kistermelői élelmiszer-termelés, -előállítás és -értékesítés feltételeiről szóló 14/2006. (II. 16.) FVM-EüM-ICsSzEM együttes rendelet 3. §, 4. § (4), 5. § (3), 6. § (1) c), d), (3), (5), (6).

JFGK 12. Szivacsos agyvelőbántalmak (BSE):

- A fertőző szivacsos agyvelőbántalmak megelőzéséről, az ellenük való védekezésről, illetve leküzdésükről 69/2003. (VI. 25.) FVM rendelet 11. §, 19. §, 27. §.

JFGK 13. Megbetegedések bejelentése (száj- körömfájás):

- A ragadós száj- és körömfájás elleni védekezésről szóló 23/2005. (III. 23.) FVM rendelet 5. §.

JFGK 14. Egyes állatbetegségek bejelentése:

- Az állategészségügyről szóló 2005. évi CLXXVI. törvény 7. §.
- A sertések hólyagos betegsége elleni védekezés szabályairól 14/2003 FVM (II. 14.) rendelet 3. §.

JFGK 15. Megbetegedések bejelentése (kéknyelv betegség):

- A kéknyelv betegség elleni védekezés szabályairól szóló 35/2002 FVM (IV. 27.) rendelet 17, 18. §.

JFGK 16. Állatjólét (borjak védelme):

- A mezőgazdasági haszonállatok tartásának állatvédelmi szabályairól 32/1999. (III. 31.) FVM rendelet 1. sz. melléklet 2.-23. pontok.

JFGK 17. Állatjólét (sertések védelme):

- **A mezőgazdasági haszonállatok tartásának állatvédelmi szabályairól** szóló 32/1999. (III. 31.) FVM rendelet 2. sz. melléklet 1.2.1., 1.2.2., 1.2.3.1., 1.2.3.2., 1.2.3.3., 1.2.4., 1.2.5., 1.2.5.1., 1.2.6., 1.2.7., 1.2.8., 1.2.9., 1.2.10., 1.3., 1.5., 1.7.1., 1.9., 1.10., 1.10.1.-1.10.3., 1.13., 1.14., 1.16., 1.17., 3.2-3.5., 4.1.-4.3., 5.1., 5.2., 5.4., 5.5., 5.5.1., 5.5.2., 5.6., 5.6.1., 5.6.2., 6.1.-6.4.pontok; 2.: kanok tartásának követelményei.

JFGK 18. Állatjólét (tenyésztés céljából tartott állatok védelme):

- A mezőgazdasági haszonállatok tartásának állatvédelmi szabályairól szóló 32/1999. (III. 31.) FVM rendelet 3. § c, d, e, f, 4. § (1) a, b, c, (2), 5. § (1), (2), (3) 6. §, 7. §, 8. § (1), (2), (3), 9. § (1), (2), (3), 11. §, 12. § (1), (2), 13. §.

**Támogatáscsökkentést indukáló jogsértések
(a meg nem felelés esetei) a magyar JFGK szerint**

(A „Kölcsönös megfeleltetés nemzeti szintű követelményei 2007. október” című
FVM dokumentum alapján)

(A * szimbólummal megjelölt és *dőlt betűkkel* szedett előírások a 2009-től hatályos
jogszabály szerint – a Tanács 73/2009/EK Rendelete – nem részei a JFGK-nak!)

JFGK 1.: Vadon élő madarak védelme

Támogatáscsökkentést indukáló jogsértés (meg nem felelési esetek)
Az engedélyhez kötött tevékenység engedély nélkül történő végzése.
A gyp engedély nélküli feltörése, felülvetése.
Az erdőkről és az erdő védelméről szóló törvény, valamint a fás szárú energetikai ültetvényekről szóló kormányrendelet hatálya alá nem tartozó fa, facsoport, fás legelőn lévő fa engedély nélkül történő kivágása, telepítése.
Mezőgazdasági telephely létesítés Natura 2000 területen engedély nélkül.
Engedély nélküli, vagy engedélytől eltérő erdőtelepítés vagy használat.
A termőföld más célú hasznosítását eredményező engedély nélküli, vagy engedélytől eltérő területhasználat.
A földhasználati szabályok be nem tartása.
Védelemben részesülő madárfajok engedély nélküli tartása vagy hasznosítása.
Madarak fészkének zavarása, megrongálása, elpusztítása.
* <i>Vadászható fajok egyedét a vadászati idényen kívül ejti el.</i>
* <i>A vadászható madárfajok körébe nem tartozó faj egyedének vadászata.</i>
* <i>Az előbbieken felsorolt tiltott vadászati eszközök használata.</i>
* <i>Az előbbieken felsorolt tiltott vadászati módszerek használata.</i>

JFGK 2.: A felszín alatti vizek szennyezés elleni védelme

Támogatáscsökkentést indukáló jogsértés (meg nem felelési esetek)
Szennyező anyag, illetve lebomlása esetén ilyen anyagok keletkezéséhez vezető anyagok használata, illetve elhelyezése műszaki védelem nélkül.
Felszín alatti víz szennyezettsége a tevékenység hatására a megengedett határértéket túllépi.
A tevékenység hatására a határértéket – ami a felszín alatti víz, a földtani közeg (B) szennyezettségi határértéke vagy az annál magasabb (Ab) bizonyított háttér-koncentráció, továbbá az (E) egyedi szennyezettségi határérték – illetve kármentesítés esetében a (D) kármentesítési célállapot határértéket túllépi.
A 219/2004. (VII. 21.) Kormányrendelet 1. számú melléklet szerinti szennyező anyagnak, illetve az ilyen anyagot tartalmazó, vagy lebomlásuk esetén ilyen anyag keletkezéséhez vezető anyagnak (különösen foszforműtrágya, üzemanyagok, olajok) felszín alatti vízbe történő közvetlen bevezetése.
A 219/2004. (VII. 21.) Kormányrendelet 1. számú melléklet szerinti szennyező anyagnak, illetve az ilyen anyagot tartalmazó, vagy lebomlásuk esetén ilyen anyag keletkezéséhez vezető anyagnak (különösen foszforműtrágya, üzemanyagok, olajok) bevezetése minden olyan mesterséges tóba, amelyet a földtani közeg kitermelésével és ezáltal a felszín alatti víz feltárásával hoztak létre, így különösen a bányatavakba.
A 219/2004. (VII. 21.) Kormányrendelet 1. számú melléklet szerinti szennyező anyagnak, illetve az ilyen anyagot tartalmazó, vagy lebomlásuk esetén ilyen anyag keletkezéséhez vezető anyagnak (különösen foszforműtrágya, üzemanyagok, olajok) a felszín alatti vizek állapota szempontjából fokozottan érzékeny területeken (a 219/2004. (VII. 21.) Kormányrendelet 2. számú melléklet) a felszín alatti vízbe történő közvetett bevezetése (beleértve az időszakos vízfolyásba történő bevezetést is).
Szennyező anyag engedély nélküli, vagy az engedélyben foglaltaktól eltérő: <ul style="list-style-type: none"> a) elhelyezése, b) a földtani közegbe történő közvetlen bevezetése, c) a felszín alatti vízbe történő közvetett bevezetése, beleértve az időszakos vízfolyásokba történő bevezetését is, d) a felszín alatti vízbe történő közvetlen bevezetése.
A felszín alatti víz veszélyeztetésével, terhelésével járó tevékenységekkel kapcsolatos bejelentési, illetve adatszolgáltatási tevékenység elmulasztása.

JFGK 3.: Szennyvíziszap mezőgazdasági felhasználása

Támogatáscsökkentést indukáló jogsértés (meg nem felelési esetek)
Szennyvíziszap mezőgazdaságban történő felhasználása hatósági engedély nélkül.
Szántóföldi növények vetése és betakarítása közötti időszakban szennyvíziszap került felhasználásra az adott mezőgazdasági területen.
Rét illetve legelő művelési ágban szennyvíziszap került felhasználásra.
Szőlő vagy bogyósgyümölcs-, vagy intenzív, alacsony törzsű gyümölcsültetvényekben a vegetációs időn belül szennyvíziszap került felhasználásra.
Hagyományos művelésű magas törzsű gyümölcsfák esetében a szennyvíziszap kijuttatása és a betakarítás között nem telt el hat hét várakozási idő.
Zöldségnövények és talajjal érintkező gyümölcsök termesztése esetében szennyvíziszap került felhasználásra a termesztés évében, vagy az azt megelőző évben.
A termőföldön a szennyvíziszap nincs a talajba bedolgozva, illetve az iszapot a termőföldön tárolják.
A szennyvíziszap mezőgazdasági felhasználásának legalább két nappal korábbi bejelentése az illetékes talajvédelmi hatósághoz nem történt meg.
Fagyott, hóval borított vagy vízzel telített területen szennyvíziszap került felhasználásra.
A földhasználó nem rendelkezik szennyvíziszap átadását igazoló bizonylattal, vagy a bizonylatot nem őrzi meg legalább tíz évig.

JFGK 4.: Mezőgazdasági eredetű nitrátszennyezés

Támogatáscsökkentést indukáló jogsértés (meg nem felelési esetek)
Évente mezőgazdasági területre szerves trágyával kijuttatott nitrogén hatóanyag mennyisége meghaladja a 170 kg/ha értéket, beleértve a legeltetés során az állatok által elhullajtott trágyát, továbbá a szennyvizekkel, szennyvíziszapokkal kijuttatott mennyiséget is.
Az előbbieken meghatározott tilalmi időszakban trágya kijuttatása.
Lejtős területen nem a lejtő meredekségének megfelelően előírt módon történt a trágyázás.
Trágya kijuttatása fagyott, vízzel telített, összefüggő hótakaróval borított talajra.
Műtrágyát vagy szerves trágyát juttat ki a felszíni vizek partvonalától mért – a Rendeletben meghatározott – védőtávolságon belül.
Hígtrágyát mezőgazdasági területen a talajvédelmi hatósági engedély nélkül, vagy attól eltérően használ fel.
A kijuttatandó műtrágya hatóanyag mennyiségét nem talajvizsgálatokra alapozottan határozza meg.
Könnyen oldódó N trágya kijuttatása betakarítás után úgy <i>hogy megfelelő talajfedettséget biztosító növény vetésére 15 napot követően nem kerül sor, vagy a szármaradványok lebomlása azt nem igényli.</i>
Könnyen oldódó N trágya kijuttatása betakarítás után úgy, hogy újabb kultúra vetésére nem kerül sor.
A trágyatároló a 27/2006. (II. 7.) Kormányrendeletben meghatározott időpontot követően nem felel meg a követelményeknek.
Nem vezetnek folyamatos nyilvántartást.
A rendelet hatálya alá tartozó gazdálkodó elmulasztja az adatszolgáltatást a mezőgazdasági tevékenység helye szerinti illetékes talajvédelmi hatóság felé.

JFGK 5.: A természetes élőhelyek, valamint a vadon élő állatok és növények védelme

Támogatáscsökkentést indukáló jogsértés (meg nem felelési esetek)
A gyepek engedély nélküli feltörése, felülvetése.
Az erdőkről és az erdő védelméről szóló törvény, valamint a fás szárú energetikai ültetvényekről szóló kormányrendelet hatálya alá nem tartozó fa, facsoport, fás legelőn lévő fa engedély nélkül történő kivágása, telepítése;
Engedély nélküli mezőgazdasági telephely létesítés Natura 2000 területen.
Engedély nélküli, vagy engedélytől eltérő erdőtelepítés vagy igénybevétele.
A termőföld más célú hasznosítását eredményező engedély nélküli, vagy engedélytől eltérő területhasználat.
A földhasználati szabályok be nem tartása.
Védett növényfajok egyedeinek engedély nélküli elpusztítása, károsítása, begyűjtése, birtokban tartása, adásvétele, cseréje.
<i>* Tiltott vadászati eszközök használata.</i>
<i>* Tiltott vadászati módszerek használata.</i>
Nem őshonos élő szervezetek engedély nélküli betelepítése.

JFGK 6.: Állatok azonosítása és nyilvántartása (sertések)

Támogatáscsökkentést indukáló jogsértés (meg nem felelési esetek)
A bejelentési kötelezettség elmulasztása.
A tenyészetben lévő sertésekről nem az előírtaknak megfelelő állatmozgás-nyilvántartás vezetése.
Az állatokat szállításkor érvényes „sertés szállítólevél” nem kíséri.
A sertés szállítólevél és az egyéb ENAR-bizonylat nincs megőrizve 3 évig.
Az ENAR szabályai szerint a tenyészetben lévő állatok jelöléséről nem gondoskodtak, vagy ennek költségeit nem viselték.
Nem akadályozták meg a füljelzők szándékos eltávolítását, megrongálását, illetve olvashatatlanná tételét.

JFGK 7.: Állatok azonosítása és nyilvántartása (szarvasmarhafélék)⁷⁵

Támogatáscsökkentést indukáló jogsértés (meg nem felelési esetek)
Olyan egyeddel rendelkeznek, amelynek hiányzik a marhalevele.
A szükséges bejelentéseket nem tették meg.
Olyan marhalevéllel rendelkeznek, amely nem a tenyészetben lévő állatra vonatkozó adatokat tartalmaz.
A marhalevél nem érvényes, vagy hibás adatokat tartalmaz.
Állomány nyilvántartást nem az előírt tartalommal vezetik.
A született borjúkat a születéstől számított 27 napon belül nem jelentették be.

⁷⁵ A JFGK 7. és JFGK. 8 a Tanács 73/2009/EK Rendelete szerint összevonásra került, a JFGK 8a. pedig JFGK 8. lett.

JFGK 8.: Állatok azonosítása és nyilvántartása (szarvasmarhafélék)

Támogatáscsökkentést indukáló jogsértés (meg nem felelési esetek)
A szarvasmarhák jelölése nem a hatóság által engedélyezett füljelzővel történt.
Ha egy, illetve több szarvasmarhának egy füljelzője hiányzik, azok pótlásáról nem gondoskodott.
A 20 napnál idősebb borjak jelöletlenek.
A harmadik országból behozott állat jelölését a szükséges állategészségügyi vizsgálatról számított 20 napon belül nem végezték el.
Az EU más tagállamából behozott szarvasmarha jelölését kicserélték.
Egyáltalán nem vezetnek állomány-nyilvántartást, vagy nem az előírásoknak megfelelő állomány-nyilvántartást vezetnek.
Az eseménytől számított hét munkanapon belül nem jelentették be az országos adatbázisnak a gazdaságba, illetve az onnan kifelé irányuló állatmozgást, az állatok gazdaságban történő születését, illetve halálát, továbbá ezen események időpontját.
Nem gondoskodnak arról, hogy a megfelelően vezetett állomány-nyilvántartás állandóan rendelkezésre álljon. A nyilvántartás adatait nem őrzik meg legalább három évig.

JFGK 8a.: Állatok azonosítása és nyilvántartása

Támogatáscsökkentést indukáló jogsértés (meg nem felelési esetek)
Félévnél idősebb juhok jelöletlenek.
Továbbtartásra meghagyott idősebb állatok másodlagos jelölése hiányzik.
A juhok jelölése nem hatóság által engedélyezett füljelzővel és módon történt.
A harmadik országból behozott, továbbtartásra meghagyott állatokat a kötelező állat-egészségügyi ellenőrzések elvégzését követő 14 napon belül, illetve a gazdaság elhagyása előtt nem jelölték meg vagy nem vették nyilvántartásba.
Ha egy, illetve több juhuknak a füljelzője hiányzik, azok pótlásáról nem gondoskodtak, másodlagos jelölés (tetoválás) hiányzik.
A tenyészetben található állatokról fajonként naprakész nyilvántartást egyáltalán nem vezetnek, vagy nem az előírtaknak megfelelő tartalommal vezetik azt, nem rendelkeznek a szükséges mellékletekkel, így például valamennyi szállításra vonatkozó szállítólevéllel.
Az állomány nyilvántartás adatait legalább három évig nem őrzik meg.

2. melléklet folytatása

JFGK 9.: Növényvédő szerek kezelése

Támogatáscsökkentést indukáló jogsértés (meg nem felelési esetek)
Hatósági engedéllyel nem rendelkező növényvédő szer forgalmazása vagy felhasználása.
Lejárt hatósági engedéllyel rendelkező növényvédő szer felhasználása.
Olyan növényvédő szer gyártása, tárolása vagy szállítása, amely sem magyar, sem más, az Európai Gazdasági Térséghez tartozó állam engedélyével nem rendelkezik.
Növényvédő szer felhasználása az engedélyben foglaltaktól eltérő módon. (Nem megfelelő kultúrában, nem megfelelő károsító ellen, nem megfelelő dózisban történő felhasználás; előírt növényvédelmi technológia be nem tartása; biztonságos felhasználás feltételeinek be nem tartása, különös tekintettel az emberre, állatra, környezetre való veszélyességre; munkaegészségügyi óvrendszabályok be nem tartása; várakozási idők be nem tartása)
A növényvédő szer címkéjén és/vagy a használati utasításban foglaltak be nem tartása (a címkétől eltérő felhasználásra vonatkozó engedély nélkül).
A címkétől eltérő felhasználásra vonatkozó külön engedélyező határozatban foglaltak be nem tartása.
Növényvédő szert a címkétől eltérő módon használnak fel úgy, hogy az engedélyező határozatot már visszavonták.
Növényvédő szer forgalmazása, árusítása, vásárlása vagy felhasználása a forgalmi kategóriához szükséges végzettség nélkül, vagy megfelelő végzettségű alkalmazott/szolgáltató bevonása nélkül.
A gazdálkodó nem vezet nyilvántartást a növényvédő szerek raktárkészletéről.
A növényvédő szerek raktárkészleti nyilvántartása nem naprakész.
Illetéktelen vagy kockázatot jelentő felhasználás esetén a jelentés elmulasztása.
Az alkalmazott növényvédelmi gépek nem felelnek meg a forgalomba hozatali követelményeknek és/vagy nincsenek megfelelő műszaki állapotban.
A növényvédő szereket nem kezelik veszélyes anyagként a szállítási csomagolás és a telephelyen kívüli szállítás tekintetében.
A gazdálkodó nem vezetett permetezési naplót.
A permetezési napló hiányos tartalmú.
A tárolás nem elkülönített raktárban történik.
A tárolás módja veszélyezteti a természetet és a vizeket.
A növényvédő szereket nem eredeti zárt vagy szabályosan visszazárt csomagolásukban tárolják, illetve az alkalmazott tárolóedény nem felel meg a jogszabályi kritériumoknak.
Nem tartják be a tűzvédelmi előírásokat.
Munkavédelmi és munkaegészségügyi előírások be nem tartása.
Légi növényvédelmi engedélyek hiánya.
Légi növényvédelem végzése megfelelő személyi feltételek nélkül.
Lejárt szavatosságú és felhasználásra alkalmatlannak minősített növényvédő szereket, továbbá a szennyezett göngyöleget nem kezelik veszélyes hulladékként.

JFGK 10.: Egyes hormon- vagy tiroosztatikus hatású anyagokra és a β -agonistákra vonatkozó felhasználási tilalom az állattenyésztésben

Támogatáscsökkentést indukáló jogsértés (meg nem felelési esetek)
Az irányelv II. és III. mellékletében szereplő anyagokat használnak fel, illetve ilyen anyagokkal kezelt állatokat gazdaságban tartanak, vagy emberi fogyasztásra forgalomba hoznak.
Az irányelvben kikötött módszertani és nyilvántartási kötelezettségek be nem tartása.
A fent említett kezelésem átesett állat forgalomba hozatalakor nem veszik figyelembe az előírt várakozási időket.

JFGK 11.: Élelmiszerbiztonság

Támogatáscsökkentést indukáló jogsértés (meg nem felelési esetek)
Nem biztonságos élelmiszer forgalomba hozatala.
Nem biztonságos takarmány forgalomba hozatala, és élelmiszer termelő állat takarmányozására való felhasználás.
A vonatkozó nyilvántartás(ok) nem teljes(ek).
A forgalomba hozott, illetve valószínűleg forgalomba hozatalra kerülő élelmiszereket vagy takarmányokat nem látták el jelöléssel, illetve az nem alkalmas a nyomkövethetőségre, az azonosítást nem teszi lehetővé
A termelő nem vonja ki a piacról termékét, annak ellenére, hogy értesült arról, hogy az általa forgalomba hozott élelmiszer nem tesz eleget a biztonságossági követelményeknek.
A termelő nem értesíti az illetékes hatóságot, annak ellenére, hogy értesült arról, hogy az általa forgalomba hozott élelmiszer nem tesz eleget a biztonságossági követelményeknek, illetve a termelő nem ad pontos felvilágosítást kifogásolt terméke kapcsán a fogyasztók részére.
A termelő a fogyasztónál lévő nem biztonságos termékét nem hívja vissza.
A termelő nem biztonságos élelmiszer tételéről, illetve az azzal kapcsolatban fogatosított intézkedéseiről az illetékes hatóságot nem tájékoztatja.
A termelő nem biztonságos élelmiszere kapcsán az élelmiszer-biztonsági kockázat elhárítása érdekében fellépő személyt akadályozza.
A termelő nem vonja ki a piacról termékét, annak ellenére, hogy értesült arról, hogy az általa forgalomba hozott takarmány nem tesz eleget a biztonságossági követelményeknek.
A termelő nem ad pontos felvilágosítást a kivonás okáról a felhasználók részére annak ellenére, hogy értesült arról, hogy az általa forgalomba hozott takarmány nem tesz eleget a biztonsági követelményeknek.
A termelő a felhasználónál lévő nem biztonságos termékét nem hívja vissza.
A termelő a takarmány-biztonsági követelményeknek meg nem felelő takarmány-tételeket nem semmisíti meg, vagy ahhoz nem járul hozzá.
A termelő nem biztonságos takarmány tételéről, illetve az azzal kapcsolatban fogatosított intézkedéseiről, például adott esetben a forgalomból való kivonásról, az illetékes hatóságot nem tájékoztatja.
A termelő nem biztonságos takarmánya kapcsán az élelmiszer-biztonsági kockázat elhárítása érdekében fellépő személyt akadályozza.
A takarmányipari vállalkozó nem működik együtt az illetékes hatóságokkal az általa jelenleg vagy korábban szállított takarmánnyal kapcsolatos kockázatok megelőzésében vagy csökkentésében.
A hulladékok és veszélyes anyagok helytelen, esetlegesen élelmiszer-szennyeződést okozó tárolása állattartás és állati eredetű alaptermék előállítás.
A megfelelő óvintézkedések elmaradása.

JFGK 11.: Élelmiszerbiztonság (folytatás)

Támogatáscsökkentést indukáló jogsértés (meg nem felelési esetek)
Bejelentés elmaradása.
Takarmány-adalékanyagok és állatgyógyászati készítmények helytelen használata.
A hulladék és veszélyes anyagok helytelen tárolása növénytermesztés és betakarítás során.
A növényvédő szerek és a biocidok helytelen használata.
A megfelelő helyreigazító intézkedések elmaradása.
Előírt nyilvántartások hiánya.
Olyan állatokból származó tej felhasználása, amelyek a b) pontban felsorolt, a tej fertőződését okozó betegségekben szenvednek.
Tej felhasználása a tej biztonságára hatással lévő tőgysebvel rendelkező állatokból.
Olyan állatokból származó tej felhasználása, amelyek illegális kezeléssel estek át, illetve, amelyek a 96/23/EK irányelv szerinti tiltott szereket, készítményeket kaptak.
Olyan állatokból származó tej felhasználása, amelyek esetében a vonatkozó élelmiszer-egészségügyi várakozási időket nem tartották be.
A feltételeknek nem megfelelő bivalyból vagy tehénből származó tej felhasználása.
A feltételeknek nem megfelelő juhból vagy kecskéből származó tej felhasználása.
A feltételeknek nem megfelelő, Brucellózisra és/vagy gümőkorrá fogékony egyéb fajok állományainak nőivarú egyedektől származó tej felhasználása.
Olyan állat tejének felhasználása, amely az 1-3. pont előírásainak nem felel meg, különös tekintettel azokra az állatokra, amelynek profilaktikus tesztje pozitív eredménnyel zárult.
Az 1-3. pont előírásainak nem megfelelő állat tökéletlen elkülönítése.
A fejőberendezések és a tej kezelésére szolgáló helyiségek kialakítása és elhelyezése nem garantálja kellőképpen a tej szennyeződésének megakadályozását.
A tej raktározására szolgáló helyiségek kialakítása hiányos: <ul style="list-style-type: none"> • A kártevők elleni védelem, • A haszonállatoktól való elkülönítés, • A hűtőberendezés terén.
A berendezések tejjel érintkező felületei nem könnyen tisztíthatók, fertőtleníthetők, vagy nincsenek jó állapotban.
A használt felületek, illetve a szállítótartályok legalább naponta egyszer történő tisztítása nem történt meg.
A fejés szabályainak be nem tartása.
A tej nem megfelelő hőmérsékleten és körülmények között történő tárolása.
A tojásokat nem tisztán, szárazon, idegen szagoktól mentesen, a rázkódástól és a közvetlen napfénytől hatékonyan védve tartják a termelő helyiségeiben.
Nem megfelelő tárolás, kezelés; elemzési eredmények figyelmen kívül hagyása.
A szükséges dokumentáció nem áll rendelkezésre.
A takarmányt a kemikáliáktól és a gyógyszeres takarmánytól nem elkülönítetten tárolták.
Összetévesztésre esélyt adó tárolás.
A gyógyszer nélküli takarmányt és a gyógyszeres takarmányt nem elkülönítetten kezelik.
Nem nyilvántartott termelőtől történő takarmány beszerzése.

JFGK 12.: Szivacsos agyvelőbántalmak (BSE)

Támogatáscsökkentést indukáló jogsértés (meg nem felelési esetek)
Állati eredetű fehérjét etetnek haszonállatokkal, illetve nem veszik figyelembe a 4. melléklet előírásait.
Beteggyanús állat észlelése esetén nem értesítik az állatorvost.
Állatok és szaporítóanyaguk forgalomba hozatala, behozatala, és kivitele esetén nem veszi figyelembe a TSE státusra vonatkozó és a nyomon-követhetőséget biztosító előírásokat.

JFGK 13.: Megbetegedések bejelentése (száj- körömfájás)

Támogatáscsökkentést indukáló jogsértés (meg nem felelési esetek)
A ragadós száj- és körömfájás betegségről vagy annak gyanújáról az állatorvost nem értesítik.

JFGK 14.: Egyes állatbetegségek bejelentése

Támogatáscsökkentést indukáló jogsértés (meg nem felelési esetek)
A felsorolt állatbetegségekről vagy azok gyanújáról az állatorvost nem értesítik.

JFGK 15.: Megbetegedések bejelentése (kéknyelv betegség)

Támogatáscsökkentést indukáló jogsértés (meg nem felelési esetek)
A kéknyelv betegség észlelése esetén azt nem jelentik be az állatorvosnak.

JFGK 16.: Állatjólét (borjak védelme)

Támogatáscsökkentést indukáló jogsértés (meg nem felelési esetek)
A borjú számára nincs biztosítva a kényelmének megfelelő szabad terület vagy a vizuális kapcsolat fajtársaival.
Nyolchetesnél idősebb borjút indokolatlanul tartanak egyedi ketrecben.
Nyolchetesnél idősebb borjút olyan egyedi ketrecben tartanak, amelynek a kialakítása és/vagy a méretei nem megfelelőek.
Az testsúly alapján előírt fajlagos férőhelyszükséglet nem biztosított a borjak számára.
A borjak tartástechnológiának megfelelő naponta egyszeri vagy kétszeri ellenőrzésének elmulasztása.
Nincs megfelelő férőhely a sérült vagy beteg állatok elkülönítésére.
Nem kértek állatorvosi tanácsot olyan esetben, amikor az indokolt lett volna.
A borjuszálláson nem biztosított, hogy minden borjú egyszerre le tudjon feküdni, fel tudjon állni vagy el tudja magát látni.
Egyedi boxban borjút lekötte tartanak.
Csoportosan tartott borjak egy óránál tovább vannak lekötte.
A leköttorendszerek a borjak kényelmét akadályozzák, fulladást vagy sérülést okozhatnak.

JFGK 16.: Állatjólét (borjak védelme) (folytatás)

Támogatáscsökkentést indukáló jogsértés (meg nem felelési esetek)
Borjak tartására szolgáló épületek, karámok, valamint azok kialakítása és berendezései, továbbá az egyéb eszközök nem tisztíthatók és fertőtleníthetők hatékonyan vagy a tisztítást és fertőtlenítést nem végzik rendszeresen.
Az elektromos áramkörök és/vagy az elektromos berendezések érintésvédelmi szempontból nem megfelelőek.
A borjak tartására szolgáló épületben nem megfelelő a hőmérséklet és/vagy a relatív páratartalom.
A porszint és/vagy a gázkoncentráció (ammónia, szén-dioxid, stb.) a borjakra nézve káros szintű, vagy meghaladja az egyéb jogszabályban előírtakat.
A padozat anyaga vagy kialakítása nem sima és egyenletes.
A padozat anyaga/kialakítása sérülést/szenvedést okoz fekvés vagy felállás közben.
A két hetesnél fiatalabb borjak alá nem almoznak megfelelően.
Az etető és itatóberendezésekben – kialakításuk, elhelyezésük vagy üzemeltetésük miatt – a takarmány és a folyadék könnyen elszennyeződik.
Borjakat állandó sötétben tartanak.
A borjak számára nem biztosított a természetes nappali fényvel megegyező világítás (9-17h-ig).
A borjak bármely időpontban történő ellenőrzéséhez a megfelelő kiegészítő fényforrás nem biztosított.
A műszaki berendezések naponta legalább egyszeri ellenőrzésének vagy az esetleges hibák kijavításának elmulasztása.
Valamely műszaki berendezés meghibásodása esetén nem alkalmaznak egy olyan alternatív megoldást, amely biztosítja a folyadék- és takarmányellátást és a megfelelő környezeti állapot fenntartását.
Nincs olyan megfelelő kiegészítő megoldás, ami biztosítja a légcserét a mesterséges szellőztetési rendszer meghibásodása esetén.
A mesterséges szellőztető berendezés meghibásodására figyelmeztető riasztórendszer nincs beépítve vagy nem működik.
A borjak kevesebb mint kétszer kapnak naponta enni.
Csoportosan tartott borjaknál nem biztosított, hogy minden egyed egyszerre és egyenlő eséllyel férjen hozzá a takarmányhoz.
Kéthetesnél idősebb borjak számára nem biztosított megfelelő mennyiségű friss ivóvíz.
Hőségben vagy beteg állatok esetében a friss folyadék nem áll folyamatosan rendelkezésre.
Az állományban (pl.: a telepi technológiai folyamatok következtében) a borjak nem jutnak colostrumhoz az ellés utáni hat órán belül.
A borjak vérében a hemoglobinszint nem éri el a literenkénti 4,5 mmol értéket.
A kéthetesnél idősebb borjak nem kapják meg az előírt napi rostmennyiséget.
Borjakra szájkosarat raknak.

JFGK 17.: Állatjólét (sertések védelme)

Támogatáscsökkentést indukáló jogsértés (meg nem felelési esetek)
Sertéseknek biztosított akadálytalanul hasznosítható alapterület nem elegendő a testtömeg, a csoportlétszám és az életszakasz figyelembevételével.
Termékenyített kocasüldők és kocák tartási körülményei nem megfelelőek.
A 10 kocasüldőnél és kocánál kevesebbet tartó gazdaságokban az elkülönített tartást szolgáló rekeszben az állat nem tud kényelmesen megfordulni.
A padozat általános kialakítása nem felel meg az állat biztonságos és kényelmes fekvésének és bizonytalanul tud felállni rajta.
Az előírt minimális tömör felület nem áll rendelkezésre az állat számára, vagy abból 15%-ot meghaladó részt foglalnak el a vízvezető nyílások.
Betonból készült rácspadozat esetében a nyílások szélesebbek, a rácsok keskenyebbek a megengedettnél.
Kan tartására szolgáló férőhely kisebb mint 6, illetve 10 m ² .
Kan tartására szolgáló férőhely egyéb szempontból nem megfelelő.
Kocákat vagy kocasüldőket lekötve tartanak.
Csoporton belül jelentős agresszió tapasztalható.
Fiaztató kutrica mérete nem megfelelő és a malacok védelme nem biztosított.
A szopós malacoknak a fiaztató kutricán belül nincs biztosítva a megfelelő területű és minőségű hely az egyszerre való lefekvéshez vagy az akadálytalan szopáshoz.
Sertések fürkésző és manipulációs, valamint a kocák fialás előtti alomigénye nincs kielégítve.
A napi minimum egyszeri etetés és megfelelő vizellátás nem biztosított.
Automatikus etetőrendszerű telepen az állatok nem egyszerre jutnak takarmányhoz.
Csoportosan tartott kocák és kocasüldők esetében nem jut minden egyed elegendő táplálékhoz.
Szárazon álló kocák és kocasüldők takarmányozása nem megfelelő a rost- és energiatartalom tekintetében.
Agresszív és beteg egyedek elkülönítésére használt egyedi kutricák nem megfelelő méretűek.
Vemhes kocák és kocasüldők külső és belső élősködők elleni kezelésének, valamint a fiaztató kutricába való telepítés előtti testfelületi tisztításának elmulasztása.
Malacok indokolatlan elválasztása 28 napos koruk előtt.
Malacok elválasztása 28 napos koruk előtt olyan épületbe, ami nem elégíti a korábbi elválasztás célját.
Nem kellő körültekintés a csoportok keverésénél.
Nyugtatószerek alkalmazása az állatorvos beleegyezése nélkül.
Súlyos harcok nyomai tapasztalhatók, illetve nincsenek megfelelő ellenintézkedések.
A sertések tartására szolgáló épületben vagy épületrészben a folyamatos zajszint meghaladja a 85 dBA-t.
A sertések tartására szolgáló épületben vagy épületrészben a hirtelen zajok olyan mértékűek, hogy az zavarja a sertések nyugalmát.
Az istálló nem nyújt minden állatnak fizikailag és a hőmérséklet szempontjából kényelmes fekvőhelyet.
A napi legalább 8 órán át tartó minimum 40 luxos megvilágítás nem biztosított.
A sertések nem látják egymást.
Nem engedélyezett csonkolás nyomai tapasztalhatók.
Csonkolással járó engedélyezett beavatkozást végeztek indokolatlanul.
Csonkolással járó engedélyezett beavatkozást végeztek nem kielégítő higiénias körülmények, vagy nem kellő szakértelem mellett.

JFGK 18.: Állatjólét (tenyésztés céljából tartott állatok védelme)

Támogatáscsökkentést indukáló jogsértés (meg nem felelési esetek)
Nincs megfelelő számú vagy megfelelő szakképzettségű személyzet az állatok gondozására és felügyeletére.
Az állatok naponta legalább egyszeri ellenőrzésének elmulasztása.
Nem biztosított, hogy az állatok bármely napszakban minden nehézség nélkül megfigyelhetők.
A sérült vagy betegnek tűnő állattal kapcsolatban nem teszik meg a szükséges intézkedéseket.
Nincs állatnyilvántartás, melyben az állományváltozás és az alkalmazott kezelések, ellenőrzések részletesen rögzítve vannak.
Az állatok mozgásának korlátozására olyan eljárás alkalmazása, amely az állatoknak szenvedést okoz.
Az állattartásra szolgáló épületek, valamint azok kialakítása és berendezései nem felelnek meg az állatok igényeinek.
Szabad tartás esetén nem biztosított az állatok számára olyan terület, illetve létesítmény, ahol azok a szélsőséges időjárási körülmények esetén, valamint a ragadozókkal és az egészségre ártalmas hatásokkal szemben védelmet találnak.
A műszaki berendezések ellenőrzésének, illetve az esetleges hibák kijavításának elmulasztása.
Nincs olyan megfelelő kiegészítő megoldás, ami biztosítja a légcserét a mesterséges szellőztetési rendszer meghibásodása esetén.
A mesterséges szellőztető berendezés használata esetén nem működik, illetve nincs meghibásodásra figyelmeztető riasztórendszer.
Az állatok számára nem maradéktalanul biztosított a kornak, testtömegnek, szokásoknak, fiziológiai szükségleteknek megfelelő etetés és itatás.
Az érzéstelenítés nélküli beavatkozásokat nem az előírásoknak megfelelően végzik.
Az állattartás során olyan eljárást alkalmaznak, ami káros hatással van az állatok egészségére és jóllétére, illetve szenvedést, sérülést okoz.

A Helyes Mezőgazdasági és Környezeti Állapotnak meg nem felelés mértéke, súlyossága, valamint tartóssága és a szankciók mértéke Magyarországon

2. számú melléklet az 50/2008. (IV. 24.) FVM rendelethez. A meg nem felelések mértékének, súlyosságának és tartósságának megállapítása alapjául szolgáló tényállások

Előírás	Mérték	Súlyosság	Tartósság
<p>1. Talajerosió elleni védelemre vonatkozó előírások:</p> <p>a) 12%-nál nagyobb lejtésű területen az alábbi kultúrák termesztése tilos: dohány, cukorrépa, takarmányrépa, burgonya, csicsóka.</p> <p>b) 12%-nál nagyobb lejtésű területen a kukorica, silókukorica, napraforgó:</p> <p>ba) rétegvonalas művelés mellett termesztendő, vagy</p> <p>bb) termesztése esetén a nyári betakarítási elővetemény tarlóját a betakarítást követően október 30-ig meg kell őrizni és gyommentes állapotban kell tartani, vagy</p> <p>bc) másodvetésű takarónövény alkalmazása mellett termesztendő.</p>	<p><i>Kismértékű (gazdaságon belüli):</i> A meg nem felelés hatása a kedvezményezett földterületére korlátozódik.</p>	<p><i>Enyhe:</i> A vizsgált „tiltó-listás” hasznosítású parcellán belül a 12%-nál nagyobb lejtésű terület aránya nem haladja meg az 50%-ot</p> <p><i>Súlyos:</i> A vizsgált „tiltó-listás” hasznosítású parcellán belül a 12%-nál nagyobb lejtésű terület aránya meghaladja az 50%-ot.</p>	<p><i>Helyrehozható:</i> A vegetációs időben történt károsodástól függően.</p> <p><i>Maradandó:</i> A vegetációs időben történt károsodástól függően.</p>
<p>2. Erózió ellen kialakított teraszok megőrzése kötelező szőlőültetvények esetében.</p>	<p><i>Kismértékű (gazdaságon belüli):</i> A meg nem felelés hatása a kedvezményezett földterületére korlátozódik.</p> <p><i>Nagymértékű (gazdaságon átnyúló):</i> A meg nem felelés és hatása a szomszédos gazda földterületeire is áttérjed (az erózió következtében kialakult árok, talajráhordás stb.)</p>	<p><i>Enyhe:</i> a parcellát érintő kialakított teraszok részben sérültek</p> <p><i>Súlyos:</i> a parcellát érintő kialakított teraszok közül legalább 1 teljesen megszüntetésre került.</p>	<p><i>Helyrehozható:</i> A teraszok sérült részei ésszerű eszközök alkalmazásával helyrehozhatók (kisebbszerű esetén).</p> <p><i>Maradandó:</i> A sérült vagy megrongált teraszok helyre-, visszaállítása ésszerű eszközök alkalmazásával nem oldható meg (teraszok jelentős rongálása, megszüntetése esetén).</p>

3. melléklet folytatása

Előírás	Mérték	Súlyosság	Tartósság
<p>3 Vetésváltásra vonatkozó előírások:</p> <p>a) Egymás után két évig termesztendő: rozs, búza, tritikálé, árpa és dohány.</p> <p>b) Egymás után három évig termesztendő: kukorica.</p> <p>c) Több évig termesztendő maga után: évelő kertészeti kultúrák, évelő takarmánynövények, fűmagtermesztés, méhlegelő céjából vetett növények, illetve energetikai hasznosítás céljából vetett több éves növények, valamint a rizs.</p> <p>d) Minden egyéb növény egy évig termesztendő.</p>	<p><i>Kismértékű (gazdaságon belüli):</i> A meg nem felelés hatása a kedvezményezett földterületére korlátozódik</p> <p><i>Nagymértékű (gazdaságon átnyúló):</i> A meg nem felelés hatása a szomszédos gazda földterületeire is áttérjed (a monokultúra miatt kialakuló körkórokozók és/vagy károsító elemek fertőzik a szomszédos gazdaságot)</p>	<p><i>Elnyhe:</i> Nincs látható következménye a meg nem felelésnek</p> <p><i>Súlyos:</i> Látható következménye van (károkozás) a meg nem felelésnek, a megszokotton túli védekezés szükséges.</p>	<p><i>Helyrehozható:</i> A megengedett ideig tartó monokultúrás termesztést követő első évben kerül azonosításra a nem megfelelés.</p> <p><i>Maradandó:</i> Bizonyítható, hogy a megengedett ideig tartó monokultúrás termesztést követően második évben is fennáll a nem megfelelés.</p>
<p>4. Tartló, nád, növényi maradvány, valamint gyepek égetése tilos.</p>	<p><i>Kismértékű (gazdaságon belüli):</i> A meg nem felelés és hatása a kedvezményezett földterületére korlátozódik.</p> <p><i>Nagymértékű (gazdaságon átnyúló):</i> A meg nem felelés és hatása a szomszédos gazda földterületeire is áttérjed.</p>	<p><i>Elnyhe:</i> A vizsgált parcella esetében 50%, vagy ez alatti területen található meg nem felelés</p> <p><i>Súlyos:</i> A vizsgált parcella esetében 50% feletti területen található meg nem felelés.</p>	<p><i>Helyrehozható:</i> Adott vegetációs időszakban helyreálló, lágyszárú növények károsodása (tartló, növényi maradvány stb.).</p> <p><i>Maradandó:</i> Többéves kultúrák károsodása (gyep, nád stb.).</p>
<p>5. Mezőgazdasági területeken vízzel telített talajon mindennemű gépi munkavégzés tilos, kivéve a belvíz, árvíz levezető árkok létesítésekor és értékmentéskor végzendő gépi munkavégzést.</p>	<p><i>Kismértékű (gazdaságon belüli):</i> A meg nem felelés és hatása a kedvezményezett földterületére korlátozódik</p> <p><i>Nagymértékű (gazdaságon átnyúló):</i> A meg nem felelés és hatása a szomszédos gazda földterületeire is áttérjed.</p>	<p><i>Elnyhe:</i> A vizsgált parcella esetében 20%, vagy ez alatti területen található meg nem felelés.</p> <p><i>Súlyos:</i> A vizsgált parcella esetében 20% feletti területen található meg nem felelés.</p>	<p><i>Helyrehozható:</i> Egyéves kultúrákon okozott kár esetében (csak az adott vegetációs időszakra korlátozódik a hatás).</p> <p><i>Maradandó:</i> Többéves kultúrákban történt a károsodás, ahol a talajlazítás nem oldható meg (gyep, lucerna stb.).</p>

3. melléklet folytatása

Előírás	Mérték	Súlyosság	Tartósság
<p>6. A gyepterületek túlleltetése, valamint maradandó kár okozása tilos.</p>	<p><i>Kismértékű (gazdaságon belüli):</i> A meg nem felelés és hatása a kedvezményezett földterületére korlátozódik.</p>	<p><i>Enyhe:</i> A vizsgált parcella esetében 20%, vagy ez alatti területen található meg nem felelés.</p> <p><i>Súlyos:</i> A vizsgált parcella esetében 20%-feletti területen található meg nem felelés.</p>	<p><i>Helyrehozható:</i> A károsodott részen regenerálódásra alkalmas növényi részek még megmaradtak. A bekövetkezett károsodás önmagától regenerálódhat.</p> <p><i>Maradandó:</i> A károsodott területen az eredeti kultúra helyreállítására alkalmas növényi részek nem találhatóak. A károsodást csak a növények pótlásával lehet helyreállítani.</p>
<p>7. A mezőgazdasági területeket gyommentesen kell tartani.</p>	<p><i>Kismértékű (gazdaságon belüli):</i> A meg nem felelés és hatása a kedvezményezett földterületére korlátozódik.</p> <p><i>Nagymértékű (gazdaságon átnyúló):</i> A meg nem felelés és hatása a szomszédos gazda földterületeire is áttérjed.</p>	<p><i>Enyhe:</i> A vizsgált parcella esetében a terület 50%-át, és 1 ha-t meg nem haladó területen található meg nem felelés, továbbá veszélyes gyomokat nem tartalmaz.</p> <p><i>Súlyos:</i> A vizsgált parcella esetében a terület 50%-át, vagy 1 ha-t meghaladó területen található meg nem felelés, vagy veszélyes gyomokat is tartalmaz.</p>	<p><i>Helyrehozható:</i> A gyomirtás eredményesen elvégezhető a szokásos eszközök használatával.</p> <p><i>Maradandó:</i> Az eredményes gyomirtás nem végezhető el az alapkultúra károsodása nélkül.</p>
<p>8. A mezőgazdasági területeken a hasznosítás szempontjából nemkívánatos fás szárú növények megtelepedését és terjedését meg kell akadályozni.</p>	<p><i>Kismértékű (gazdaságon belüli):</i> A meg nem felelés és hatása a kedvezményezett földterületére korlátozódik.</p> <p><i>Nagymértékű (gazdaságon átnyúló):</i> A meg nem felelés és hatása a szomszédos gazda földterületeire is áttérjed.</p>	<p><i>Enyhe:</i> A vizsgált parcella esetében 20%, vagy ez alatti területen található meg nem felelés.</p> <p><i>Súlyos:</i> A vizsgált parcella esetében 20%-feletti területen található meg nem felelés.</p>	<p><i>Helyrehozható:</i> A megtelepedett fás szárúak irtása elvégezhető az alapkultúra károsodása nélkül.</p> <p><i>Maradandó:</i> A fás szárúak eltávolítása az alapkultúra károsodása nélkül nem hajtható végre. A károsodás a vegetációs idő alatt ésszerű eszközökkel nem hozható helyre.</p>

3. melléklet folytatása

3. számú melléklet az 50/2008. (IV. 24.) FVM rendelethez. Táblázatok a 3. § (1) bekezdés szerinti támogatási jogcímek vonatkozásában egységesen alkalmazandó HMKÁ szankció mértékének meghatározásához (meg nem felelés ismétlődés nélkül)

A) Parcella szintű HMKÁ faktor meghatározása

Mértéke	Súlyossága	Tartóssága	Meghatározott HMKÁ faktor
Kismértékű (gazdaságon belül)	Enyhe	Helyrehozható	1
		Maradandó	2
	Súlyos	Helyrehozható	2
		Maradandó	3
Nagymértékű (gazdaságon kívül)	Enyhe	Helyrehozható	2
		Maradandó	3
	Súlyos	Helyrehozható	3
		Maradandó	4

B) A meghatározott (kerekített) átlagos HMKÁ faktor, valamint a HMKÁ meg nem felelésben érintett parcellák összterületeinek a gazdaság teljes területéhez viszonyított aránya alapján alkalmazandó szankció százalékos mértékének meghatározása

	Kizárólag gondatlanság ténye mellett megállapított HMKÁ meg nem felelések esetén											
A HMKÁ meg nem felelésben érintett parcellák összterületeinek a gazdaság teljes területéhez viszonyított %-os aránya	0 < arány <= 10%				10% < arány <= 50%				arány > 50%			
átlagos HMKÁ faktor	1	2	3	4	1	2	3	4	1	2	3	4
alkalmazandó HMKÁ szankció mértéke	1%	1%	1%	3%	1%	3%	3%	5%	3%	5%	5%	5%

	Legalább egy szándékosság ténye mellett megállapított HMKÁ meg nem felelés esetén											
A HMKÁ meg nem felelésben érintett parcellák összterületeinek a gazdaság teljes területéhez viszonyított %-os aránya	0 < arány <= 10%				10% < arány <= 50%				arány > 50%			
átlagos HMKÁ faktor	1	2	3	4	1	2	3	4	1	2	3	4
alkalmazandó HMKÁ szankció mértéke	15%	20%	25%	30%	20%	30%	40%	50%	50%	60%	80%	

**EU társfinanszírozású támogatással megvalósult fejlesztések
a főbb állatfajok méret-csoportjai szerint**

**Korszerűsített szarvasmarha férőhelyek méretcsoportok szerint a
2004-2007 között folyósított vidékfejlesztési támogatásokkal**

ezer férőhely

Megnevezés	Állomány (2007)	Ebből felújított					NVT jövede- lempótló támo- gatást kapott	Nem felújított	
		SAPARD	AVOP	NVT	ÚMVP	Össze- sen		száma	(%)
Kisméretű 1-49	52,7	0,1	0,2	2		2,3	0,8	49,6	94,1
Nagyméretű összesen	650,8	37,3	26,1	8,4		71,8	0,6	578,4	88,9
50-99	46,9	0,3	0,9	3,2		4,4	0,3	42,2	90,0
100-299	113,1	2,4	5,5	4,6		12,5	0,3	100,3	88,7
300-499	67,0	4,4	3,6	0,6		8,6		58,4	87,2
500 felett	423,8	30,2	16,1			46,3		377,5	89,1
Összesen	703,5	37,4	26,2	10,4	n.a.	74,0	1,4	628,1	89,3

Forrás: Támogatási adatok: MVH 2008, az állatállományra vonatkozó adatok: GSZÖ 2007, HSH

Korszerűsített sertés férőhelyek méretcsoportok szerint 2004-2007

ezer férőhely

Megnevezés	Állomány 2007	Ebből felújított					NVT jövede- lempótló	Nem felújított	
		SAPARD	AVOP	NVT	ÚMVP	Össze- sen		száma	(%)
Kisméretű (1-99)	785,7	0,1	0,2	0,8		1,1	6,6	778,0	99,0
Nagyméretű összesen	3 037,0	37,3	343,5	51,3		432,1		2 604,9	85,8
100-200	183,6	0,3	0,3	2,1		2,7	10,4	170,5	92,9
200-399	125,3	2,4	1,2	8,2		11,8	16,9	96,6	77,1
400-999	148,9	4,4	7,3	29,4		41,1	85,1	22,7	15,2
1000-1999	144,3	30,2	17,5	9,6		57,3	10,6	76,4	53,0
2000 felett	2 434,9	258,8	317,2	2		578		1 856,9	76,3
Összesen	3 822,7	37,4	343,7	52,1	n.a.	433,2	129,6	3 259,9	85,3

Forrás: Támogatási adatok: MVH 2008, az állatállományra vonatkozó adatok: GSZÖ 2007, HSH

4. melléklet folytatása

Korszerűsített juh férőhelyek méretcsoportok szerint 2004-2007.

ezer férőhely

Megnevezés	Állomány 2007	Ebből felújított					NVT jövede- lempőtől	Nem felújított	
		SAPARD	AVOP	NVT	ÚMVP	Össze- sen		száma	(%)
Kisméretű (1-199)	145,8		0,1	1,9		2		143,8	98,6
Nagyméretű összesen	1 086,2		6,2	30,1		36,3		1 049,9	96,7
200-499	121,4		0,3	15,1		15,4		106,0	87,3
500-999	188,8		4,2	13,9		18,1		170,7	90,4
1000 felett	775,9		1,7	1,1		2,8		773,1	99,6
Összesen	1 231,9	n.a.	6,3	32,0	n.a.	38,3	n.a.	1 193,6	96,9

Forrás: MVH 2008

Korszerűsített baromfi férőhelyek méretcsoportok szerint 2004-2007.

ezer férőhely

Megnevezés	Állomány 2007	Ebből felújított					NVT jövede- lempőtől	Nem felújított	
		SAPARD	AVOP	NVT	ÚMVP	Össze- sen		száma	(%)
Kisméretű (1-499)	9 109,0	-	0	0,5		0,5	20,3	9 088,2	99,8
Nagyméretű összesen	29 600,1	2 598,3	2 684,3	423,8		5 706,4	242,4	23 651,3	79,9
500-999	1 622,6	-	0,6	1,9		2,5	-	1 620,1	99,8
1 000-2 999	956,1	14,5	3	10,5		28	114,6	813,5	85,1
3 000-9 999	1 320,6	75,9	93,1	120,3		289,3	127,8	903,5	68,4
10 000-39 999	5 073,1	527,1	1 016,1	291,1		1 834,3	-	3 238,8	63,8
40 000 felett	20 627,7	1 980,8	1 571,5	-		3 552,3	-	17 075,4	82,8
Összesen	38 709,1	2 598,3	2 684,4	424,1	n.a.	5 706,8	262,7	32 739,6	84,6

Forrás: Támogatási adatok: MVH 2008, az állatállományra vonatkozó adatok: GSZŐ 2007, HSH

**Állattenyésztést szolgáló építési beruházások támogatása állatfajok szerint
(SAPARD 1.1.1. alintézkedés)**

Megnevezés	Szarvasmarha	Sertés	Baromfi	Összesen
Pályázatok száma	63	50	63	176
Megoszlása (%)	35,8	28,4	35,8	100,0
Támogatás (millió Ft)	2 173,2	2 245,4	2 369,0	6 787,7
Érintett férőhely (ezer db)	37,4	276,4	2 598,3	2 912,1
Egy pályázatra jutó férőhely (db)	593,5	5 527,6	41 243,1	16 545,9
Egy pályázatra jutó támogatás (millió Ft)	34,5	44,9	37,6	38,6
Egy férőhelyre jutó támogatás (ezer Ft/db)	58,1	8,1	0,9	2,3

Forrás: SAMIR, MVH 2008

**SAPARD állattenyésztést szolgáló építési beruházások és
támogatásuk beruházástípusok és állatfajok szerint**

Megnevezés	Pályázatok száma		Érintett férőhely		Átlagos férőhely	Átlagos támogatás
	(db)	(%)	(ezer db)	(%)	(db)	(ezer Ft/férőhely)
Szarvasmarha						
Új férőhely kialakítása	11	17,5	8,3	22,1	750,4	64,1
Meglévő férőhely felújítása, korszerűsítése	22	34,9	13,5	36,1	613,7	63,1
Egyéb technológiai beruházás	30	47,6	15,6	41,8	521,1	50,7
Szarvasmarha összesen	63	100,0	37,4	100,0	593,5	58,1
Sertés						
Új férőhely kialakítása	5	10,0	20,0	7,2	3 992,0	9,8
Meglévő férőhely felújítása, korszerűsítése	16	32,0	76,9	27,8	4 804,0	10,3
Egyéb technológiai beruházás	29	58,0	179,6	65,0	6 191,7	7,0
Sertés összesen	50	100,0	276,4	100,0	5 527,6	8,1
Baromfi						
Új férőhely kialakítása	10	15,9	201,8	6,1	20 175,7	1,7
Meglévő férőhely felújítása, korszerűsítése	19	30,2	907,0	27,5	46 223,5	0,8
Egyéb technológiai beruházás	34	54,0	2 184,3	66,3	44 656,3	0,9
Baromfi összesen	63	100,0	3 293,1	100,0	41 243,1	0,9

Forrás: SAMIR, MVH 2008

4. melléklet folytatása

**SAPARD állattenyésztést szolgáló építési beruházások
és támogatása régiók és állatfajok szerint**

Állatfaj/régió	Érintett férőhely		Egy pályázatra jutó férőhely	Átlagos támogatás
	(ezer db)	(%)	(db)	(ezer Ft/férőhely)
Szarvasmarha				
Közép-Magyarország	0,8	2,0	152,0	82,7
Közép-Dunántúl	6,0	16,1	752,3	50,4
Nyugat-Dunántúl	6,3	17,0	792,9	36,9
Dél-Dunántúl	7,0	18,8	501,4	112,9
Észak-Magyarország	3,3	8,9	476,0	64,4
Észak-Alföld	8,8	23,5	732,0	36,5
Dél-Alföld	5,1	13,7	570,2	47,8
Szarvasmarha összesen	37,4	100,0	593,5	58,1
Sertés				
Közép-Magyarország	26,0	9,4	13 000,0	11,5
Közép-Dunántúl	109,5	39,6	10 954,0	3,0
Nyugat-Dunántúl	22,8	8,2	2 849,4	17,5
Dél-Dunántúl	18,2	6,6	2 019,7	17,6
Észak-Magyarország	3,2	1,2	1 600,0	23,5
Észak-Alföld	53,3	19,3	13 325,0	3,1
Dél-Alföld	43,4	15,7	2 891,3	15,1
Sertés összesen	276,4	100,0	5 527,6	8,1
Baromfi				
Közép-Magyarország	47,4	1,8	47 351,0	3,2
Közép-Dunántúl	487,3	18,8	69 607,1	0,6
Nyugat-Dunántúl	533,3	20,5	35 552,1	0,8
Dél-Dunántúl	252,0	9,7	50 400,0	0,2
Észak-Magyarország	85,1	3,3	17 010,0	1,9
Észak-Alföld	677,2	26,1	45 146,7	1,1
Dél-Alföld	516,2	19,9	34 412,3	1,1
Baromfi összesen	2 598,3	100,0	41 243,1	0,9

Forrás: SAMIR, MVH 2008

**SAPARD állattenyésztést szolgáló építési beruházással érintett férőhelyek
méretcsoportok és állatfajok szerint**

Állatfaj/méretcsoport	Pályázatok száma	Érintett férőhely	Támogatás összege	Átlagos férőhely	Átlagos támogatás
	(db)	(ezer db)	(millió Ft)	(db)	(ezer Ft/férőhely)
Szarvasmarha					
1-49	3	0,1	15,3	34,3	148,9
50-99	5	0,3	73,9	63,6	232,4
100-299	13	2,4	296,8	180,9	126,2
300-499	12	4,4	396,3	363,8	90,8
500 felett	30	30,2	1 390,8	1 008,3	46,0
Szarvasmarha összesen	63	37,4	2 173,2	593,5	58,1
Sertés					
100-200	2	0,2	16,3	108,0	75,3
200-399	5	1,6	175,8	319,0	110,2
400-999	6	3,2	211,4	530,0	66,5
1000-1999	9	12,6	239,8	1 403,9	19,0
2000 felett	28	258,8	1 602,1	9 241,3	6,2
Sertés összesen	50	276,4	2 245,4	5 527,6	8,1
Baromfi					
1000-2999	7	14,5	142,0	2 076,0	9,8
3000-9999	14	75,9	461,4	5 420,7	6,1
10000-39999	20	527,1	868,6	26 352,8	1,6
40000 felett	22	1 980,8	897,0	90 038,1	0,5
Baromfi összesen	63	2 598,3	2 369,0	41 243,1	0,9

Forrás: SAMIR, MVH 2008

4. melléklet folytatása

**Állattenyésztést szolgáló építési beruházások támogatása állatfajok szerint
(AVOP 1.1.1. alintézkedés)**

Megnevezés	Szarvas- marha	Sertés	Juh	Baromfi	Összesen
Pályázatok száma (db)	14	42	6	42	104
Megoszlása (%)	13,5	40,4	5,8	40,4	100,0
Támogatás (millió Ft)	479,3	1 861,7	97,8	1 961,3	4 400,1
Érintett férőhely (ezer db)	4,3	170,9	3,4	1 631,2	1 809,7
Egy pályázatra jutó férőhely (db)	307,5	4 068,0	558,3	38 837,7	17 400,9
Egy pályázatra jutó támogatás (millió Ft)	34,2	44,3	16,3	46,7	42,3
Egy férőhelyre jutó támogatás (ezer Ft/db)	111,3	10,9	29,2	1,2	2,4

Forrás: EMIR, MVH 2008

**Állattenyésztést szolgáló építési beruházások támogatása állatfajok szerint
(nem befejezett pályázatok - AVOP)**

Megnevezés	Szarvas- marha	Sertés	Juh	Baromfi	Összesen
Pályázatok száma (db)	65	40	4	39	148
Megoszlása (%)	43,9	27,0	2,7	26,4	100,0
Támogatás (millió Ft)	2 437,0	1 883,9	83,7	1 263,8	5 668,4
Érintett férőhely (ezer db)	21,9	172,8	2,9	1 053,2	2 361,8
Egy pályázatra jutó férőhely (db)	336,9	4 320,9	716,7	27 004,4	15 958,4
Egy pályázatra jutó támogatás (millió Ft)	37,5	47,1	20,9	32,4	38,3
Egy férőhelyre jutó támogatás (ezer Ft/db)	111,3	10,9	29,2	1,2	2,4

Forrás: EMIR, MVH 2008

**AVOP állattenyésztést szolgáló építési beruházások támogatása
(nem befejezett pályázatok) méretcsoportok és állatfajok szerint**

Állatfaj/méretcsoport	Pályázatok száma	Érintett férőhely	Támogatás összege	Átlagos férőhely	Átlagos támogatás
	(db)	(ezer db)	(millió Ft)	(db)	(ezer Ft/férőhely)
Szarvasmarha					
1-49	4,0	0,1	16,7	37,4	111,3
50-99	11,0	0,8	91,7	74,9	111,3
100-299	25,0	5,0	556,1	199,8	111,3
300-499	6,0	2,4	262,1	392,4	111,3
500 felett	19,0	13,6	1 510,5	714,3	111,3
Szarvasmarha összesen	65,0	21,9	2 437,0	336,9	111,3
Sertés					
400-999	4	2,1	23,2	532,7	10,9
1000-1999	4	6,0	65,2	1 494,3	10,9
2000 felett	32	164,7	1 795,5	5 147,8	10,9
Sertés összesen	40	172,8	1 883,9	4 320,9	10,9
Juh					
1-200	1	0,1	1,9	63,7	29,2
500-999	2	1,1	31,6	541,2	29,2
1000 felett	1	1,7	50,2	1 720,6	29,2
Juh összesen	4	2,9	83,7	716,7	29,2
Baromfi					
1000-2999	2	3,0	3,6	1 503,8	1,2
3000-9999	7	47,7	57,3	6 818,4	1,2
10000-39999	21	443,9	532,6	21 135,9	1,2
40000 felett	9	558,6	670,3	62 064,4	1,2
Baromfi összesen	39	1 053,2	1 263,8	27 004,4	1,2

Forrás: EMIR, MVH 2008

4. melléklet folytatása

**AVOP állattenyésztést szolgáló építési beruházások támogatása
(nem befejezett pályázatok)**

Állatfaj	Régió	Pályázatok száma	Megítélt támogatás	Becsült férőhely*
		db	ezer Ft	ezer db
Szarvasmarha	Közép-Magyarország	5	263 527,0	2,4
	Közép-Dunántúl	7	348 296,3	3,1
	Nyugat-Dunántúl	16	414 850,7	3,7
	Dél-Dunántúl	5	189 866,8	1,7
	Észak-Magyarország	5	127 919,7	1,1
	Észak-Alföld	10	521 096,0	4,7
	Dél-Alföld	17	571 422,0	5,1
Sertés	Közép-Dunántúl	3	88 775,5	8,1
	Nyugat-Dunántúl	7	214 778,4	19,7
	Dél-Dunántúl	8	307 787,3	28,2
	Észak-Magyarország	5	318 712,6	29,2
	Észak-Alföld	11	657 563,4	60,3
	Dél-Alföld	6	296 295,9	27,2
Juh	Észak-Alföld	2	18 612,1	0,6
	Dél-Alföld	2	65 099,4	2,2
Baromfi	Közép-Dunántúl	6	89 577,6	74,6
	Nyugat-Dunántúl	5	55 504,5	46,3
	Dél-Dunántúl	2	18 621,7	15,5
	Észak-Magyarország	2	51 925,4	43,3
	Észak-Alföld	8	401 027,5	334,2
	Dél-Alföld	16	647 147,3	539,3
Ország összesen	Szarvasmarha	65	2 436 978,5	21,9
	Sertés	40	1 883 913,0	172,8
	Juh	4	83 711,5	2,9
	Baromfi	39	1 263 803,9	1 053,2

* Átlagos támogatás összege alapján becsült értékek.

Forrás: EMIR, MVH 2008

AVOP állattenyésztést szolgáló építési beruházások és támogatásuk beruházástípusok és állatfajok szerint

Megnevezés	Pályázatok száma		Érintett férőhely		Átlagos férőhely	Átlagos támogatás
	(db)	(%)	(ezer db)	(%)	(db)	(ezer Ft/ férőhely)
Szarvasmarha						
Új férőhely kialakítása	4	28,6	1,0	22,8	245,8	205,1
Meglévő férőhely felújítása	10	71,4	3,3	77,2	332,2	83,6
Szarvasmarha összesen	14	100,0	4,3	100,0	307,5	111,3
Sertés						
Új férőhely kialakítása	9	21,4	3,6	2,1	404,2	100,0
Meglévő férőhely felújítása	33	78,6	167,2	97,9	5 067,2	9,0
Sertés összesen	42	100,0	170,9	100,0	4 068,0	10,9
Juh						
Új férőhely kialakítása	3	50,0	1,6	47,8	533,3	44,0
Meglévő férőhely felújítása	3	50,0	1,8	52,2	583,3	15,7
Juh összesen	6	100,0	3,4	100,0	558,3	29,2
Baromfi						
Új férőhely kialakítása	9	21,4	231,7	14,2	25 748,0	2,9
Meglévő férőhely felújítása	33	78,6	1 399,5	85,8	42 407,6	0,9
Baromfi összesen	42	100,0	1 631,2	100,0	38 837,7	1,2

Forrás: EMIR, MVH 2008

4. melléklet folytatása

**AVOP állattenyésztést szolgáló építési beruházások
és támogatása régiók és állatfajok szerint**

Állatfaj/régió	Érintett férőhely		Egy pályázatra jutó férőhely	Átlagos támogatás
	(ezer db)	(%)	(db)	(ezer Ft/férőhely)
Szarvasmarha				
Nyugat-Dunántúl	0,6	12,9	185,0	24,1
Dél-Dunántúl	0,4	8,6	123,3	341,3
Észak-Magyarország	2,4	54,8	393,3	116,1
Dél-Alföld	1,0	23,7	510,0	64,2
Szarvasmarha összesen	4,3	100,0	307,5	111,3
Sertés				
Közép-Magyarország	0,2	0,1	200,0	286,3
Közép-Dunántúl	6,4	3,7	913,7	27,1
Nyugat-Dunántúl	6,8	4,0	2 250,0	15,4
Dél-Dunántúl	99,8	58,4	9 073,3	5,8
Észak-Magyarország	2,1	1,3	1 074,0	10,1
Észak-Alföld	49,0	28,7	3 502,6	14,2
Dél-Alföld	6,5	3,8	1 630,0	34,9
Sertés összesen	170,9	100,0	4 068,0	10,9
Juh				
Közép-Dunántúl	0,5	14,9	500,0	40,8
Dél-Dunántúl	0,3	9,0	300,0	21,3
Észak-Alföld	1,9	56,7	633,3	30,0
Dél-Alföld	0,7	19,4	650,0	21,5
Juh összesen	3,4	100,0	558,3	29,2
Baromfi				
Közép-Magyarország	52,0	3,2	52 000,0	0,6
Közép-Dunántúl	121,7	7,5	40 577,3	0,9
Nyugat-Dunántúl	15,0	0,9	15 000,0	0,2
Dél-Dunántúl	78,6	4,8	19 655,0	1,4
Észak-Alföld	517,8	31,7	32 362,5	1,5
Dél-Alföld	846,0	51,9	49 766,6	1,1
Baromfi összesen	1 631,2	100,0	38 837,7	1,2

Forrás: EMIR, MVH 2008

**AVOP állattenyésztést szolgáló építési beruházással érintett férőhelyek
méretcsoportok és állatfajok szerint**

Állatfaj/méretcsoport	Pályázatok száma	Érintett férőhely	Támogatás összege	Átlagos férőhely	Átlagos támogatás
	(db)	(ezer db)	(millió Ft)	(db)	(ezer Ft/férőhely)
Szarvasmarha					
1-49	2	0,1	5,6	27,5	102,0
50-99	2	0,1	44,3	50,0	442,9
100-299	3	0,5	114,2	160,0	237,9
300-499	3	1,2	133,4	396,0	112,3
500 felett	4	2,5	181,8	620,5	73,2
Szarvasmarha összesen	14	4,3	479,3	307,5	111,3
Sertés					
1-99	3	0,2	100,5	52,3	640,0
100-200	2	0,3	98,7	154,0	320,5
200-399	5	1,2	208,5	240,0	173,7
400-999	8	5,2	198,7	651,5	38,1
1000-1999	8	11,5	275,3	1 437,6	23,9
2000 felett	16	152,5	980,1	9 529,9	6,4
Sertés összesen	42	170,9	1 861,7	4 068,0	10,9
Juh					
200-499	1	0,3	6,4	300,0	21,3
500-999	5	3,1	91,4	610,0	30,0
Juh összesen	6	3,4	97,8	558,3	29,2
Baromfi					
500-1000	1	0,6	88,9	620,0	143,4
3000-9999	6	45,4	239,8	7 566,7	5,3
10000-39999	24	572,2	1 012,8	23 843,5	1,8
40000 felett	11	1 012,9	619,7	92 083,6	0,6
Baromfi összesen	42	1 631,2	1 961,3	38 837,7	1,2

Forrás: EMIR, MVH 2008

4. melléklet folytatása

**Az EU környezetvédelmi, állatjóléti és –higiéniai előírásainak való megfelelést célzó
beruházások támogatása állatfajok szerint
(NVT A.2. intézkedés)**

Megnevezés	Szarvas- marha	Sertés	Juh	Baromfi	Összesen
Pályázatok száma (db)	151	112	85	53	401
Megoszlása (%)	37,7	27,9	21,2	13,2	100,0
Támogatás (millió Ft)	461,9	581,8	256,0	263,1	1 562,8
Érintett férőhely (ezer db)	10,4	52,1	32,0	424,1	518,6
Egy pályázatra jutó férőhely (db)	69,2	464,9	376,3	8 002,4	1 293,3
Egy pályázatra jutó támogatás (millió Ft)	3,1	5,2	3,0	5,0	3,9
Egy férőhelyre jutó támogatás (ezer Ft/db)	44,2	11,2	8,0	0,6	3,0

Forrás: IIER, MVH 2008

**Az EU környezetvédelmi, állatjóléti és –higiéniai előírásainak való megfelelést célzó
jövedelempótló támogatások állatfajok szerint
(NVT A.2. intézkedés)**

Megnevezés	Szarvas- marha	Sertés	Baromfi	Összesen
Pályázatok száma (db)	56	378	125	559
Megoszlása (%)	10,0	67,6	22,4	100,0
Támogatás (millió Ft)	24,6	1054	750,7	1 829,3
Érintett férőhely (ezer db)	1,4	129,6	262,7	393,7
Egy pályázatra jutó férőhely (db)	25,4	342,7	2 101,5	704,2
Egy pályázatra jutó támogatás (millió Ft)	0,4	2,8	6,0	3,3
Egy férőhelyre jutó támogatás (ezer Ft/db)	17,3	8,1	2,9	4,6

Megjegyzés: A jövedelempótló támogatás fajlagos összege szarvasmarha (borjú) esetében 32,0 ezer Ft, sertésnél 18 ezer Ft, baromfinál 10,6 ezer Ft.

Forrás: IIER, MVH 2008

**Az EU környezetvédelmi, állatjóléti és -higiéniai előírásainak való megfelelését
célzó beruházások támogatása régiók és állatfajok szerint – NVT**

Állatfaj/régió	Érintett férőhely		Egy pályázatra jutó férőhely	Átlagos támogatás
	(ezer db)	(%)	(db)	(ezer Ft/férőhely)
Szarvasmarha				
Közép-Magyarország	0,2	2,1	54,3	49,6
Közép-Dunántúl	1,3	12,4	72,0	39,2
Nyugat-Dunántúl	1,8	17,0	65,6	42,6
Dél-Dunántúl	1,1	10,8	66,7	27,2
Észak-Magyarország	1,3	12,8	70,4	33,7
Észak-Alföld	1,7	16,4	81,5	54,9
Dél-Alföld	3,0	28,5	66,3	52,0
Szarvasmarha összesen	10,4	100,0	69,2	44,2
Sertés				
Közép-Magyarország	2,0	2,1	402,4	18,1
Közép-Dunántúl	5,7	12,4	441,4	10,2
Nyugat-Dunántúl	11,7	17,0	508,7	9,3
Dél-Dunántúl	7,7	10,8	482,3	10,2
Észak-Magyarország	2,1	12,8	296,8	26,6
Észak-Alföld	8,4	16,4	560,6	9,9
Dél-Alföld	14,4	28,5	437,0	11,2
Sertés összesen	52,1	100,0	464,9	11,2
Juh				
Közép-Magyarország	2,1	6,5	517,8	8,9
Közép-Dunántúl	1,0	3,0	242,8	11,6
Nyugat-Dunántúl	1,2	3,8	205,2	5,1
Dél-Dunántúl	4,0	12,5	400,4	4,0
Észak-Magyarország	4,0	12,6	310,4	6,6
Észak-Alföld	8,5	26,5	368,1	7,0
Dél-Alföld	11,2	35,0	448,3	10,6
Juh összesen	32,0	100,0	376,3	8,0
Baromfi				
Közép-Magyarország	32,5	7,7	5 420,5	1,2
Közép-Dunántúl	19,9	4,7	6 620,8	0,2
Nyugat-Dunántúl	52,4	12,4	7 486,3	0,4
Dél-Dunántúl	121,3	28,6	8 665,2	0,6
Észak-Magyarország	56,8	13,4	7 096,3	0,6
Észak-Alföld	41,7	9,8	8 348,8	0,4
Dél-Alföld	99,5	23,5	9 950,9	0,7
Baromfi összesen	424,1	100,0	8 002,4	0,6

Forrás: IIER, MVH 2008

4. melléklet folytatása

**Az EU környezetvédelmi, állatjóléti és -higiéniai előírásainak való megfelelést
célzó beruházások támogatása méretcsoportok és állatfajok szerint – NVT**

Állatfaj/méretcsoport	Pályázatok száma	Érintett férőhely	Támogatás összege	Átlagos férőhely	Átlagos támogatás
	(db)	(ezer db)	(millió Ft)	(db)	(ezer Ft/férőhely)
Szarvasmarha					
1-49	72	2,0	100,1	28,3	49,2
50-99	44	3,2	150,6	72,8	47,0
100-299	33	4,6	183,9	138,4	40,3
300-500	2	0,6	27,3	322,7	42,3
Szarvasmarha összesen	151	10,4	461,9	69,2	44,2
Sertés					
1-99	16	0,8	21,3	49,2	27,0
100-200	15	2,1	42,7	140,1	20,3
200-399	28	8,2	124,8	293,9	15,2
400-999	44	29,4	297,1	667,6	10,1
1000-1999	8	9,6	75,1	1 195,3	7,9
2000 felett	1	2,0	20,8	2 021,0	10,3
Sertés összesen	112	52,1	581,8	464,9	11,2
Juh					
1-199	16	1,9	21,6	116,5	11,6
200-499	45	15,1	110,1	336,6	7,3
500-999	23	13,9	112,6	605,4	8,1
1000 felett	1	1,1	11,8	1 051,3	11,2
Juh összesen	85	32,0	256,0	376,3	8,0
Baromfi					
1-499	1	0,5	0,5	460,0	1,0
500-999	2	1,7	12,8	858,0	7,5
1000-2999	6	10,5	56,1	1 752,9	5,3
3000-9999	22	120,3	74,7	5 468,3	0,6
10000-40000	22	291,1	119,0	13 233,2	0,4
Baromfi összesen	53	424,1	263,1	8 002,4	0,6

Forrás: IIER, MVH 2008

Az EU környezetvédelmi, állatjóléti és -higiéniai előírásainak való megfelelését célzó jövedelempótló támogatások méretcsoportok és állatfajok szerint – NVT

Állatfaj/méretcsoport	Pályázatok száma	Érintett férőhely	Támogatás összege	Átlagos férőhely	Átlagos támogatás
	(db)	(ezer db)	(millió Ft)	(db)	(ezer Ft/férőhely)
Szarvasmarha					
1-49	48	0,8	13,1	15,8	17,3
50-99	5	0,3	5,3	65,2	16,2
100-299	3	0,3	6,2	112,3	18,3
Szarvasmarha összesen	56	1,4	24,6	25,4	17,3
Sertés					
Kicsik	112	6,6	57,2	58,6	8,7
100-200	76	10,4	100,1	137,1	9,6
200-399	62	16,9	147,9	271,8	8,8
400-999	119	85,1	690,4	715,4	8,1
1000-1999	9	10,6	58,4	1 175,9	5,5
Sertés összesen	378	129,6	1 054,0	342,7	8,1
Baromfi					
Kicsik	28	20,3	116,0	723,7	5,7
1000-2999	70	114,6	452,8	1 636,9	4,0
3000-9999	27	127,8	181,9	4 734,9	1,4
Baromfi összesen	125	262,7	750,7	2 101,5	2,9

Forrás: IIER, MVH 2008

4. melléklet folytatása

**Az EU környezetvédelmi, állatjóléti és -higiéniai előírásainak való megfelelését
célzó jövedelempótló támogatások régiók és állatfajok szerint – NVT**

Állatfaj/régió	Érintett férőhely		Egy pályázatra jutó férőhely	Átlagos támogatás
	(ezer db)	(%)	(db)	(ezer Ft/férőhely)
Szarvasmarha				
Közép-Dunántúl	0,3	19,1	24,6	19,4
Nyugat-Dunántúl	0,5	35,4	29,6	17,5
Dél-Dunántúl	0,2	14,0	14,2	13,6
Észak-Magyarország	0,0	2,2	10,3	19,4
Észak-Alföld	0,3	17,9	36,3	17,4
Dél-Alföld	0,2	11,4	40,5	17,0
Szarvasmarha összesen	1,4	100,0	25,4	17,3
Sertés				
Közép-Magyarország	2,0	1,6	337,6	8,5
Közép-Dunántúl	20,0	15,4	356,9	8,2
Nyugat-Dunántúl	45,3	35,0	335,6	8,4
Dél-Dunántúl	23,3	18,0	230,5	8,7
Észak-Magyarország	2,4	1,8	476,3	10,0
Észak-Alföld	9,4	7,3	588,8	7,0
Dél-Alföld	27,2	21,0	460,3	7,4
Sertés összesen	129,6	100,0	342,7	8,1
Baromfi				
Közép-Magyarország	19,5	7,4	1 945,0	2,9
Közép-Dunántúl	10,0	3,8	1 669,8	2,8
Nyugat-Dunántúl	28,3	10,8	2 569,4	2,1
Dél-Dunántúl	18,8	7,2	2 093,6	2,9
Észak-Magyarország	4,5	1,7	1 125,0	6,5
Észak-Alföld	6,7	2,6	1 675,0	3,7
Dél-Alföld	174,9	66,6	2 159,5	2,9
Baromfi összesen	262,7	100,0	2 101,5	2,9

Forrás: IIER, MVH 2008

A gazdaságvezetők válaszai a kölcsönös megfeleltetéssel kapcsolatos kérdésekre

Megnevezés	Összesen	A válaszok száma a gazdaság mérete szerint					
		kicsi méretű gazdaságot vezető egyéni gazdálkodó	közepes	nagy	társas vállalkozás vezetője		
					kicsi	közepes	nagy
1. Tudja-e, hogy 2009 január 1-től a közvetlen támogatások kifizetésének feltétele, hogy a kölcsönös megfeleltetés meghatározott követelményeit (HMIKA, JFGK 1-8a) teljesítse?	161	8	51	53	1	5	43
	135	5	43	45	1	4	37
	84	63	84	85	100	80	86
Összes válasz	160	7	51	53	1	5	43
Az összes válaszból igen	31	1	6	9	0	1	14
Az igen válaszok aránya, %	19	14	12	17	0	20	33
Honnan szerezte az információt?							
<i>a sajtótól</i>	18	0	3	4	0	1	10
<i>a falugazdászoktól</i>	18	1	4	6	0	1	6
egyéb médiából (TV, rádió)	8	0	1	3	0	0	4
hivatalos szervek tájékoztatóiból (MGSZH, MVH, különböző hatóságok)	22	0	4	5	0	0	13
egyéb helyekről	1	0	0	0	0	0	1
Összes válasz	157	8	51	51	1	5	41
Az összes válaszból igen	28	3	5	10	1	1	8
Az igen válaszok aránya, %	18	38	10	20	100	20	20
3. Történt e bármilyen hatósági intézkedés gazdaságában az állattartó telepelel(cikkel) kapcsolatban 2004 óta?							

5. melléklet folytatása

Megnevezés	Összesen	A válaszok száma a gazdaság mérete szerint							
		kicsi méretű gazdaságot vezető egyéni gazdálkodó	közepes	nagy	kicsi	közepes	nagy		
								társas vállalkozás vezetője	
Az intézkedés oka:									
- állatjóléti, állatlhelyezési követelmények megsértése	2	1	0	0	0	0	0	0	1
- nitrátszennyezés	1	0	0	0	0	0	0	0	1
- környezetvédelemi	2	0	1	0	0	0	0	0	1
- állathigiénia	1	0	1	0	0	0	0	0	0
- egyéb	22	2	3	9	1	1	1	1	6
Összes válasz	153	8	47	52	1	5	40		
Az összes válaszból igen	1	0	0	0	0	0	0	0	1
Az igen válaszok aránya, %	1	0	0	0	0	0	0	0	3
A szankció: bírságolás, ami	1	0	0	0	0	0	0	0	1
- már megszűnt	0	0	0	0	0	0	0	0	0
- jelenleg is fennáll	0	0	0	0	0	0	0	0	0
A szankció: a működés korlátozása, ami	1	0	0	0	0	0	0	0	1
- már megszűnt	0	0	0	0	0	0	0	0	0
- jelenleg is fennáll	0	0	0	0	0	0	0	0	0
A szankció: a működés felfüggesztése, ami	1	0	0	0	0	0	0	0	1
- már megszűnt	0	0	0	0	0	0	0	0	0
- jelenleg is fennáll	0	0	0	0	0	0	0	0	0
A szankció: a működés megtiltása, ami	1	0	0	0	0	0	0	0	1
- már megszűnt	0	0	0	0	0	0	0	0	0
- jelenleg is fennáll	0	0	0	0	0	0	0	0	0

4. Ha igen, mi volt az oka
(az öt leggyakoribb ok felsorolása +
egyéb)

5. Történt e hatósági intézkedés
gazdaságában a vizek mezőgazdasági
eredetű nitrát-szennyezése miatt
a 27/2006. (II.7.) Kormányrendelet
alapján?

5. melléklet folytatása

Megnevezés	Összesen	A válaszok száma a gazdaság mérete szerint					
		méretű gazdaságot vezető egyéni gazdálkodó					
		kicsi	közepes	nagy	kicsi	közepes	nagy
	121	5	33	47	1	3	32
Összes válasz							
Az összes válaszból igen	2	0	0	0	0	0	2
Az igen válaszok aránya, %	2	0	0	0	0	0	6
A szankció: bírságolás	0	0	0	0	0	0	1
- már megszűnt	0	0	0	0	0	0	0
- jelenleg is fennáll	0	0	0	0	0	0	0
A szankció: a működés korlátozása, ami	0	0	0	0	0	0	1
- már megszűnt	0	0	0	0	0	0	0
- jelenleg is fennáll	0	0	0	0	0	0	0
A szankció: a működés felfüggesztése, ami	0	0	0	0	0	0	0
- már megszűnt	0	0	0	0	0	0	0
- jelenleg is fennáll	0	0	0	0	0	0	0
A szankció: a működés megtiltása, ami	0	0	0	0	0	0	0
- már megszűnt	0	0	0	0	0	0	0
- jelenleg is fennáll	0	0	0	0	0	0	0
Összes válasz	156	8	50	53	1	5	39
igen válasz:							
JFGK 9 (növényvédőszer felhasználása)	85	3	26	26	0	0	30
JFGK 10 (hormonhasználat)	67	3	20	19	1	0	24
JFGK 11 (élelmiszer- és takarmánybiztonság)	85	6	29	24	1	0	25
JFGK 12-15 (járványügy)	92	6	30	27	1	0	28
JFGK 16-18 (állatjólét)	94	6	29	28	1	0	30

6. Amennyiben a gazdálkodó rendelkezik egységes környezethasználati engedély köteles állattartó telephellyel, történt e hatósági intézkedés?

7. Ismeri a 2011-től bevezetésre kerülő jogszabályban foglalt gazdálkodási követelményeket (JFGK) szabályozó hatályos hazai jogszabályokat?

5. melléklet folytatása

Megnevezés	Összesen	A válaszok száma a gazdaság mérete szerint					
		kicsi méretű gazdaságot vezető egyéni gazdálkodó	közepes	nagy	kicsi	közepes	nagy
Jelenlegi megfélelés:							
Összes válasz	130	7	45	43	1	2	32
JFGK 9 jelenleg	105	3	40	32	0	2	28
JFGK 9 jelenleg (%)	81	43	89	74	0	100	88
Összes válasz	122	8	40	41	1	1	31
JFGK 10 jelenleg	98	3	35	30	1	1	27
JFGK 10 jelenleg (%)	80	38	88	73	100	100	87
Összes válasz	131	8	46	43	1	2	31
JFGK 11 jelenleg	109	6	39	34	1	1	28
JFGK 11 jelenleg (%)	83	75	85	79	100	50	90
Összes válasz	131	8	45	43	1	2	32
JFGK 12-15 jelenleg	116	6	41	35	1	2	31
JFGK 12-15 jelenleg (%)	89	75	91	81	100	100	97
JFGK 16-19							
Összes válasz	132	8	44	44	1	2	33
tartás jelenleg	115	6	39	37	1	2	30
tartás jelenleg (%)	87	75	89	84	100	100	91
Összes válasz	130	8	43	43	1	2	33
padozat jelenleg	114	5	41	36	1	2	29
padozat jelenleg (%)	88	63	95	84	100	100	88
Összes válasz	128	8	42	42	1	2	33
mikroklíma jelenleg	104	6	35	33	1	2	27
mikroklíma jelenleg (%)	81	75	83	79	100	100	82

8. Hogyan ítéli meg az egyes 2011-től bevezetésre kerülő jogszabályban foglalt gazdálkodási követelményekhez (JFGK) való viszonyát?

5. melléklet folytatása

Megnevezés	Összesen	A válaszok száma a gazdaság mérete szerint					
		kicsi méretű gazdaságot vezető egyéni gazdálkodó	közepes	nagy	társas vállalkozás vezetője		
					kicsi	közepes	nagy
Összes válasz	132	8	44	44	1	2	33
szellőztetés jelenleg	115	6	41	36	1	2	29
szellőztetés jelenleg (%)	87	75	93	82	100	100	88
Összes válasz	131	8	45	43	1	2	32
világítás jelenleg	114	6	41	36	1	2	28
világítás jelenleg (%)	87	75	91	84	100	100	88
Összes válasz	99	7	37	30	1	0	24
fűtés jelenleg	78	4	31	21	1	0	21
fűtés jelenleg (%)	79	57	84	70	100		88
Összes válasz	133	8	45	44	1	2	33
férőhelyszükséglet jelenleg	117	5	41	37	1	2	31
férőhelyszükséglet jelenleg (%)	88	63	91	84	100	100	94
Összes válasz	133	8	45	44	1	2	33
elhelyezés jelenleg	117	5	41	37	1	2	31
elhelyezés jelenleg (%)	88	63	91	84	100	100	94
Összes válasz	131	8	44	43	1	2	33
takarmányozás jelenleg	116	6	42	35	1	2	30
takarmányozás jelenleg (%)	89	75	95	81	100	100	91
Összes válasz	127	8	45	40	1	2	31
telepi technológia jelenleg	107	6	39	33	1	1	27
telepi technológia jelenleg (%)	84	75	87	83	100	50	87
A bevezetési követelményekhez							
Összes válasz	112	6	41	37	1	1	26

8. Hogyan ítéli meg az egyes 2011-től bevezetésre kerülő jogszabályban foglalt gazdálkodási követelményekhez (JFGK) való viszonyát?

5. melléklet folytatása

Megnevezés	Összesen				A válaszok száma a gazdaság mérete szerint					
	kicsi	közepes	nagy	társas vállalkozás vezetője	kicsi	közepes	nagy	társas vállalkozás vezetője		
								kicsi	nagy	
JFGK 9	106	6	38	34	1	1	1	1	26	
JFGK 9 (%)	95	100	93	92	100	100	100	100	100	
Összes válasz	108	6	37	37	1	1	1	1	26	
JFGK 10	99	5	34	32	1	1	1	1	26	
JFGK 10 (%)	92	83	92	86	100	100	100	100	100	
Összes válasz	111	7	39	37	1	1	1	1	26	
JFGK 11	105	6	37	34	1	1	1	1	26	
JFGK 11 (%)	95	86	95	92	100	100	100	100	100	
Összes válasz	112	7	39	37	1	1	1	1	27	
JFGK 12-15	106	6	37	34	1	1	1	1	27	
JFGK 12-15 (%)	95	86	95	92	100	100	100	100	100	
JFGK 16-19										
Összes válasz	104	7	38	37	1	1	1	1	20	
tartás	98	6	36	34	1	1	1	1	20	
tartás (%)	94	86	95	92	100	100	100	100	100	
Összes válasz	102	7	36	36	1	1	1	1	21	
padozat	96	6	34	33	1	1	1	1	21	
padozat (%)	94	86	94	92	100	100	100	100	100	
Összes válasz	97	7	34	33	1	1	1	1	21	
mikroklíma	91	6	32	30	1	1	1	1	21	
mikroklíma (%)	94	86	94	91	100	100	100	100	100	
Összes válasz	103	7	36	37	1	1	1	1	21	
szellőztetés	96	6	33	34	1	1	1	1	21	

8. Hogyan ítéli meg az egyes 2011-től bevezetésre kerülő jogszabályban foglalt gazdálkodási követelményekhez (JFGK) való viszonyát?

5. melléklet folytatása

Megnevezés	Összesen	A válaszok száma a gazdaság mérete szerint					
		kicsi méretű gazdaságot vezető egyéni gazdálkodó	közepes	nagy	kicsi	közepes	nagy
szellőztetés (%)	93	86	92	92	100	100	100
Összes válasz	102	7	35	37	1	1	21
világítás	96	6	33	34	1	1	21
világítás (%)	94	86	94	92	100	100	100
Összes válasz	85	6	33	29	1	0	16
fűtés	75	4	29	26	1	0	15
fűtés (%)	88	67	88	90	100		94
Összes válasz	102	6	36	37	1	1	21
férőhelyszükséglet	97	5	34	35	1	1	21
férőhelyszükséglet (%)	95	83	94	95	100	100	100
Összes válasz	101	6	35	37	1	1	21
elhelyezés	95	5	33	34	1	1	21
elhelyezés (%)	94	83	94	92	100	100	100
Összes válasz	102	6	36	37	1	1	21
takarmányozás	96	5	34	34	1	1	21
takarmányozás (%)	94	83	94	92	100	100	100
Összes válasz	103	6	36	37	1	1	22
telepi technológia	95	5	33	34	1	1	21
telepi technológia (%)	92	83	92	92	100	100	95
Összes válasz	153	8	49	52	1	5	38
Az összes válaszból igen	78	4	18	27	1	3	25
Az igen válaszok aránya, %	51	50	37	52	100	60	66

8. Hogyan ítéli meg az egyes 2011-től bevezetésre kerülő jogszabályban foglalt gazdálkodási követelményekhez (JFGK) való viszonyát?

9. Hajtott-e végre olyan állattenyésztési beruházást, amelyet elsősorban jogszabályi követelményeknek való megfelelés tett szükségessé?

5. melléklet folytatása

Megnevezés	Összesen	A válaszok száma a gazdaság mérete szerint					
		kicsi méretű gazdaságot vezető egyéni gazdálkodó	középes	nagy	kicsi	középes	nagy
	17	0	0	15	100	33	28
SAPARD		0	17	11	0	0	48
AVOP	23	0	28	41	0	0	32
NVT	31	25	17	11	0	0	56
UMVP	27	2	14	16	0	1	23
A támogatást elnyertek száma összesen	56	1	3	7	0	1	20
Az igen válaszok száma	32	50	21	44		100	87
Az igen válaszok aránya, %	57	8	50	52	1	5	42
Összes válasz	158						
A válaszadók közül							
- bővíteni fogja	30	0	5	10	0	0	15
- a maihoz hasonló helyzetben lesz	88	4	35	25	1	4	19
- csökkenteni fogja	20	3	5	12	0	0	2
- felszámolja	18	1	5	5	0	1	6
A válaszadók megoszlása (%)							
- bővíteni fogja	19	0	10	19	0	0	36
- a maihoz hasonló helyzetben lesz	56	50	70	48	100	80	45
- csökkenteni fogja	13	38	10	23	0	0	5
- felszámolja	11	13	10	10	0	20	14

Forrás: AKI – MgSzH próbatélmérés

6. melléklet folytatása

	Az összesebbl releváns												a meg nem felelések aránya, %																	
	egyéni és társas gazdaságokban együitt						egyéni gazdaságokban együitt						egyéni és társas gazdaságokban együitt						egyéni gazdaságban						társas vállalkozásban					
	Összes	Szavasmarhat tartó	Sertést tartó	Összes	Szavasmarhat tartó	Sertést tartó	Összes	Szavasmarhat tartó	Sertést tartó	Összes	Szavasmarhat tartó	Sertést tartó	Összes	Szavasmarhat tartó	Sertést tartó	Összes	Szavasmarhat tartó	Sertést tartó	Összes	Szavasmarhat tartó	Sertést tartó	Összes	Szavasmarhat tartó	Sertést tartó	Összes	Szavasmarhat tartó	Sertést tartó	Összes	Szavasmarhat tartó	Sertést tartó
Megnevezés	a meg nem felelések száma																													
JFGK 1-5	a meg nem felelések száma																													
JFGK 2	a meg nem felelések száma																													
JFGK 3	a meg nem felelések száma																													

6. melléklet folytatása

	Az összesből releváns														a meg nem felelések száma														a meg nem felelések aránya, %													
	egyéni és társas gazdaságokban együtt				egyéni gazdaságban				társas vállalkozásban				egyéni és társas gazdaságokban együtt				egyéni gazdaságban				társas vállalkozásban				egyéni gazdaságban				társas vállalkozásban													
	Összes	Szavasmarhat tartó	Sertést tartó	Összes	Szavasmarhat tartó	Sertést tartó	Összes	Szavasmarhat tartó	Sertést tartó	Összes	Szavasmarhat tartó	Sertést tartó	Összes	Szavasmarhat tartó	Sertést tartó	Összes	Szavasmarhat tartó	Sertést tartó	Összes	Szavasmarhat tartó	Sertést tartó	Összes	Szavasmarhat tartó	Sertést tartó	Összes	Szavasmarhat tartó	Sertést tartó	Összes	Szavasmarhat tartó	Sertést tartó	Összes	Szavasmarhat tartó	Sertést tartó	Összes								
A gazdálkodó	139	68	51	97	38	40	42	30	11																																	
- a szerveztrágyázott szántóterületén a kijuttatott nitrogén hatóanyag mennyisége 170kg/ha mennyiséget meghaladó (a Gazdálkodási Napló vagy üzemmappó vagy, egyéb hasonló célból vezetett napló trágyázásra vonatkozó bejegyzései alapján)	139	1	0	1	1	0	0	0	0																																	
- szerveztrágyázott legelőterületén meghaladja a kijuttatott nitrogén hatóanyag mennyisége a 170kg/ha mennyiséget, figyelembe véve a legeltetési napló alapján a legeltetett napok számát	139	0	0	0	0	0	0	0	0																																	
- az őszi kalászosokat fejtrágyázásán kívül november 15 és február 15 közötti fejtrágyát juttatott ki	139	2	0	0	2	0	0	0	0																																	
- őszi kalászosokat február 1. előtt fejtrágyázott	139	1	1	1	0	0	1	1	1																																	
- télen a megengedettnél nagyobb állatsűrűségű állományal legeltetett	139	1	0	0	1	0	0	0	0																																	
- 12%-nál nagyobb lejtésű területen így műtrágyázott, hogy nem dolgozta be azonnal a műtrágyát	139	1	0	1	1	0	1	0	0																																	
- iszállótrágyát, illetve műtrágyát szabálytalanul juttatott ki 15-17% közötti lejtésű területen	139	2	1	1	0	0	2	1	1																																	
- vizek mellett szabálytalanul juttatott ki szerves trágyát, műtrágyát	139	2	0	0	1	0	0	1	0																																	
- szabálytalanul juttatott ki hígtrágyát	139	0	0	0	0	0	0	0	0																																	

JFGK 4

6. melléklet folytatása

Megnevezés	Az összesből releváns												a meg nem felelések száma												a meg nem felelések aránya, %											
	egyéni és társas gazdaságokban együtt			egyéni gazdaságban			társas vállalkozásban			egyéni és társas gazdaságokban együtt			egyéni gazdaságban			társas vállalkozásban			egyéni és társas gazdaságokban együtt			egyéni gazdaságban			társas vállalkozásban											
	Összes	Szavasmarhat tartó	Szertést tartó	Összes	Szavasmarhat tartó	Szertést tartó	Összes	Szavasmarhat tartó	Szertést tartó	Összes	Szavasmarhat tartó	Szertést tartó	Összes	Szavasmarhat tartó	Szertést tartó	Összes	Szavasmarhat tartó	Szertést tartó	Összes	Szavasmarhat tartó	Szertést tartó	Összes	Szavasmarhat tartó	Szertést tartó	Összes	Szavasmarhat tartó	Szertést tartó									
- a műtrágyázott parcelláknak nincs talajvizsgálati eredménye	47	19	15	41	14	15	6	5	0	33,8	27,9	29,4	42,3	36,8	37,5	14,3	16,7	0,0																		
- betakarítás utáni szabálytalanul juttatott ki műtrágyát	139	3	3	2	2	1	1	1	0	2,2	4,4	2,0	2,1	5,3	2,5	2,4	3,3	0,0																		
A gazdaságban:	99	48	42	65	26	29	34	22	13																											
- a hígtrágya és istállótrágya tároló a (2009-ben ugyan még nem kötelező) műszaki követelményeknek és/vagy a kapacitásra vonatkozó előírásoknak nem felel meg	99	45	20	17	34	12	14	11	8	3	45,5	41,7	40,5	52,3	46,2	48,3	32,4	23,1																		
ebből:																																				
- az egységes környezethasználati engedély köteles telepen a trágyatároló műszaki követelményeinek megfeleltetésére vonatkozó határidő lejárt és a hígtrágya és istállótrágya tároló a műszaki követelményeknek és/vagy a kapacitásra vonatkozó előírásoknak nem felel meg	5	5	1	4	2	0	2	3	1	2																										
- egységes környezethasználati engedély köteles telepen a trágyatároló műszaki követelményeinek megfeleltetésére vonatkozó határidő nem járt le és a hígtrágya és istállótrágya tároló a műszaki követelményeknek és/vagy a kapacitásra vonatkozó előírásoknak nem felel meg	5	1	1	0	0	0	1	1	0	20,0	100,0	0,0	0,0		0,0	33,3	100,0	0,0																		
- egységes környezethasználati engedély köteles telepen a trágyatároló műszaki követelményeinek megfeleltetésére vonatkozó határidő nem járt le és a hígtrágya és istállótrágya tároló a műszaki követelményeknek és/vagy a kapacitásra vonatkozó előírásoknak nem felel meg	46	46	26	18	23	11	9	23	15	9																										
- nem egységes környezethasználati engedélyköteles telepeken állattartók esetében	46	13	10	3	7	4	1	6	6	2	28,3	38,5	16,7	30,4	36,4	11,1	40,0	22,2																		
	48	48	21	20	40	15	18	8	6	2																										

JFGK 4

6. melléklet folytatása

Megnevezés	Az összesből releváns												a meg nem felelések száma												a meg nem felelések aránya, %											
	egyéni és társas gazdaságokban együtt			egyéni gazdaságban			társas vállalkozásban			egyéni és társas gazdaságokban együtt			egyéni gazdaságban			társas vállalkozásban			egyéni és társas gazdaságokban együtt			egyéni gazdaságban			társas vállalkozásban											
	Összes	Szavasmarhat tartó	Szert tartó	Összes	Szavasmarhat tartó	Szert tartó	Összes	Szavasmarhat tartó	Szert tartó	Összes	Szavasmarhat tartó	Szert tartó	Összes	Szavasmarhat tartó	Szert tartó	Összes	Szavasmarhat tartó	Szert tartó	Összes	Szavasmarhat tartó	Szert tartó	Összes	Szavasmarhat tartó	Szert tartó	Összes	Szavasmarhat tartó	Szert tartó									
- a hígrágya és istállótrágya tároló a műszaki követelményeknek és/vagy a kapacitásra vonatkozó előírásoknak nem felel meg	48	31	9	14	27	8	13	4	1	1	64,6	42,9	70,0	67,5	53,3	72,2	50,0	16,7	50,0																	
A gazdálkodó	139	139	68	51	97	38	40	42	30	11																										
- mezőgazdasági területén ideiglenesen istállótrágyát tárol, az ideiglenes tárolásra vonatkozó előírásokat nem tartotta be	139	8	4	2	3	1	1	5	3	1	5,8	5,9	3,9	3,1	2,6	2,5	11,9	10,0	9,1																	
- nem vezeti a Gazdálkodási Napló tápanyag-gazdálkodásra, trágyázásra, parcellaművelésre, valamint állattartásra vonatkozó lapjait, vagy azokkal meg egyező tartalmú nyilvántartást	139	25	8	12	23	7	12	2	1	0	18,0	11,8	23,5	23,7	18,4	30,0	4,8	3,3	0,0																	
- a kötelező nyilvántartásokat nem folyamatosan vezeti	139	14	7	6	12	6	6	2	1	0	10,1	10,3	11,8	12,4	15,8	15,0	4,8	3,3	0,0																	
- nem tesz eleget az előbbiekre vonatkozó adatszolgáltatási kötelezettségének	139	8	1	3	6	0	2	2	1	1	5,8	1,5	5,9	6,2	0,0	5,0	4,8	3,3	9,1																	
A gazdaság szertést tart	19	19	8	19	14	5	14	5	3	5																										
- de a TIR adatbázisban - a kötelezettség ellenére - a tenyészet nem regisztrált	19	3	2	3	3	2	3	0	0	0	15,8	25,0	15,8	21,4	40,0	21,4	0,0	0,0	0,0																	
- a sertéseket nem a TIR nyilvántartásban szereplő helyen tartja	19	2	2	2	2	2	2	0	0	0	10,5	25,0	10,5	14,3	40,0	14,3	0,0	0,0	0,0																	
- a TIR adatbázisban nyilvántartott egyéb adatok nem egyeznek a valósággal	19	2	2	2	2	2	2	0	0	0	10,5	25,0	10,5	14,3	40,0	14,3	0,0	0,0	0,0																	

Megnevezés	Az összesből releváns												a meg nem felelések száma												a meg nem felelések aránya, %											
	egyéni és társas gazdaságokban együtt			egyéni gazdaságban			társas vállalkozásban			egyéni és társas gazdaságokban együtt			egyéni gazdaságban			társas vállalkozásban			egyéni gazdaságban			társas vállalkozásban														
	Összes	Sertést tartó	Sertésmarhát tartó	Összes	Sertést tartó	Sertésmarhát tartó	Összes	Sertést tartó	Sertésmarhát tartó	Összes	Sertést tartó	Sertésmarhát tartó	Összes	Sertést tartó	Sertésmarhát tartó	Összes	Sertést tartó	Sertésmarhát tartó	Összes	Sertést tartó	Sertésmarhát tartó	Összes	Sertést tartó	Sertésmarhát tartó												
- az állományban 20 napnál idősebb jelöltelen egyed található	74	2	0	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0,0											
- az állományban a jogszabályi előírást sértő harmadik országból származó jelöltelen állat található	74	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0,0										
- van olyan állat, amely más tagállamból érkezett, de még az eredeti füljelzővel van megjelölve	74	3	3	1	0	0	0	3	1	4,1	4,1	3,8	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	11,1										
- van olyan állat az állományban, amelynek a füljelzőjét szabálytalanul cserélték, vagy eltávolították	74	0	0	0	0	0	0	0	0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0										
- gazdálkodó a füljelzők és a jelöléshez szükséges eszközök, valamint a kapcsolódó bizonylatok igénylése, beszerzése, illetve az állatok jelölése során nem az Útmutatónak megfelelően járt el	74	4	4	1	2	2	0	2	1	5,4	5,4	3,8	4,9	4,9	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	11,1										
- regisztrált állományban előfordul olyan egyed, amelynek az egyik füljelzője kiesett vagy olvashatlanná vált, pótlásáról nem gondoskodtak	74	12	11	4	10	9	3	2	1	16,2	14,9	15,4	24,4	22,0	17,6	6,1	6,1	6,1	6,1	6,1	6,1	6,1	6,1	6,1	6,1	11,1										
- nem található meg az előírt állomány-nyilvántartás adattartalommal	74	0	0	0	0	0	0	0	0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0										
- van ugyan állomány-nyilvántartás, de nem az előírt adattartalommal	74	0	0	0	0	0	0	0	0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0										
- a tényleges és az állomány-nyilvántartás szerinti állomány nem egyezik	74	6	6	1	3	3	0	3	1	8,1	8,1	3,8	7,3	7,3	0,0	9,1	9,1	9,1	9,1	9,1	9,1	9,1	9,1	9,1	9,1	11,1										
- a könyvben regisztrált állat bekerülések-kikerülések száma a valóságnak nem megfelelő	74	0	0	0	0	0	0	0	0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0										

6. melléklet folytatása

Megnevezés	Az összesebbl releváns												a meg nem felelések száma												a meg nem felelések aránya, %											
	egyéni és társas gazdaságokban együütt			egyéni gazdaságban			társas vállalkozásban			egyéni és társas gazdaságokban együütt			egyéni gazdaságban			társas vállalkozásban			egyéni gazdaságban			társas vállalkozásban														
	Összes	Szavasmarhat tartó	Sertést tartó	Összes	Szavasmarhat tartó	Sertést tartó	Összes	Szavasmarhat tartó	Sertést tartó	Összes	Szavasmarhat tartó	Sertést tartó	Összes	Szavasmarhat tartó	Sertést tartó	Összes	Szavasmarhat tartó	Sertést tartó	Összes	Szavasmarhat tartó	Sertést tartó	Összes	Szavasmarhat tartó	Sertést tartó												
	74	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0											
- a gazdaságba, illetve az onnan kifelé irányuló állatmozgást, az állatok gazdaságban történő születését, illetve elhullását, továbbá ezen események időpontját az országos adatbázisnak határidőn belül nem jelentették	74	19	17	6	17	15	6	2	2	0	25,7	23,0	23,1	41,5	36,6	35,3	6,1	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0											
- az elektronikusán vezetett állomány-nyilvántartás nyomtatható formátumban nem hozzáférhető	74	2	2	1	1	1	1	1	1	0	2,7	2,7	3,8	2,4	2,4	5,9	3,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0											
- az állomány-nyilvántartás az elmúlt három évre visszamenőleg nem áll rendelkezésre	19	19	6	6	14	4	4	5	2	2																										
A gazdaság juh és/vagy kecskaféléket tart																																				
- 6 hónaposnál idősebb jelöletlen állatot és/vagy 6 hónaposnál fiatalabb, más tenyészetből származó jelöletlen juhot, kecskét tartanak	19	3	2	2	3	2	2	0	0	0	15,8	33,3	33,3	21,4	50,0	50,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0											
- előfordulnak olyan juhek, amelyeknek jelölését nem a hatóság által engedélyezett füljelzővel és/vagy módon végezték el	19	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0											
- harmadik országból behozott, továbbtartásra meg-hagyott késve (határidőn túl) illetve átjelöletlen juh található	19	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0											
- olyan harmadik országból behozott, továbbtartásra meg-hagyott juh található, amelynek nyilvántartásba vétele nem történt meg	19	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0											
- olyan, más tagállamból származó juh található, amely nem az eredeti azonosítóval rendelkezik	19	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0											

**Meg nem felelési arányok az előfordulások összes gazdaságban
jelentkező csökkenő sorrendje szerint**

Megnevezés			Egyéni és társas gazdaságokban együtt	Egyéni gazdaságban	Társas vállalkozásban
			a meg nem felelések aránya, %		
JFGK 4	A gazdaságban	- a hígrágya és istállórágya tároló a (2009-ben ugyan még nem kötelező) műszaki követelményeknek és/vagy a kapacitásra vonatkozó előírásoknak nem felel meg	45,5	52,3	32,4
JFGK 4	A gazdálkodó	- a műtrágyázott parcelláknak nincs talajvizsgálati eredménye	33,8	42,3	14,3
JFGK 6	A gazdaság szarvasmarhát tart	- az elektronikusan vezetett állománynyilvántartás nyomtatható formátumban nem hozzáférhető	25,7	41,5	6,1
JFGK 6	A gazdaság szarvasmarhát tart	- vannak regisztrálatlan egyedek	20,3	17,1	24,2
JFGK 4	A gazdálkodó	- nem vezeti a Gazdálkodási Napló tápanyag-gazdálkodásra, trágyázásra, parcella művelésre, valamint állattartásra vonatkozó lapjait, vagy azokkal megegyező tartalmú nyilvántartást	18,0	23,7	4,8
JFGK 6	A gazdaság szarvasmarhát tart	- regisztrált állományban előfordul olyan egyed, amelynek az egyik füljelzője kiesett vagy olvashatatlaná vált, pótlásáról nem gondoskodtak	16,2	24,4	6,1
JFGK 6	A gazdaság sertést tart	- de a TIR adatbázisban – a kötelezettség ellenére – a tenyészet nem regisztrált	15,8	21,4	0,0
JFGK 6	A gazdaság sertést tart	- az állatmozgás-nyilvántartást nem a jogszabályban előírt módon és adattartalommal vezeti	15,8	21,4	0,0
JFGK 6	A gazdaság juh és/vagy kecskeféléket tart	- 6 hónaposnál idősebb jelöletlen állatot és/vagy 6 hónaposnál fiatalabb, más tenyészetből származó jelöletlen juhot, kecskét tartanak	15,8	21,4	0,0
JFGK 6	A gazdaság szarvasmarhát tart	- az állományban olyan egyed található, amely a jogszabályi előírásoknak nem megfelelő füljelzővel van megjelölve	12,2	17,1	6,1
JFGK 6	A gazdaság sertést tart	- a sertéseket nem a TIR nyilvántartásban szereplő helyen tartja	10,5	14,3	0,0
JFGK 6	A gazdaság sertést tart	- a TIR adatbázisban nyilvántartott egyéb adatok nem egyeznek a valósággal	10,5	14,3	0,0
JFGK 6	A gazdaság sertést tart	- az állatmozgás-nyilvántartást nem őrizték meg 3 évre visszamenőleg	10,5	14,3	0,0
JFGK 6	A gazdaság sertést tart	- a tenyészetére vonatkozó szállítóleveleket és az egyéb ENAR bizonylatokat nem tudja bemutatni az elmúlt három évre visszamenőleg	10,5	14,3	0,0
JFGK 6	A gazdaság juh és/vagy kecskeféléket tart	- a rendelkezésre álló állománynyilvántartót nem a jogszabályi előírásoknak megfelelően vezetik	10,5	14,3	0,0

Megnevezés			Egyéni és társas gazdaságokban együtt	Egyéni gazdaságban	Társas vállalkozásban
			a meg nem felelések aránya, %		
JFGK 4	A gazdálkodó	- a kötelező nyilvántartásokat nem folyamatosan vezeti	10,1	12,4	4,8
JFGK 4	A gazdaságban	- az egységes környezethasználati engedély köteles telepen a trágyatároló műszaki követelményeinek megfeleltetésére vonatkozó határidő lejárt	9,8	18,2	11,5
JFGK 1 és 5	A gazdálkodó	Natura 2000 gyepterületeken a kötelező érvényű földhasználati szabályokat nem tartotta be	9,4	9,4	9,4
JFGK 6	A gazdaság szarvasmarhát tart	- a tényleges és az állomány-nyilvántartás szerinti állomány nem egyezik	8,1	7,3	9,1
JFGK 4	A gazdálkodó	- mezőgazdasági területén ideiglenesen istállótrágyát tárol, az ideiglenes tárolásra vonatkozó előírásokat nem tartotta be	5,8	3,1	11,9
JFGK 4	A gazdálkodó	- nem tesz eleget az előbbiekre vonatkozó adatszolgáltatási kötelezettségének	5,8	6,2	4,8
JFGK 6	A gazdaság szarvasmarhát tart	- gazdálkodó a füljelzők és a jelöléshez szükséges eszközök, valamint a kapcsolódó bizonylatok igénylése, beszerzése, illetve az állatok jelölése során nem az Útmutatónak megfelelően járt el	5,4	4,9	6,1
JFGK 6	A gazdaság sertést tart	- az állatmozgás-nyilvántartás és a szállítólevelek között ellentmondás van	5,3	7,1	0,0
JFGK 6	A gazdaság juh és/vagy kecskeféléket tart	- az állomány-nyilvántartó jogszabály által előírt mellékletei a megfelelő tartalommal nem állnak rendelkezésre	5,3	7,1	0,0
JFGK 6	A gazdaság juh és/vagy kecskeféléket tart	- a szállítólevelek száma és tartalma nincs összhangban az állomány-nyilvántartó adataival	5,3	7,1	0,0
JFGK 6	A gazdaság juh és/vagy kecskeféléket tart	- három évre visszamenőleg nem áll rendelkezésre az állomány-nyilvántartó (a mellékleteivel együtt)	5,3	7,1	0,0
JFGK 6	A gazdaság szarvasmarhát tart	- nem minden tenyészetben tartott regisztrált egyed rendelkezik érvényes marhalevél-igazolólappal	4,1	2,4	6,1
JFGK 6	A gazdaság szarvasmarhát tart	- van olyan állat, amely más tagállamból érkezett, de még az eredeti füljelzővel van megjelölve	4,1	0,0	9,1
JFGK 2	Egyértelmű jele van annak, hogy a gazdálkodó	- közvetett módon vezet szennyezőanyagot a felszín alatti vízbe	3,1	2,7	4,1
JFGK 6	A gazdaság szarvasmarhát tart	- adateltérés tapasztalható az egyedek számában	2,7	2,4	3,0
JFGK 6	A gazdaság szarvasmarhát tart	- az állományban 20 napnál idősebb jelöletlen egyed található	2,7	4,9	0,0
JFGK 6	A gazdaság szarvasmarhát tart	- az állomány-nyilvántartás az elmúlt három évre visszamenőleg nem áll rendelkezésre	2,7	2,4	3,0

7. melléklet folytatása

Megnevezés			Egyéni és társas gazdaságokban együtt	Egyéni gazdaságban	Társas vállalkozásban
			a meg nem felelések aránya, %		
JFGK 1 és 5	A gazdálkodó	Termőföldet engedély nélkül használ más célra	2,4	1,9	3,1
JFGK 4	A gazdálkodó	- betakarítás után szabálytalanul juttatott ki műtrágyát	2,2	2,1	2,4
JFGK 4	A gazdaságban	- az egységes környezethasználati engedély köteles telepen a trágyatároló műszaki követelményeinek megfeleltetésére vonatkozó határidő lejárt és a hígtrágya és istállótrágya tároló a műszaki követelményeknek és a kapacitásra vonatkozó előírásoknak nem felel meg	2,0	0,0	3,8
JFGK 2	Egyértelmű jele van annak, hogy a gazdálkodó	- közvetlenül juttat szennyező anyagot olyan mesterséges tóba, amelyet a földtani közeg kitermelésével hoztak létre	1,9	0,9	4,1
JFGK 3	Egyértelmű jele van annak, hogy a gazdálkodó	A gazdálkodó engedély nélkül, vagy szabálytalanul juttatott ki szennyvíziszapot	1,9	1,8	2,0
JFGK 4	A gazdálkodó	- az őszi kalászosokat fejtrágyázásán kívül november 15. és február 15. között fejtrágyát juttatott ki	1,4	2,1	0,0
JFGK 4	A gazdálkodó	- istállótrágyát, illetve műtrágyát szabálytalanul juttatott ki 15-17% közötti lejtésű területen	1,4	0,0	4,8
JFGK 4	A gazdálkodó	- vizek mellett szabálytalanul juttatott ki szerves trágyát, műtrágyát	1,4	1,0	2,4
JFGK 1 és 5	Látható jele van annak, hogy a gazdálkodó	- engedély nélkül hasznosít, bemutat, vagy tart védelemben részesülő állatfajt	1,2	1,9	0,0
JFGK 1 és 5	Látható jele van annak, hogy a gazdálkodó	- megrongálta a madarak fészket, illetve zavarta a fészkelésüket	1,2	0,0	3,1
JFGK 4	A gazdálkodó	- a szervestrágyázott szántóterületén a kijuttatott nitrogén hatóanyag mennyisége 170kg/ha mennyiséget meghaladó (a Gazdálkodási Napló vagy üzennapló vagy, egyéb hasonló célból vezetett napló trágyázásra vonatkozó bejegyzései alapján)	0,7	1,0	0,0
JFGK 4	A gazdálkodó	- őszi kalászosokat február 1. előtt fejtrágyázott	0,7	0,0	2,4
JFGK 4	A gazdálkodó	- télen a megengedettnél nagyobb állatsűrűségű állománnyal legeltetett	0,7	1,0	0,0
JFGK 4	A gazdálkodó	- 12%-nál nagyobb lejtésű területen úgy műtrágyázott, hogy nem dolgozta be azonnal a műtrágyát	0,7	1,0	0,0
JFGK 1 és 5	A gazdálkodó	Natura 2000 területeken megszegte a gyepfeltörés/felülvetés szabályait	0,0	0,0	0,0
JFGK 1 és 5	A gazdálkodó	Natura 2000 területeken hatósági engedély nélkül vágott ki fát (facsoport)	0,0	0,0	0,0

Megnevezés			Egyéni és társas gazdaságokban együtt	Egyéni gazdaságban	Társas vállalkozásban
			a meg nem felelések aránya, %		
JFGK 1 és 5	A gazdálkodó	Natura 2000 területeken hatósági engedély nélkül erdőt telepített	0,0	0,0	0,0
JFGK 1 és 5	A gazdálkodó	Telepet létesített engedély nélkül	0,0	0,0	0,0
JFGK 1 és 5	Látható jele van annak, hogy a gazdálkodó	- elpusztította a madarak fészket	0,0	0,0	0,0
JFGK 1 és 5	Látható jele van annak, hogy a gazdálkodó	- a vadászati idényen kívüli vadászati tevékenységet folytatott	0,0	0,0	0,0
JFGK 1 és 5	Látható jele van annak, hogy a gazdálkodó	- a vadászható állatfajok körébe nem tartozó állatfaj egyedét ejtette el	0,0	0,0	0,0
JFGK 1 és 5	Látható jele van annak, hogy a gazdálkodó	- tiltott vadászati eszközt használt	0,0	0,0	0,0
JFGK 1 és 5	Látható jele van annak, hogy a gazdálkodó	- tiltott vadászati módszereket alkalmaz	0,0	0,0	0,0
JFGK 1 és 5	Látható jele van annak, hogy a gazdálkodó	- védett természeti területeken engedély nélkül kaszálást folytatott, illetve az engedélyben meghatározott időpont előtt kaszált	0,0	0,0	0,0
JFGK 1 és 5	Látható jele van annak, hogy a gazdálkodó	- védett természeti területre betelepített nem őshonos növényfajt	0,0	0,0	0,0
JFGK 2	Egyértelmű jele van annak, hogy a gazdálkodó	- közvetlenül a felszín alatti vízbe juttat szennyező anyagot	0,0	0,0	0,0
JFGK 4	A gazdálkodó	- szerves trágyázott legelőterületén meghaladja a kijuttatott nitrogén hatóanyag mennyisége a 170kg/ha mennyiséget, figyelembe véve a legeltetési napló alapján a legeltetett napok számát	0,0	0,0	0,0
JFGK 4	A gazdálkodó	- szabálytalanul juttatott ki hígtrágyát	0,0	0,0	0,0
JFGK 6	A gazdaság sertést tart	- az állatmozgás-nyilvántartás nem valós adatokat tartalmaz	0,0	0,0	0,0
JFGK 6	A gazdaság sertést tart	- az állatok jelölésére nem a jogszabályban meghatározott eszközöket használják	0,0	0,0	0,0
JFGK 6	A gazdaság sertést tart	- az állatok jelölésére használt eszközöket valamilyen módon manipulálták	0,0	0,0	0,0
JFGK 6	A gazdaság szarvasmarhát tart	- az állományban a jogszabályi előírást sértő harmadik országból származó jelöletlen állat található	0,0	0,0	0,0
JFGK 6	A gazdaság szarvasmarhát tart	- van olyan állat az állományban, amelynek a füljelzőjét szabálytalanul cserélték, vagy eltávolították	0,0	0,0	0,0
JFGK 6	A gazdaság szarvasmarhát tart	- nem található meg az előírt állomány-nyilvántartás	0,0	0,0	0,0

7. melléklet folytatása

Megnevezés			Egyéni és társas gazdaságokban együtt	Egyéni gazdaságban	Társas vállalkozásban
			a meg nem felelések aránya, %		
JFGK 6	A gazdaság szarvasmarhát tart	- van ugyan állomány-nyilvántartás, de nem az előírt adattartalommal	0,0	0,0	0,0
JFGK 6	A gazdaság szarvasmarhát tart	- a könyvben regisztrált állat bekerülések-kikerülések száma a valóságnak nem megfelelő	0,0	0,0	0,0
JFGK 6	A gazdaság szarvasmarhát tart	- a gazdaságba, illetve az onnan kifelé irányuló állatmozgást, az állatok gazdaságban történő születését, illetve elhullását, továbbá ezen események időpontját az országos adatbázisnak határidőn belül nem jelentették	0,0	0,0	0,0
JFGK 6	A gazdaság juh és/vagy kecskeféléket tart	- előfordulnak olyan juhok, amelyeknek jelölését nem a hatóság által engedélyezett füljelzővel és/vagy módon végezték el	0,0	0,0	0,0
JFGK 6	A gazdaság juh és/vagy kecskeféléket tart	- harmadik országból behozott, továbbtartásra meghagyott késve (határidőn túl) illetve átjelöletlen juh található	0,0	0,0	0,0
JFGK 6	A gazdaság juh és/vagy kecskeféléket tart	- olyan harmadik országból behozott, továbbtartásra meghagyott juh található, amelynek nyilvántartásba vétele nem történt meg	0,0	0,0	0,0
JFGK 6	A gazdaság juh és/vagy kecskeféléket tart	- olyan, más tagállamból származó juh található, amely nem az eredeti azonosítóval rendelkezik	0,0	0,0	0,0
JFGK 6	A gazdaság juh és/vagy kecskeféléket tart	- olyan juh található, amely más állatból származó, újra felhasznált füljelzővel van megjelölve	0,0	0,0	0,0
JFGK 6	A gazdaság juh és/vagy kecskeféléket tart	- a kiesett vagy károsodott füljelző pótlásáról, illetve cseréjéről nem gondoskodtak	0,0	0,0	0,0
JFGK 6	A gazdaság juh és/vagy kecskeféléket tart	- nem áll rendelkezésre állomány-nyilvántartó	0,0	0,0	0,0
JFGK 6	A gazdaság juh és/vagy kecskeféléket tart	- a kiszállított állatok száma nem áll arányban a beszállított létszámmal és az anyalétszámmal	0,0	0,0	0,0

Forrás: AKI – MgSzH próbafelmérés

**Meg nem felelési arányok az előfordulások egyéni gazdaságokban
jelentkező csökkenő sorrendje szerint**

Megnevezés			Egyéni és társas gazdaságokban együtt	Egyéni gazdaságban	Társas vállalkozásban
			a meg nem felelések aránya, %		
JFGK 4	A gazdaságban	- a higrágya és istállórágya tároló a (2009-ben ugyan még nem kötelező) műszaki követelményeknek és/vagy a kapacitásra vonatkozó előírásoknak nem felel meg	45,5	52,3	32,4
JFGK 4	A gazdálkodó	- a műtrágyázott parcelláknak nincs talajvizsgálati eredménye	33,8	42,3	14,3
JFGK 6	A gazdaság szarvasmarhát tart	- az elektronikusan vezetett állomány-nyilvántartás nyomtatható formátumban nem hozzáférhető	25,7	41,5	6,1
JFGK 6	A gazdaság szarvasmarhát tart	- regisztrált állományban előfordul olyan egyed, amelynek az egyik füljelzője kiesett vagy olvashatatlaná vált, pótlásáról nem gondoskodtak	16,2	24,4	6,1
JFGK 4	A gazdálkodó	- nem vezeti a Gazdálkodási Napló tápanyag-gazdálkodásra, trágyázásra, parcella művelésre, valamint állattartásra vonatkozó lapjait, vagy azokkal megegyező tartalmú nyilvántartást	18,0	23,7	4,8
JFGK 6	A gazdaság sertést tart	- de a TIR adatbázisban – a kötelezettség ellenére – a tenyészetet nem regisztrált	15,8	21,4	0,0
JFGK 6	A gazdaság sertést tart	- az állatmozgás-nyilvántartást nem a jogszabályban előírt módon és adattartalommal vezeti	15,8	21,4	0,0
JFGK 6	A gazdaság juh és/ vagy kecskeféléket tart	- 6 hónaposnál idősebb jelöletlen állatot és/ vagy 6 hónaposnál fiatalabb, más tenyészetből származó jelöletlen juhot, kecskét tartanak	15,8	21,4	0,0
JFGK 4	A gazdaságban	- az egységes környezethasználati engedély köteles telepen a trágyatároló műszaki követelményeinek megfeleltetésére vonatkozó határidő lejárt	9,8	18,2	11,5
JFGK 6	A gazdaság szarvasmarhát tart	- vannak regisztrálatlan egyedek	20,3	17,1	24,2
JFGK 6	A gazdaság szarvasmarhát tart	- az állományban olyan egyed található, amely a jogszabályi előírásoknak nem megfelelő füljelzővel van megjelölve	12,2	17,1	6,1
JFGK 6	A gazdaság sertést tart	- a sertéseket nem a TIR nyilvántartásban szereplő helyen tartja	10,5	14,3	0,0
JFGK 6	A gazdaság sertést tart	- a TIR adatbázisban nyilvántartott egyéb adatok nem egyeznek a valósággal	10,5	14,3	0,0
JFGK 6	A gazdaság sertést tart	- az állatmozgás-nyilvántartást nem őrizték meg 3 évre visszamenőleg	10,5	14,3	0,0

8. melléklet folytatása

Megnevezés			Egyéni és társas gazdaságokban együtt	Egyéni gazdaságban	Társas vállalkozásban
			a meg nem felelések aránya, %		
JFGK 6	A gazdaság sertést tart	- a tenyészetére vonatkozó szállítóleveleket és az egyéb ENAR bizonylatokat nem tudja bemutatni az elmúlt három évre visszamenőleg	10,5	14,3	0,0
JFGK 6	A gazdaság juh és/vagy kecskeféléket tart	- a rendelkezésre álló állomány-nyilvántartót nem a jogszabályi előírásoknak megfelelően vezetik	10,5	14,3	0,0
JFGK 4	A gazdálkodó	- a kötelező nyilvántartásokat nem folyamatosan vezeti	10,1	12,4	4,8
JFGK 1 és 5	A gazdálkodó	Natura 2000 gyepterületeken a kötelező érvényű földhasználati szabályokat nem tartotta be	9,4	9,4	9,4
JFGK 6	A gazdaság szarvasmarhát tart	- a tényleges és az állomány-nyilvántartás szerinti állomány nem egyezik	8,1	7,3	9,1
JFGK 6	A gazdaság sertést tart	- az állatmozgás-nyilvántartás és a szállítólevelek között ellentmondás van	5,3	7,1	0,0
JFGK 6	A gazdaság juh és/vagy kecskeféléket tart	- az állomány-nyilvántartó jogszabály által előírt mellékletei a megfelelő tartalommal nem állnak rendelkezésre	5,3	7,1	0,0
JFGK 6	A gazdaság juh és/vagy kecskeféléket tart	- a szállítólevelek száma és tartalma nincs összhangban az állomány-nyilvántartó adataival	5,3	7,1	0,0
JFGK 6	A gazdaság juh és/vagy kecskeféléket tart	- három évre visszamenőleg nem áll rendelkezésre az állomány-nyilvántartó (a mellékleteivel együtt)	5,3	7,1	0,0
JFGK 4	A gazdálkodó	- nem tesz eleget az előbbiekre vonatkozó adatszolgáltatási kötelezettségének	5,8	6,2	4,8
JFGK 6	A gazdaság szarvasmarhát tart	- gazdálkodó a füljelzők és a jelöléshez szükséges eszközök, valamint a kapcsolódó bizonylatok igénylése, beszerzése, illetve az állatok jelölése során nem az Útmutatónak megfelelően járt el	5,4	4,9	6,1
JFGK 6	A gazdaság szarvasmarhát tart	- az állományban 20 napnál idősebb jelöletlen egyed található	2,7	4,9	0,0
JFGK 4	A gazdálkodó	- mezőgazdasági területén ideiglenesen istállótrágyát tárol, az ideiglenes tárolásra vonatkozó előírásokat nem tartotta be	5,8	3,1	11,9
JFGK 2	Egyértelmű jele van annak, hogy a gazdálkodó	- közvetett módon vezet szennyzőanyagot a felszín alatti vízbe	3,1	2,7	4,1
JFGK 6	A gazdaság szarvasmarhát tart	- nem minden tenyészetben tartott regisztrált egyed rendelkezik érvényes marhalevél-igazolólappal	4,1	2,4	6,1
JFGK 6	A gazdaság szarvasmarhát tart	- adateltérés tapasztalható az egyedek számában	2,7	2,4	3,0
JFGK 6	A gazdaság szarvasmarhát tart	- az állomány-nyilvántartás az elmúlt három évre visszamenőleg nem áll rendelkezésre	2,7	2,4	3,0

8. melléklet folytatása

Megnevezés			Egyéni és társas gazdaságokban együtt	Egyéni gazdaságban	Társas vállalkozásban
			a meg nem felelések aránya, %		
JFGK 4	A gazdálkodó	- betakarítás után szabálytalanul juttatott ki műtrágyát	2,2	2,1	2,4
JFGK 4	A gazdálkodó	- az őszi kalászosokat fejtrágyázásán kívül november 15. és február 15. között fejtrágyát juttatott ki	1,4	2,1	0,0
JFGK 1 és 5	A gazdálkodó	Termőföldet engedély nélkül használ más célra	2,4	1,9	3,1
JFGK 1 és 5	Látható jele van annak, hogy a gazdálkodó	- engedély nélkül hasznosít, bemutat, vagy tart védelemben részesülő állatfajt	1,2	1,9	0,0
JFGK 3	Egyértelmű jele van annak, hogy a gazdálkodó	A gazdálkodó engedély nélkül, vagy szabálytalanul juttatott ki szennyvíziszapot	1,9	1,8	2,0
JFGK 4	A gazdálkodó	- vizek mellett szabálytalanul juttatott ki szerves trágyát, műtrágyát	1,4	1,0	2,4
JFGK 4	A gazdálkodó	- a szervestrágyázott szántóterületén a kijuttatott nitrogén hatóanyag mennyisége 170kg/ha mennyiséget meghaladó (a Gazdálkodási Napló vagy üzemnapló vagy, egyéb hasonló célból vezetett napló trágyázásra vonatkozó bejegyzései alapján)	0,7	1,0	0,0
JFGK 4	A gazdálkodó	- télen a megengedettnél nagyobb állatsűrűségű állománnyal legeltetett	0,7	1,0	0,0
JFGK 4	A gazdálkodó	- 12%-nál nagyobb lejtésű területen úgy műtrágyázott, hogy nem dolgozta be azonnal a műtrágyát	0,7	1,0	0,0
JFGK 2	Egyértelmű jele van annak, hogy a gazdálkodó	- közvetlenül juttat szennyező anyagot olyan mesterséges tóba, amelyet a földtani közeg kitermelésével hoztak létre	1,9	0,9	4,1
JFGK 6	A gazdaság szarvasmarhát tart	- van olyan állat, amely más tagállamból érkezett, de még az eredeti füljelzővel van megjelölve	4,1	0,0	9,1
JFGK4	A gazdaságban	- az egységes környezethasználati engedély köteles telepen a trágyatároló műszaki követelményeinek megfeleltetésére vonatkozó határidő lejárt és a hígtrágya és istállótrágya tároló a műszaki követelményeknek és a kapacitásra vonatkozó előírásoknak nem felel meg	2,0	0,0	3,8
JFGK 4	A gazdálkodó	- istállótrágyát, illetve műtrágyát szabálytalanul juttatott ki 15-17% közötti lejtésű területen	1,4	0,0	4,8
JFGK 1 és 5	Látható jele van annak, hogy a gazdálkodó	- megrongálta a madarak fészket, illetve zavarta a fészkelésüket	1,2	0,0	3,1
JFGK 4	A gazdálkodó	- őszi kalászosokat február 1. előtt fejtrágyázott	0,7	0,0	2,4
JFGK 1 és 5	A gazdálkodó	Natura 2000 területeken megszegte a gyepfeltörés/felülvetés szabályait	0,0	0,0	0,0

8. melléklet folytatása

Megnevezés			Egyéni és társas gazdaságokban együtt	Egyéni gazdaságban	Társas vállalkozásban
			a meg nem felelések aránya, %		
JFGK 1 és 5	A gazdálkodó	Natura 2000 területeken hatósági engedély nélkül vágott ki fát (facsoport)	0,0	0,0	0,0
JFGK 1 és 5	A gazdálkodó	Natura 2000 területeken hatósági engedély nélkül erdőt telepített	0,0	0,0	0,0
JFGK 1 és 5	A gazdálkodó	Telepet létesített engedély nélkül	0,0	0,0	0,0
JFGK 1 és 5	Látható jele van annak, hogy a gazdálkodó	- elpusztította a madarak fészket	0,0	0,0	0,0
JFGK 1 és 5	Látható jele van annak, hogy a gazdálkodó	- a vadászati időnyen kívüli vadászati tevékenységet folytatott	0,0	0,0	0,0
JFGK 1 és 5	Látható jele van annak, hogy a gazdálkodó	- a vadászható állatfajok körébe nem tartozó állatfaj egyedét ejtette el	0,0	0,0	0,0
JFGK 1 és 5	Látható jele van annak, hogy a gazdálkodó	- tiltott vadászati eszközt használt	0,0	0,0	0,0
JFGK 1 és 5	Látható jele van annak, hogy a gazdálkodó	- tiltott vadászati módszereket alkalmaz	0,0	0,0	0,0
JFGK 1 és 5	Látható jele van annak, hogy a gazdálkodó	- védett természeti területeken engedély nélkül kaszálást folytatott, illetve az engedélyben meghatározott időpont előtt kaszált	0,0	0,0	0,0
JFGK 1 és 5	Látható jele van annak, hogy a gazdálkodó	- védett természeti területre betelepített nem őshonos növényfajt	0,0	0,0	0,0
JFGK 2	Egyértelmű jele van annak, hogy a gazdálkodó	- közvetlenül a felszín alatti vízbe juttat szennyező anyagot	0,0	0,0	0,0
JFGK 4	A gazdálkodó	- szerves trágyázott legelőterületén meghaladja a kijuttatott nitrogén hatóanyag mennyisége a 170kg/ha mennyiséget, figyelembe véve a legeltetési napló alapján a legeltetett napok számát	0,0	0,0	0,0
JFGK 4	A gazdálkodó	- szabálytalanul juttatott ki hígrágyát	0,0	0,0	0,0
JFGK 6	A gazdaság sertést tart	- az állatmozgás-nyilvántartás nem valós adatokat tartalmaz	0,0	0,0	0,0
JFGK 6	A gazdaság sertést tart	- az állatok jelölésére nem a jogszabályban meghatározott eszközöket használják	0,0	0,0	0,0
JFGK 6	A gazdaság sertést tart	- az állatok jelölésére használt eszközöket valamilyen módon manipulálták	0,0	0,0	0,0
JFGK 6	A gazdaság szarvasmarhát tart	- az állományban a jogszabályi előírást sértő harmadik országból származó jelöletlen állat található	0,0	0,0	0,0

Megnevezés			Egyéni és társas gazdaságokban együtt	Egyéni gazdaságban	Társas vállalkozásban
			a meg nem felelések aránya, %		
JFGK 6	A gazdaság szarvasmarhát tart	- van olyan állat az állományban, amelynek a füljelzőjét szabálytalanul cserélték, vagy eltávolították	0,0	0,0	0,0
JFGK 6	A gazdaság szarvasmarhát tart	- nem található meg az előírt állománynyilvántartás	0,0	0,0	0,0
JFGK 6	A gazdaság szarvasmarhát tart	- van ugyan állománynyilvántartás, de nem az előírt adattartalommal	0,0	0,0	0,0
JFGK 6	A gazdaság szarvasmarhát tart	- a könyvben regisztrált állat bekerülések-kikerülések száma a valóságnak nem megfelelő	0,0	0,0	0,0
JFGK 6	A gazdaság szarvasmarhát tart	- a gazdaságba, illetve az onnan kifelé irányuló állatmozgást, az állatok gazdaságban történő születését, illetve elhullását, továbbá ezen események időpontját az országos adatbázisnak határidőn belül nem jelentették	0,0	0,0	0,0
JFGK 6	A gazdaság juh és/vagy kecskeféléket tart	- előfordulnak olyan juhok, amelyeknek jelölését nem a hatóság által engedélyezett füljelzővel és/vagy módon végezték el	0,0	0,0	0,0
JFGK 6	A gazdaság juh és/vagy kecskeféléket tart	- harmadik országból behozott, továbbtartásra meghagyott késve (határidőn túl) illetve átjelöletlen juh található	0,0	0,0	0,0
JFGK 6	A gazdaság juh és/vagy kecskeféléket tart	- olyan harmadik országból behozott, továbbtartásra meghagyott juh található, amelynek nyilvántartásba vétele nem történt meg	0,0	0,0	0,0
JFGK 6	A gazdaság juh és/vagy kecskeféléket tart	- olyan, más tagállamból származó juh található, amely nem az eredeti azonosítóval rendelkezik	0,0	0,0	0,0
JFGK 6	A gazdaság juh és/vagy kecskeféléket tart	- olyan juh található, amely más állatból származó, újra felhasznált füljelzővel van megjelölve	0,0	0,0	0,0
JFGK 6	A gazdaság juh és/vagy kecskeféléket tart	- a kiesett vagy károsodott füljelző pótlásáról, illetve cseréjéről nem gondoskodtak	0,0	0,0	0,0
JFGK 6	A gazdaság juh és/vagy kecskeféléket tart	- nem áll rendelkezésre állománynyilvántartó	0,0	0,0	0,0
JFGK 6	A gazdaság juh és/vagy kecskeféléket tart	- a kiszállított állatok száma nem áll arányban a beszállított létszámmal és az anyalétszámmal	0,0	0,0	0,0

Forrás: AKI – MgSzH próbafelmérés

**Meg nem felelési arányok az előfordulások társas vállalkozásoknál
jelentkező csökkenő sorrendje szerint**

Megnevezés			Egyéni és társas gazdaságokban együtt	Egyéni gazdaságban	Társas vállalkozásban
			a meg nem felelések aránya, %		
JFGK 4	A gazdaságban	- a hígrágya és istállórágya tároló a (2009-ben ugyan még nem kötelező) műszaki követelményeknek és/vagy a kapacitásra vonatkozó előírásoknak nem felel meg	45,5	52,3	32,4
JFGK 6	A gazdaság szarvasmarhát tart	- vannak regisztrálatlan egyedek	20,3	17,1	24,2
JFGK 4	A gazdálkodó	- a műtrágyázott parcelláknak nincs talajvizsgálati eredménye	33,8	42,3	14,3
JFGK 4	A gazdálkodó	- mezőgazdasági területén ideiglenesen istállótrágyát tárol, az ideiglenes tárolásra vonatkozó előírásokat nem tartotta be	5,8	3,1	11,9
JFGK 4	A gazdaságban	- az egységes környezethasználati engedély köteles telepen a trágyatároló műszaki követelményeinek megfeleltetésére vonatkozó határidő lejárt	9,8	18,2	11,5
JFGK 1 és 5	A gazdálkodó	Natura 2000 gyepterületeken a kötelező érvényű földhasználati szabályokat nem tartotta be	9,4	9,4	9,4
JFGK 6	A gazdaság szarvasmarhát tart	- a tényleges és az állomány-nyilvántartás szerinti állomány nem egyezik	8,1	7,3	9,1
JFGK 6	A gazdaság szarvasmarhát tart	- van olyan állat, amely más tagállamból érkezett, de még az eredeti füljelzővel van megjelölve	4,1	0,0	9,1
JFGK 6	A gazdaság szarvasmarhát tart	- az elektronikusan vezetett állomány-nyilvántartás nyomtatható formátumban nem hozzáférhető	25,7	41,5	6,1
JFGK 6	A gazdaság szarvasmarhát tart	- regisztrált állományban előfordul olyan egyed, amelynek az egyik füljelzője kiesett vagy olvashatatlanná vált, pótlásáról nem gondoskodtak	16,2	24,4	6,1
JFGK 6	A gazdaság szarvasmarhát tart	- az állományban olyan egyed található, amely a jogszabályi előírásoknak nem megfelelő füljelzővel van megjelölve	12,2	17,1	6,1
JFGK 6	A gazdaság szarvasmarhát tart	- gazdálkodó a füljelzők és a jelöléshez szükséges eszközök, valamint a kapcsolódó bizonylatok igénylése, beszerzése, illetve az állatok jelölése során nem az Útmutatónak megfelelően járt el	5,4	4,9	6,1
JFGK 6	A gazdaság szarvasmarhát tart	- nem minden tenyészetben tartott regisztrált egyed rendelkezik érvényes marhalevél-igazolással	4,1	2,4	6,1

Megnevezés			Egyéni és társas gazdaságokban együtt	Egyéni gazdaságban	Társas vállalkozásban
			a meg nem felelések aránya, %		
JFGK 4	A gazdálkodó	- nem vezeti a Gazdálkodási Napló tápanyag-gazdálkodásra, trágyázásra, parcella művelésre, valamint állattartásra vonatkozó lapjait, vagy azokkal megegyező tartalmú nyilvántartást	18,0	23,7	4,8
JFGK 4	A gazdálkodó	- a kötelező nyilvántartásokat nem folyamatosan vezeti	10,1	12,4	4,8
JFGK 4	A gazdálkodó	- nem tesz eleget az előbbiekre vonatkozó adatszolgáltatási kötelezettségének	5,8	6,2	4,8
JFGK 4	A gazdálkodó	- istállótrágyát, illetve műtrágyát szabálytalanul juttatott ki 15-17% közötti lejtésű területen	1,4	0,0	4,8
JFGK 2	Egyértelmű jele van annak, hogy a gazdálkodó	- közvetett módon vezet szennyezőanyagot a felszín alatti vízbe	3,1	2,7	4,1
JFGK 2	Egyértelmű jele van annak, hogy a gazdálkodó	- közvetlenül juttat szennyező anyagot olyan mesterséges tóba, amelyet a földtani közeg kitermelésével hoztak létre	1,9	0,9	4,1
JFGK 4	A gazdaságban	- az egységes környezethasználati engedély köteles telepen a trágyatároló műszaki követelményeinek megfeleltetésére vonatkozó határidő lejárt és a hígtrágya és istállótrágya tároló a műszaki követelményeknek és a kapacitásra vonatkozó előírásoknak nem felel meg	2,0	0,0	3,8
JFGK 1 és 5	A gazdálkodó	Termőföldet engedély nélkül használ más célra	2,4	1,9	3,1
JFGK 1 és 5	Látható jele van annak, hogy a gazdálkodó	- megrongálta a madarak fészkeit, illetve zavarta a fészkelésüket	1,2	0,0	3,1
JFGK 6	A gazdaság szarvasmarhát tart	- adateltérés tapasztalható az egyedek számában	2,7	2,4	3,0
JFGK 6	A gazdaság szarvasmarhát tart	- az állomány-nyilvántartás az elmúlt három évre visszamenőleg nem áll rendelkezésre	2,7	2,4	3,0
JFGK 4	A gazdálkodó	- betakarítás után szabálytalanul juttatott ki műtrágyát	2,2	2,1	2,4
JFGK 4	A gazdálkodó	- vizek mellett szabálytalanul juttatott ki szerves trágyát, műtrágyát	1,4	1,0	2,4
JFGK 4	A gazdálkodó	- őszi kalászosokat február 1. előtt fejtrágyázott	0,7	0,0	2,4

9. melléklet folytatása

Megnevezés			Egyéni és társas gazdaságokban együtt	Egyéni gazdaságban	Társas vállalkozásban
			a meg nem felelések aránya, %		
JFGK 3	Egyértelmű jele van annak, hogy a gazdálkodó	A gazdálkodó engedély nélkül, vagy szabálytalanul juttatott ki szennyvíziszapot	1,9	1,8	2,0
JFGK 6	A gazdaság sertést tart	- de a TIR adatbázisban – a kötelezettség ellenére – a tenyészet nem regisztrált	15,8	21,4	0,0
JFGK 6	A gazdaság sertést tart	- az állatmozgás-nyilvántartást nem a jogszabályban előírt módon és adattartalommal vezeti	15,8	21,4	0,0
JFGK 6	A gazdaság juh és/ vagy kecskeféléket tart	- 6 hónaposnál idősebb jelöletlen állatot és/ vagy 6 hónaposnál fiatalabb, más tenyészetből származó jelöletlen juhot, kecskét tartanak	15,8	21,4	0,0
JFGK 6	A gazdaság sertést tart	- a sertéseket nem a TIR nyilvántartásban szereplő helyen tartja	10,5	14,3	0,0
JFGK 6	A gazdaság sertést tart	- a TIR adatbázisban nyilvántartott egyéb adatok nem egyeznek a valósággal	10,5	14,3	0,0
JFGK 6	A gazdaság sertést tart	- az állatmozgás-nyilvántartást nem őrizték meg 3 évre visszamenőleg	10,5	14,3	0,0
JFGK 6	A gazdaság sertést tart	- a tenyészetére vonatkozó szállítóleveleket és az egyéb ENAR bizonylatokat nem tudja bemutatni az elmúlt három évre visszamenőleg	10,5	14,3	0,0
JFGK 6	A gazdaság juh és/ vagy kecskeféléket tart	- a rendelkezésre álló állomány-nyilvántartót nem a jogszabályi előírásoknak megfelelően vezetik	10,5	14,3	0,0
JFGK 6	A gazdaság sertést tart	- az állatmozgás-nyilvántartás és a szállítólevelek között ellentmondás van	5,3	7,1	0,0
JFGK 6	A gazdaság juh és/ vagy kecskeféléket tart	- az állomány-nyilvántartó jogszabály által előírt mellékletei a megfelelő tartalommal nem állnak rendelkezésre	5,3	7,1	0,0
JFGK 6	A gazdaság juh és/ vagy kecskeféléket tart	- a szállítólevelek száma és tartalma nincs összhangban az állomány-nyilvántartó adataival	5,3	7,1	0,0
JFGK 6	A gazdaság juh és/ vagy kecskeféléket tart	- három évre visszamenőleg nem áll rendelkezésre az állomány-nyilvántartó (a mellékleteivel együtt)	5,3	7,1	0,0
JFGK 6	A gazdaság szarvasmarhát tart	- az állományban 20 napnál idősebb jelöletlen egyed található	2,7	4,9	0,0
JFGK 4	A gazdálkodó	- az őszi kalászosokat fejtrágyázásán kívül november 15. és február 15. között fejtrágyát juttatott ki	1,4	2,1	0,0

9. melléklet folytatása

Megnevezés			Egyéni és társas gazdaságokban együtt	Egyéni gazdaságban	Társas vállalkozásban
			a meg nem felelések aránya, %		
JFGK 1 és 5	Látható jele van annak, hogy a gazdálkodó	- engedély nélkül hasznosít, bemutat, vagy tart védelemben részesülő állatfajt	1,2	1,9	0,0
JFGK 4	A gazdálkodó	- a szerveztrágyázott szántóterületén a kijuttatott nitrogén hatóanyag mennyisége 170kg/ha mennyiséget meghaladó (a Gazdálkodási Napló vagy üzemnapló vagy, egyéb hasonló célból vezetett napló trágyázásra vonatkozó bejegyzései alapján)	0,7	1,0	0,0
JFGK 4	A gazdálkodó	- télen a megengedettnél nagyobb állatsűrűségű állománnyal legeltetett	0,7	1,0	0,0
JFGK 4	A gazdálkodó	- 12%-nál nagyobb lejtésű területen úgy műtrágyázott, hogy nem dolgozta be azonnal a műtrágyát	0,7	1,0	0,0
JFGK 1 és 5	A gazdálkodó	Natura 2000 területeken megszegte a gyepfeltörés/felülvetés szabályait	0,0	0,0	0,0
JFGK 1 és 5	A gazdálkodó	Natura 2000 területeken hatósági engedély nélkül vágott ki fát (facsoport)	0,0	0,0	0,0
JFGK 1 és 5	A gazdálkodó	Natura 2000 területeken hatósági engedély nélkül erdőt telepített	0,0	0,0	0,0
JFGK 1 és 5	A gazdálkodó	Telepet létesített engedély nélkül	0,0	0,0	0,0
JFGK 1 és 5	Látható jele van annak, hogy a gazdálkodó	- elpusztította a madarak fészket	0,0	0,0	0,0
JFGK 1 és 5	Látható jele van annak, hogy a gazdálkodó	- a vadászati időnyen kívüli vadászati tevékenységet folytatott	0,0	0,0	0,0
JFGK 1 és 5	Látható jele van annak, hogy a gazdálkodó	- a vadászható állatfajok körébe nem tartozó állatfaj egyedét ejtette el	0,0	0,0	0,0
JFGK 1 és 5	Látható jele van annak, hogy a gazdálkodó	- tiltott vadászati eszközt használt	0,0	0,0	0,0
JFGK 1 és 5	Látható jele van annak, hogy a gazdálkodó	- tiltott vadászati módszereket alkalmaz	0,0	0,0	0,0
JFGK 1 és 5	Látható jele van annak, hogy a gazdálkodó	- védett természeti területeken engedély nélkül kaszálást folytatott, illetve az engedélyben meghatározott időpont előtt kaszált	0,0	0,0	0,0
JFGK 1 és 5	Látható jele van annak, hogy a gazdálkodó	- védett természeti területre betelepített nem őshonos növényfajt	0,0	0,0	0,0

9. melléklet folytatása

Megnevezés			Egyéni és társas gazdaságokban együtt	Egyéni gazdaságban	Társas vállalkozásban
			a meg nem felelések aránya, %		
JFGK 2	Egyértelmű jele van annak, hogy a gazdálkodó	- közvetlenül a felszín alatti vízbe juttat szennyező anyagot	0,0	0,0	0,0
JFGK 4	A gazdálkodó	- szerves trágyázott legelőterületén meghaladja a kijuttatott nitrogén hatóanyag mennyisége a 170kg/ha mennyiséget, figyelembe véve a legeltetési napló alapján a legeltetett napok számát	0,0	0,0	0,0
JFGK 4	A gazdálkodó	- szabálytalanul juttatott ki hígrágyát	0,0	0,0	0,0
JFGK 6	A gazdaság sertést tart	- az állatmozgás-nyilvántartás nem valós adatokat tartalmaz	0,0	0,0	0,0
JFGK 6	A gazdaság sertést tart	- az állatok jelölésére nem a jogszabályban meghatározott eszközöket használják	0,0	0,0	0,0
JFGK 6	A gazdaság sertést tart	- az állatok jelölésére használt eszközöket valamilyen módon manipulálták	0,0	0,0	0,0
JFGK 6	A gazdaság szarvasmarhát tart	- az állományban a jogszabályi előírást sértő harmadik országból származó jelöletlen állat található	0,0	0,0	0,0
JFGK 6	A gazdaság szarvasmarhát tart	- van olyan állat az állományban, amelynek a füljelzőjét szabálytalanul cserélték, vagy eltávolították	0,0	0,0	0,0
JFGK 6	A gazdaság szarvasmarhát tart	- nem található meg az előírt állomány-nyilvántartás	0,0	0,0	0,0
JFGK 6	A gazdaság szarvasmarhát tart	- van ugyan állomány-nyilvántartás, de nem az előírt adattartalommal	0,0	0,0	0,0
JFGK 6	A gazdaság szarvasmarhát tart	- a könyvben regisztrált állat bekerülések-kikerülések száma a valóságnak nem megfelelő	0,0	0,0	0,0
JFGK 6	A gazdaság szarvasmarhát tart	- a gazdaságba, illetve az onnan kifelé irányuló állatmozgást, az állatok gazdaságban történő születését, illetve elhullását, továbbá ezen események időpontját az országos adatbázisnak határidőn belül nem jelentették	0,0	0,0	0,0
JFGK 6	A gazdaság juh és/vagy kecskeféléket tart	- előfordulnak olyan juhok, amelyeknek jelölését nem a hatóság által engedélyezett füljelzővel és/vagy módon végezték el	0,0	0,0	0,0
JFGK 6	A gazdaság juh és/vagy kecskeféléket tart	- harmadik országból behozott, továbbtartásra meghagyott késve (határidőn túl) illetve átjelöletlen juh található	0,0	0,0	0,0

Megnevezés			Egyéni és társas gazdaságokban együtt	Egyéni gazdaságban	Társas vállalkozásban
			a meg nem felelések aránya, %		
JFGK 6	A gazdaság juh és/vagy kecskeféléket tart	- olyan harmadik országból behozott, továbbtartásra meghagyott juh található, amelynek nyilvántartásba vétele nem történt meg	0,0	0,0	0,0
JFGK 6	A gazdaság juh és/vagy kecskeféléket tart	- olyan, más tagállamból származó juh található, amely nem az eredeti azonosítóval rendelkezik	0,0	0,0	0,0
JFGK 6	A gazdaság juh és/vagy kecskeféléket tart	- olyan juh található, amely más állatból származó, újra felhasznált füljelzővel van megjelölve	0,0	0,0	0,0
JFGK 6	A gazdaság juh és/vagy kecskeféléket tart	- a kiesett vagy károsodott füljelző pótlásáról, illetve cseréjéről nem gondoskodtak	0,0	0,0	0,0
JFGK 6	A gazdaság juh és/vagy kecskeféléket tart	- nem áll rendelkezésre állomány-nyilvántartó	0,0	0,0	0,0
JFGK 6	A gazdaság juh és/vagy kecskeféléket tart	- a kiszállított állatok száma nem áll arányban a beszállított létszámmal és az anyalétszámmal	0,0	0,0	0,0

Forrás: AKI – MgSzH próbefelmérés

A meg nem feleléssel érintett gazdaságok szakterületek szerint

Megnevezés	Egyéni gazdaság				Társas vállalkozás				Összesen				Mindösszesen
	0	1	2	3	0	1	2	3	0	1	2	3	
	Gazdaságcsoportok jellemzői												
Gazdaságok száma	22	62	26	2	15	18	14	2	37	80	40	4	161
Tertület (ezer ha)	3,0	6,9	4,5	0,1	23,4	24,1	23,2	5,9	26,5	31,1	27,7	6,0	91,3
Szarvasmarha (ezer db)	0,3	1,8	0,8	0,1	5,5	6,4	10,2	2,7	5,8	8,2	11,0	2,8	27,8
Sertés (ezer db)	0,4	4,5	2,1	0,0	44,4	23,1	3,7	0,3	44,9	27,6	5,8	0,3	78,5
Juh (ezer db)	7,0	12,6	6,8	0,0	6,4	1,6	0,0	1,6	13,3	14,3	6,8	1,6	35,9
Baromfi (ezer db)	57,2	63,2	1,4	0,0	136,7	288,1	10,7	1,2	193,9	351,3	12,1	1,2	558,5
Támogatás (millió Ft)	113,4	287,5	170,5	4,2	1 059,5	1 126,4	1 160,8	313,0	1 172,9	1 414,0	1 331,3	317,2	4 235,4
ebből növénytermelés (%)	84,2	76,8	81,0	83,3	76,0	77,7	67,6	72,4	76,8	77,5	69,3	72,5	74,4
Megoszlás a csoportok között (%)													
Gazdaságok száma	13,7	38,5	16,1	1,2	9,3	11,2	8,7	1,2	23,0	49,7	24,8	2,5	100,0
Tertület	3,3	7,6	4,9	0,1	25,7	26,5	25,4	6,5	29,0	34,1	30,3	6,6	100,0
Szarvasmarha	1,0	6,6	3,0	0,2	19,7	22,9	36,8	9,8	20,7	29,5	39,7	10,1	100,0
Sertés	0,5	5,7	2,6	0,0	56,6	29,5	4,7	0,4	57,1	35,1	7,3	0,4	100,0
Juh	19,4	35,1	18,8	0,0	17,7	4,5	0,0	4,4	37,0	39,7	18,9	4,4	100,0
Baromfi	10,2	11,3	0,2	0,0	24,5	51,6	1,9	0,2	34,7	62,9	2,2	0,2	100,0
Támogatás	2,7	6,8	4,0	0,1	25,0	26,6	27,4	7,4	27,7	33,4	31,4	7,5	100,0
Gazdaságok átlagértékei													
Tertület (ha)	138,2	111,8	171,6	57,0	1 562,8	1 341,6	1 658,5	2 961,0	715,7	388,5	692,0	1 509,0	567,0
Szarvasmarha (db)	13,0	29,6	31,8	34,5	364,4	353,4	730,0	1366,6	155,5	102,4	276,2	700,5	172,6
Sertés (db)	18,9	72,2	79,8	5,6	2 962,7	1 284,7	263,2	145,3	1 212,4	345,0	144,0	75,5	487,7
Juh (db)	316,0	203,6	260,1	0,0	423,6	90,6	1,0	791,3	359,6	178,2	169,4	395,6	223,1
Baromfi (ezer db)	2,6	1,0	0,1	0,0	9,1	16,0	0,8	0,6	5,2	4,4	0,3	0,3	3,5
Támogatás (millió Ft)	5,2	4,6	6,6	2,1	70,6	62,6	82,9	156,5	31,7	17,7	33,3	79,3	26,3

Megjegyzés: A „szakterületek” értelmezése a vonatkozó JFGK szerint: természetvédelem, környezetvédelem, állatok azonosítása. A táblázat fejléceiben: „0” ahol nem fordult elő meg nem felelés; „1” ahol a három szakterület közül egyet érintett, „2” ahol kettőt, „3” ahol mindhárom szakterületet érintett a meg nem felelés.

Forrás: AKI – MgSzH próbatélmérés

Szarvasmarha és sertéstartó gazdaságok gazdálkodási forma, méretecsoport és a meg nem felelések szakterületei szerint

Szakterületek száma*/ gazdaságok jellemzői	Egyéni gazdaság						Társas vállalkozás						Összesen		
	kicsi		közepes		nagy		közepes		nagy		0	1		2	3
	0	1	0	1	0	1	0	1	0	1					
Gazdaságcsoportok jellemzői															
Gazdaságok száma	1	3	3	21	11	1	3	18	9	1	8	13	13	2	108
ebből: természetvédelem					1	1			2	1			1	2	8
környezetvédelem	3			16	11	1		10	8	1		9	13	2	74
állatok azonosítása és nyilvántartása				5	10	1		8	8	1		4	12	2	51
Szarvasmarha (ezer db)	0,0	0,0	0,0	0,2	0,1	0,0	0,3	1,7	0,7	0,1	0,0	5,5	6,4	10,2	27,8
Sertés (ezer db)	0,0	0,2	0,4	3,0	0,8	0,0	0,0	1,3	1,3	0,0	3,8	40,7	23,1	3,7	78,5
Tertület (ezer ha)	0,0	0,0	0,1	0,5	0,3	0,0	0,8	4,5	2,7	0,1	0,1	20,5	20,3	22,3	78,2
Támogatás (millió Ft)	0,2	0,3	3,2	22,4	13,1	0,6	32,3	192,8	106,5	3,6	1,8	944,1	957,0	1 128,1	3 718,9
ebből növénytermelés (%)	81,5	100,0	77,4	73,7	75,7	49,2	74,5	77,5	84,6	88,3	100,0	73,5	74,8	66,6	81,5
Megoszlás (%)															
Gazdaságok száma	0,9	2,8	2,8	19,4	10,2	0,9	2,8	16,7	8,3	0,9	7,4	12,0	12,0	1,9	100,0
ebből: természetvédelem	0,0	0,0	0,0	0,0	12,5	12,5	0,0	0,0	25,0	12,5	0,0	0,0	0,0	25,0	100,0
környezetvédelem	0,0	4,1	0,0	21,6	14,9	1,4	0,0	13,5	10,8	1,4	0,0	0,0	12,2	17,6	100,0
állatok azonosítása és nyilvántartása	0,0	0,0	0,0	9,8	19,6	2,0	0,0	15,7	15,7	2,0	0,0	7,8	23,5	3,9	100,0
Szarvasmarha	0,0	0,0	0,0	0,6	0,4	0,0	1,0	6,0	2,6	0,2	0,0	19,7	22,9	36,8	100,0
Sertés	0,0	0,2	0,5	3,8	1,0	0,0	0,0	1,7	1,6	0,0	4,8	51,8	29,5	4,7	100,0
Tertület ha	0,0	0,0	0,1	0,6	0,4	0,0	1,0	5,8	3,5	0,1	0,1	26,3	26,0	28,5	100,0
Összes támogatás	0,0	0,0	0,1	0,6	0,4	0,0	0,9	5,2	2,9	0,1	0,0	25,4	25,7	30,3	81,5

11. melléklet folytatása

Szakterületek száma*/ gazdaságok jellemzői	Egyéni gazdaság										Társas vállalkozás			Összesen		
	kicsi		közepes			nagy			közepes	nagy		Összesen				
	0	1	0	1	2	3	0	1		2	3					
Gazdaságok átlagértékei																
Szarvasmarha (db)	0,0	0,0	0,0	8,1	8,9	11,9	95,5	92,4	81,0	57,1	0,0	683,3	489,3	786,1	1 366,6	257,4
Sertés (db)	30,2	64,2	118,0	141,8	71,1	11,2	10,8	72,4	143,6	0,0	3 762,0	5 084,8	1 778,8	283,5	145,3	727,0
Térület (ha)	7,4	2,6	23,8	24,1	30,7	10,0	269,0	251,3	304,9	104,0	66,4	2 565,6	1 560,9	1 711,8	2 961,0	723,9
Támogatás (millió Ft)	0,2	0,1	1,1	1,1	1,2	0,6	10,8	10,7	11,8	3,6	1,8	118,0	73,6	86,8	156,5	34,4

* természetvédelem, környezetvédelem, állatok azonosítása és nyilvántartása (0- egyik sem; 3 - mindhárom)

Forrás: AKI – MsSzH próbatélmérés

A sorozatban eddig megjelent tanulmányok

1997

1997. 1. Dorgai László, Horváth Imre, Kissné Bársony Erzsébet, Tóth Erzsébet:
Az Európai Unió regionális politikája és hatása az új tagországokra
1997. 2. Glattfelder Béla, Ráki Zoltán, Guba Mária, Janowszky Zsolt:
Piacvédelmi lehetőségeink az Európai Unióhoz való csatlakozásunkig
1997. 3. Janowszky Zsolt:
A vetőmagtermelés helyzete és a piaci egyensúlyt befolyásoló főbb tényező
1997. 4. Alvincz József, Szabó Márton, Wagner Hartmut:
Változások az élelmiszeripari és kereskedelmi vállalatok világában
1997. 5. Gábor Judit:
Az importvédelem nemzetközi tapasztalata

1998

1998. 1. Wagner Hartmut:
A magyar agrár- és élelmiszeripari export piaci és termékszerkezete 1991-1996
1998. 2. Alvincz József, Borszéki Éva, Harza Lajos, Tanka Endre:
Az agrártámogatási rendszer EU és GATT-konform továbbfejlesztése
(Az AGENDA 2000)
1998. 3. Ángyán József, Dorgai László, Halász Tibor, Janowszky János, Makovényi Ferenc,
Ónodi Gábor, Podmaniczky László, Szenci Győző, Szepesi András, Veöreös György:
Az országos területrendezési terv agrárvonatkozásainak megalapozása
1998. 4. Kissné Bársony Erzsébet:
A keletnémet mezőgazdaság átalakulásának főbb tapasztalatai
1998. 5. Balogh Ádám, Harza Lajos:
A vagyón-, a tulajdon-, és a tőkeviszonyok változása a mezőgazdaságban
1998. 6. Lévai Péter, Szijjártó András:
Mezőgazdasági programok a cigányság körében
1998. 7. Vissyné Takács Mara:
A fontosabb iparinövény ágazatok helyzete és feladatai az EU szabályozás tükrében
1998. 8. Tóth Erzsébet:
A foglalkoztatás térségi feszültségei – megoldási esélyek és lehetőségek
1998. 9. Dorgai László, Hinora Ferenc, Tassy Sándor:
Területfejlesztés – vidékfejlesztés
1998. 10. Szőke Gyula:
A közraktárak lehetséges szerepe a magyar gabonapiaci politikában

1998. 11. Csillag István:
A gabonavertikum működése, növekedési tendenciái és a változás irányai
1998. 12. Szabó Márton:
A hazai élelmiszerfogyasztás szerkezetének változásai a 90-es években és a várható jövőbeli tendenciák
1998. 13. Guba Mária, Ráki Zoltán:
Az Európai Unió marhahús-termelésének közös piacsabályai és várható hatásuk a magyar marhahús-ágazatra
1998. 14. Alvincz József, Szűcs István:
Az élelmiszergazdaság szerkezete
1998. 15. Tanka Endre:
Agrár-finanszírozás a fejlett piacgazdaságokban (Adalékok és tanulságok)
1998. 16. Szűcs István, Udovecz Gábor (szerk):
Az agrárgazdaság jelenlegi helyzete és várható versenyesei
1998. 17. Kukovics Sándor:
A tulajdoni, a vállalati és a termelési szerkezet, valamint a foglalkoztatási viszonyok átalakulása a magyar mezőgazdaságban
1998. 18. Erdész Ferencné:
Az almaágazat helyzete és fejlesztési lehetőségei a csatlakozási felkészülésben
1998. 19. Kartali János:
Magyarország és az EU közötti agrár-külkereskedelem a kilencvenes években

1999

1999. 1. Gábor Judit, Stauder Márta:
A kereskedelmi láncok és az élelmiszertermelők kapcsolatának változásai
1999. 2. Kürthy Gyöngyi, Szűcs István:
Az Európai Unióhoz való csatlakozás ágazati felkészülésének fejlesztési forrásigénye
1999. 3. Harza Lajos, Tanka Endre:
A vidékfejlesztés megújuló intézményi háttere
1999. 4. Wagner Hartmut:
Az exportfinanszírozás és exporthitel-biztosítás helyzete és szerepe a magyar agrárexportban
1999. 5. Guba Mária, Ráki Zoltán:
Az Európai Unióhoz való csatlakozás felkészülési tennivalói és fejlesztési-forrás igénye a baromfiágazatban
1999. 6. Orbánné Nagy Mária:
Az állati eredetű termékek külkereskedelmének lehetőségei és korlátai az EU-csatlakozásig

1999. 7. Vissyné Takács Mara:
A dohány ágazat vertikális integrációja Magyarországon és az EU-ban
1999. 8. Dorgai László, Stauder Márta, Tóth Erzsébet, Varga Gyula:
Mezőgazdaságunk üzemi rendszere, kezelésének tennivalói a követelmények és az EU tapasztalatainak tükrében
1999. 9. Szabó Márton:
Vertikális koordináció és integráció az EU és Magyarország tejjgazdaságában
1999. 10. Juhász Anikó:
Vertikális koordináció és integráció a zöldség-gyümölcs szektorban
1999. 11. Ráki Zoltán, Guba Mária:
Az AGENDA 2000-ben előirányozott szabályozás várható hatása a szarvasmarha-ágazatban
1999. 12. Dorgai László, Miskó Krisztina:
A vidékfejlesztés finanszírozása az Európai Unióban
1999. 13. Burgerné Gimes Anna, Kovács Csaba, Tóth Krisztina:
A mezőgazdasági üzemek gazdasági helyzete
1999. 14. Alvincz József, Harza Lajos, Illés Róbert, Szűcs István, Tanka Endre:
Változások a gazdálkodás földviszonyaiban - Egy mikrofelvétel tanulságai
1999. 15. Kartali János, Juhász Anikó, Gábor Judit, Stauder Márta, Wagner Hartmut, Szabó Márton, Orbánné Nagy Mária, Vissyné Takács Mara:
A magyar mezőgazdaság és élelmiszeripar EU-érettségének piaci és kereskedelmi vonatkozásai

2000

2000. 1. Udovecz Gábor (szerk.):
Jövedelemhiány és versenyképesség a magyar mezőgazdaságban
2000. 2. Kissné Bársony Erzsébet:
Az ökológiai gazdálkodás szabályozási rendszerének EU-konform továbbfejlesztése az AGENDA 2000 tükrében
2000. 3. Tanka Endre:
A földhasználat korszerűsítési igényei és lehetőségei
2000. 4. Guba Mária, Janowszky Zsolt, Ráki Zoltán:
A magyar juhászat hatékonyság-növelési esélyei és a szabályozás EU-konform továbbfejlesztése
2000. 5. Gábor Judit, Wagner Hartmut:
Élelmiszeriparunk rövid távú piaci kilátásai
2000. 6. Laczkó András, Szőke Gyula:
Az Agenda 2000 hatása az EU és a magyar gabonapiaci szabályozásra

2000. 7. Kartali János:
A magyar agrárküpiacokra ható világgazdasági tényezők (válságok, liberalizáció, nemzetközi egyezmények) alakulása
2000. 8. Stauder Márta:
Az élelmiszerek disztribúciós rendszerének fejlődése, különös tekintettel a kereskedelmi logisztikára
2000. 9. Popp József (szerk.):
Főbb mezőgazdasági ágazataink fejlesztési lehetőségei, különös tekintettel az EU-csatlakozásra
2000. 10. Popp József (szerk.):
Főbb agrárgazdasági ágazataink szabályozásának EU-konform továbbfejlesztése
2000. 11. Tóth Erzsébet:
Az átalakult mezőgazdasági szövetkezetek gazdálkodásának főbb jellemzői (1989-1998)
2000. 12. Szabó Márton:
Külföldi érdekeltségű vállalatok a magyar élelmiszeriparban és hatásuk az EU-csatlakozásra
2000. 13. Tóth Erzsébet (szerk.):
A mezőgazdasági foglalkoztatás és alternatív lehetőségei
2000. 14. Erdész Ferencné, Radócné Kocsis Teréz:
A zöldség-gyümölcs és a szőlő-bor ágazatok hatékonyságának növelése és szabályozásának EU-konform továbbfejlesztése
2000. 15. Alvincz József, Varga Tibor:
A családi gazdaságok helyzete és versenyképességük javításának lehetőségei

2001

2001. 1. Gábor Judit, Juhász Anikó, Kartali János, Kürthy Gyöngyi, Orbánné Nagy Mária:
A WTO egyezmény hatása a magyar agrárpolitika jelenére, jövőjére és teendőire
2001. 2. Hamza Eszter, Miskó Krisztina, Tóth Erzsébet:
Az agrárfoglalkoztatás jellemzői, különös tekintettel a nők munkerő-piaci helyzetére (1990-2000)
2001. 3. Stauder Márta, Wagner Hartmut:
A takarmány termékpálya problémái
2001. 4. Juhász Anikó, Szabó Márton:
Az EU és Magyarország közötti agrárkereskedelem liberalizációjának hatásai
2001. 5. Erdész Ferencné, Laczkó András, Popp József (szerk.), Potori Norbert, Radócné Kocsis Teréz:
Az agrárszabályozási rendszer értékelése és továbbfejlesztése 2002-re
2001. 6. Kürthy Gyöngyi, Popp József (szerk.), Potori Norbert:
Az OECD tagországok mezőgazdaságának támogatottsága az új metodika alapján – különös tekintettel Magyarországra

2001. 7. Alvincz József (szerk.), Antal Katalin, Harza Lajos, Mészáros Sándor, Péter Krisztina, Spitálszky Márta, Varga Tibor:
A mezőgazdaság jövedelemhelyzete és az arra ható tényezők

2001. 8. Nyárs Levente:
A méhészeti ágazat helyzete és fejlesztési lehetőségei

2002

2002. 1. Orbánné Nagy Mária:
A magyar élelmiszergazdaság termelői és fogyasztói árai az Európai Unió árainak tükrében

2002. 2. Gábor Judit, Stauder Márta:
Az agrártermékek kereskedelmének új irányzatai, különös tekintettel az elektronikus kereskedelemre

2002. 3. Mészáros Sándor:
A magyar csatlakozás agrárgazdasági hatásainak összehasonlítása az EU modellszámításaiival

2002. 4. Hamza Eszter, Miskó Krisztina, Székely Erika, Tóth Erzsébet (szerk.):
Az agrárgazdaság átalakuló szerepe a vidéki foglalkoztatásban, különös tekintettel az EU-csatlakozásra

2002. 5. Radócné Kocsis Teréz:
Az Európai Unió új közös borpiaci rendtartásának termelési potenciált befolyásoló elemei és azok várható hatása a hazai termelőalapok változására

2002. 6. Dorgai László, Gábor Judit, Juhász Anikó, Kartali János, Kürthy Gyöngyi, Orbánné Nagy Mária, Stauder Márta, Szabó Márton, Wagner Hartmut:
A WTO tárgyalások magyar agrárgazdaságot érintő 2001. évi fejleményei

2002. 7. Nyárs Levente, Papp Gergely:
Az állati eredetű termékek feldolgozásának versenyhelyzete

2002. 8. Popp József:
Az USA agrárpolitikájának gyakorlata napjainkig

2002. 9. Juhász Anikó, Kartali János (szerk.), Wagner Hartmut:
A magyar agrár-külkereskedelem a rendszerváltás után

2003

2003. 1. Varga Tibor:
A támogatások költség-haszon szemléletű elemzésének lehetőségei

2003. 2. Dorgai László, Keszthelyi Szilárd, Miskó Krisztina:
Gazdaságilag életképes üzemek az Európai Unió modernizációs támogatásainak alkalmazása szempontjából

2003. 3. Alvincz József, Guba Mária:
Az egyéni mezőgazdasági termelők jövedelmének adóztatása

2003. 4. Hamza Eszter:
Agrárfoglalkoztatás hátrányos helyzetű térségekben – uniós lehetőségek gyakorlati alkalmazása
2003. 5. Orbánné Nagy Mária:
Az élelmiszerfogyasztás és a fogyasztói árak konvergenciája Magyarország és az EU között
2003. 6. Stauder Márta:
Az agrár- és élelmiszertermékek belföldi kereskedelme a kilencvenes években és napjainkban
2003. 7. Mizik Tamás:
Magyarország és az Európai Unió adórendszere – különös tekintettel a mezőgazdaságra
2003. 8. Popp József:
Az agrárpolitikák mozgástere a nemzetközi kereskedelem liberalizálásának tükrében

2004

2004. 1. Kartali János (szerk.):
A főbb agrártermékek piacra jutásának feltételei az EU-csatlakozás küszöbén (I. kötet: Növényi termékek)
2004. 2. Kartali János (szerk.):
A főbb agrártermékek piacra jutásának feltételei az EU-csatlakozás küszöbén (II. kötet: Állati termékek)
2004. 3. Antal Katalin, Guba Mária, Kovács Henrietta:
Mezőgazdaság helyzete az agrártörvény hatálybalépését követő időszakban
2004. 4. Nyárs Levente, Papp Gergely, Vőneki Éva:
A főbb hazai állattenyésztési ágazatok kilátásai az Európai Unióban
2004. 5. Popp József, Potori Norbert, Udovecz Gábor:
A Közös Agrárpolitika alkalmazása Magyarországon
2004. 6. Dorgai László (szerk.):
A magyarországi birtokstruktúra, a birtokrendezési stratégia megalapozása
2004. 7. Potori Norbert, Udovecz Gábor (szerk):
Az EU-csatlakozás várható hatásai a magyar mezőgazdaságban 2006-ig
2004. 8. Potori Norbert (szerk):
A főbb mezőgazdasági ágazatok élet- és versenyképességének követelményei

2005

2005. 1. Antal Katalin, Guba Mária, Hodina Péter, Lámfalusi Ibolya, Rontóné Nagy Zsuzsanna:
A külföldi tőke szerepe és a gazdálkodás eredményességére gyakorolt hatása a mezőgazdaságban és az élelmiszeriparban
2005. 2. Kartali János, Kürti Andrea, Orbánné Nagy Mária, Wagner Hartmut:
A globális gazdasági és demográfiai változások hatása az agrár-külkereskedelemre

2005. 3. Juhász Anikó (szerk.):
Piaci erőviszonyok alakulása a belföldi élelmiszerpiac szereplői között
2005. 4. Dorgai László (szerk.):
Termelői szerveződések, termelői csoportok a mezőgazdaságban
2005. 5. Popp József (szerk.), Potori Norbert (szerk.), Stauder Márta, Wagner Hartmut:
A takarmánytermelés és -felhasználás elemzése, különös tekintettel az abraktakarmány-keverékek gyártására
2005. 6. Kapronczai István (szerk.), Korondiné Dobolyi Emese, Kovács Henrietta, Kürti Andrea, Varga Edina, Vágó Szabolcs:
A mezőgazdasági termelők alkalmazkodóképességének jellemzői (Gazdálkodói válaszok időszerű kérdésekre)

2006

2006. 1. Bánáti Diána (szerk.), Popp József (szerk.):
Élelmiszer-biztonság a nemzetközi kereskedelem tükrében
2006. 2. Hamza Eszter, Tóth Erzsébet:
Az egyéni gazdaságok eltartó-képessége, megélhetésben betöltött szerepe
2006. 3. Orbánné Nagy Mária (szerk.):
Az élelmiszeripar strukturális átalakulása (1997-2005)
2006. 4. Kovács Gábor:
A KAP-reform várható hatásai a mezőgazdasági üzemek termelésére és a földhasználati viszonyokra
2006. 5. Guba Mária, Harza Lajos, Mizik Tamás:
A mezőgazdasági üzemek konszolidációs programjai (2000-2004)
2006. 6. Radócné Kocsis Teréz, Györe Dániel:
A borpiac helyzete és kilátásai
2006. 7. Nagy-Huszejn Tibor:
A tagi tulajdonlás a mezőgazdasági szövetkezetekben
2006. 8. Hingyi Hajnalka, Kürthy Gyöngyi, Radócné Kocsis Teréz:
A mezőgazdasági eredetű folyékony bioüzemanyagok termelésének piaci kilátásai

2007

2007. 1. Erdész Ferencné:
A magyar gyümölcs- és zöldségpiac helyzete és kilátásai
2007. 2. Varga Tibor (szerk.), Tunyoginé Nechay Veronika (szerk.), Mizik Tamás (szerk.):
A mezőgazdasági árképzés elméleti alapjai és hazai gyakorlata
2007. 3. Bánáti Diána, Popp József, Potori Norbert:
A GM növények egyes szabályozási és közgazdasági kérdései

2007. 4. Kürti Andrea, Stauder Márta, Wagner Hartmut, Kürthy Gyöngyi:
A magyar élelmiszergazdasági import dinamikus növekedésének okai
2007. 5. Fogarasi József, Nyárs Levente, Papp Gergely, Varga Edina, Vőneki Éva:
A főbb állattenyésztési ágazatok és a takarmánytermelés helyzete Romániában
2007. 6. Popp József:
A bioüzemanyag-gyártás nemzetközi összefüggései
2007. 7. Udovecz Gábor (szerk.), Popp József (szerk.), Potori Norbert (szerk.):
Alkalmazkodási kényszerben a magyar mezőgazdaság – Folytatódó lemaradás vagy felzárkózás?

2008

2008. 1. Györe Dániel, Juhász Anikó, Kartali János (szerk.), König Gábor, Kürti Andrea, Nyárs Levente, Radócné Kocsis Terézia, Stauder Márta, Varga Edina, Vőneki Éva, Wagner Hartmut:
A magyar élelmiszergazdasági export célpiacai és logisztikai helyzete
2008. 2. Kovács Gábor (szerk.), Czárli Adrienn, Kürthy Gyöngyi, Varga Tibor:
Az agrártámogatások hasznosulása
2008. 3. Radócné Kocsis Teréz, Kürthy Gyöngyi, Pesti Csaba, Bukai Andrej:
A dohánypiac helyzete és a dohánytermelés lehetséges jövője Magyarországon és az Európai Unióban a kap reform tükrében
2008. 4. Erdész Ferencné, Kozak Anita:
A gyógynövényágazat helyzete
2008. 5. Hamza Eszter:
A mezőgazdasági jövedelmek kiegészítésének lehetőségei
2008. 6. Dorgai László (szerk.):
A közvetlen támogatások feltételezett csökkentésének társadalmi- gazdasági- és környezeti hatásai (első megközelítés)
2008. 7. Györe Dániel, Wagner Hartmut:
A termelői, fogyasztói és külkereskedelmi árak Magyarország és az EU közötti konvergenciája az élelmiszergazdaságban

2009

2009. 1. Bojtárné Lukácsik Mónika, Felkai Beáta Olga, Györe Dániel, Kapronczai István (szerk.), Kürti Andrea, Székelyné Raál Éva, Tóth Piroska, Vágó Szabolcs:
Tulajdonosi és szervezeti változások a hazai élelmiszeriparban
2009. 2. Györe Dániel, Juhász Anikó, Kartali János (szerk.), König Gábor, Kürthy Gyöngyi, Kürti Andrea, Stauder Márta:
A hazai élelmiszer-kiskereskedelem struktúrája, különös tekintettel a kistermelők értékesítési lehetőségeire

2009. 3. Popp József (szerk.), Potori Norbert (szerk.):
A főbb állattenyésztési ágazatok helyzete
2009. 4. Tóth Erzsébet (szerk.), Ludvig Katalin, Márkus Péter:
A vidéki megélhetés jellemzői és a tipikus modelljei a leghátrányosabb helyzetű kistérségekben
2009. 5. Biró Szabolcs, Dorgai László (szerk.), Molnár András:
Árutermelő állattartásunk és a „kölcsonös megfeleltetés” alkalmazása

A kiadványok korlátozott példányszámban megrendelhetők az intézeti titkárnál az alábbi telefonszámon: 06-1-476-3064